

پراگماتیکی رستهی پرسیار و فه‌رمان له دیالیکتی کرمانجیی خواروودا

نامه‌یه‌که

ئافیستا که‌مال مه‌حموود

پیشکەشی کۆلیژی زمانی زانکۆی سلیمانی کردوو و بەشیکە له پێداویستییه‌کانی
پله‌ی ماجستیر له زمانی کوردیدا

سه‌رپه‌رشت

پروفیسۆری یاریده‌ده‌ر : د. به‌کر عومه‌ر عه‌لی

2006 ی زاینی

2706 ی کوردی

ئەم نامە يە بە چاودىرى من لەزانكوۆى سليمانى ئامادەكراوہ، يەكيۆ كه لە
پيداويستيهكانى (پلەى ماجستىر لە زمانى كوردى) دا

ناو :

سەرپەرشت

پۆڤ :

بەپيى ئەو پيشنياره ئەم نامە يە پيشكەش بە ليژنەى هەلسەنگاندن دەكەم

ناو :

سەرۆكى ليژنەى خويندنى بالآ

پۆڤ :

ئىمە ئەندامانى لىژنەى گفتوگوۆ و ھەلسەنگاندن ئەم نامەيەمان خویندەوہ و لەگەل
خویندکارەكەدا گفتوگوۆمان دەربارەى ناوەرۆك و لایەنەكانى تری كرد و برپارماندا
,كە شایەنى ئەوہیە بە پلەى (پروانامەى ماجستیری لەزمانى
كوردیدا پيبدريئت .

ناو :

سەرۆكى لىژنە

پوۆڭ :

ناو :

ئەندام

پوۆڭ :

ناو :

ئەندام

پوۆڭ :

لەلایەن ئەنجومەنى كۆليژی زمانەوہ پەسەندكرا .....

ناو :

پاگرى كۆليجى زمان

لە زانكۆى سلیمانى

پوۆڭ :

پیشکشہ بہ :

- ❑ نھو دوو مرؤفھہی ہیمنی دھریا و چرپہی گھلاگانیان پیبہ خشیم
(دایکوباوگم)
- ❑ نھو مرؤفھہی ههلهاتن و ناوابوونی خوری پیبہ خشیم
(هاوسهرم نالان)

سو پاس و پڙانين بڙ :

■ ماموستانى بهر پڙم (د. بهر عمر عملى) بڙ نهو نهركن و مانكو و بوونهى
كهله سهر پهر شتيگر دنه نامه كه دا كيشاى و پشتگير بكر دنم له
راگانمدا

■ ماموستانى بهر پڙم (د. محمدك معروفه فتاح) , كه رښيشاندهرم بوو
لهم لږكولښه وهيددا.

■ ماموستانى بهر پڙم (د. محمدكوى مهجوى) , كه همميشه و همموگاتنه
رښموونيكردووم و يارمهتيدووم .

ناوه پروك

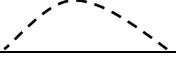
لاپه پره	بابه ت
1	پيشه كى
5	به شى يه كه م : ده وروبه ر و په يوه ندييه پراگماتيكييه كان
6	1 - 1 ده وروبه ر و ديارده پراگماتيكييه كان
8	1 - 1 - 1 ده وروبه رى فيزيكى
8	1 - 1 - 2 ده وروبه رى زمانه وانى
9	1 - 1 - 3 ده وروبه رى كوومه لايه تى
11	1 - 1 - 4 ده وروبه رى نه بستمى
12	1 - 1 - 5 ده وروبه رى ده ورونى
13	1 - 1 - 6 شيكر دنه وهى رسته ي پرسيار و فه رمان له ده وروبه ردا
17	1 - 2 نيشانه پراگماتيكييه كان
19	1 - 2 - 1 نيشانه ي كه سى
25	1 - 2 - 2 نيشانه ي كات
30	1 - 2 - 3 نيشانه ي شوين
33	1 - 2 - 4 نيشانه كانى ده ق
34	1 - 2 - 5 نيشانه كوومه لايه تيبه كان
36	1 - 3 كرده قسه يبه كان
36	1 - 3 - 1 كردارى راپه پاندى و كردارى نا راپه پاندى
40	1 - 3 - 2 جوژه كانى كرده قسه يبه كان
47	1 - 3 - 3 مه رجه كانى گونجان
49	1 - 3 - 4 كرده كانى رسته ي پرسيار و فه رمان
50	1 - 3 - 4 - 1 كرده كانى رسته ي پرسيار
56	1 - 3 - 4 - 2 كرده كانى رسته ي فه رمان
59	1 - 3 - 5 گريمانه كارى راپه پاندى
60	1 - 3 - 5 - 1 گرفتى سيمانتيكى
62	1 - 3 - 5 - 2 گرفتى سينتاكسى
65	به شى دووه م : ديارده ي به خشك ه يى ده رپر ين و گريمانه ي پيشينه له رسته ي پرسيار و فه رماندا
65	1 - 2 بنه ماكانى به خشك ه يى ده رپر ين رسته ي پرسيار و فه رمان

66	1-1-2 پرنسیپه کانی هاوبه شیکردن
67	1-1-1-2 ماگزیمی چوئیتی
68	2-1-1-2 ماگزیمی چه ندیتی
69	3-1-1-2 ماگزیمی په یوه ستبوون
70	4-1-1-2 ماگزیمی شیواز
71	2-1-2 به زاندن و لادان له ماگزیمه کان له رسته ی پرسیار و فه رماندا
72	1-2-1-2 لادان له ماگزیمی چوئیتی
72	2-2-1-2 لادان له ماگزیمی چه ندیتی
73	3-2-1-2 لادان له ماگزیمی په یوه ستبوون
74	4-2-1-2 لادان له ماگزیمی شیواز
79	3-1-2 په رزینه کان له رسته ی پرسیارو فه رماندا
80	4-1-2 تایبه تیه کانی به خشکه یی دهربرین له رسته ی پرسیارو فه رماندا
86	5-1-2 جوړه کانی به خشکه یی دهربرین
88	1-5-1-2 به خشکه یی دهربرینی تایبه تی
90	2-5-1-2 به خشکه یی دهربرینی گشته گیری
95	2-2 گرمانه ی پیشینه ی رسته ی پرسیارو فه رمان
95	1-2-2 گرمانه ی پیشینه ی سیمان تیکی
98	2-2-2 گرمانه ی پیشینه ی دهررونی
100	3-2-2 گرمانه ی پیشینه ی پراگماتیکی
102	4-2-2 جوړه کانی گرمانه ی پیشینه له رسته ی پرسیار و فه رماندا
103	1-4-2-2 گرمانه ی پیشینه ی متبوو
104	2-4-2-2 گرمانه ی پیشینه ی بوون
105	3-4-2-2 گرمانه ی پیشینه ی راسته قینه
106	4-4-2-2 گرمانه ی پیشینه ی لیکسیکی
107	5-4-2-2 گرمانه ی پیشینه ی ناراسته قینه
108	6-4-2-2 گرمانه ی پیشینه ی دروینه
109	7-4-2-2 گرمانه ی پیشینه ی دروسته یی
111	5-2-2 ناجیگیری گرمانه ی پیشینه له رسته ی پرسیارو فه رماندا
117	6-2-2 گرمانه ی پیشینه له رسته ی پرسیارو فه رمانی دادگا و خویندنگاگاندا

123	به‌شی سیئه‌م : ریژگرتن له رسته‌ی پرسیار و فرماندا
127	3 - 1 پرسپیه‌کانی ریژگرتن له رسته‌ی پرسیار و فرماندا
128	3 - 1 - 1 پرسپیه‌کانی ریژگرتن
128	3 - 1 - 1 - 1 ماگزیمی به‌ویلی
130	3 - 1 - 1 - 2 ماگزیمی به‌باشزانین
132	3 - 1 - 1 - 3 ماگزیمی خاکیبوون
134	3 - 1 - 1 - 4 ماگزیمی ریکه‌وتن
136	3 - 1 - 1 - 5 ماگزیمی به‌خشنده‌یی
138	3 - 1 - 1 - 6 ماگزیمی هاو‌خه‌میبوون
139	3 - 1 - 1 - 7 ماگزیمی به‌سه‌روزمانبوون
140	3 - 2 په‌یوه‌ندی دیارده‌ی ریژگرتن به‌ دیارده‌کانی تری پراگماتیکیه‌وه
140	3 - 2 - 1 په‌یوه‌ندی دیارده‌ی ریژگرتن به‌ ئاماژ‌ه‌و نیشانه پراگماتیکیه‌کانه‌وه
143	3 - 2 - 2 په‌یوه‌ندی دیارده‌ی ریژگرتن به‌ کرده قسه‌ییه‌کانه‌وه
144	3 - 2 - 3 په‌یوه‌ندی دیارده‌ی ریژگرتن به‌ به‌خشکه‌یی ده‌ربرینه‌وه
145	3 - 2 - 4 په‌یوه‌ندی دیارده‌ی ریژگرتن به‌ گرمانه‌ی پیشینه‌وه
148	ئه‌نجامه‌کان
150	قه‌زییه‌کان
151	سه‌رچاوه‌کان
155	ملخص البحث
156	Abstract

هیماکان

زاراوه	هیماکان
ئینته یلمینت	-□□
گریمانه ی پیشینه	□□
به خشکه ی ده رپرین	+□
گریمانه ی پیشینه	P
واتای رسته	p
هیمّا بو رسته یه کی بچوک (رستیله □ رسته ی پاشکو)	r
رسته	S
هیمّا بو رسته یه کی گه وره (نالوز), که رسته یه کی بچوکی له خوگرتبیت	A(e)
سنوری .... ده گریته وه	^
مه به ست و که ره سته گورپاوه کانی ناو رسته	B, C, D
ئامارزه بو کرایی گورپاوه له ناو رسته دا	X, Y
دروسته ی پروکه ش	S.S
دروسته ی قول	D.S
قسه که ر (له نیشانه که سییه پراگماتیکیه کاندای)	S
قسه لیوه کراو	A
گویگر	H
رسته ی یه که م ... هتد	S1, S2
وشه	□□
کرده ی واتای فورمی	□
کرده که ده بییت به	.....→
کرده ی واتای نافورمی	◇

هه‌نگاوی پیش کرده‌ی واتای نافورمی	
رسته فره کرده‌ییه‌کان	
جیناوی به‌تال	∅
مه‌به‌ستی رسته له ریی به‌خشکه‌یی ده‌ربرینه‌وه	q
نه‌ری	~
پرنسیپه‌کانی ریزگرتن	PP
پرنسیپه‌کانی هاوبه‌شی کردن	CP
پرنسیپه‌کانی گالته‌جاری کردن	IP

زاراوه‌کان

زاراوه‌کان به ئینگلیزی	زاراوه‌کان به کوردی
پیتی (ا)	
Epistemic	ئه‌بستمی
Entailment	ئینته‌یلمینت
پیتی (ب)	
Back ground	باکگراوند
Particularized conversational implications	به‌خشکه‌ی ده‌برینی تایبته
Scalar implication	به‌خشکه‌ی ده‌برینی پیوانه‌ی
generalized conversation implication	به‌خشکه‌ی ده‌برینی گشته‌گیری
Violation	به‌زاندن
Verdicatives	برپاردان
Common ground	بناغه‌ی هاوبه‌ش
پیتی (ت)	
Constance under negation	تاقیکردنه‌وه‌ی نه‌ری
Co-Ordinate	تنسیق
پیتی (پ)	
Inheritance of presupposition	پاشماوه‌ی گریمانه‌ی پیشینه
Hedges	په‌رژین
Commissives	په‌یوه‌ست
relevance	په‌یوه‌سته‌گی / په‌یوه‌ست
Relational	په‌یوه‌ندی
Literary pragmatics	پراگماتیکی ئه‌ده‌بی
Applied pragmatics .	پراگماتیکی جیبه‌جیکردن

Pragma - linguistics	پراگماتیکی زمانه وانی
General pragmatics	پراگماتیکی گشتی
Socio - pragmatics:	پراگماتیکی کوّمه لایه تی
Ironic principle	پرنسیپی گالته نامیزی
clash	پیکدادان
پیتی (ج)	
Constancy under negation	جیگیری له ژیر نه ریگردندا (تاقیکردنه وهی نه ری)
پیتی (د)	
Positive Politeness	دهرکه وتنی پوی داکوکی کردن
Epistemic Context	ده وروبهری نه بستمی
Linguistics Context	ده وروبهری زمانی
Physical Context	ده وروبهری فیزیکی
Social Context	ده وروبهری کوّمه لایه تی
پیتی (ر)	
Rogative, interrogative sentence	پرسته ی پرسیار
Cleft Sentences	پرسته ی سه رجیناوی
declarative	پرسته ی هه والدان
subordinate clause	پرستیله ی پاشکو
clarity	پونی
Negative Face	پوویه کی پیچه وانه یی
Positive Face	پوویه کی ویستراو
Politeness	ریزگرتن
Negative Politeness	ریزگرتنی نیگتیفی
ordered entailment	ئینتیلیمینته ریکخه ره کان

پیتی (ن)	
knowledgement	زانباری دونیایی
Common Knowledge	زانباری گشتی
Authoritatives	زه بروزه‌نگ
پیتی (ش)	
Pseudo Cleft Sentences	شیوه رسته‌ی سه‌رجیناوی
Compliance sentence	شیوه رسته‌ی وه‌لامی رسته‌ی فرمان
پیتی (چ)	
quality	چونیتی
پیتی (گ)	
Structural Presupposition	گریمانه‌ی پیشینه‌ی دروسته‌یی
Counterfactual presupposing	گریمانه‌ی پیشینه‌ی دروینه
Lexicon presupposition	گریمانه‌ی پیشینه‌ی فوره‌نگی
presupposition Potential	گریمانه‌ی پیشینه‌ی متبوو
Non - Factive presupposition	گریمانه‌ی پیشینه‌ی نا رسته‌قینه
Lexical presupposition	گریمانه‌ی پیشینه‌ی فوره‌نگی
Existential presupposition	گریمانه‌ی هه‌بوو
پیتی (ف)	
Directives	فرماندان یان رینمای کردن
پیتی (ك)	
Effect	کاریگری
Absolute	کاملی
trigger presupposition	که رسته‌ی گریمانه‌ی پیشینه
Minimize dispraise	که مکردنه‌وه‌ی نرخ
Ellipsis	کرتاندن

verb act	کرداره کرده‌بیه‌کان
Representative	کرده‌کانی نواندن
Propositional act	کرده‌ی ئاماژه
Interpersonal Act	کرده‌ی ئاماژه‌کاری
پیتی (ل)	
Flouting	لادان
Syntactic ambiguity	لیلی سینتاکسی
Lexical ambiguity	لیلی فه‌ره‌نگی
پیتی (م)	
maxims	ماگزیم
Tact maxim	ماگزیمه‌می به ویلی
Approbation Maxim	ماگزیمی به باشزانین
Generosity Maxim	ماگزیمی به خشنده‌ی
Phatic Maxim	ماگزیمی به سه‌روزمانبون
Modesty Maxim	ماگزیمی خاکیبوون
Agreement Maxim	ماگزیمی په‌زامه‌ندی
Sympathy Maxim	ماگزیمی هاوخه‌می
Prepositional condition	مه‌رجه سه‌ره‌تاییه‌کان
Essential condition	مه‌رجه‌کانی پیویستی
Sincerity Condition	مه‌رجه‌کانی دل‌سوژی
Felicity conditions	مه‌رجه‌کانی گونجان
Filter condition	مه‌رجی راسته‌قینه
Truth condition	مه‌رجی فلته‌ری
پیتی (ن)	
Deixis	نیشانه پراگماتیکیه‌کان
Mitigating devices	نه‌رمی له‌گه‌ل خواروو خوتدا به‌کاره‌ینان

Mitigating devices	نەرمی لەگەڵ خواروو خۆتدا بە کارهێنان
پیتی (ھ)	
Pragmatics Force	هیزی پراگماتیکی
Illocutionary Force	هیزی واتای نافۆرمی
پیتی (ی)	
Regulative Rules	یاسا رێکخه‌رییه‌کان
Participant- roles	یاساکانی بەشداریبوون

پیشہ کی

ناونیشان و بواری نامه که :

ناونیشانی نامه که ((پراگماتیکی پستهی پرسیار و فه رمان)) یه و له بواری پراگماتیکدا کارده کات ، که لقیکی له زانستی زمانه ، له و لایه نهی زمان ده کولیتته وه ، که په یوه ندی به ده و روبه ر و مه به سته کانه وه هه یه و پرسته کان به و بارانه وه ده به سته وه ، که کرده ی لیگه یشتنه که ی بو سازدراوه و ئه و دیاردا نه لیگده دا ته وه ، که له ئه نجامی مه به ست گه یاندنه که وه که وتونه ته وه و ئه و په یوه ندی یانه ده خا ته پروو ، که پرسته یه کی پرسیار و فه رمان به یه که وه گر یده دات و به کارهینانی زاراهوی (پرسته) ش وه ک فورمیکی سینتاک سی ده به سته وه به و مه به ست و وا تا پراگماتیکیانه ی ، که له گوته یه کدا هه ن له هه مانکاتیشدا جیا کردنه وه ی پراگماتیکی پسته یه له پراگماتیکی ده ق و شیکردنه وه ی ده ق .

هوی هه لباردنی بابه ته که :

هه لباردنی بابه ته که ده گه ریته وه بو کومه لی هو ، که ده کریت له چه ند خالیگدا کو بکریته وه :

1. گرنگی بابه تی لیگولینه وه به شیوه یه کی گشتی هه روه ها ئه و لیگولینه وانه ی ، که هه ن له سه ر بابه ته که به شیوه ی دیارده ی جیا جیا بوون و له هر لیگولینه وه یه کدا باس له یه ک دیارده ی پراگماتیکی کراوه .
2. ئه و لیگولینه وانه ی له سه ر هه ندیک له دیارده پراگماتیکیه کان کراون ، که متر وابه سته ی پرسته ده ر خستنی تایبته تی و سیماکانی بوون به لکو بو سه لماندنی بوونی دیارده که جو ره کانی پرسته که جیا کراونه ته وه .
3. به ده ستهینانی داتا و که ره سته ی زور بو ئه م نامه یه ، که له نامه و لیگولینه وه کانی پیشوودا نه بوون .

که ره سته ی نامه که :

له م نامه یه دا ، له دیالیکتی کرمانجی خواروودا شیوه زاری سلیمانی به کارهینراوه و پرسته و که ره سته کانیشی له ئاخوتن و قسه کردن و هه ندیک جاریش له گفتوگو ی پوژانه وه ده ره ی نراون هه روه ها بنه ما گشتیه کان له یا سا جیهانییه که وه و هرگیراون به پره چاوگرتن و دیاریکردنی سیما و جیاوازییه کانی زمانی کوردی و دیالیکتی کرمانجی خواروو .

پربازی لیگولینه وه ی نامه که :

له م نامه یه دا ری باری (شیکه ره وه ی په سه نکارانه) به کارهینراوه وه ک پی ره و بو خستنه پروو و پروونکردنه وه ی بابه ته کانی لیگولینه وه که و بو زیاتر به رجه سته کردنی زانستی لیگولینه وه که پیوستمان به هه ندیک گه ران و پیشکنینی مهیدانی هه بووه .

گرنگی لیگولینه وه که :

ده كرښت گرنګى لښكولښنه وه كه به چه ند خالښك به ښه ښه ږوو :

1. خستننه ږووې گرنګى ده ورو بهر له كرده ى گه ښاندنا .
2. دښار كړدنې شښوازو چوښتنې لښكدانه وه كان بو ټو ږسته ږسښارو فه رمانښانه ى , كه ږوژانه به كارښانده هښښن .
3. نښاندانې ټو هو كارانه ى ده ښنه هښانه ناوه وه ى گرفته كانې لښكگه ښستن و نارږښى .
4. ده رځستنې چوښتنې كار كړدنې ښنه ما وښا ساكان له ناو ږسته دا و كارږ گه رى هه رښه كه له ما نه بو گه ښاندنې مه به سته كانې , كه له نښو ټا خاوتندا به كارده هښښښت .

گږوگرفتنې نامه كه :

1. كه مې سه رچاوه كان به زمانې كوردى .
2. كه مې سه رچاوه ى ده سته كه وتوو به هه ردوو زمانې ټښنگلښى و عه ربه ى

به شه كانې نامه كه :

نامه كه له ږښشه كښه و سښ به ش ږښكهاتوو :

به شى ږه كه م :

به شى ږه كه م دابه شكراوه به سه ر سښ ږاردا , كه هه ر سښ ږاره كه ته واو كه رى ږه كترښن وله ږارى ږه كه م دا به ناساندنې ده ورو بهر و جوړه كانې ده ستمان ږښكردوو ده رځستنې ټو گرنګى و كارږ گه رښانه ى , هه ږه تى له سه ر ږه ښد ابوونې مه به سته ږاشان ږارى دوو هه مې لښكولښنه وه كه ته رځانكراوه بو نښانه ږراگماتښكښه كان و چوښتنې كار كړدنې ټو نښانانه له هه ردوو ږسته ى ږسښارو فه رماندا خراونه ته ږوو له ږارى سښه مې ټو مه به شه دا ده ر كرده ى هه ردوو ږاره كه ى ږښشو بو ته تښ كرده ى ټو مه ږاره و له ږښانه وه جوړو چه شنې كرده قسه ښه كان لښكراونه ته وه به تايښه تى ټو كرده قسه ښاننه ى , كه تايښه تن به ږسته ى ږسښارو فه رمانه وه و ږه ښوه ندى نښوان هه ردوو جوړى ږسته كه ش شښكراونه ته وه بو هه ر ږارښك نموونې ږښوښستمان هښناوه ته وه .

به شى دووهه م :

دوو ږار ږښكهښنه رى به شى دووهه من و ږارى ږه كه مې ټو مه به شه له به خشكه ښى ده ر ږښښى ږسته كان ده كولښ ته وه و ټو ږښگايانه ى مه به سته شاراوه كان ده گه ښنه ده خا ته ږوو و سښماده رځه رښه كانې ټو مه ږاره ده ښته تښكرده ى ږارى دووهه م , كه گريمانه ى ږښښنه ى هه ردوو ږسته ى ږسښارو فه رمانه و له م ږاره شدا جوړه كانې گريمانه ى ږښښنه خراوه ته ږوو له گه ل ټو ږه ښوه ندى ښه سښتاكسښه ى , كه ټو مه دښارده ږراگماتښكښه هه ږه تى له گه ل ږسته ى ږسښارو فه رماندا و نمووننه كانې ږسته ى ږسښارو فه رمانې شښكراونه ته وه له ږښى ښنه ماكانې هه ردوو دښارده كه وه .

به شی سیهه م :

له به شی سیهه م دا لیکوئینه وه که تهرخانکراوه بو دیارده ی پیزگرتن و ئەم به شه ده رکرده ی ههردوو به شه که ی تر له خوئی ده گریت و په یوه ندی زیوان پیزگرتنی پراگماتیکی و پرستی پرسیارو فرمان به نمونه ی تایبته به و دیارده ی وه خراوته روو له بوئه جیاوازه کان و ده و روبه ره تایبته کاندای.

به شی یه که م

ده ورو به رو په یو هندیه پراگماتیکیه کان

1 - 1 دەوربەر و دیارده پراگماتیکیه کان

به کارهینانی پرسته کان له دەوربهردا بولیکدانه وهی دیارده کان و زیاترگه یا ندنی ئه و واتایه یه ، که قسه که ره مه به ستیتی . ئه مه ش پیناسه ی سهره کی پراگماتیکه . قسه که ره فیچه ره کانیه به کارهینانی ئاخوتن له م پیه وه کوډت ده کات و دهیگه یه نیتته گوینگر چونکه به ته نها له پیه سیماننیک و که ره سه زمانیه کانه وه ئه م پرۆسه ی لیگه یشتنه پرونادات ، په یوه ست به مه شه وه ((ده بیت جیاوازی بکهین له نیوان هه لویستی گوته له فیچه ره جیا جیاکاندا له گه له لوی کردنی ئه و فیچه رانه ی ، که به هوکاری کومله لایه تیه و زمانه وانیه وه په یوه ستمان ده کهن به به ره مهینان و لیكدانه وهی گوته وه)) ، که ئه مه ش خالی پولین کردنی زمانه بوگوته نه کان له بو نه جیا جیا کان دا به رام بهر ئه و دەوربهرانه ی چه شنی پرسته و گوته کانیا ن هه لده بزین و دیاریده کهن .

1. به خوشیتان بیت ، خانوتان کریوه ؟

* 2. به ناخوشیتان بیت ، خانوتان کریوه ؟

ئه ویا ساییانه ی فیچه ره کانیه سه گمینتی [ ] به خوشی [ ] پولینده کات بو ئه وه ی بیته به شیک له پرسته ی (1) هه مان یاسا و پرنسیپ ده بنه ریگر له به کارهینانی سه گمینتیکی وه [ ] به ناخوشی [ ] له هه مان کاتدا ریسا کومله لایه تیه کان ده بنه هوکاری دیاری کردنی په سه ندی رسته ی (1) ونه شیاوی و په تکرده وه ی رسته ی (2) به لای (لایون) هه زار وه ی ده ور بهر بریتیه له ((1. بوونی زانیاری ده رباره ی یا ساکان و هه لویسته کان ئه و یا ساییانه ی ده سته گرن به سه ر قسه کردندا ئه و یا سا کومله لایه تیه کانیش که له کومله لگا که دا هه یه 2. زانین ده رباره ی ئاستی شیوازه ندی 3. بوونی زانیاری ده رباره ی ئه و شوینانه ی کاتین و له پرده په یاده بن 4. ئا گادار بوون له کارو باری خه لکی و مامه له کانیا ن 5. به ئا گابوون له راگه یاندن و میدیاکان (وه ک شیواز و جو ری که ناله کان به جیاوازی کردن له نیوان نوسین و قسه کردندا) 6. بوونی زانیاری ده رباره ی هه ریمه کان و ده ور بهر)) . [ ]

پیکهاته چرو ئالۆزه کانیه پوودانه کان به هو ی ده ور بهر وه لیکنه درینه وه ، له بهر ئه وه ش پراگماتیک به داوای به کارهینانی واتا کان له ده ور بهر دا ده گهریت و واتای ئا ماژه زمانی و نازمانیه کان له

1 محهمه دی مه حوی (2005 : 4) له پیناسه ی کوډ کردندا ده لیت : ((که ره سه کان ده نگ و فورمه کانن ، که ده توانریت

له یه کبدرین و له ته کیه کدا ریزیکرین بوئه وه ی وشه و پرسته و فریزیان لیبه ره مه بینریت کاتیک کومله له فورمه که واتا داربوو

وه بو په یوه ندی گفتوگو کردن و له یه کگه یشتن به کارهینرا ، ده بیت به کوډ و پیه ده وتریت کوډ))

2. (Stephen C. Levinson (1983 : 22)

3. (Stephen C. Levinson (1983 : 23)

لايەن بەکارهێنەر بە کار بەرەوه بە مەش دەگەیهێنە ئەوەی ، که (واتای پراگماتیکی = واتای سیمانتیکی + دەوروبەر) ⁴ .

له بوارى پراگماتیکدا ئەو کاریگەریەى ، که دەوروبەر هەیه تی وایلێدە کات ببیتە بەشیک له پیناسەى هەریه کیک له (جوۆره کانی پراگماتیک) [□] :

1. Pragma- linguistics : بوۆ ستراکچەری زمانى ، پراگماتیک بە کار دیت له لایەن هە ندیک زمانه وانە وه وهک کریستەل 1997 و لیچ 1983 روونیا نکر دۆتە وه .

2. Socio pragmatics : ئەو پراگماتیکه یه ، که به هوۆ باره کوۆمه لایه تییه کانه وه به کار دیت

3. General pragmatics : به کار دیت بوۆ کرده گشتییه کانی گه یاندن لیچ 1983 .

4. Literary pragmatics : ئەو سه رنج و تیبینیه پراگماتیکیا نه یه که به کار دیت بوۆ

به ره مه یئانی ده ق .

5. Applied pragmatics : ئەو کیش هانه ده خا ته روو ، که له کاتی به کاره یئ هاندا

ده رده که ون وهک فیروونی زمانى بیگانه .

سیما جیا که ره وه کانی کرده ی لیگه یشتن چەند جوۆریک ده وروبەر دیاریده که ن [□] :

1. ده وروبەری فیزیکی Physical Context

2. ده وروبەری زمانه وانى Linguistics Context

3. ده وروبەری کوۆمه لایه تی Social Context

4. ده وروبەری ئەهستىمى Epistemic Context

5. ده وروبەری ده روونى Psychological Context

1.1.1 ده وروبەری فیزیکی Physical Context

⁴ عبدالواحد موشیر دزه یی (2004 : 25)

⁴ Lu'ay hameed Shehab Al –jubouri (2002 : 6)

⁵ کیمبسون (1977 : 68) ئەوه ده خا ته روو ، که پراگماتیک پالپشتیکه بوۆ چوۆنیتی به کاره یئانی رسته کان و گوته کان بوۆ ئەوه ی زانیارییه کان له ده وروبه ردا بگوۆزنه وه .

مه به ست له م زاروا هیه پونکردنه وهی ئه و شوینه هیه ، که قسه کهر تئیدا یه تی و ئه و پروداوه ی ، که پرویداوه چیه و پیگه ی پیشکه شکردنی بابه ته که له کوڤیه و شیایوی شوینی رسته گوکراوه کان تا قیده کاته وه و گونجاو و نه گونجاویان له پرووی نه ریته تایبه تی و گشتیه کانه وه ده خاته پروو .

3.1. جگه ره کیشان قه ده غه یه

ب. (شوینی (X) له قه باره ی شوینی (Y, X) له پیوانه ی (زیاتر یان که متر)

په یوه ستبوونه کانی گوڤگر به یاسا کانی شوینه که وه (C)

4.1. تکایه بیدهنگی بپاریزن .

ب. (شوینی (X) له قه باره ی شوینی (Y, X) له پیوانه ی (زیاتر یان که متر)

په یوه ستبوونه کانی گوڤگر به یاسا کانی شوینه که وه (C)

کاتیك (X) شوینی نه زانراوه و گوڤراوه و (Y) قه باره و فراوانی ئه و شوینه هیه که کرده که ی (کیشان)

ه که ی تئیدا رووداوه و (C) پابه ندی گوڤگر دیاریده کات و اتازور یان که م پابه نده به یاسا کانه وه و .

پیکهاته و به کارهینانی (3) گه ر خاوه ن مالیک به میوانه که ی بلایت له گه ل ره چا وکردنی بچوکی

قه باره ی شوینه که ش (X) جوړیکه له پرووشکاندن له کو مه لگای کوردیدا و به زاندنی ماگزیمی به ویلییه

لیچ (1983) - له به شی سیه مدا زیاتر رونی ده که ی نه وه □ به لام به گه راندنه وه ی رسته ی (1.3)

بو ده ورو به ره فیزیکیه که یی ، که نوسراوی سه ر دیواری فه رمانگه یه ک یان نه خوشخانه یه ک بیته ئه و ا

جوړیک له کرده ی قسه یی جیه جیده کات وه ه مان بار بو رسته ی (1.4) گونجاوه .

1.1. 2 ده ورو به ری زمانه وانی Linguistics Context

قسه کهر بو لیکدانه وه ی مه به سستی رسته ده برپاوه کان په نا ده با ته به ر ده ورو به ری زما نه وانی

وله ری پروسه ریزمانیه کانی (فونولوژی □ مورفولوژی □ سینتاکس □ سیمانتیک) ه وه جفره

ها و به شه کانی نیوان قسه کهر و گوڤگر لیکه دریتته وه ((ده بیته قسه کهر و گوڤگری زما نی کوردی

به رده وام ده سه لانتشکانه وه یان به سه ر زما نی کوردیدا بشکیتته وه بو ئه وه ی بتوانن به رده وام

⁶<http://www.cs.rutgers.edu/~mdstone/pubs/iwcs03.pdf>

Jean Stilwell Peccei (1996 : 61) 7

به شداریی له کردهی په یوه نندیی گفتوگو کردن و له یه کگه یشتندا بکه ن, ئه و ده سه لاتشکانه وه بیان به سه ر زمانه که دا دروسته ی فورم و واتا و گو کردن له ته ک دهر برپین و تیگه یشتندا ده گریته وه ((⁸ توانای دهوروبه ری زمانه وانی له دوو فورمدا ده کریت دابریریت :

ا. دابه شبونی فونه تیکی و فونولوژی

ب. دروستی ئه و پیکهاته زمانیه ی, که له دهر برپینه کانداهه ن.

5. کچی, له گه ل تومه

دابه شبونی ئاوازه له رسته ی (5) دا دابه شبونی ئاوازه ی رسته ی فه رمانه , که قسه که ر داوای کرده یه که له گو یگر ده کات و له ری ئه و ئاوازه یه وه نرخی گو یگر له دیدی قسه که ره وه دهر ده که ویت هه رچه نده دروسته که له رووی پیکهاته ی سینتاکسی و سیمان تیکیه وه فورم دروسته⁹ و یاسا ریزمانیه کان ریگه به گو کردنی ده دن .

1.1.3 دهوروبه ری کومه لایه تی Social Context

هه موو کومه لگایه که کومه لیک یه که ی زمانی هه یه , که ره نگدانه وه ی سروشتی دهوروبه ری هه تی له سه ر بیر کرد نه وه ی تا که کانی , په یوه ست به مه شه وه زاراهه ی (ده ورو به ری کومه لایه تی) هه موو ئه و په یوه ندی و ریساو یاسا کومه لایه تیانه له خوده گریت , که قسه که ر و گو یگر به یه که وه ده به ستیته وه له کرده یه کی گه یاندندا بوئه مه ش هالیدای¹⁰ پراگماتیک به لایه نه کومه لایه تی هه که وه ده به ستیته وه و به بناغه ی گه شه کردنی ده زانیت .

ده وروبه ری کومه لایه تی به هو ی ئه و یاسایانه وه , که رپییدهرن بو هه ندیک له گوته کان یان مه رج و قه یده کان یه وه جو ره ها کرده ی لی کگه یشتن به ره ه مده هیئت , ئوچ (c 1979) ((پیناسه کردنی دهوروبه ر کاریکی ئاسان نییه چونکه ده بیئت کومه لیک شت له خو یدا هه لبرگرت وه که کومه ل و دهورونانی و ئه و جیهانه ی قسه که ر به کاریده هیئت له هه رکاتیکی په یوه ندیکردنه که دا بیئت

⁸ محه مده ی مه حوی (2004 : 3)

⁹ محه مده ی مه حوی (2004 : 5) قسه که رانی زمانیک سه باره ت به ریکه وتن و ریکنه که وتنیان له سه ر فورم □ دروستی ئه وه یه , که قسه که رانی زمانه که هو موگینن و هه مان سه لیفه ی فورم □ دروستیان هه یه .

¹⁰ (2002 : 9) Lu'ay hameed Shehab Al –jubouri

((تتر بو نمونه كوّمه لگای ژاپوئی چهنده ها فورمی جیاجیا هه یه بو پیکڤستنی په یوه ندی نیوان قسه کهر و گوینگر له کاتیځدا دهسته واژه و پرسته كوّمه لایه تیه کانی كوّمه لگایه کی تر , گهر که میش بن کرده گه یاندنه کانی خویمان به جیده هیئن چونکه سیسته می ههر زمانیک ته واو و پراو پره و نه مهش به لگه یه کی تره بو چوئییتی کارکردنی ده و روبه ری كوّمه لایه تی له بواری پراگماتیځدا .

6. ا. بیده ننگبه , کوره .

* ب. سه روک وه زیران بیده ننگبه .

7. دلان په رتوکه کهم ناده یتي ؟

8. براکه م , یارمه تیه کم ناده یت ؟

9. به پیز سه روکی وه زیران که ی نوینه رانی نه ته وه یه کگرتوه کان ده گنه هه شاره که مان ؟

10. ده و امه که , نه زان .

* 11. ا. ده نه وه چیه , ماموستا , مه یکوژینه ره وه ؟

ب. ماموستا به یارمه تیت .

ههر یه که له م پرستانه ی پید شوو پابه نده به و ده ورو به ره كوّمه لایه تیه ی , که تییدا دهر برپاوه و پوونکردنه وه ی پله و پایه و ده سه لاتی به رامبه ره له هه مانکاتدا به بی نه وه ی خوینه ر ناماده یی هه بییت له شوینی فیزیکی گفوتوگو که دا تیده گات نا سستی په یوه ندی نیوان قسه کهر و گوینگر چهنده له پرسته ی (6. ا) دا په یوه ندی نیوان قسه کهر و گوینگر له ئاستیکی نزمدا یه و گوینگر له پایه دا زور له قسه کهر نزمتره نه مهش ریگه به و جوړه فورمه ده دات , که په سه ند بییت له پووی كوّمه لایه تیه وه و هه مان یاساش ریگر بییت له دهر برپینی (6. ب) و پرسته کانی (7 , 8 , 9 , 10) په چاوی په یوه ندی نیوان هه ردوو به شداریکه ر له پرو سه ی په یوه ندی کردنه که دا کراوه به لام له پرسته ی (11. ا) دا پرسته که له پووی درو سته ی سینتاکس و ااتا سازیه وه فورم درو سته و له پووی ده ورو به ری كوّمه لایه تی و شیواز و ماگزیمی به ویلیه وه نادرسته

4. 1. 1 ده و روبه ری نه بستیمی Epistemic Context

11 (Stephen C. Levinson (1983: 23)

زانیاړه دونیا په کان له لایه ن قسه که ره وه ه لده گو یز رین و به جفره ده ن یز رین بو گو یگر ، گو یگریش به پیی نه و باکگراوند و پرنسیپانه ی ، که له گه ل قسه که ردا هاوبه شیپیده کات شیده کاته وه و واتا یه ک یان چند واتا یه کی تر ده دات به و رسته و فورمه ی که پیی گه یشتوه .

12. 1. ساعات چهنده؟

ب. هیشتا بانگی نه داوه ^{بیر}

زانیاړه کی کو مه لایه تیه ، که له نیوان قسه که ر و گو یگر دا هاوبه شه له (12. ب) و هرگر ده زانیت کاته کانی بانگان دیاریکراون و له چند کاتژیریک تیناپه ریت و نیره ریش ه مان زانیاړی له لا ده ست ده که ویت بویه نه م زانیاړانه کو د ده کات و له ده ورو به ریکی نه بستمییدا ده ن یز ریته وه بو پرسا بو به رده و امبوونی کرده ی گه یاندنه که .

13. 1. ناگری چیشته که ت کوژانده وه ؟

ب. هیشتا ده می نه کی شاوه .

14. شوشه کان به نه ل ماسه که بپر ه وه .

رسته ی (13. ب) دا زانیاړی هاوبه ش و زانیاړی دونیا ی نه وه پوونده کا ته وه ، که گو یگر ده زانیت کاتی پیگه یشتنی خوار دنه که ده توانیت ناگره که بکوژینیته وه نه ک له گه ل ناگادار کردنه وه ی قسه که ر له رسته ی (13. 1) دا و هرگر فورمی رسته که به بی ده ورو به ره نه بستمییه که ی جیبه جیبکات .
رسته ی (14) زانیاړی دونیا ی پر و سه ی لیگه یاندنه که سه رکه و توو ده کات له نیوان فه رما نده رو فه رمان پیکراو به وه ی (نه ل ماسه که) بریتی نیه له خ شلیک به لکو نامیر ی که شوشه ی پیده بر پر ی ته وه به شیوه یه کی ری ک و گونجاو .

5. 1. 1. د ورو به ری د ورو نیی Psychological Context

¹² چاوپیکه و تنی تابیبه تی د. محمه د مه عرفه فاتح - 2004

ئەم جوړه دهوروبه وهك هه لومهرج له زما نه وانی دهورویدا كات Psycholinguistics و كار له سهر چوښتی ئا ماده كړنی ئه و دهوروبه ره دهوروښه ده كات كه پښوښته بو زمانپژان و فیرونی زمانی بیگانه و چوښتی هه لگرتن و شیکردنه وهی داتاكان هه روه ها ئەم جوړه دهوروبه ره ئا مازه كړدن بو ئه و انا دهورونیانه دهره خسینیت , كه قسه كه ره ده یه ویت لای گوښگر بیوروژینیت وهك ئه وهی دهربرینی وشه ی (نه خوښ) له دهوروبه ریکی فیزیکیدا پهنه به نه خوښخانه و پزیشك و ئەم جوړه كه ره ستانه وه بمانبه ستیتته وه به لام دهربرینی هه مان وشه له دهوروبه ریکی دهورویدا گوښگر ئاراسته ی چه شنیک له هه لچوونه كان ده كات و به مهش وشه كه له و جوړه دهوروبه ردا و اتایه کی تایبته له و اتاكانی تری ده گه یه نیت .

سه رباری ئه مانهش دهوروبه ری دهوروینی هه موو ئه و هه لچون و داچونه دهورونیانه ده گریته وه , كه قسه كه ره تییدا گوتن و رسته كانی دهره دهرپیت و له به رامبه ریشدا گوښگر چوښ داتا كان شیده كاته وه و مه به سته كانیش چوښ جیا ده كا ته وه به پیی ئه و باره دهوروښه ی , كه خوښی و قسه كه ری تییدا یه له به رته وهی هه ندیک نه خوښی دهوروینی هه یه , كه ده بیته ریگر له به رده م ئەم پروسه یه دا ((چه شنی سیه م : تی كه لكړنی دهر و بهر , مه به ست پ پی تی كه لاوبوونی دهربرینه كا نه له لای نه خوښی شیک شیزوفیرینی به جوړیک توا نای نامینیت , كه مه به سته كانی پوونبكا ته وه و به كارهیانی را سته نامینیت بو نیشانه كان دهر باره ی ئه و سه رچاوانه ی قسه ی لیوه ده كات))¹⁵ پروا نه نمونه ی (15) .

15. ا. تو, ههسته و بچو دهره وه .

ب. دهرانم بوچی واده كه یت, لیتناگرم .

له (15 . ب) به ستنه وهی رسته ی (15 . ا) به دهوروبه ری دهوروونی و ئه و كه شه دهوروښه یی , كه قسه كه ره رسته كه ی تییدا دهربرپوه له هه مانكاتا قسه كه ره مروقیکی هه راشه چونكه مندا له كاتی زمانپژاندنیدا توانای ریكخستنی رسته له چه شنی (15 . ب) نییه .

¹³ د. جمعه سید یوسف (1990 : 228)

1.1.6 شیکردنه‌وی پسته‌ی پرسیارو فه‌رمان له ده‌وروبه‌ردا

جوړه کانی ده‌وروبه‌ر وهک جیکه و ته‌ی سینتاکسی په‌فتارده کهن له پراگماتی‌کدا، که تی‌یدا مه‌به‌ستی پسته‌کان ده‌گه‌یه‌نریت و به‌مه‌ش هموو وشه و پسته‌یه‌ک کرده‌یه‌کی گه‌یا ندنی تای‌به‌ت به خو‌ی هه‌یه له ده‌وروبه‌ریکی دیاریکراودا .

له‌ده‌وروبه‌ریکی کراوه‌دا¹⁴ تر‌بو‌پسته‌ی پرسیار و فه‌رمان (ده‌وروبه‌ر Context هه‌ستیاربون Sensitive سنوردارکردن (کورتبونه‌وه له‌سه‌ر شتی‌ک) Restricted پشت به‌ستن به Dependent ..) کارده کهن ، یان هه‌ندی‌ک جار دوانیان یان زیاتر به‌یه‌که‌وه پی‌که‌وه له پسته‌یه‌کدا کارده‌کهن به شیوه‌یه‌ک که :

16 . 1 . یاسای ده‌وروبه‌ر له‌چه‌شنی (X وهک Y بنوسه‌ره‌وه) یه

ب. یا ساکانی زووکاریه‌گه‌ربونی ده‌وروبه‌ر Context - sensitive به شیوه‌ی (A → B/C - D) کارده کهن (کاتی‌ک (/) مه‌به‌ست پی‌ی بون له ده‌وروبه‌ری ... دا و (-) شوینی (A) ه له پی‌که‌ه‌ته‌که‌دا و وهک (B) نوسراوه‌ته‌وه)¹⁵ تر

ئا ماده‌بونی ده‌وروبه‌ره‌کان به‌پی‌ی جوړی پسته‌کان ج یاوازن جوړه کانی ده‌وروبه‌ر هه‌موویان کاریگه‌ری خو‌یان هه‌یه له دارشتنی له پسته‌ی پرسیاریدا به‌لام ده‌وروبه‌ری کو‌مه‌لایه‌تی و په‌یوه‌ندی نیوان قسه‌که‌ر و گو‌یگر له هه‌موو ده‌وروبه‌ره‌کانی تر کاریگه‌ری زیاتره له سه‌ر پسته‌ی فه‌رمانی . گه‌ر له کتی‌بخانه بیت و دووکه‌س بین و به‌ده‌نگی به‌رز قسه‌به‌کن توش سه‌ره‌له‌پریت و بل‌یت¹⁶ تر

17 . به یارمه‌تیت ، ده‌توانیت تو‌زیک به‌رتر قسه‌به‌کیت ؟ فریانه‌که‌وتم تی‌بگه‌م وتت چی ؟

ده‌وروبه‌ری فیزیکی : قسه‌کردنه‌که له کتی‌بخانه‌یه .

¹⁴ لیره‌دا مه‌به‌ست له ده‌وروبه‌ری کراوه‌ه‌وه به‌چه‌شنی‌ک له چه‌شنه‌کان چند جوړیکی ده‌وروبه‌ر کاربه‌کن و ناماده‌بیان هه‌بیت .

¹⁵ مارج و دارشتنه‌که‌ی له David Crystal (1980:104) هوه وهرگیراون

¹⁶ www.unc.edu/~gerfen/Ling30Sp2002/pragmatics.htm

دهوروبهري نه بستمی : کتیبخانه شوینیکی بیدهنگه .

دهوروبهري زمانهوانی : ئاوازهی دهنگی گالته جارییه .

دهوروبهري کوّمه لایه تی : مافت هه یه که به که سیک له و شوینه دا بلیت بیدهنگ ببه

دهوروبهري دهروونی : هه لچوونی باری دهروونی قسه کهر و دارشته وهی ئه وه سته له شیوهی

گالته جارییه کدا هه روه ها له گه ل ئه م جوّره دهروبه ره شدا یا سای زوکاریه گه ربون له سهر گوینگر

کارده کات

له پروداویکی ئوتومبیلدا , گهر ئوتومبیلی گوینگر تووشی زیانبوو بیّت :

18 . ببوره , ئاوینه کهت شکاوه ؟

دهوروبهري نه بستیمی : له دهوروبه ره کانی تر کاری زیاتر له سهر گه یا ندنی پراگهاتیکی کردوه

له بهرئه وهی ئه و زانیاریه دونیایه ی , که له نیوان قسه کهر و گوینگر دا هه یه وایان لیده کات هه ردووکیان

بزانن مه به سته له (ئاوینه) جوړیکی تایبه ته له ئاوینه , که له ئاوینه ئا ساییه کانی تر نا چیت و بو

مه به سته کی دیاریکراو له توتومبیلدا به کاردیّت و ئه مه ش زانیاریه کی دوزیای و هاویه شه له نیوان

نیروه و ره گردا ئالوگورده کریت .

19 . ده کریت , یارمه تیه کم بدهیت ؟

ب. یارمه تیم بده

ر سته ی (19.1) $A =$ به چه شنی (19.ب) $B =$ نو سراوه ته وه و له دهورو بهری

کوّمه لایه تی (C) دایه و ئه و په یوه ندیه ی قسه کهر و گوینگر کوّده کاته وه ده شیت هاوړییه تی بیّت و

ده گونجیت له نیوان دوو که سیشدا بیّت , که له راستیدا یه کتر ناسن و دهوروبهري زمانهوانی (D)

به هوئی ئه و ئاوازه یه ی هه یه تی ^{تر} کاریگه ری هه یه له سهر (A) , (C) ته تر .

¹⁷ (ئایا) ده کریت , یارمه تیه کم بدهیت ؟

ده کریت , (ئایا) یارمه تیه کم بدهیت ؟

شوینی پارتیکلی (ئایا) , دابه شبوونی ئاوازه ی رسته که دیاری ده کات , و هه ریه که له و دابه شبونانه ی ئاوازه که

ئه کیکی کوّمه لایه تی دیاریکراو هه لده گرن .

18 به شیوه ی یاسای (16.ب)

20. سهرمه كه سهرم , وتم باشه ديم .

دهوروبهري فيزيكى : له مالى قسه كه ردا پرسته كه گوځراوه .

دهوروبهري ئه بستمي: ئاشكرا پولى خوئى نه بينيوه به وهى زانياريه كى دونياى به بايه خى تيدانييه .

دهوروبهري كوومه لايه تي : په يوه ندى نيوان قسه كه رو گوځگر په يوه ندى يه كى هره مديه , به واتاى قسه كه ر له پايدا له گوځگر بالتره و تواناى هه په داوا كاري گوځگر په تبكا ته وه و له هه مانكاتيشدا جيبه جيكردى فرمانى خوئى بو گوځگر به شيوه يه كى په تنه كه ره وه يه .

دهوروبهري زما نه واني: پرسته يه كى ئاوئ ته ي فورم و وا تا درو سته و چه شنيك له ئيديومى تيدا به كارها تووه (سهر كرده سهر) .

دهوروبهري دهروونى : ده سته واژه ي (سهرمه كه سهرم) له لايه ن كه سيكى پيگه يشتووه وه به كارديت چونكه پيگه اته يه كى ئالوزى هه يه و مندا ل له سهره تاي زمانپژاندى نته ناتوانيت ئه و ده سته واژه يه ده ربپريت به هه مانشيوه ش كه سيك , كه زمانى كوردى فيربوبيت .

21. ئه و پانتولم بو بشو.

دهوروبهري كوومه لايه تي : په يوه ندى نيوان قسه كه ر و و گوځگر په يوه ندى يه كى په توى خيزا يه (ژنوميرد - خوشكوبرا □ دايكوفه رزه ندى) انه يه و فرمان كرده تيدا ئاساييه .

22. ا. بيبه لايه بيت , ئه و قسانه مه كه .

Elizabeth Bates (1996: 292) ¹⁹ ناسينه وه و به كارهينانى ئيديومى له لايه ن مندا لئه وه كرده وه به سي فونناغه وه 1. فونناغى يه كه م : مندا ل له م فونناغه سهره تاييه دا ده توانيت هه نديك ئيديوم به كاربهينيت به لام ناتوانيت پيگه اته ي سينتاكسى ئيديومه كان شيبكات ه وه و لينا نتيگات وه ك مندا لى ئينگليزى Can I have وه ك ئيديوم به كارده هينيت به لام موداله كان له يه ك جيانا كاته وه 2. فونناغى دووه م : له جياوازي نيوان فورم و ئه رك تيده گات هه روه ها تيده گات كه له نيوان قسه كه ر و گوځگر داچه ندين ياساى هاوبه ش هه يه , له كاتيكدا توانستى گورينه وه ي سهره ي قسه كرده ن role-taking له م فونناغه دا لاي مندا ل سنووردان و تواناى كونترول كرده ن پيشبيني كاني گوځگرى نيه ده توانين بلين له فونناغى (يه كه م و دووه مدا) كرده ي فرماندان دنوينن به رامبه ر گوځگر و بابته تى كرده كان له يه ك جيا ده كه نه وه مندا ل له م فونناغه دا تواناى كونترول كرده ن فورمى رو كه شى هه يه به لام پيگه اته ي گوته كه ي بو ليكنادريته وه , كه فورم و ناوه رو كه كه به يه كه وه ده به ستيت ه وه 3. فونناغى سيه م : له م فونناغه دا مندا ل ئاماده يه بو ناسينه وه ي فورم و ناوه رو ك و ئامانجى سهره كى كرده ي گه ياننده كه .

ب. ئەو قسانە مەكە

رېستەي (22) ئەو دەردەخات، كە (ئەو قسانە = A) و بە چە شنى (B) پيويستنه بووني ئەو قسانە (نوسراو تەو و لە دەوروبەري كۆمەلايەتي و فيزيكي (C,D) دان، كە دەربېرني (ئەو قسانە - هەر جورېكبن -) ناپه سەند دەكات. بە شيوه يه كي گشتي دە توانين بليين ئەو كرده يه ي (22) گە ياندويه تي بە شيوه يه كە پەيوهست نيهه بە فورمي (A) هوه و لە چە شنيكي ديكه يه بو ناسينه وه .

---

²⁰ بە شيوه ي ياساي (16. ب)

1. 2. نیشانه پراگماتیکیه کان تییر

بو پوونکردنه وهی کرده کانی لیکه یشتن و گه یا ندنی مه به سستی دهربراوه کان له نیوان قسه که رو گوینگر دا په ناده بری ته بهر نیشانه پراگماتیکه کان وله بهر ئه وهی ((زمان تییه لکی شی نیشانه پراگماتیکه کان وده ورو به ره)) ئه واهیماکاری و ئامازه - له جوړه کانی دهر ورو به ردا - واتای نامه ی هاتوو له نیره ره وه لیکه دهنه وه و مه به سته که شی دهنوینن ئه م دیارده پراگماتیکه به شیوه یه کی راسته و خو پشت به نیشانه زمانیه کانی (کات , شوین , ئه سپیکت , جیناو , ... هتد) ده به سستی و له ری ئه وانیشه وه مه به ست و واتاکان پوونده کانه وه

1.23 . ئه و گولدانه له وی دابنی

ب. ئه وه . ئه وه له وی دابنی .

له (1.1) مه به ست له گولدان کام گولدانه یه و ئه و شوینه ش , که گوینگر ده بیت گولدانه که ی لیدابنی کوپیه و دارشته وهی (1.1) له شیوه ی (1.1) دا کاتیک ده بیت , که پرسته که له دهر ورو به ریکی (دهر وونی سمیر و ئه بستمکی) دا دانه برابیت چونکه له ری ئامازه کردنه وه گوینگر ده توانیت گولدانه که له گولدانی تریان که لوپه لی تر جیابکا ته وه و ناسینه وه شی بو گولدانه که به هوئی زانیاریه دونیا ییه کانه وه یه , که له نیوان گوینگر و قسه که ردا هاویه شه . پیره وی کاتی پرسته له زمانی کوردیدا نیشانیه چونکه پرسته ی کوردیی به بی کردار نابیت[□] و کرداری زمانی کوردیی (کات و کهس) فهره نگی و زه نگی نه و له شیوه ی (INFL) دایه به مه ش نیشانه کاتییه پراگماتیکه یه کان له هه موور پرسته یه کی ته واوی کوردیدا هیه ((مورفی مه پیکه نه ره کانی به که ره سته ی فهره نگی و خودی کردار به یه که یه کی ناو فهره نگی له قه له مده دهن پیدشتر گوترا , که په یوه ندیی ره گی کردار و مورفی می تاف توندوتولتره وه که له وهی نیوان ره گی کردار و

21 Deixis

22 www.mpi.nl/world/pub/Pragmatics_abstract.pdf

23 له کاتیکدا قسه که ره یه کیک له نه خوشیه زمانیه کانی هه بیت یان کرده ی میکانیکی و ئه لکتریکی بو ریکنه خریت و بو زانیاری زیاتر دهر باره ی چوینیتی گوینانه وه و هاوسه نگرندی ئه م باره بروانه غازی فاتح وه یس (1984 : 19)

24 یاساکانی دروسته ی پرسته ی کوردیی

$$S^{\circ} \longrightarrow NP + VP$$

$$VP \longrightarrow PP + NP + V^{\circ}$$

$$NP \longrightarrow N + D^{\circ}$$

که سه‌که‌ی (...))^{۱۳} ، زۆر جاریش له گه‌ل کاتی کرداره که‌دا ئاوه‌لکرداری کاتی د پیت ، که ته‌واو‌که‌ری کاتی کرداره که ده‌بیت یان (پێچه‌وانه) وه‌یزی یه‌کیکیان به‌سه‌ر کاتی گشتی پرسته‌که‌دا ده‌چه‌سپیت □ دواتر له نیشانه‌کاتییه‌کاندا شیده‌که‌ینه‌وه □ نیشانه‌کان په‌یوه‌ست به‌و چه‌مکه‌وه ، که ده‌ینوین له جوله‌ی به‌رده‌وامدان و به‌هۆی دووری و نزیکیان له سه‌ر چاوه‌ی کرده‌کانیا‌نه‌وه چه‌قه‌نیشانه‌کانیان (Deictic Center) دیاریده‌کریت

أ- چه‌قی که‌سی

ب- چه‌قی کاتی

ت- چه‌قی شوینی

پ- چه‌قی ده‌ق

ج- چه‌قی کومه‌لایه‌تی

له‌هه‌ نديك باردا بو‌ده‌ستنی‌شانکردنی هه‌ر يه‌ك له‌م چه‌قه‌ نیشانه‌ به‌ده‌ر له‌ فۆر مه‌ رێزمانیه‌ به‌کاره‌ینراوه‌کان په‌نا ده‌بریت به‌ر ئه‌ومه‌به‌سته‌ی قسه‌که‌ر ده‌ریده‌بریت له‌ پرسته‌ گو‌کراوه‌که‌دا ((زۆر پۆنان هه‌ن قسه‌که‌ر تیا‌یانا زیاتر له‌ پوودا و پوودانه‌ که‌ی قسه‌ ده‌ کات یان مه‌به‌ستیتی . له‌ زۆر شوینیشدا قسه‌که‌ر له‌ کاتی قسه‌کردنیدا تیا‌یانا مه‌به‌ستی زانینه‌ له‌ باره‌ی بوونی پووداوه‌ که‌ یان شوینی پوودا نی . وه‌ک پر سیارکردن ، بانگکردن و سه‌ر سامبوون ..... له‌ سه‌ر بو‌ چوونی هۆشه‌کیانه‌ی پووداوه‌کان نه‌بووه ، ئه‌و بو‌چوونه‌ی که‌ به‌زۆری پێویستی به‌کات نیه‌))^{۱۴} به‌م پێیه‌ مه‌به‌ست له‌ پر سیارکردن یان بانگکردن ... هتد له‌وه‌نیه‌ ، که‌ به‌ شیکردنه‌وه‌ی رێزمانیه‌وه‌ به‌ ندببین و مه‌به‌سته‌ شاراوه‌کان لیکنه‌ده‌یه‌ نه‌وه‌ بو‌نموو نه‌ ئه‌و فۆر مه‌ زمانیا نه‌ی له‌ بز چینه‌ رێزمانیه‌کانیا‌ندا پر سیارن به‌ هۆی پر نسییه‌ پراگماتیکیه‌کانیه‌وه‌ فه‌رمانکردن یان داخوایکردنیا‌ن له‌ کرده‌کانی گه‌یا‌ندندا پێده‌گه‌یه‌نریت 0

24 . که‌ی تا‌قه‌ت ده‌بیت ، دیواره‌که‌ی مالی باوکت چاکه‌یت ؟

قسه‌که‌ر له‌ (24) دا مه‌به‌ستی به‌ گو‌کردنی (که‌ی) دیاریکردنی کاتی کردنی کاره‌ که‌ نیه‌ وه‌(مالی باوکت) یش دیاریکردنی شوینی پووداوه‌که‌ نییه‌ ، که‌ قسه‌که‌ر بیه‌ویت گو‌یگری پێی ئا‌شنا بکات به‌لکو مه‌به‌سته‌ هه‌ستانه‌ به‌ کردنی کرده‌یه‌ک و زیاتر دوانه‌خستنه‌تی له‌و ماوه‌یه‌ی تیدا

25 محمه‌دی مه‌حویی (2004 : 66)

26 هۆگر مه‌حموود فه‌رج (2000 : 123)

دواخراوه و هه نديك جار ئه م نيشانه نانه ئه ركي پراگماتيكي خويان وهك نيشانه و هيماي زماني له پرسته دا جييه جيناكهن به لكو ده بنه به رده باز بو ده ركه وتن و پوونكرده وهي كه مه به ستي ناا شكرا و ده بريني شاراوو به خشكه (Implication) به شيوه يهك ((قسه كهر ئاماژه كاني هه لده بژيريت , كه بزانيت گويگره كه ي ئه و ئاماژانه ده زانيت و لنيان تيده گات))²⁵.

1 . 2 . 1 نيشانه ي كه سي

له پيزماني ته قلديدا كه سه كان ئه و ناو وجيناوانهن , كه ده بنه ته واو كهر (ده ره كيي , ناوه كيي) يان فريز (ناويي , ده رخيي , ئاوه لكرديي) به وا تا كه سي يه كه م , دووه م يان سيهه م به سيماي (± تاك) ده گريته وه وه ريه كيكيان به پيي پروسه ي جفره كردن و جفره ليكدا نه وه (Encoding) (و (Decoding) پولي به شداربوون له ئاخاوتندا ده گورنه وه له زماني عه ره بيي Encoding) (بو جي ناوي (زيرو مي) بو سلماي ±) تاك زياتره له زماني ئينگليزي له بهر ئه وه ي زماني عه ره بيي بو زوربه ي دوخه كان و جي كه وه زمانيه كان بو نيرو مي سيماي جيا كه ره وه ي هه يه به لام له ئينگليزيدا (he/she, him/her) به كارده هيئرنيت جيناوه كان له زماني كورديدا له زماني ئينگليزي (Encoding) يان كه متره چونكه بو كه سي سيهه م ± تاك (ته نها) جي ناوي (ئه و / ئيوه) به كارده هيئرنيت و (نيرو مي) له يهك جيانا كاته وه له هه ندي باري بانگكرندا نه بيت ((له كرمانجي ناوه راستدا له بهر ئه وه ي ته نها له دوخي بانگكرندا نيرو مي ماوه , بو يه ته نها باس له و پا شگرانه ده كه ين كه چوونه ته سه ر ناوي بانگكراو , ئه م دوو مورفيمه له پال ئه ركه كانيان , تاك و كو ي ناوي د يارخراو نا شكرا ده كه ن بو نمو نه كورپه ..... ك چي بخوي نه))²⁶ له نيشانه ي كه سي پراگماتيكي دافيچه ره كان به پيي ياساي (25) ريكد خرين :

25. كه سي يه كه م (قسه كهر S+) , كه سي دووه م (گويگر - قسه بو كراو - A+) و كه سي سيهه م (قسه ليوه كراو - A-, S-) ه له (25) دافيچه ري قسه كهر و گويگر و قسه ليوه كراو به پيي پولي به شداري كردن ده گورنيت , و ا تا هه نديك جار كه سي يه كه م له پرسته يه كدا قسه كهره و له پرسته ي دووه م دا ده بيته گويگر يان هه ردوو فيچه ري (A+, S+) له ده سته دات و ده بيته كه سي سيهه م

John I. Saeed (1997 : 181) 27
28 عادل ره شيد (2001 : 67)

[قسه لیئوه کراو (A-,S-)] به لیئکا نه وهی رسته کان له دهورو بهردا و په یوه ستببون به پیکها ته ریزمانییه کانیا نه وه نیشانه ی که سیی (قسه کهر , گوئگر, قسه لیئوه کراو - که سیی سیهه م-) ده گوړیت بو نمونه :

26 . ا. نالان: هر نه تدوینم چاکه .

ب. دلان: تو له گهل منت بوو؟

27. تو پیت باشه بیم له گهلان ؟

رسته ی (26 . ب) (تو) بکه ره , (منت) بهرکاره له پروی ریزمانییه وه له هه مانکا تدا به پی نی شانه که سیهه پراگماتیکیه کان (من) قسه که ره S+ و (تو) گوئگره H+ له (26 . ا) دا قسه کهر (نالان) ه که به جیناوی (من) له ئاخوتنه که دا خوئی ده ربرپوه و (دلان) بو قسه کهر بو ته گوئگر هر له ده می ئاخوتنه که دا و له (26 . ب) دا (دلان) ده بیت قسه کهر و به رامبر (تو) ی بهرکاری له (26 . ا) دا جیناوی (من) بو خودی خوئی به کارده هیئت .

قسه کهر له (27) دا (من) ه به پیی ئه نافوره وه خوئی به ستوته وه به رسته که وه و گوئگر (تو) , که له هه مانکا تدا H+ خاوه نی بریاردا نه به پرو سه کانی (جفره کردن و جفره لیئکا نه وه) دو پیکهاته ی کرده ی گه یانندن به هر دو وکیان (گواستنه وه / لیئکا نه وه) ی بیره ئاوه زیه کان ده گر نه خو له پراگماتیکیا به په یوه ستببون به دهورو به ره وه .

28 . ئاران له بن و بنچینه ی ده هیئان به ؟

29 به م پییه ده بیت رسته که له ئاستی قولیدا بریتی بیت له (من) پرسپارت لیئده که م ئایا تو له گهل منتبوو ؟) که تیدا تو له گهل منت بوو بهرکاری راسته وخوئی کرداری (پیئده لیم) ه , که ئه م جوړه کرداره له بنچینه دا پیوستی به بهرکاری راسته وخو هیه , که له شیوه ی رسته دا بو نمونه [ئایا دیلان له تو ده پرسپت (نه پییه که له سرشانی چند گران بوو ؟) 2] و دواتر ئه م ریبازی شیکردنه وه یه ده بیته گرفت بو کرده قسه ییه کان و به گرفتی پروژه که ناوده بریت .

30 ئه م پرسپاره له جوړی پرسپاری بریاردا نه (Yes-No Question) پروانه ابوبکر عومر قادر (1993 : 20) ,

Najat Muhammad Ameen (2001:11)

31 دیمانه یه کی تاییه ت محمه د محوی 2005

32 له چند دهورو به ریئکا ده توانیت کاربکات بو نمونه دهورو به ریئکی کومله لایه تی (له پروی ئابوورییه وه دایکو باوکی هر اسانکردوه به وه ی پاره یه کی ئیجگار زور له ماله وه یان ده ستینیت) له دهورو به ریئکی فیزیکیا (کو مه لیک گژوگیاو دره ختی هه لگیلاوه) یان له دهورو به ریئکی دهروزییدا (کو مه له که سیک خستوتته باریکی ناجیگری دهروزییه وه)

به کارهینانی نیشانه‌ی که‌سی (ئاران) له پرسته‌ی (28) دیاریکردنی نیشانه‌ی که‌سی پراگماتیکیه , که ده‌ری ده‌خات (ئاران) که‌سی یه‌که‌م و دووه‌م نیه (قسه‌که‌ر و گوئگر) نیه به‌لکو که‌سی سیه‌مه به‌پیی یاسای (25) ده‌توانریت نیشانه‌ی که‌سیه‌کان له پراگماتیکی پرسته‌ی پرسیاروفه‌رماندا به‌چه‌شنیک لیک‌بدرینه‌وه , که به‌هو‌ی پرۆسه‌یه‌کی ئه‌نافوریه‌وه جیاوازی و هاوبه‌شی ناسینی که‌سی سیه‌مه له نیوان قسه‌که‌ر و گوئگر دا ده‌رده‌که‌ویت

پرسته‌ی پرسیار ده‌توانین به‌م چه‌شنه‌ی لای خواره‌وه نیشانه‌ی که‌سیه‌کانی دابه‌شده‌بکه‌ین :

أ. قسه‌که‌ر : به‌پیی بارو ده‌ورو به‌ره جیاوازه‌کان جیناوی (من , ئیمه) به‌کارده‌هینریت بو . ده‌ستنیشانکردنی که‌سی قسه‌که‌ر

29 . هه‌موویت به‌ته‌نهما خوارد ؟

30 . ئیوه بوون به‌وه‌ی ئاموژگاریمان بکه‌ن ؟

(29) له ده‌ورو به‌ریکی ئه‌بستمیکیدایه‌وه هاوبه‌شی و ناوکویی له زانیاری دوو‌زیای نیوان (قسه‌که‌رو گوئگر) دا هه‌یه قسه‌که‌ر که‌سی یه‌که‌می تا که , که به‌جیناوی (من) ده‌ستنیشانده‌کریت به‌واتای (من به‌تو ده‌لیم) هه‌موویت به‌ته‌نهما خوارد ؟) و له پرسته (30) دا قسه‌که‌ر که‌سی یه‌که‌می کو‌یه و به‌جیناوی (ئیمه) نیشانه‌ی ده‌کریت له‌م بارانه‌دا قسه‌که‌ر ناتوانریت له شیوه‌ی ناو دا بنوینریت به‌لکو ته‌نهما جیناوی سه‌ربه‌خوی (من , ئیمه) ده‌توانریت له ده‌ورو به‌ره‌که‌دا هه‌لبسوریت و گه‌یاندنی پراگماتیکی پرسته‌ی که‌سی ده‌ستنیشانبکات .

ب . گوئگر : ئه‌و نیشانه‌ی که‌سیه‌ پراگماتیکیه‌یه , که قسه‌ی بو ده‌کریت و له دوو باردا به‌رجه‌سته ده‌بییت :

1. گوئگری راسته‌وخو : ئه‌و که‌سه‌یه , که کرده‌ی گه‌یاندنی پرسیاره‌که‌ی راسته‌وخو پوو به‌پوو ده‌کریته‌وه و به‌یه‌کێک له جیناوه‌کانی (تو , ئیوه) ده‌ستنیشانده‌کریت وه‌ک له پرسته‌ی (29) و (30) دا روونکراوه‌ته‌وه و ده‌توانریت له بری جیناواویش له هه‌ریه‌کیکیاندا به‌کاربه‌هینریت بو نواندنی گوئگر .

(له‌ده‌ورو به‌ریکی ئه‌بستمیدا زانیاری هاوبه‌ش له نیوان قسه‌که‌رو گوئگر دا له جو‌ری ئه‌و شتانه‌یه , که شیایوی هه‌لکه‌ندن و ریشه‌کێشکردنیان هه‌یه) ....هتد

2. گویگری ناراسته و خو: ئەو گویگریه که , که له رستهی پرسیاردا پرسیاره که ی را سته و خو پوبه پوونا کریت ته وه به لکو له پڤیگی که سی به رام بهر یان گویگری را سته و خو وه پرسیاره که ی ناراسته ده کریت .

31. ا. توش ساردیت بهر نه که وتووه ؟

ب. ئە ی بو قسه ناکهیت ؟

له کاتی کدا جیناوه کانی (تو , ئیوه) ده بنه گویگر له رستهی پرسیاریدا جیناوه کانی تریش ده توانن پوولی گویگری و ده توانن سیمای (A+) وه ربگرن به تایبه تی له کاتی ئا ماده بوونی ده و روبه ری ده روونیدا و که سیک له بهر خو یه وه قسه بکات (ده بیته قسه کهر و گویگر له یه ک کاتدا) 32. ده جار له خو مم پرسیه تو بلی من شتی وام لیوه شیته وه ؟

ههروه ها ئەم جو ره نیشانه که سییه له (32) دا ده کریت ته نها له شیوه ی جیناودا نه بیته به لکو ناویش له شوینی هه ریه که له جیناوه کان به کار بهینریت .

پ. قسه لیوه کراو^{للم}: له کرده ی گه یاندنی پراگماتیکی رسته ی پرسیاریدا ئەم جو ره ی نیشانه ی که سیی به جیناوه کانی (ئەو , ئەوان) ده رده برپین و هه ردوو باری راسته و خو و ناراسته و خو یان هه یه .

1. قسه لیوه کراوی ئا ماده: کرده ی قسه کردنه که پوبه رووی قسه لیوه کراو ده کریت ته وه له کاتی کدا خو ی له شوینه که دا ئا ماده ده بیته و له پڤیگی گویگری راسته و خو وه .

33. ئە مانه هه ر نایه نه سه ربار ؟

ده و ربه ری فیزیکی کاریگری خو ی له سه ر (33) ده ر خستوو به وه ی قسه کهر نایه ویت راسته و خو کرده ی ئاخاوتنه که ی ناراسته ی ئەو که سانه بکات , که له شوینی ئاخاوتنه که دا بوونیا ن هه یه به لکو له پڤی گویگری راسته و خو وه پرسیاره که ی , که مه به سته تی - قسه کهر ناراسته ی قسه لیوه کراوی ده کات .

---

33 هوگر مه محمود فه رج (2000: 47)

34 سه رچاوه ی پیشوو لا (45) بو ئەو که سه ی نه قسه که ره نه گویگره چند زاراوه یه کی به کارهیناوه , که هه ریه که یانی بو مه به سته یک جیا کردو ته وه وه ک (قسه لی کراو , قسه به گویدا دراو , قسه به گویدا دراوی ئاسایی , قسه پڤوتراو) , به لام ئیمه لی ره دا زاراوه ی قسه لیوه کراو مان به په سه ند زانی بو ناوانی ئەو نیشانه که سییه ی , که له ئاخاوتندا نه قسه کهر نه گویگر .

2. قسه لیوه کراوی نانا ماده: کاتیک باس له که سینک بکریت و له ده و روبه ره که دا ته نها قسه که رو گوینگر هه بیته و هه و نیوان قسه که رو گوینگر دا نا ماژهی پیده دریت قسه لیوه کراوی نانا ماده ده بیته .

34 . کچی پوره که ت (نه و) به کویا فریا که وت قسه که بگنریتته وه ؟
که سی نادیار (کچی پوره که ت) بو ته هوئی به نه نجام گه یا ندنی کرده پراگماتیکیه که نه مه ش له به ربوونی زانیاری هاوبه ش له نیوان قسه که ر و گوینگر دا - هه ردو وکیان (کچی پورت) ده نا سن - به و واتایه ی له (34) دا (کچی پورت) ناماده ی نیبه وه ک لایه نی فیزیکی له ده و روبه ره که دا به لام له نا و ناخاوتنه که دا بزوینه ری که ره سه و مه به سستی کردنی ناخاوتنه که یه .
نه و جفرانه ی قسه که ر له جوړه کانی ده و روبه ره وه هه لیده هینجیت له گه ل به شداریکردنی زانیاریه هاوبه شه کانی نیوان خوئی و گوینگر و قسه لیوه کراو بو پرسته ی فرمان له گه ل نه و مه به ستانه ی ده سستی ده که ویت له وه ی و تراوه .

ده توانین نیشانه که سیه کانی پرسته ی فرمان به م چه شنه پولینبکه یین :
1. قسه که ر : جیناوه کانی قسه که ر له پرسته ی فرمانیدا به گشتی بریتین له (من , نیمه) له هه ردو جوړه که ی فرماندان دا (راسته وخو , ناراسته وخو)
35. نه و به نده م بو بنوسه ره وه .

قسه که ر (من) ه له (35) دا و له هه مانکاتیشدا فرمانده ره .
ب. گوینگر : له به ربوونی دوو جوړ له پرسته ی فرمانی (راسته وخو و ناراسته وخو) نیشانه ی که سی پراگماتیکی قسه بو کراو له فرماندا به پیی جوړه کانی پرسته فرمانیه که دابه شده بیته .

1. پرسته ی فرمانی پرسته وخو (گوینگری پرسته وخو) : نه م جیناوه پرسته وخو په یوه سته به فرمانه که وه , که له لایه ن قسه که ره وه گو کراوه و به هه ردو و جیناوی (تو , نیوه) ده نویتریت .
36 . تو , تو هه سته و ره نییره .

---

35 ده شیت ده و روبه ری نه م پرسته یه شاییه ک یان هولیکی نا هه نگیران بیت و قسه که ر (من) به ویت گورانیبیژه که هه ندیک له و گورانیا نه ی له شیوه ی به ندان بینوسیتته وه و ده کرایت ده و روبه ره که نه بستمی بیت و له نیوان دوو هاوړیدا بیت په کیکیان له خویندن دواکه وتدیته و داوای یارمه تی بو نویسنه وه ی بابه ته له کیس چووه کانی بکات

دووباره کرد نه وهی جی ناوی (تو) له (36) دا مه به ست د یاریکردن و جه ختکردنه وه یه له سهر فرمانپیکراو ، و ده توانین جیناوه که له که سی دووه می تاکه وه بگوړین به که سی دووه می کو به بی نه وهی له راسته وخویه تی فرمانه که که مبه که ی نه وه به لام له م به کارهینا نه دا رسته که زیاتر پیزگرتنی پیوه دیارده بیت چونکه قسه که ر په نگه هه مان رسته به شیوه کو که ی به رام بهر ته نها که سی که به کار بهینیت به لام له به رشکو داری گوینگر ناتوانیت فورمی تاک به کار بهینیت .

2 . رسته ی فرمانی ناراسته وخو

1. گوینگری راسته وخو: ئەم جوړه رسته یه هه موو جیناوه کان تییدا ده بنه فرمانپیکراو (من ، تو ، ئه و ، ئی مه ، ئی وه ، ئه وان) جیناوه کانی (تو ، ئی وه - له هه ندیک باریشدا - ئی مه وه ک له نمونه ی 39 دا درده که ویت -) ده بنه گوینگر .

37 . ا . بامن بیم له گه ل نازاد .

ب . باتو بییت له گه ل نازاد .

پ . با ئه و بیت له گه ل نازاد .

ت . با ئی مه بیین له گه ل نازاد .

ج . با ئی وه بیین له گه ل نازاد .

ح . با ئه وان بیین له گه ل نازاد .

له رسته ی (37 . ا . ب . پ . ت . ج . ح) دا فرمانپیکراو به شیوه یه کی راسته وخو له ری فرمانی کی راسته وخو وه کرده کانی پیسیپردراوه و به هو ی مورفی می (با) وه واتای ناراسته وخو ی وه رگرتو وه هه رچه نده (37 . ج) دا رسته که پیویستی به ته واوکردنی واتای هه یه له لایه ن رسته یه کی تره وه (با ئی وه بیین ، ئه وان نه یه ن) یان (با ئی وه بیین ئه وکات هه موو پرووداوه که تان بو با سده که م) و له هه موو رسته کانیشدا (تو یان ئی وه) گوینگر به لام له (37 . ب . ج) دا هه ردوو جیناوی (تو ، ئی وه) فرمانپیکراو و گوینگریشن .

2. گوینگری ناراسته وخو: له ئه و رستانه دا ، که کرداری ناو رسته که ناراسته وخو ناراسته ی گوینگر ده کریت له کاتی که گوینگر له شوینه که دا بوونی هه یه به لام کرده ی لیک گه یشتنه که له ری که سی گوینگری راسته وخو ی رسته فرمان ناراسته وخو که وه ده بیت به وواتا یه ی دوو جار له

پووبه پووبو نه وه دوورده كه وي ته وه (1. کات يك گويگر پسته يه كي فه رمانی نارپا سته وخو
 نارپاسته ده كریت 2. قسه كه ره به رامبه ر گويگر دا ناوه ستیت بو راپه راندنی فه رمانه كه ی)
 38 . با ئه و ئه و جلانه بشوات تا دیمه وه .

ده وروبه ری فیزیکی رسته كه ده به ستیت وه به و باره وه ، كه تییدا قسه كه ره له شوینیکدا قسه ده كات
 ، كه گويگر ناماده یی هه بییت به لام ئه م له به ره هر هوکاریک بییت له گه لیدا قسه ناکات یان لی زوویره .

پ . قسه لیوه کراو : ئه م جوړه نیشانه كه سییه پراگماتیکیه له رسته ی فه رماندا به دوو شیوه دیت :
 1. قسه لیوه کراوی نا ماده : له هه ردوو جوړه كه ی رسته ی فه رمانیدا نیشانه كه سییه كانی
 ده رده كه وییت

39 . أ . ئه مه م لای خوټ بو گلبده ره وه . ب . بائمه م لای خوټ بو گلبده یته وه . (ئه مه) سلم له
 هه ردوو رسته ی (39 ، ا ، ب) دا ناماده یی هه یه به لام قسه ی له باره وه کراوه و ئه و به و شیوه یه نه
 قسه كه ره نه گويگر

هاوبه شی و ناوكوټی له نیوان رسته ی پر سیاری و فه رمانیدا له نیشانه كه سییه پراگماتیکیه كا ندا
 په یوه ستن به جوړو چه شنی ئه و پر سیار و فه رمانانه ، كه ده كرین هه روه ها هه ندیک پر سیار به پیی ئه و
 مه به سته ی پر سیاره كه ی بو کراوه له ده وروبه ره كه دا جوړی نیشانه كه سیه كانیان ج یاوازی
 تیده كه وییت بو نمونه جیاوازی نیشانه ی رسته ی پر سیار له رسته ی فه رمان له جوړی گويگر دا
 ده رده كه وییت وه كه له رسته ی پر سیاری ز مانى كورد یدا ناتوانریت (من ، ئی مه) وه كه گويگر
 به كار به یئریت به لام له رسته ی فه رمانی نارپاسته وخوټا ده كریت (ئیمه) له هه مانكاتدا قسه كه ریش بییت
 و گويگریش (با ئیمه ش بچین له گه لیان .)

2. قسه لیوه کراوی نا ماده : له رسته ی فه رمانی راسته وخوټو نارپاسته وخوټا به هوټی جیناوی (ئه و
 ئه وان) ده نوینریت (ئه و بیبه □ با ئه وت بېردایه) .

2 . 1 . 2 نیشانه ی کات

36 (ئه مه) له (38 . ا) دا رهنګه مندالیک بییت و دایکه كه ی به پیی ده وروبه ری فیزیکی بیه وییت له لای ما له دراو سیکه ی
 داینی هه تا له بازار دیته وه له (38 . ب) دا رسته كه به دهر له وه ی فه رمانیکی نارپاسته وخوټه شیوه گله یی و
 گازنده یه كیشی پیوه دپاره به هه مان شیوه ی رسته كه ی پیش خوټی له و ده وروبه ردا هه لگری مه به سته ی فه رمان ده بییت

(کاتی ئا خاوتن) له دوو بهش پیکدیت ، کاتی وتن و ئەو ساتانەیی قسەکە ی تیدا دەکریت (Coding Time- CT) له گەڵ ئەو کاتە ی قسەکە دەگا تە گوێگر (Receiving Time- RT) ³⁸ هەر وەها هە ندیک جار (RT) وە ک پینا سە ی (CT) ل یدیت و بەم گریمانە یەش دەوتریت (Deictic Simultaneity) ³⁸ ، که تیدا کات بە کاتی ئاوە لکردار و ئە سپیکتی کردارە که وە بە ستر او وە تە وە ، (کاتی مە بە سستی ناو ئا خاوتن) یەش بە یاریدە ی سیمان تیکی پرستە که و دە ورو بە رە وە دە توانیت جفرە و کۆدی هە مە چە شە بنیتریت بو گوێگر .

کات له کاتی کدا دە بیت بە نیشانه ، ئە گەر هاتوو چالاکانه له دە ورو بە ردا بە کارهینرا ((هەر چی گۆرانکاری یه کی بز چینه یی روو بدات له شیوه و واتا... مە بە سته کان هوکاره که ی بو ده ورو بە ر ده گە ریتە وە ، که ئە میش له بنة چه ی ده برپینی نیشانه واتا داره کانه وە پەسە

نیشانه ی کات له پپی به رنامه کردن و گواستنە وە ی زانیاری یه وە لیکدانه وە که شی وابە سته ی چه شنی ئە و پرستە یه یه ، که تیدا بە کار دە هینتریت په یوه ست بە مە وە له پرستە ی پر سیاردا نیشانه ی کاتی ئا خاوتن له رووی چالاکی بە کارهینانه که یه وە دابه شده بیت بو ئە م پۆلینه : 1 . نیشانه ی کاتی وتن ب. نیشانه ی کاتی مە بە سستی ناو ئا خاوتن

1. نیشانه کانی کاتی وتن (له رووی تافه وە) : ئە م نیشانانە له رووی تافی پرستە که وە دیاری دە کرین

1. پابردوو : له زمانی کوردیدا ریگا دە دریت نیشانه ی کاتی پابردوو له ده برپینی جوړه کانی پرستە ی پر سیاردا به ره مبهینتریت له ده ورو به ره جیا وازه کاند :

40 . که ی شه پی به رده رکی سه را قه و ما ؟

له جفره کردنی زانیاری ئە بستمیک ی له جوړی پرستە ی (40) دا دە بیت گوێگر به شیوه یه کی پرستە و خو ئاگاداری کاتی روودانی رووداوه که بیت (بتوانیت شه ری گه و ره ی به رده رکی سه را له هەر شه ریکی تر جیا بکا تە وە که له و ما وانه دا رووی دا بیت) هەر وە ها گوێگر له پپی سه ليقه ی کۆمه لایه تی و سیاسیه وە ده زانیت ، که ئە و شه ره له پابردوودا رویداوه .

³⁷ هوگر مه محمود فەرەج (2000 : 92) ئە م دوو جوړه نیشانه ی کاتیه ی به کاتی گە یاندن داناوه و نیشانه

کاتیه کانی کردوو به دوو جوړه وە (1 . کاتی وتن ، 2 . کاتی مە بە ست)

38 (73 : 1983) Stephen C. Levinson

³⁹ صابر اسماعیل همزه (2002 : 26)

2 . پانه بردوو : کاتی پانه بردوو له پسته ی پرسیاردا ده کریت پرسیارى له باره وه بکریت یان خودی پرسیاره که له رووی تافیشه وه پانه بردوو بیټ .

41. که ی بیمه خزمهتت ؟

له (41) دا تافی کرداری ناو پسته که دا پانه بردوو ههروه ها ئه و کرده یه ش , که لییده که ویته وه به هه مانشیوه پانه بردوو

له کاتیکدا ئه و مه به سته ی پسته که دهیدات به ده سته وه له پپی ده ورو بهر و هه لو مه رجی ده ره وه ی پسته که ئه وه ده گه یه نیټ , که قسه کهر هیشتا ئه و داوایا نه ی , که هه یه تی له لای گوینگر جیبه جینه بوون .

3. داهاتوو : هه رچه نده پسته ی کوردی مورفیمیکی کاتی داهاتوونییه بر □ وه ک نیشانه ی مورفولوژی به لام توانیو یه تی ئه م باره به هو ی ئاوه لکرده کانی کا ته وه چاره سه رب کات و له گه ل کاتی پانه بردوو ی کرداره که دا ئه م جوړه نیشانه پراگماتیکیه له زمانه که دا چالاک بکه ن ( ) ئاوه لکرده ی کات په نجه بو ده می به جیهینانی کاریک راده کیشی و وه لامی پرسیارى (که ی , که نگى ؟ , که نکى ؟ . که نگین , که نگینی , که ینی) , (له که یه وه ؟) (تاکه ی ؟) , (چ کاتی , چ وه ختی ؟ , چ چاخی) . . . . . ده داته وه) تر □ وه ک له (42) دا پوونکراوه ته وه .

42 . سیسبه ی بچم بو دوکان ؟

ب. کاتی مه به سته ناوئاخاوتن: به پیی ئه و واتاومه به سته ی به ره مهیده هی نیټ ده کریت به چوار جوړه وه

1. ئه و پووداوانه ی له کاته کانیا ن پابردوون و دووباره نابنه وه

2. ئه و پووداوانه ی کاته کانیا ن پابردوون به لام ده شیټ له داهاتوودا پووبده نه وه

3. ئه و پووداوانه ی کاته کانیا ن پوویاننه داوه به لام پووده دن .

4. ئه و پووداوانه ی کاته کانیا ن پوویاننه داوه و پووشنادن .

---

40 بیگومان ئه م نه بوونی مورفیمی داهاتوو له زاری سلیمانیدا یه □ مه ودای لیکولینه وه که ی نیمه ش زاری سلیمانیه وه که له پیشه کییدا ئامازه مان پیداو □ به لام له زاره کانی تری کوردیدا وه ک زاری کرمانجی ژوووو مورفیمی (دی) له کرداره که دا ئامازه یه بو کاتی داهاتوو دیمانه یه کی تایبته له گه ل د . فره یووون عه بدوول به رزنجی (2005)

41 د . ئه وره حماني حاجی مارف (1998 : 146)

بوهر جوریک له م کاتانه دهوروبهر و پیرپوهی تایبته هه یه ،که سه لیکه ی زمانه وانی قسه پیکه رانی زمانیک به ئاسانی به کاریده هیئن و دیناسنه وه یر □ به میپیه ش پرسته کانی (43, 44) دهنه شیکه ره وه و په سه نکه ری (1, 2) هه روه ها (45, 46) ، (3, 4) لیکده دهنه وه :

43. تو، جاریکی تر من ببینیته وه ؟ (له رابردودا به سه رهاتیکم به سه ردا هیئاویت

و

له مه وپاش هه رگیز من نابینیته وه .)

44. کین ئه وانه ی خیانه تکارن ؟ (له رابردودا خیانه ته کانیان کردوه و ده شیت

له

داها توودا هه مان ره فتار دووباره بکه نه وه .)

45. ئایا تو به نیازیت بچیته وه شارو مه مله که ته که ی خو ت ؟ (هیشتا چوونه وه که پرووی نه داوه

به لام

ده شیت له داها توودا چوونه وه که پرووبدات .)

46. تو یه کی ره شورپوت ده ته ویت چاوپیکه وتنیک له گه ل سه روک ئه نجام بدیت ؟ (بو ت نییه نه له

ئیسنا دا نه له داها توودا هیچ جو ره چاوپیکه وتنیک بکه ییت .)

بو دهر برینی پرسته ی فرمان نیشانه کانی کات به دوو شیوه دهرده که ون : ا. نیشانه ی کاتی وتن ب.

نیشانه ی کاتی مه به سستی ناوئاخاوتن

ا. نیشانه ی کاتی وتن (له پرووی تافه وه) :

1. رابردوو : پرسته ی فرمان دا تافی پرسته کان ریگایان پینادریت ، که رابردوو بن چونکه پرووداوی

کرداره کان هیشتا جیبه جینه بووه بو قسه که ر هه روه ها دارشته ی کرداره که رابردوو نییه .

47. * ا. تو خانووه که بکریه .

ب. تو خانووه که بکره .

2. رانه بردوو : پرسته ی فرمان دارشتنی سه ره کی له تافی رانه بردودا یه (له نموونه کانی

پیشووتردا ئه م دارشته یه به ته واوه تی دهرده که ویت) .

---

42 سه لیکه ی قسه پیکه رانی زمانیک دیارده کانی (گرمانه ی سه ره تایی و به خشکه یی دهر برین و چه ندین یاسای تر

ده گریته وه) ، که قسه پیکه رانی زمانی دایک به کاریده هیئن به بی ئه وه ی بزائن ئه و یاسایانه چون کارده که ن .

3. دا هاتوو: پ ستهى فهرمى , گهر به هوئى مهبه سته كه يه وه دا هاتووئى نه نوئى نئىت ئه وا
ئاوه لكرداره كانى كات بو دا هاتوو مهبه ستهى دا هاتووئى له ئاخواتندا راده په رئين .
48 . مانگى نه ورؤز وهره بو سهردانمان .

له (48) دا دا هاتوو له مهبه سته كه دا ليكده دريئه وه , كه ئه و مانگه نييه قسه كه رو گوئگر تيديدان
به لكو دوورتره , ههروه ها مانگى نه ورؤزيش نيشانه پراگماتيكيه كه ي له وه دا يه , كه بو قسه كه رو
گوئگر ئه و مانگه نييه , كه له رؤژميره كه دا هه يه به لكو ئه و ريكه وتنئىكى هاوبه شه له نيوانياندا .
ب . كاتى مهبه ستهى ناوئاخواتن:

له رستهى فهرداندا نيشانهى مهبه سته به كاتى ناوئاخواتنه كه وهك رستهى پرسىار به سه ر چوار
جوژدا دابه شده بيئت .

1 . ئه و پرووداوانهى كاته كانيان رابردوون و دووباره نابنه وه

2 . ئه و پرووداوانهى كاته كانيان رابردوون به لام ده شئت له دا هاتوودا پرووبده نه وه

3 . ئه و پرووداوانهى كاته كانيان پروياننه داوه به لام پرووبده دن .

4 . ئه و پرووداوانهى كاته كانيان پروياننه داوه و پرووشناده دن .

49 . جاريكى تر ده سترئيزنه كه يت . (كردهى ده سترئيزئىكرده كه له رابردوودا بووه به لام له رپئى
فهردانكرده كه وه دووباره نابيئه وه)

50 . بو بيگانه جاريكى تر پشتى يه كتر به رمه دن . (به هوئى گرئما نهى پيشينه وه درده كه ويئت
له رابردوودا پشتى يه كترىان به رداوه و قسه كه ر به هوئى فهردانه كه وه ده يه ويئت بيئه ته ريگر بو
پروونه دانه وهى به لام ده شئت هه مان پروودا و پرووبداته وه)

51 . چؤن له مالى كاكه چاوم پييبكه ويئت ؟ (چاوپييكه وتنه كه هئشتا بو قسه كه ر و قسه ليوه كراو
پرووى نه داوه به لام ده كرئت له دا هاتوودا پرووبدات)

52 . ده بيئت بزانيت له په نجه ره وه نابيئت بجيئه مالى هيج كه سيك . (گهر ئه مه ئاموژگاريه ك بيئت له
باوكي كه وه بو كورپه كه ي ئه و رهنه گه هئشتا كرده كه پرووينه دابيئت به لام باوكه كه پيش وه خت ئاگادارى
كورپه كه ي ده كاته وه و رهنه گه كرده كه هه ر پرووشنه دات)

ههروه ها باريكى تايبه تمان هه يه بو رستهى فهرمى , ئه گهر وهك گالته جارى به كاربه ئنريئت .

53 . دوئى وهره وه بو وه لامه كه ي .

ئەو پرستە پرسىيارىانەى بۆ مەبەستى راپەراندنى كرده يەك بەكار دەھىنرین (وا تا بە شیۆه یەك لە شیۆه كان فەرمان دەگەینن لە كردهى گەیانندا) هەمان تاف و مەبەستى كاتى ئاخاوتنى پرستەى فەرمانى بەسەرداجیبە جیدەبیت وەك لە (54) دا پروونكراوہ تەوہ .

54 . دەتوانیت یارمەتیهكم بەدەیت ؟ (یارمەتیم بەدە) .

1 . 2 . 3 نیشانەكانى شوین

نیشانەكانى شوین بەهەمان شیۆهى دیاكتیکتەكانى تر دەكرینە كۆد لای و لەرپڤگەى ئاخاوتنى نیوان قسەكەر و گوینگرەوہ دەگوینرینەوہ و پاشان لای گوینگر لیک دەدرینەوہ بەم چەشنە نیشانەكە دەبیتە پیگەیهك , كە قسەكەر دەبیت لەكاتى قسەكردندا (CT Center time) پەيوەست بە (كۆدكردن و لیکدانەوہى) نیشانەى شوینەوہ چوار جوړ شوینى بئىچینەیمان هە یە بۆجیاكردنەوہ و ناسینەوہ , كە بەرامبەر بە چوار پۆلى بەشداربوون :

1 . شوینى نزیك لە قسەكەر 2 . شوینى نزیك لە گوینگر 3 . شوینى نزیك لە جەماوەر

4 . شوینى نزیك لە كەسێك , كە نە جەماوەرە نە قسەكەرە هەرەها گوینگریش نییە .

(1) نیشانەیه بۆ نزیكى چەقى شوین لە قسەكەرەوہ لەناو ئاخاوتنەكەدا بەلام (ب) دوورى چەقى شوین دیاریدەكات لە قسەكەرەوہ بە پیچەوانەشەوہ ئەم چەقە لە گوینگرەوہ نزیكە و بە گواستنەوہى چەقى شوین لە قسەكەر و گوینگرەوہ نیشانەكە لە شوینى جەماوەر نزیك دەبیتەوہ بەلام لە گروپى چوارەمدا نیشانەكە لە قسەكەر و گوینگر و جەماوەر دوور دەكەوێتەوہ لیڕەشەوہ چوارەم برینماندەستدەكەوێت بۆ شوین دەستنیشانكردن بە پییى یاسای (بەرەو X بچولئ)

55 . یاسای بەرەو (X) بچولئ:

((ا . یەك فۆرمى كردار بەكارهاتبیت , ئەگەر قسەكەر (S) لە (X) بیت و لە (CT) دا وترابیت بەمەرجێك (X شوینى بنجى S) بیت , ب . یەك كردار بەكارهاتبیت , ئەگەر S لە X بیت بەمەرجێك (X لە بنچینەدا شوینى S نەبیت) , پ . سێهەم بەكارهاتن , ئەگەر S لە X نەبیت بەمەرجێك (X لە بنچینەدا شوینى S) بیت , ت . ئەگەر S لە X نەبیت و (X ش لە بنچینەدا شوینى S نەبیت)) س □

⁴³ یاساومەرجهكان لە Stephen C. Levinson (1983 : 84) هۆه وەرگیراوه

بههوی یاسای (55) هوه بو پستهی پرسیار چەند جوړیک دابه شېبونمان هه یه وه ک نمونه کانی :

56 . من له مائی خوډا بکریم به دز ؟

57 . کی له مائی خوډاندا کردیتی به دز؟

58 . له مائی مندا دزیکراوه ؟

له (56) دا قسه کهر له و شوینه یه ، که جینشینه تییدا واتا (X شوینی بزجی S) ه به هه مان شیوهی بنه مای (ب) له (57) دا مه بهستی قسه کهر ده گه یه نیت له پئی نیشانه شوینییه کانه وه ، (58) پرنسیپی (پ، ت) جیبه جیده کات .

له پستهی فه رمانداندا شوین و قسه کهر به جوړیک به ره هه مده هیتریت ، که په یوه سستی ته واو و پراو پپی له گه ل بنه ماو پرنسیپه کانی (55) چه قی شویندا هه یه له هه ردوو جوړه که ی فه رماندا: فه رمانی راسته وخو و فه رمانی ناراسته وخوش ئا ماژه به هه ر چوار بنه ما که ی (55) ده دن و له سه ر بنچینه ی مه بهستی قسه کهر له به کارهینانی نیشانه شوینییه کاندای پیکده که ون .

59 . ۱ . هه سته ئاویک بکه به و پیالانه دا

ب . باهه ستم ئاویک بکه م به و پیالانه دا .

60 . ۱ . تو هه سته به لای ئیشه کانتته وه .

ب . با تو ش هه سستیت به لای ئیشه کانتته وه .

61 . ۱ . مناله کانم بو بخه وینه

ب . بامناله کانم بو بخه وینیت .

62 . ۱ . باوه ر به جه نگاوه رانی میلله ته که تان بکه ن .

ب . باهه میشه جه نگاوه رانی میلله ته که تان جیگه ی باوه ر تان بن .

به پریزه ندی گرتن له به رامبه ر بنه مای (55) هه ریه ک له (59 . ا، ب) ، (60 . ا، ب) ، (61 . ا، ب) و (62 . ا، ب) ده شتنیشانکه ری قسه که رو شوینی جولانی (X) ن له هه ریه کی که له و ده ورو به رو پستانه داو له کاتی که دا ئه م یاساو پرزسیپانه به ته نها له پئی نیشانه تایبه تییه شوینییه کانی زمانیک دیاریده که ن له پستهی پرسیارو فه رماندا ا به لام ((هه ندیک کارلیکرد نمان هه یه له نیوان زانیارییه

ئىنسكلوپىدىيەكان و زانىارىيە زمانهوانىيەكان ، كه بههردووكيان شوئىنى راستهقىنه له پرسىاردا دهردهخن ((□□ .

63 . لهوئ شت چۆنه ؟

مهبهست تهنه ديارىكردى شوئىنى نزيك و دورى ههريهكئىك له نيشانهكه سیهكان له سهراچاوهى پرودانى پروداوهكهوه نيه بهلكو پرسىاركردنیشه له چوئىتى نرخی كالاكان له (ئو شوئىن) هى كه قسهكه ر مهبهستىيەتى .

ههروهها له فهركانردنیشدا به ههمان شيوهى پرسىار هه ندئىك جار ئهوه ندهى چوئىتى شتهكه بههوئى نيشانه شوئىنيهكهوه دهردهكهوئىت وهك له (64) دا دهرخراوه هئنده مهبهست ديارخستن و پروونكردهوى خودى شوئىنهكه نيه بهلاى قسهكهروه .

64 . ليره شت گرانه مهيكپه .

بنه ماى (55) به سه رپستهى پرسىارى له جوئى (ههلبژاردن) دا جيبه جينابئىت چونكه له تهنه كردارىك زياترى پئويسته، وهك له (65) دا پروونكراوه تهوه وهه رچه نده هه ندئىك جار به هوئى كردهى كرتاندهوه كردارى رپستهكه دهرناكهوئىت :

65 . من له مالى خوئان توئم كرد به دز يان وتم كوا گواره كانى پورم ؟

له م باره دامه رجى بوونى يهك كردار بريندار ده بئىت و دوو شوئىن ده ست نيشانده كرئىت، كه يه كه م شوئىن له رپستهى يه كه دايه و كردارى يه كه مى تئدا يه (من له مالى خوئان توئم كرد به دز) و دو هه م شوئىنیش له رپستهى دووه مدا ده بينرئىته وه (وتم كوا گواره كانى پورم) . رپستهى يه كه ميان مه بهست پئى (55، ت) يه و رپستهى دووه ميان (55، ا، ب) تئدا جيبه جيكراوه و ئه م دروسته ريزمانديه - رپسته ئاوئىته كه □ مه رجى بنه ماو ياساى (X) بجوئىنه بريندار ده كات .

ههروهها ئه و فه رمانانه ش، كه له شيوه و فوئرمى رپستهى ئاوئىته دان □□ ئه م يا سايه يان به سه ردا جيبه جينابئىت .

44 (80 : 1983) Stephen C. Levinson

45 بو زانىارى زياترده ربارهى رپستهى ئاوئىته بروانه عرفان مسته فا حمه رحيم (2000 : 50)

1-2-4 نیشانەکانی دەق

ئەو خالەیه قسەکەر بە تەواوەتی گوتەکە ی تیدا بەرھەم دەھینیت لە نیشانەکانی دە قدا ھەردوو نیشانە (کات و شوین) کار دە کەن و نیشانە کۆمەلایەتیەکانیش بەپێی مەبەست و کەس قسەبوکراو بەکار دەھینرین .

کاتیک نیشانە ی کات لە دەقیکدا لە پێی کردە ی گەیا ندنی پراگماتیک یەو بەکار دەھینریت لە دەقدا مەبەست لە کاتە کە پەراگرافی پێشوو / داھاتوو یاخود ھە ندیک جار ئەو کاتە یە , کە قسەکەر / نووسەر دە یەوئیت لە ئاوەزی (گوئیگریان خوینەر) دا دروستیدە کات , مەبەستیش لە کۆدکردنی دەق بە نیشانە شوینیەکان ئاماژە کردنە بو ئا و خودی دەق و بەھۆی دەرو بەر یان یەکیک لە پیکھاتەکانی پراگماتیک □ وەک بە خشکەیی دەر پین قسەکەر / نووسەر دە توازیت (گوئیگریان خوینەر) بە ڕەھەندی نیشانە شوینیەکانو بەبەستیتەو لە دەرەوہی دەق □ .

پە یوہ ست بە نیشانە کۆمەلایەتیەکانو ھە ندی ز مان مۆرفیمی تایدە تیان ھە یە بو جیا کردنەوہی لە مۆرفیم و نیشانەکانی تری ناو رستە بوئموو نە لە زمانی یابازیدا توپیک (TOPIC) بەکار دەھینن بو کەسیک , کە خاوەنی پلەو پایەو دەسەلات بیت وەک (سەرۆک ھۆز , سەرۆک کۆمپانیا ..... ھتد)

66. ANA – HON –WA JHON – GAKAT -TA THAT BOOK –TOPIC – JHON –SUB – BOUGHT

(WA) نیشانە ی توپیکە , لە زمانی کوردیدا نیشانە ی کۆمەلایەتی لە شیوہی دەرخەریدا دەردە کەوئیت (سەرۆکی فەرماندە , بەریز .....) و لەم بارەدا توپیکھان نیدیە چونکە لە زمانی کوردیدا ((ھە ندیک ئە لەمئیت لە رستەدا وە کو توپیک دەھینریتە پێشەوہ , ئەم پروسە یەش بە خورتەکی نییە , بە لکو بەستراوہ بە ویست و ئارەزووی قسەکەرەوہ , چ وە چە پیکھاتە یەک بە گرنگتر دابنریت لە وەچە پیکھاتە یەکی تر , بە مەبەستی سەرئج پراگماتیکی گوئیگر دەھینریتە پێشەوہی رستەئەو زمانانە ی , کە ئەم دیاردە یەیان تیا بیت پینا ندەوتریت – (TOPIC (PROMINENT)) □□ لە بەرئەوہش وەلامی رستە ی پرسپاری بە بە شیککی سروشتی دادەنریت

له پرسته پرسپاریه که دا □□ و له زمانی کوردیدا پرسته ی پرسپاری له (جوړی هه لېژاردن) مان هه یه له بهرئ م هوکاره پرسپاره که و وه لآمه که ی ده توانن پیکه وه بچنه ناو به ره مهینانی ده قهوه و نیشانه کانیان له ده قه که دا دهر بکه ویت هه روه ها ده کریت پرسته یه کی پرسپار بیته ته وه ره ی ده قیک و په ره گرافی دا هاتوو بیته وه لام .

67 . ۱ . نانه که ده خویت یان کولیره که ؟

ب . هیچیان ناخوم ژه هرده خوم .

هه روه ها ره فترار نواندن به رام بهر فرمانیک ده بیته به شیک له پرسته ی فرمانی □□ به مهش نیشانه کانی (که س , کات , شوین و کوّمه لآیه تی) فرمانکردن له ناو نیشانه کانی ده قدا ره نگه داته وه :

68 . ۱ . نانی بازاری و کولیره ببه .

ب . ده دستخوش , هیچیان نابه م نانی تیریمان هه یه .

1-2-5 نیشانه کوّمه لآیه تییه کان

ئو چه قانه , که باری کوّمه لآیه تی قسه که ر له ئاخاوتنه که دا ده نوینن یان ((ئو سپیکتی کاردانه وه و جیا کردنه وه و ناسینه وه ی پرسته کانه و په یوه سته به باریکی کوّمه لآیه تییه وه له و کاته ی کرده قسه ییه که ی تیدا کراوه)) نی □ به شیوه یه کی سهره کی ئم نیشانه یه له سهر دوو خال به نده :

1 . په یوه ندی کوّمه لآیه تی (نزیک یان دوور) ی ئو که سانه ی , که پوآلی به شدار بوونیان هه یه له قسه کردنه که دا

2 . چه شن و جوړی ئو بابه ته ی له نیوان قسه که ر و گوئگردا باسده کریت .
دوو جوړ په یوه ندی بنجی هه یه له نیشانه کوّمه لآیه تییه کاند :

www.ux1.eiu.edu/~cfbxb/class/1900/prag/presupp1.htm 47

48 هه مان سهرچاوه ی پیشو .

49 Stephen C. Levinson (1983 : 89)

((ا. په یوه ندى په یوه ندى Relational ب. په یوه ندى کاملی Absolute به لام (ا له ب
گړنگترو چالاکتره) و به م چوار شیوه په پیک ده خریټ :

● قسه کهر و ئاماژه بوکراو (بوټموونه ئاماژه بوکراو فه خریټ بیټ)

● قسه کهر و گوینگر (بوټموونه گوینگر فه خریټ بیټ)

● قسه کهر و جه ماوهر (بوټموونه جه ماوهر فه خریټ بیټ)

● قسه کهر و دانیشتون (بوټموونه ئاستیکى شیوازیه ندى به کار بهیټریټ))^{پر}

له پر سیار کردن و فه رمانکرد ندا ئه م نیدشانه پراگماتیکیه به شیوه یه کی بزجی مامه لای
له گه لدا ده رکیت وله به شی سیه مداب هوی پرنسیپه کانی ریژگرتنه وه به وردی ده یخه ینه پروو .

1.3. کرده قسه ییه کان تر

((بو دیاریکردنی پیږه وی لیکگه یشتن له زما ندا پیویسته، که له به کارهینانی زمان بکولینه وه وهک فورمیکی لیکنه ترازاو))⁵¹ به مهش پراگماتیک لیکولینه وه ده بیټ له چوئیتی زورتر به ده ستهینانی واتا له کرده ی گه یاندندا زیاتر له وهی ده وتریت بو⁵² ئەم پیناسه یهش بول گرایس ده سته واژه ی ((ئوهی ئه وتری و ئه وهی مه به سته))⁵³ ی به کارهینا، که (ئوهی ده وتری) ئه وواتایه یه له ده برینه رووکه شه کانی رسته دا درده که ویت به لام (ئوهی مه به سته) ئه و کاریگری و ئه رک و واتایه یه، که قسه کهر ده یه ویت زیادی بکات له سهر تیگه یشتنی گوینگر وله هه مانکات ی شدا ئا رسته ی ئه نجا مدانی کاریکی ده کات به هوئی ((کرده یه کی قسه یی speech act، کرده یه کی فیزیکی physics act یان کرده یه کی ئاوه زبیه وه mind act))⁵⁴.

1.3.1. کرداری راپه پاندن و کرداری ناراپه پاندن

رسته کان له رووی مه به ست و ئه و کردانه ی، که له خوئی ده گرن جوړه کانی ده بیټ به سی چه شنی سه ره کییه وه - (هه والدان، پرسیارکردن، فه رماندان) - دواتر کرده ی هه ریه کی که له م چه شان ه ده خه یه روو⁵⁵ له لایه کی تره وه بو لیکدانه وه و شیکردنه وهی چوئیتی کارکردنی رسته کان له ده وروبه ردا و گه یاندنی واتای زیاتر له وهی له فورمه که یدا هه لیگرتووه، ئوستن له تیوری کرده قسه ییه کانداه لیت ((ده مه ویت راقه ی جوړیک گوته بکه م، که له هه والدان ده چیت، به لام هیشتا راست و هه له نییه ..... بو که سی یه که می تاک چالاکیه که ده نوینیت ... ئه گه ر که سی که گوته یه کی گوت به م شیوه یه نیمه ده لین ئه و شتیکی کردووه زیاتر له وهی ته نها شتیکی وتبیټ))⁵⁶ ، دوو جوړ کرداریشی جیا کرده وه، که راپه پاندن (Performative) و ناراپه پاندن (Constance)، کرداری راپه پاندن یه کی که له چه شنه کانی کردای کرده قسه ییه کان و له ری و تنه وه ده بیټه هوئی کردنی کرده یه ک ((واته گوته که راسته وخو کردنی کرده وه یه که))⁵⁷:

⁵¹ Speech act

⁵² Geoffrey Leech (1983 : v)

⁵³ www.aswat-elchamal.com/ar/index.php?p=4&a=245

⁵⁴ <http://www.rit.edu/~sdfncr/Intro2001/Class%20notes/PRAGMATICS.html>

⁵⁵ Austin J. L (1961 : 220)

⁵⁶ قیس کاکل (1995 : 45)

70 . من فرمانت پیده که م ده رگاکان بشکینیت .

71 بریارده دم جاریکی ترکاری له و جوړه نه که م .

(فرمانت پیده که م) , له (70) کرداری راپه راندنی رسته که یه و له رسته ی (71) کرداری (بریارده دم) ئه رکی کردنی مه به سستی گوته که ی به جیهیناوه , ئوستن له سهره تادا چند مه رجیکی دانا بو جیه جیبوونی کرداری راپه راندن ((ا. بکه رکه سی یه که م بیت ... , ب. چه مکی کاتی کرداره که رانه بردوو بیت ... , ج . ده بی کرداریکی راپه راندنیشی هه بیت ...))^{□□} به لام دوا تریدنی , که تنها که سی یه که م ئه م کرداره به کارناهیئیت به لکو دهنگی تریش هه یه بوئمونه

72 . ا. من پهیمان پیده دم , که هرگیز له بیرت نه که م .

ب. به راست □ پهیمان ده دهیت ؟

ا. به لی .

کرداری (پهیمان ده دهیت) له لایه ن گوینگروه به کارهینراوه , که که سی دوو هه می تاکه له رسته ی (72 . ب) دا به مش به کارهینانی کرداره که (کرداری راپه راندن) تنها په یوه ست نابیت به که سی یه که مه وه چونکه ((بو به کارهینانی راپه راندن ده بیت کرده که حوکم بکه یین له ریگی یا سا پراگماتیکیه کانه وه و ئه مش به به شداریکردنی ئه ویا سایانه له لایه ن قسه که رو گوینگروه پروسه ی لیگه یشتنه که به ئه نجام ده گه یه نریت))[□] له و کاته ی کرداری راپه راندن له رسته یه کدا به کاردیت بو کردنی کاریک ده توانیت چند مه به ستیک بنویئیت^{□□} وه ک (پهیمانان , هه ره شه کردن , ناگادارکردنه وه , داخواریکردن , فرمانکردن , پرسیارکردن ..... هتد) و ئوستن بو جیه جیبوونی کرداری راپه راندن سی مه رجی دانا و پییده وتن مه رجه کانی گونجان (Felicity condition) بو ئه مش سیکاتیگوری جیا کرده وه :

⁵⁷ هه مان سه رچاوه ی پیشوو

⁵⁸ Adrian Akmajian (1997 : 375)

⁵⁹ له زمانی ئینگلیزیدا زور کات به ئاوه لکرداری (hereby) کرداری راپه راندن تاقیده کریتته وه به لام ئه م به کارهینانه مه رجیک نییه , که به ته واوه تی چه سپابیت به واتا بوونی ئه م ئاوه لکرداره له هه ر رسته یه کدا به لگه نییه بو ئه وه ی کرداری ئه و رسته یه راپه راندنه

1 . I hereby dub tree sir Galahad

*2. yesterday I hereby dubbed tree Sire Galahad

1. ا. ده بیټ پابه ندبوونی تقلیدی کاریگه ری تقلیدی هه بیټ .

2. ده بیټ بار و کهس بگونجیټ به تاییه تی له کاتی گرتنه به ری ریوشوینی قسه کردندا .

ب . نهو ریوشوینه ی ده گیریتته بهر ده بیټ به ته واوه تی و پراو پری (1) , (2) جیبه جیټکات .

ج . هه میشه ده بیټ (1) که سیک بیټ بیروپا , هه ست و سه رنجی داخوایکه رانه ی هه بیټ وه ک نهو هی له ریوشوینه که دا هه یه تی , نه گهر (2) ش نه جامی ره فتاریکی دیاریکراو بوو نهو کاته ده بیټ په یوه ستبوونه که ی جیابکریتته وه .

73 . شایه کییه ؟ (ده وروبه ریکی فیزیکی شوټک پریټ له خه لک)

به پیی سی که تیگوریه که ی ئوستن که سیک , گهر پرسیداریک بکات ده بیټ پرسیاره که ی نهو کاریگه ری یه ی دروستی بکات , که پابه ندبیټ به وریوشوینه ی پرسیاره که ی تیدا کراوه و اتا هه لگری وه لامیک بیټ , که پراو پری پرسیاره که بیټ وه ک (73) بو خالی (1. 2) ی که تیگوری یه که میش نهو پرسیاره ی کراوه گونجاوه له گهل کهس و باری وتنه که دا و له شوټیکدا پرسیاره که نه کراوه که شوټینی شین بیټ و که سی پرسیارلیکراویش خاوه ن شینه که بیټ هه روه ها کاتیگوری (2) پابه ندبوونی قسه که رده رده خات له کاتی په یوه ندی کردن یدا له گهل گوټگردا به یا سا پراگماتیکیه کا نه وه و جی به جیکردنی پراو پری (1. 1 و 2) , که لیره دا قه سه کهر بو زانیدنی زانیارییه ک روو له گوټگر ده کات (نهویش نه ناسینی خاوه ن شاییه که یه) , کاتیگوری سیهه میش له (73) دا په پیره وی کراوه به وه ی پرسیارکه ره هه ست و سه رنجیکی داخوایکه رانه ی هه یه و به مه به ستی نواندنی ره فتاریکی تر پرسیاره که ی نه کردووه تاوه کو (ره فتاره دیاریکراوه) که ی له په یوه ستبوونی به داواکردنی زانیارییه وه جیابکه ینه وه به شیوه یه ک قسه کهر به یه ویټ گالته جار یه ک بنوټینی^۶ - (مه به ستی له وه بیټ که سی به رام به ری ده نگه ده نگ و ژاوه ژاوی ناوه ته وه) - له بری وه لامی پرسیاره که ی به م شیوه یه و به هو ی نه م سی کاتیگوریه وه ده کریت کرده یه کی قسه یی , که شیاو بیټ له شوټیکدا بکریت و بناسریتته وه پاشان له کرده قسه ییه نه شیاوه کانی تر , که پابه ندنن به ریوشوینی گیراوه وه جیابکریتته وه به پیی ئوستن پابه پانندن له دوو جوړ کرداری سه ره کی پیکیټ :

60 Stephen C. Levinson (1983 : 229)

1. راپه پاندنی ئاشکرا (Explicit performative) : کرداری راپه پاندنیان تیدایه و کرداره که هه لگری واتای سیمانتیکی و فیچهره سینتاکسیه کانی خوئیته تی , که له فرههنگه وه هیناوییه تی .

2. راپه پاندنی نائاشکرا (Implicit performative)⁶¹ کرداری راپه پاندنی تیدانییه و ((کرداره که هه لگری واتای کرداریکی تره))⁶².

هه ردوو جوژی کرداره که ش له زمانی کوردیدا به پروونی ده توانریت بخریته پروو پ پیره وی لیگه یشتنی زمانه که ریگه ده دات , کردار یگ کرده ی گه یاندنه که ی به پ یی ئه و ده ورو به ره ی تئیده که ویت راپه پاندنه که ی له جوژی نائاشکرا بیت یا خود ته نها گه یاندنی واتا سیمانتیکیه که ی بیت .
74 . برو ده ره وه .

75 . 1. ده زانیت پیته ناوه به پییدا ؟

ب. پیته لایبه

پ. ده زانیت شاری سلیمانی له 1787 دا دامه زراوه ؟

ت. شاری سلیمانی له 1787 دا دامه زراوه .

ج. تو ده زانی ده رمانخانه ی ریژان ده که ویتته کام شه قامه وه ؟

له (74) دا کرداری (برو) به فیچهره سینتاکسه کانیه وه له رسته که دا کارده کات (+ بکه ر , - به رکار) هه روه ها فیچهره سیمانتیکیه که شی به ره و ئا را سته کردنی شوینیکه به لام کرداری (ده زانیت) له رسته ی (75 . 1) دا هه لگری هه مان واتا ندیه که له (75 . 75) پ دا هه یه تی به لکو هه لگری واتای (75 . ب) (لایبه) یه , که فه رمانده ره ئه مه ش راپه پاندنی نائاشکرایه , وه مان کردار (ده زانیت) له (75 . پ) دا له پرووی مه به سستی پ سته که وه هه والده گه یه نیت و ته نها هه لگری واتای سیمانتیکیه که یه تی وه ک له (75 . ت) ده رکه وتوو له هه مان کاتدا به ئاوازه ی پرسیارکردن ده ر براوه (ئایا تو ده زانیت شاری سلیمانی له 1787 دا دامه زراوه ؟) به لام له (75 . ج) بو پرسیارکردن له نه زانراویک به کارهاتوو .

⁶¹ لیره دا هه ردو زاراوه ی (ئاشکرا , نائاشکرا) ی قیس کاکل (1995 : 47) مان وه ک خوئی به کارهیناوه ته وه بو

زیاتر چه سپاندنی زاراوه که هه رچه نده زاراوه ی (نائاشکرا Implicit) واتای هه ردوو زاراوه ی (به خشکه) یان

(له هه ناو دابوون) ی له خوگر توو ه .

⁶² Geoffrey Finch (2000 : 181)

کرداره‌که‌ی تر , که ئوستن با سی لئوه‌کردووه (ناراپه‌پاندن Constance) ه ئه‌میش کاری ته‌نھا گه‌یاندنی زانیارییه وه‌ک له (75 . ت) دا ده‌رکه‌وتوووه و ده‌کریت تاقیکردنه‌وه‌ی (راست و هه‌له) ی بۆبکریت واتا ده‌توانریت بریار به‌سه‌ر پسته‌که دا بدریت له پرووی لوژیکیه‌وه له کاتی‌کدا ئه‌م بریاردانه به‌سه‌ر کرداری راپه‌پاندندا ناکریت .

1. 3. 2 . جوړه‌کانی کرده قسه‌یه‌کان

ئوستن له پۆلینه‌که‌دا کرداری کرده قسه‌یه‌کان دابه‌شکردبوو بۆ ((بریاردان Verdictives , داخوازی Exerctives , په‌یوه‌ست Commissives , کرده‌کانی ره‌فتار Behabitives , کرده‌کانی گفتوگو Expositive))⁶³ له دوا‌ی لیۆردبوونه‌وه‌یه‌کی زۆر ده‌رکه‌وت ئه‌م دابه‌شکردنه‌ی (ئوستن) نه‌یتوانی به‌شیوه‌یه‌کی ورد پۆلینه‌ی هه‌موو کرداره‌کان بکات , له‌به‌ر ئه‌م هۆ‌کاره‌ سیریل پۆلینه‌کی تری خسته‌پوو و ((پیی‌وابوو ده‌توانریت کرده قسه‌یه‌کان بکرین به‌گرووپه‌وه له ناو‌که‌تی‌گۆریه‌ گشتیه‌یه‌کانی خویاندا دابه‌شکرین و بزچینه‌ی دابه‌شکردنه‌که‌شیان په‌یوه‌ست ب‌یت به‌په‌یوه‌ندی نیوان (وشه) و (دونیا) ه‌وه‌به‌واتا له‌هه‌ر کاتی‌گۆریه‌که‌دا یه‌ک پیوانه‌ی په‌یوه‌ندی نیوان (وشه) و (دونیا) کویان‌بکاته‌وه))⁶⁴ زیاتر ئه‌م پۆلینه‌ی سیریل بۆ ئه‌وه‌بوو , که‌لی‌کۆلینه‌وه‌پراگماتیکیه‌کان له‌ پرسته‌ی ئا‌ماده‌کراو و ده‌ورو‌به‌ری ئا‌ماده‌کراو جیا‌بکا‌ته‌وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی به‌و‌ر‌ی‌بازی لی‌کۆلینه‌وه‌یه‌ نه‌ده‌توانرا تیۆری کرده قسه‌یه‌کان به‌سه‌ر‌ب‌ر‌گه‌ی در‌یژتر و چه‌مکی کۆمه‌لایه‌تی و لی‌لی له‌واتادا⁶⁵ جیبه‌جی‌بکریت .

⁶³ قیس کاکل (1995 : 53)

⁶⁴ Jean Stilwell Peccei (1999:51)

⁶⁵ له‌زمانی ئینگلیزی‌دا لی‌لی له‌واتادا یه‌ک‌که‌له‌دیاردنه‌زمانیه‌کان و چه‌ند جوړیک لی‌لی واتی جیا‌کراوه‌ته‌وه بۆنموونه . (لی‌لی واتی لی‌کسیکی , لی‌لی ستراکچه‌ری) (لی‌لی لی‌کسیکی) ی‌هاوبیژی و فره‌واتای .. هتد ده‌گریته‌وه (لی‌لی ستراکچه‌ری) یش ده‌بیت به‌دو‌ج‌ره‌وه (لی‌لی ئه‌رکی و لی‌لی گروپی) هه‌ندی‌که‌له‌لی‌لی گروپی یا ساکانی گواستنه‌وه ده‌بنه‌هۆی دروستکردنی چونکه له‌زمانی ئینگلیزی‌دا زۆر به‌ی‌جوولاند نه‌کان گواستنه‌وه‌ن له‌به‌ر نه‌بوونی کات و که‌سی فره‌ه‌نگی‌زه‌نگین به‌لام له‌زمانی کوردیدا ئه‌م باره‌که‌متر ده‌رده‌که‌ویت چونکه به‌هۆی جی‌ناوی ل‌کاوی فره‌ه‌نگیه‌وه (کات و که‌سی فره‌ه‌نگی INFL) ئه‌م دیاردنه‌یه‌که‌متر رووده‌دات و (جوولاند نه‌کان) ه‌کانی زمانی کوردی زۆر به‌یان جی‌گۆرکین هه‌ندی‌کیان نه‌بیت بۆ زانیاری زیاتر بره‌وانه‌مه‌دی مه‌حوی (2004 : 330) هه‌روه‌ها پروفیسۆر وریا عومەر

کاتیگۆری کردە قسەییەکان	پەییوەندی نیوان (وشە) و (جیهان)	کی بەرپرسیاری پەییوەندییەکیە
پاگەیاندن (بلاکردنەو) Declaration	(جیهان بەپیی وشەکان دەگۆرپیت) /ئەو کردانەیی،کە ئەم جوۆرە پەییوەندییە لەخوۆدەگرن وشەکانی پیکیاندهینیت سەرجهمی ئەو بارە راستەقینانە دەگۆرن، کە لە جیهانی دەرەودا هەن. (بیبەری لە من هەتا روۆژی دوایی)	قسەکەر
نواندن Representative	(وشەکان جیهان پیوانە دەکەن) -لەرووی دەرەو- / لەم جوۆرە کردانەدا وشەکان هیچ زیادەیهک یان کەمییهک لە پیی مەبەستەکانیانەو ناخەنە سەر جیهان بەلکو جیهان پیوانە دەکەن وەك ئەو هی هەیه، کە لەو جیهانەدا تەنها رووی دەرەو دەبینیت (ئەمە مافی منە لەم ولاتەدا)	قسەکەر
هەستدەرپرین Expressive دەرپرینی حالتیکی سایکۆلۆژیە	(وشەکان جیهان پیوانە دەکەن) -جیهانیکی دەررونیانە- /بەم پییە سەرجهمی وشەکان لە رووی هەستەو تیکەل بە جیهان دەبن و بە پیوهری هەستی تاک جیهان پیوانە دەکریت نەك وەك ئەو بارە راستەقینەیی هەیه. (پروۆزە خیزانت پیکه وە ناو)	قسەکەر
پرسیارکردن (بەدواداچوون) Rogatives ⁶⁶	(وشەکان جیهان پیوانە دەکەن) / بەگۆرینەو هی ئەو زاناریانەیی لەباری راستەقینەدا ئالوگۆردەکرین. (کی بەرپرسی ئەم خواردنگەییە ؟)	گوئیگر
پەییوەستبوون Commissives	(جیهان لە داها توودا وشەکان پیوانە دەکات) / مەبەست	

ئەمین لە وتاریکدا باس لەم دیاردەییە دەکات لە زمانی کوردیدا (2004 : 293) هەرۆهەا بۆ لیلی لە زمانی ئینگلیزیدا

پروانە (Grover Hudson (2000:313)

Jean Stilwell Peccei (1999: 54)⁶⁶

<p>قسه‌که‌ر</p>	<p>له داها تووله‌م په‌یوه‌ندی‌دا ئه‌وه ده‌گریته‌وه , که کرده‌کانخو‌یان له ری‌ی‌وشه‌کانه‌وه له داها توودا پووده‌ده‌ن بو‌یه دواتر پی‌وانه‌ی باره راسته‌قینه‌کان ده‌رده‌که‌ون (په‌یمان ده‌ده‌م دل‌سو‌زی گه‌ل بم)</p>	<p>قسه‌که‌ر پابه‌نده به کرداریک له داها توودا</p>
<p>گویگر</p>	<p>(جیهان له داها توودا وشه‌کان پی‌وانه‌ده‌کات) / به‌هه‌مانشی‌وه‌ی په‌یوه‌ندی په‌یوه‌ستبو‌ونه به‌لام خالی جیا‌که‌ره‌وه له نی‌وانیا‌ندا بریتیه له گورینه‌وه‌ی پو‌لی نیشانه‌که‌سیه پراگماتیکیه‌کان , که لیره‌دا له دیدی گویگره‌وه جیهان به وشه‌کان پی‌وانه ده‌کریت . (جاریکی نه‌یه‌ته‌وه به‌م شوینه‌دا)</p>	<p>فهرماندان (پنمایکردن) Directives ئو هه‌وله‌یه , که قسه‌که‌ر ده‌یدات بو‌ ئه‌وه‌ی گویگر شتی‌ک ئه‌نجام بدات</p>

خشته‌ی ژماره (1)

ئوه‌ی تیبینی ده‌کریت له کرده‌ی کرداره‌کاندا ئه‌وه‌یه , که کرداری‌پراگه‌یا‌ندن (پراگه‌یا‌ندنی خه‌لک , بی‌به‌ری‌کردن ... هتد) ده‌گریته‌وه , هه‌ستده‌ربرین (پروژ بایی لی‌ کردن , و پو‌زش هی‌نا نه‌وه و پرسه ... هتد) له‌خو‌ده‌گریت , نواندن به‌زوری (هه‌والگه‌یا‌ندن و پات کردنه‌وه و دا‌کوکی کردن ... هتد) یه‌روه‌ها کرده‌کانی په‌یوه‌سبوون (په‌یمان‌دان , سویند‌خواردن .... هه‌ره‌شه‌کردن , ... هتد) ده‌گریته‌وه

76 . کاتی‌ک ته‌قینه‌وه‌که پوویدا , شله‌ژایت ؟

77 . شه‌قامه‌که پاکبکه‌ره‌وه .

له (76) داسیریل ئه‌م کرده‌یه‌ی به‌باریکی نا‌کو‌تا‌داناوه چونکه ئه‌و بارا نه ده‌گریته‌وه , که قسه‌که‌ر تییدا به‌دوای زانیاریدا ده‌گریته‌وه و پرسیاره‌کانی ئارا‌سته‌ی گویگر ده‌کات بو‌ئه مه‌ش چه‌ندجو‌ریک مه‌به‌ستی لی‌کداوه ته‌وه‌وه‌ک (پرسیارکردن , داوا کردن , به‌دوادا‌چوون) و پرسته‌ی (77) قسه‌که‌ر پرا‌سته‌وخو گویگر ئارا‌سته‌ی تاییه‌تی‌یه‌کی کرده‌یه‌ک ده‌کات به شی‌وه‌یه‌ک , که مه‌به‌سته‌کانی (فه‌رمانکردن , داواکردن , هه‌ره‌شه‌کردن , پیشنیازکردن) له به‌کاره‌ینانی کرده‌کاندا ده‌بینریته‌وه له لایه‌کی تره‌وه سیریل کاتی‌گوری کرده‌ قسه‌یه‌یه‌کانی به‌جو‌ری ده‌ربرینه‌وه به‌سته‌وه بو‌زیاتر

⁶⁷ بو‌زانیاری زیاتر ده‌رباره‌ی ئه‌م سی‌ کرده‌یه‌ی برونه‌ قیس کاکل (1995 : 56)

گه یاندن و بهیه که وه به ستنه وهی سیمای واتای کرداره کان له گه لّ ئه و راپه پاندنا نهی ، که کردهی لیگه یشتنه که له خوئی ده گریّت ، ئه مهش به پیاده کردنی ئه و ده ورو به رهی کرده قسه ییه کانی تیدا به ره مه ده هیئریّت .

کاتیگوری کرده قسه ییه کان	په یوه ندی نیوان (وشه) و (جیهان)	کیّ به رپرسیاری په یوه ندییه که یه
راگه یاندن (بلاوکردنه وه (Declaration	قسه که ر پیکهاته که ی راسته و خو پیه یوه سته به سینتا کسی رسته که وه و بکه ره له گه لّ کرداریکی جیبه جیکه رانه دایه ، که ده مه که ی رانه بردو وه	ئی مه گیرا وه که به تاوانبار ده زانین . من ئیمزای ده که مه وه .
نواندن Representative	پیکهاته که ی راسته و خو پراسته و خو پیه یوه سته به سینتا کسی رسته که وه	دیلان شلیک ده خوات
هه سته ره برین Expressive	پیکهاته ی راسته و خوئی وشه ی هه سته ره بری تیدا یه	پیم ناخو شبوو ، که گویم لیبوو
فه رماندان Directives	رسته ی فه رمانییه	دابنی شه .
رپرسیار کردن (به دوادا چون) Rogatives	پیکهاته ی رپرسیارییه	بوکویّ ده چیت ؟
په یوه سته بوون Commissives	پیکهاته ی راسته و خوئی بکه ری هه یه و کرداره که شی داهاتو وه	ئه مشه و ته له فونت بو ده که م .

خشته ی (2)

له قوناغی دواتردا ئوستن گه یشته ئه وهی هه ریه ک له کرده کانی راپه پاندن و ناراپه پاندن ناتوانن مه به سته کانی تری ئاخاوتن لیکبده نه وه بو ئه مهش په نای برده به ره یزه کان وسیّ هیژی دیاریکرد بو

⁶⁸ خشته که له Jean Stilwell Peccei (1999: 54) هوه وه رگبراه

دهرختندی چوئیتی گه یا ندن له کردهی راپه پاندندا ههروهه به پیژشکه وتنی تیوی کرده قسه ییه کان له لای سیریل هیزه کان ژماره یان گه یشته چوار هیژ .

78 . د لان گیان هه رچه نده ماندوویت به لام ژووره که زور سارده .

له رستهی (78) دا کرده یه کی راپه راندنی تیداندیه و له هه مانکاتیشدا گوئیگر به پوونی له ناو دهورو به ریکی فیزیک یدا ده توانیت له مه به سستی قسه که رتیب گات , که ئه ویش (داگیر ساندنی گهرمه که یه) کردهی قسه کردن و کردهی راپه پاندنه که و ئه و کاریگه ریه که ی له سهر به رامبه ردروستیده کات به رامبه ره ریه که له هیزه کان ده وه سستیته وه به م پییه هیزه کان له رستهی (78) دا به م شیوه یه یان لیدیت :

1. (راپه راندن Performative) بو دهرخ ستنی په یوه ندی رسته کان به هیژی و اتای نافورمی (Illocutionary Act) هوه ئه میس ئه و کردانه یه , که قسه که ر به هوئی دهر برینیکه وه دیکات وه که له (78) دا دهرده که ویت فورمی رسته که پرسیاره و فرمانکردنی پی مه به سته ههروهه ئه م جوژه هیزه کرده کانی (فرمانکردن , پیژشکه شکردن , په یماندان , سوپا سکردن .... هتد) ^{□□} یش ده گریته وه .

2. ناراپه پاندن (Constantine) و کردهی واتای فورمی (Locution Act) ئه و په یوه ندیانه دهنوینن, که له زیوان ستراک چهری رسته که دا هه یه چونکه (Locution) ئه و فورمانه ن , که له لایه ن قسه که ره وه به کارده هینرین به واتا سیمان تیکه که ی لیره دا (دیلان گیان) بکه ری ریزمانی رسته که یه و رسته که ش رسته یه کی لیکردراوه .

3. ئه و کاریگه ریهی (Effect) قسه که ر له سهر گوئیگر دروستی ده کات ئو ستن له تیوری که یدا به (Perlocution Act) ناوی ده بات وه که له نمونهی (75) دا دهرکه وتوو (هه ستانی دیلانه به داگیر ساندنی گهرمه که وه که) .

4. کرده یه کی تر له تیوری کرده قسه ییه کاندان, که له (78) دا دهبینریته وه کردهی ئا ماژه (propositional Act)^{□□} ه که بریتیه له واتا یه ی کرده کان هه یانه به هوئی ئا ماژه کردن و

(1999:44) Jean Stilwell Peccei 69

(1997 : 375) Adrian Akmajian 70

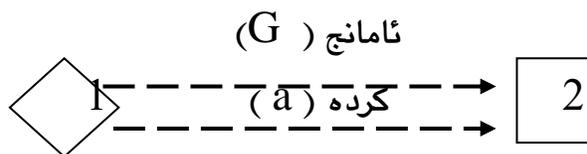
گوزارشتکردنه وه , که قسه که ره له (78) دا ده لئیت (دیلان گیان هه رچه نده ماندوویت) ئەوا قسه که ره ئاماژە ی بو (دیلان) کردوو وهک ناویک و به گوزارشتی (ماندوو) به رجه سته ی کردوو . ههروه ها سیریه ل مه رجی پیوستی (Essential Condition) ی به کارهیناوه بو جیبه جیبون و هاتنه کایه هیزی واتای نافورمی (Illocution force) :

ا. یاسا ریخه ره کان (Regulative Rules) ئەو جوړه یاسایانه ن , که کونترولی بوونی چالاکیه کان ده که ن و ((له لایه ن ئەوا نه ی حوکمه که ن له گه ل یا سا نا سه کانه وه به کارده هیئریت و راست و هه له بونی چالاکیه کان پیکده خه ن ههروه ها دیارده که ن چو ن و که ی یاسا کان شکینراون)) ی . ب . یاسا پیکهینه کان (Constitutive Rules) : ئەو یاسایانه ن , که چالاکیه که ده هیئنه بوون و ((وهک یاسای یاریکردنی شه ترنج وایه , که چالاکیه کی تایبه ت ده که ن له فورمیکی وهک { X وهک کردنی Y ی وایه)) ی .

79 . تکایه ئوتوموبیل راگرتن لی ره دا قه ده غه یه .

له (79) دا رسته گوکراوه که بریتیه له (X) , که مه به ست پیی را نه گرتنی ئوتومبیله که یه له و شوینه تایبه ته ی دیاریکراوه که هه مو کرده که ش به رام به ر (Y) ده وه ستیته وه له رووی مه رجی پیکهینانه وه و رسته که ش مه رجی پیکهستنی تیدا جیبه جیبوو به نه ریکردنی کرده ی راگرتنه که به م شیوه یه هیزی واتای نافورمی (Illocution force) له رسته ی (79) دا جیبه جیده بیئ و کرده قسه ییه که له ریگه ی گه یاندنی پراگماتیکیه وه گه یشتوو به گوگر یان خوینەر .

دواتر لیچ (1983) ئەم هیزانه ی به هو ی چه ند شیوه یه که وه شیکردو ته وه و په یوه ندی نیوان هیزه کانی رونه کردو ته وه و رووی گرنگی هه ر یه که له م چالاکیانه ی بو تیوریه که ی خو ی سه باره ت به پیزگرتن دیاریکردوو بو نمونه ده توانین رسته ی (79) به م شیوه ی (1) شیکه ینه وه :

<http://www.rit.edu/~sdfncr/Intro2001/Class%20notes/PRAGMATICS.html>⁷¹

Ronald Wardhaugh (2000 : 279)⁷²

سه رچاوه ی پیشوو⁷³

شیوهی (1) شملا

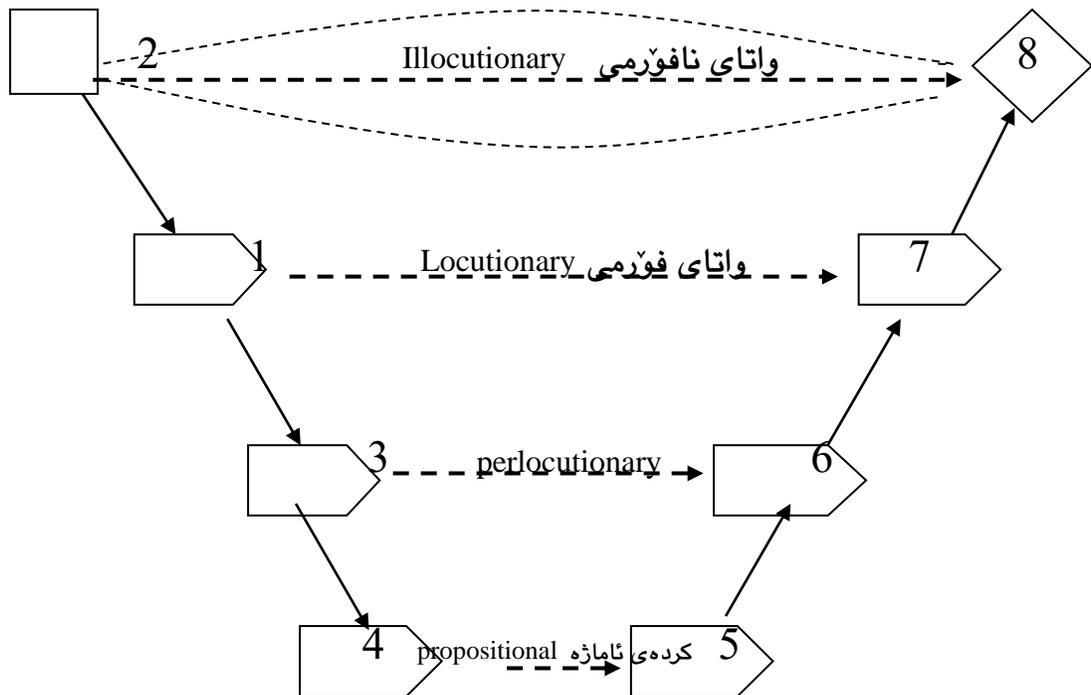
1 = باری یه که میی (قسه که ر) (زانینی تاکی بو قه ده غه یی نه و شوینه بو پراگرتنی ئوتومبیل)

2 = باری کو تایی (پیویست بوونی نه وه ستان)

G = ئامانج له باری کو تایی (رویشتن)

a = کرده (ئوتومبیله که لایبه)

ده توانین کارکردن و گه یاندنی هه ریه که هیزه کرده ییه کانیش به م شیوهی لای خواره وه پوونکه یینه وه :

شیوهی (2)

هه که ده بینین پیکداچوونیکی زور هه یه له نیوان هیزه کاندای بو دروستبوونی کرده یه کی قسه یی و گه یاندنی کرده و مه به ستیکی پراگماتیکی .

3.3.1 . مه رجه کانی گونجان (Felicity Condition)

مه رجه کانی گونجان به پیی دابه شکردنی سیریل بو جیبه جیبوونی کرده یی راپه راندن له تیوری کرده قسه ییه کاندای ده بنه چوار مه رج⁷⁴ , که به (FC) ئاماژه یان بو ده که یین :

⁷⁴ شیوه که له (36 : 1983) Geoffrey Leech هوه وهرگراوه .

1. مهرجه سهره تاييه كان preparatory conditions : ئەمانه ئەو ئاماده كاريا نه ن , كه پيش قسه كردن ده كرین وا تا كه سيك ده ب يت با به تي قسه كردنه كه ي ئاماده كرد ب يت و گوئگریش بيناسيته وه .

2. مهرجه پيشنيازكاراوه كان propositional conditions : ئەم مهرجه پابه نده به سروشتی گوزاره كه وه , كه له ناو ئاخاوتنه كه دا يه . (بو نمونه له پيروژبايكرندا كرداره كه بو گوئگر له رابردوودا پوویداوه به لام له په شيمانبوونه وه دا كاره كه بو قسه كه ر له رابردوودا پوویداوه .)

3. مهرجه كانی دلسوژی Sincerity condition : هه لويستی قسه كه ره بو ئەوه ی له هو شيدا هه يه , له کاتي په يمانداندا (قسه كه ر ده بييت بيه وييت X بکات) .

4. مهرجه كانی پيوستی Essential conditions : گوته كه ده بييت بنا سريته وه به تاي به تي له کاتي کرده ی واتای نافورمی دا ده بييت له کاتي داواکردندا گوئگر ه يزی قسه كه ر له ه يزی کردنی ئاخاوتنه كه جيا بکاته وه بو ئەوه ی بزانييت , كه (قسه كه ر ده يه وييت گوئگر X بکات) پرن سسيه كانی گو نجان بو رسته ی پرسيار و فرمان بيريت يه له و بيرو كه ی سهره كيه ی , كه مهرجه كانی FC رپده دن به به کاره ينانیکی پرسيا ریی يان فرمانی به و باره شيا وه ی , كه ده بييت پرسته يه ك له ده و روبه ريكا بيبييت

کاتيک S پرسيار له H ده کات ده باره ی هه نديک بابه تي P ئەوا :

- مهرجه سهره تاييه كان : S راستی ده باره ی P نازانييت .
- مهرجی دلسوژی : S ده يه وييت راستی ده باره ی P بزانييت .

---

⁷⁵ قيس کاکل (1995 : 63) سی مه جی داناوه بو کرده ی پاپه پانندن (مهرجی پيشه کی , مهرجی سهره که وتن , مهرجی ناوه روک) و به سهره موو کرده کاندای تافیکردو ته وه , وه ره يه که له م مهرجانه به ريزبه ندی به رامبه ر (مهرجه سهره تاييه كان , مهرجه كانی دلسوژی , مهرجه كانی هاتنه دی) ده وه سته وه له م ليکوئينه وه يه دا

⁷⁶ (1983 : 244) Stephen C. Levinson هه روه ها Jean Stilwell Peccei (1999 : 56) ئەم مهرجه يانی به General conditions ی ناوبردوه .

<http://www.rit.edu/~sdfncr/Intro2001/Class%20notes/PRAGMATICS.html> ⁷⁷

- مهرجه پیشنیازکراوه کان: بو S کرداری رسته که هیشتا پرووی نه داوه
- مهرجه کان پیویستی : S باوه پی وایه H رهنکه راستی دهرباره ی p بزانیّت

77 . دلان چی له بالنده کانی کرد؟

په یوه ست به مهرجه کانی گونجان بو پرسسار قسه که ر پرسساریک ئاراسته ی گوئیگر ده کات و ده زانیّت , که گوئیگر راستی دهرباره ی بکهری ریزمانی رسته که ده زانیّت وئامانجی ئاخاوتنه که ی له رپی مهرجه کانه وه ده پیکیّت به مهش مهرجه کانی گونجان بو پرسساره که بریتی ده بن له :

1. ئه گه R پرسساری کرد ئه و H گریمانه ی ئه وه ده کات , که S وه لامی پرسساره که نازانیّت .

2. که سیك , که پرسسار ده کات , له راستیدا وه لامی راست نازانیّت .

3. ئه گه ر یه کیك پرسساری کرد , رهنکه و ابزانیّت له لای گوئیگر وه لامه که ی ده سته ده که ویت .

((له جیبه جییکردنی مهرجی گونجاندن ده بیّت ره چاوی هه موو ده ورو به ره کانی پرسسارکردنی تیدا بکریّت له پولدا بوئمونه پرسساری ماموستا □ بو- قوتابی یه که م مهرج هه لده وه شینیتته وه چونکه به زانیاری ئیمه دهرباره ی کومه لایه تی و فیزیای ده ورو به ره که ماموستا قوتابیه که ی تا قیده کا ته وه دهرباره ی با به تی X و هه موو جوړه کانی پرسسار به کارده هیّنیت هه ر جوړیکیش له م پرسسارانه مهرجی گونجان ده وه ستنیت .)) □

مهرجی گونجانی فرمان

● S داوای کرداریک A ده کات له H

● S باوه پی وایه , که کرداریک A هه یه هیشتا نه کراوه .

● S باوه پی وایه , که گوئیگر ده توانی A بکات

● S باوه پی وایه , که گوئیگر ریگری نییه له کردنی A بو S .

● S ده یه ویت A جیبه جییکریّت

78 . ئه و کتیبانه م بو پیکبخه .

قسه که ر داواکاریه کی هه یه له رپی فورمی رسته یه که وه ئاراسته ی گوئیگری ده کات , که باوه پی وایه هیشتا کرده که (ریکخستنی کتیبه کان هیشتا نه کراوه) و له م داواکاریه شیدا باوه پی وایه گوئیگر

توانای جیبی به جیکردنی داواکاریه که ی هه یه (کتبی به کانی بو ریکب خات) له هه مانکا تدا قسه که ره گوئیگری ده یه ویت کرده که ی بو جیبی جیبکات .
79 . نه توانیت بمگه یه نیتته خواردنگه که ؟

لیره دا (من) مهرجی (1) ی رسته ی پرسپاری به زاندوو به گریمانیه ئه وه ی ، که من ده زانم تو ده توانیت بمگه یه نیت . نه گهر پرسپاریه که ی من گونجاندنیکی تیدا بیت ته نها نه و گونجانه یه ، که تییده گه یه نین من داوای ئه وه ده که م بمگه یه نیتته خواردنگه که و پرسپاری نییه له توانای تو بو گه یاندم به لکو داوایه کی قسه که ره ئاراسته ی گوئیگری کردوه به مه بهستی جیبی جیکردنی .

1. 3. 4 . کرده کانی رسته ی پرسپاری و فرمان

بو ده ستنیشانکردنی کرده کانی رسته ی پرسپاری و فرمان پیویسته جوژی نه و په یوه ندیا نه بخری نه پروو ، که نه م جوژه رستانه له گه ل کرده ی قسه یی پارسته وخو و کرده ی قسه یی ناراسته وخو ده به ستیتته وه چونکه له کرده ی قسه یی ناراسته وخو قسه که ره گوئیگر به کو مه لیک زانیارییه وه ده به ستیتته وه و ته نها مه بهستی له واتای رسته که واتا لیکسیکییه که ی نییه به لکو)) له کرده ی ناراسته وخو قسه که ره زانیارییه کی زیاتر ده دات به گوئیگر)) له کاتی کدا نا سینه وه ی کرده ی قسه یی پارسته وخو ئا سانتره به هوئی په یوه ستبوونی به واتای پیتی رسته که وه به هوئی پکی فی کرده ی قسه یی پارسته وخو ناراسته وخو ده توانین کرده کانی رسته ی پرسپاری و فرمان دیاریبکه یین .

1. 3. 4 . 1 کرده کانی رسته ی پرسپاری

به پی هیزی واتای نافورمی Illocutionary Act ده کریت له زمانی کوردیدا پولینبکری بو یه که م: کرده ی پرسپاری کردن: لیره دا مه به ست له وه یه نه و رستانه ی که به فورم پرسپارین له هه مانکاتیشدا کرده ی پرسپاری ده گه یه نن و داوای وه لامدانه وه له گوئیگر ده که ن به وتن بیت یان

79 سه رچاوه ی پیشوو

80 قیس کاکل (1995 : 75)

بهره‌فتار به‌و پئییه واتای نافوۆرمی Illocutionary Act و واتای فوۆرمی locutionary Act یان به‌رامبه‌ر یه‌ك به‌وستیته‌وه , له‌م باره‌دا ده‌توانین له‌ دوو چه‌ شنی پرستی پرسیاری زمانی كوردی بخه‌ینه پوو , كه‌ په‌یوه‌ست به‌مانیشه‌وه كرده‌ی پرسیار كرده‌ن پراگماتیکییه‌كه‌ پرونده‌بیته‌وه :

1. پارتيكلی (ئایا) و ئاواز 2. وشه‌ی پرسیار

1. پارتيكلی (ئایا) و ئاوازه : ده‌ توانین لێره‌دا بانگه‌ شه‌ی ئه‌و گریمانه‌ یه‌ بکه‌ین , كه‌ ئاواز له‌ پرستی پرسیاردا شوینكه‌وتوو پارتيكلی (ئایا) ه‌ , بو‌به‌لا گه‌ هینا نه‌وه‌ بو‌ ئه‌م گریمانه‌یه‌. واده‌نێن كه‌ پرسته‌کانی زمانی كوردی له‌و شوینه‌دا , كه‌ ئاوازی تیدا به‌ره‌و سه‌ره‌وه‌ ده‌پوات و ستریس له‌سه‌ر وشه‌یه‌کی دیاریكراو داده‌نێت له‌ ئه‌نجامی ئه‌وه‌وه‌یه‌ , كه‌ پارتيكلی (ئایا) هه‌یه‌ .

80. 1. دلان باخچه‌كه‌ ده‌كړیت ؟

ب. (ئایا) دلان و نالان باخچه‌كه‌ ده‌كړن ؟

پ . دلان و نالان (ئایا) باخچه‌كه‌ ده‌كړن ؟

ت. دلان و نالان باخچه‌كه‌ (ئایا) ده‌كړن ؟

له‌ پرسته‌ی (80) دا , كه‌ ئاوازه‌ دیارینه‌كراوه‌ له‌ سه‌ر كام ئیلمیته‌ی ناو پرسته‌كه‌یه‌ و هیشتا گوینگر بو‌ی پروونه‌بوته‌وه‌ پرسیاره‌كه‌ ده‌رباره‌ی كام كه‌ره‌سته‌یه‌ی ناو پرسته‌كه‌یه‌ به‌لام له‌ (80) ب.پ.ت) دا به‌ چونه‌ پالی (ئایا) بو‌ه‌ریه‌كه‌ له‌ كه‌ره‌سته‌كان به‌ شیوه‌یه‌کی دوا یه‌ك ده‌بینین گوینگر ده‌توانی له‌ کاتی وه‌لامدا نه‌وه‌ی هه‌ریه‌کیكا ندا به‌ شیوه‌یه‌ك بیته‌ , كه‌ كرده‌ی گه‌یاننده‌ كه‌ی دیاریكراو بیته‌ به‌رامبه‌ر ئه‌و وشه‌یه‌ی ستریسسه‌كه‌ی له‌ سه‌ره‌ . بو‌نموونه‌ له‌ (80 . ب) دا گوینگر به‌ ئاسانی ده‌توانیت وه‌لامه‌كه‌ی سنووردار بکات له‌ ناوهینانی یه‌کێك له‌ یان هه‌ردوو بکه‌ری پرسته‌كه‌ وه‌ (80 . پ) دا گوینگر ده‌توانیت به‌ نه‌خیر وه‌لامی باخچه‌كه‌ بداته‌وه‌ و له‌بری كه‌ره‌سته‌یه‌کی تر دابنیت وه‌ك (نه‌خیر خانووه‌كه‌ ده‌كړن) به‌م شیوه‌یه‌ گه‌پان به‌دوا و شکرده‌وه‌ و ئه‌زموونکردنی نموونه‌کان ده‌مانگه‌یه‌ننه‌ ئه‌وه‌ی له‌و شوینه‌ی , كه‌ پارتيكلی (ئایا) ی تیدا بیته‌ له‌ ئاستی قولدا (كه‌ ده‌كړیت بو‌تریت یان نه‌وتریت) ئاوازه‌كه‌ی پیده‌ستنیشاند هه‌كړیت به‌لام پارتيكلی (ئه‌ری) زیاتر بو‌ سه‌رنج پراکیشانی گوینگره‌ له‌لایه‌ن قسه‌كه‌ره‌وه‌ (ئه‌ری پیم نالیته‌ ئیستا تو‌ چونتیت ؟) به‌مه‌به‌ستی ئه‌وه‌ی (من ده‌ مه‌ویت پرسیاریك بکه‌م) و تا بو‌ ده‌ستنید شانکردنی كه‌ره‌سته‌ی پرسیارلیكراو

نیه چونکه له ئاستی قولی رسته که دا پارتيکلی (ئایا) پولی رژمانی خوئی ده بیذیت (ئه ری پیم نالییت ئایا ئیستا تو چوئیت ؟) هه رچه نده ده کریت رسته که به شیوه یه کی تریش گو بکه یین (ئایا پیم نالییت ئه ری ئیستا تو چوئیت ؟) ئه مه ش ده گه ریته وه بو دیارده ی جیگورکی له زمانی کوردیدا .

2. وشه ی پرسیار : بوونی وشه ی پرسیار له زۆربه ی ئه و رسته پرسیارانه ی له زمانی کوردیدا هه ن کرده ی ده ست خستنی زانیارییه ک پیبه ئه نجام ده گه یه نرییت .

81 . کی میوانی به رژیمان ه ؟

له وه لامی (81) دا گو یگر ناویک یان نازناویک ده ه یذیت بو ئه وه ی وه لامی (پرسیار، استفسار، به دواداچوون) ی قسه که ر بداته وه و که لیئیک له زانیاریه کانی پرپکاته وه .

هه موو جو ره کانی تری رسته ی پرسیار ی له زمانی کوردیدا له پیکها ته ی ئه و دووچه شنه ی با سمانکردن به ره هه مده هیئرین له هه مانکا تدا هه ریه ک له م رستانه مه رجه کانی گو نجانی رسته ی پرسیاریان به سه ردا جیبه جیده کریت (که واته بو جیاکردنه وه ی جو ره کانی رسته ناتوانین پشت به پوخساری رسته ببه ستین به لکو ده بی بارو دوخی قسه که رو گو یگر لیک بدریته وه به واتا یه کی تر ده بی که لک له هه پراگماتییه کان وه ربگرین بو لیکدا نه وه و شیکردنه وه ی جو ره کانی رسته : ئه و په رداخه به تاله .... داخوازییه کی ناراسته وخویه)) ته ی به م پییه کاتیک له نموونه ی (82) دا قسه که ر S پرسیار له گو یگر H ده کات ده رباره ی هه ندیک بابه تی زانیاری P

82 . دیلان بو کوی ده چیت ؟

• مه رجه سه ره تاییه کان : قسه که ر S راستی ده رباره ی P نازانییت (نازانییت , که دیلان بو کوی ده چیت) .

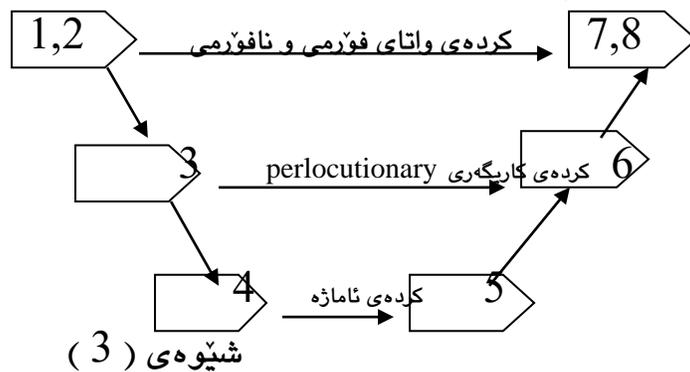
• مه رجه دلسووزی : قسه که ر S ده یه وییت راستی ده رباره ی P بزانییت (ده یه وییت بزانییت دیلان بو کوی ده چیت)

• مه رجه پیشنیازکراوه کان : بو S کرداری رسته که هیشتا رووینه داوه . (بو قسه که ره یشتا زانییه که رووی نه داوه)

⁸¹ ابوبکر عومەر قادر (1993:12)

● مهر جه كان پيوي ستي : S باوه پي وا يه H ره ذگه را ستي دهر باره ي P بزا نيت (کاتيك قسه که رپر سياره که ي پوو به پووي گوئگر ده کا ته وه پي وایه , که گوئگر پرا ستي شوين چوونه که ي دي لان ده زانیت) . ده توانين رسته ي (82) به هو ي شيوه ي (3) هوه زياتر

بخينه پوو :

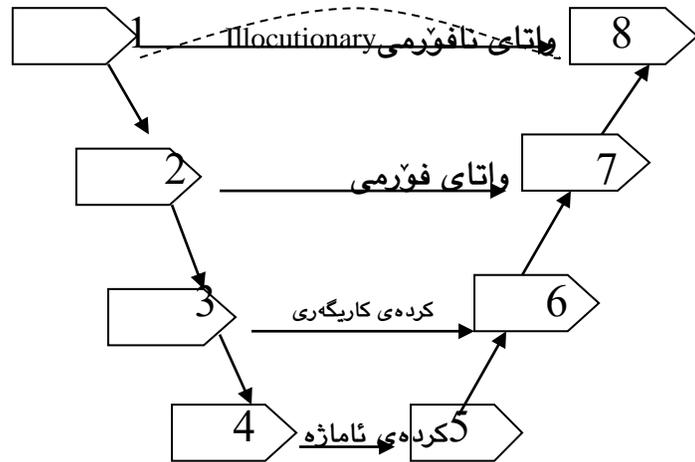

له کاتيکدا (1,2) ههردوو کرده ي فورمي و کرده ي قسه يين و پيکه وه په يکا لده کرين له لايه ن قسه که ره وه و (3) نه و کاربگريه که قسه که ر به جبي ده هيليت له سه ر گوئگر و (4) يش نه و نامازه يه که کرداري (ده چيت) ده يگه يه نيت به رويشتن و دوورکه و ت نه وه ي قسه ليکراوه له قسه که ر بو شوينک , که قسه که ر نايزانيت ههردوو نه نجامي (3,4) که به زنجيره ي له (5,6) دا خو يان ده بيننه وه کاربگرن له گه ياندي کرده ي کو تاي رسته ي پرسيارکردني قسه که ر له (7,8) دا .

2. کرده ي فرمانکردن : ليره دا کرده ي راپه پاننده که مهرجه کاني دل سو زي Sincerity condition له ده سته دات به وه ي (S نا يه وي ت را ستي دهر باره ي P بزا نيت) به لکو (S ده يه وي ت A جيبه جيبکريت) به ماش قسه که ر هيچ په يوه سنتيه کی به کرده ي پرسيارکردنه که وه ناميت له م ليکولينه وه يه دا کرده کاني (داوا کردن , دا خوازيکردن , ت کا کردن , دو عا کردن , دو عاليکردن) ده خه ي نه ژير خا نه ي فرمانکرد نه وه له بهر نه وه ي هه ر يه کيکيان هه لگري سيماجيا که ره وه کاني فرمانکردن و ت نه ا پايه ي گوئگره ده بيته هو ي ناسينه وه ي هه ر يه کيکيان □ نه م ديارد ه يه له به شي سيه مه دا ده ريده خه ين و هوکاري بنه رته يي نه م جيا کردنه وه يه ش ده گه رپته وه بو هوکاري ريزگرتن و ده سه لات □ له م کرده قسه ييه ي رسته ي پرسياريدا قسه که ر زور يك له مهر جه کاني گونجا ندن ده به زينيت و نايه وي ت له نه نجامي کردني پرسياره که يه وه وه لامیکی دست بکه وي ت بو پرکرد نه وه ي

که لئینی زانیاریه کانی به لکو له گه ل مه رچی گونجاندی پرسته ی فه رمانیدا هاوکاری ده کات و قسه که ر پیی وایه کاریک ماوه نه نجام بدرییت و باوه پی وایه گوینگر ده توانی هه ستییت به نه نجامدانی کرداره که . 83 . (ئایا) ده توانییت سبه یینی کتیبه کان بهینییت ؟

قسه که ر له (83) دا ده زانییت کاریک ماوه بکرییت و گوینگر په ذنگه ریگری نه بییت له وهی نه و کرداره نه نجامدات . ده توانین کرده ی داواکردنه که له پرسته ی (83) به هوئی شیوهی (4) هوه زیاتر بخرینه پروو :

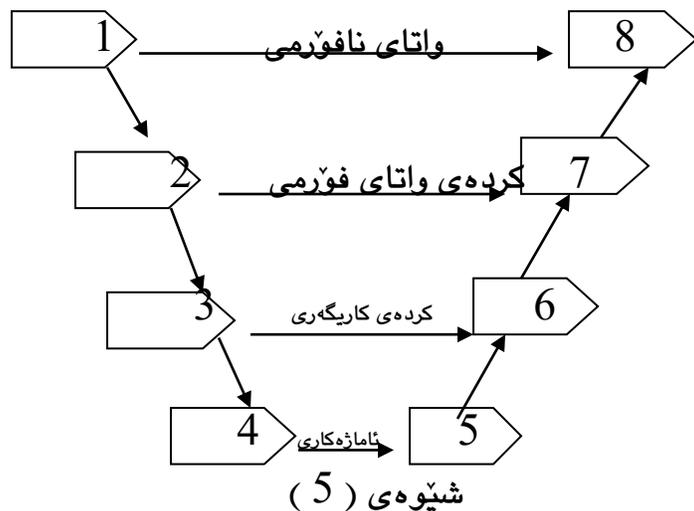
شیوهی (4)

له شیوهی (4) دا کرده ی واتای نافورمی Illocutionary Act به هوئی هیله چه ماوه که وه نه وه ده گه یه نییت ، که پرسته ی (83) په ذنگه له مه به ستیک زیاتر بگه یه نییت و کرداری (بهینییت) ش ئامازه یه بو گوړینی چه قی گوینگر به ئاراسته ی قسه که ر .

3. کرده ی هه والدان : قسه که ر کرده ی واتای نافورمی Illocutionary Act به رام بهر Per locution Act ده وه ستیته وه و مه رچیکی گونجا ندنی نابییت بو زانین یان کردنی کرده یه که به لکو له ژیر کاریگری نه وه هه واله دایه که ده یگه یه نییت به گوینگر له شیوه یه کی جه ختکردندا بو نه وه مه به سته ی هه یه تی له پرسته پرسارییه که دا ، نه م جوړه پرسارانه له ناو زمانی کوردیدا به (ئایا ده زانییت) ناوده هیئیرییت .

84. ئایا ده زانییت شاری سلیمانی له 1787 دا دامه زراوه ؟

قسه که ر مه به ستی نییه له وهی که لئینیک له زانیاری خوئی پرېکاته وه هیئنده ی ده یه وییت زانیاریه که بیه خشییت به به لکو جه ختکردنیک دروسته کات له سه ر زانیاریه کانی گوینگر . ده توانین کرده ی داواکردنه که له پرسته ی (84) به هوئی شیوهی (5) هوه زیاتر بخرینه پروو :

له شیوهی (5) دا کردهی واتای نافورمی Illocutionary Act ی پرستهی (84) به هه مان شیوهی پرستهی (83) جوړه کرده یه که ده گه په نیت، که جیاوازه له فورمی پرستهی پرسپار کردنه که .

4. هه ندیک کردهی تر به پرستهی پرسپاری نه جامده ردیت وه ((پوژشهینانه وه، گلهی کردن، نارپه زای)) هه چنده هه ندیک له نمونه کانی، که بو ئه م بابه ته هینراونه ته وه به وردی باره که ناخه نه پوو وه ((کردهی نارپه زای دهر برپین... ئه ری کاره با هه رنه ها ته وه؟)) هه نارپستی ئه و شیکردنه وه یه ی نارپه زایی دهر برپین له م نمونه یه دا له وه دا خو ی ده بیند ته وه، که له دهر و به ریکی فیزیک یدا هه چ کرده یه که له لایه ن گوینگره وه پوو نادات کردهی واتای نافورمی Illocutionary Act ی (به وهی گوینگره هه ستیت به داگیر سانه وهی کاره با که) به لام له دهر و به ریکی نه بستمکیدا په نگه ئه م پرسته یه و اتا به خشکه یه که ی implicative مه به ست بیت و اتا (که ی کاره با دیت ته وه؟) کرده یه کی تر، که قیس کا کل (1995) لیکولیه ته وه (گله یی کردن) ه ((خانوه که ت هه ر نه کپی؟)) هه پراستیدا ئه م پرسته یه زور دووره له کرده یه که، که گوینگره هه ستیت به کردن ی له نه جامی دهر برپینی کی قسه که ردا چونکه خودی پرسته که هه چ جوړه گله یه کی پیوه دیار نییه به لام، نه گه ر بوترایه (بیه لای بیت خانوه که ت هه ر بو م نه کپی) نه و له و کاته دا پرسته که ده بووه کرده یه کی گله یی کردن و له نه جا مدا گوینگر

⁸² قیس کا کل (1995 : 50)

⁸³ سه چاوه ی پیشوو

⁸⁴ سه چاوه ی پیشوو

هه لدهستا به كردنى كاريك (كړينى خانووه كه) يان پوژشهينانهوه بو (دواكهوتنى كړينى خانووه كه) كردهيهكى تر له و كړدانهى كه قيس كاكل باسيليوهكدوون برىتييه له كردهى پوژش هينا نهوه ((ئه زانيت نامه كه م بير چووه)) ج گه له م كړدانه چهند كرده يهكى تر به هوى مه بهسته كانى پرستى پرسيارهوه ده كړين وهك (ئاژاوه نانهوه , هه لڅه لتاندى , موجه له كړدى)

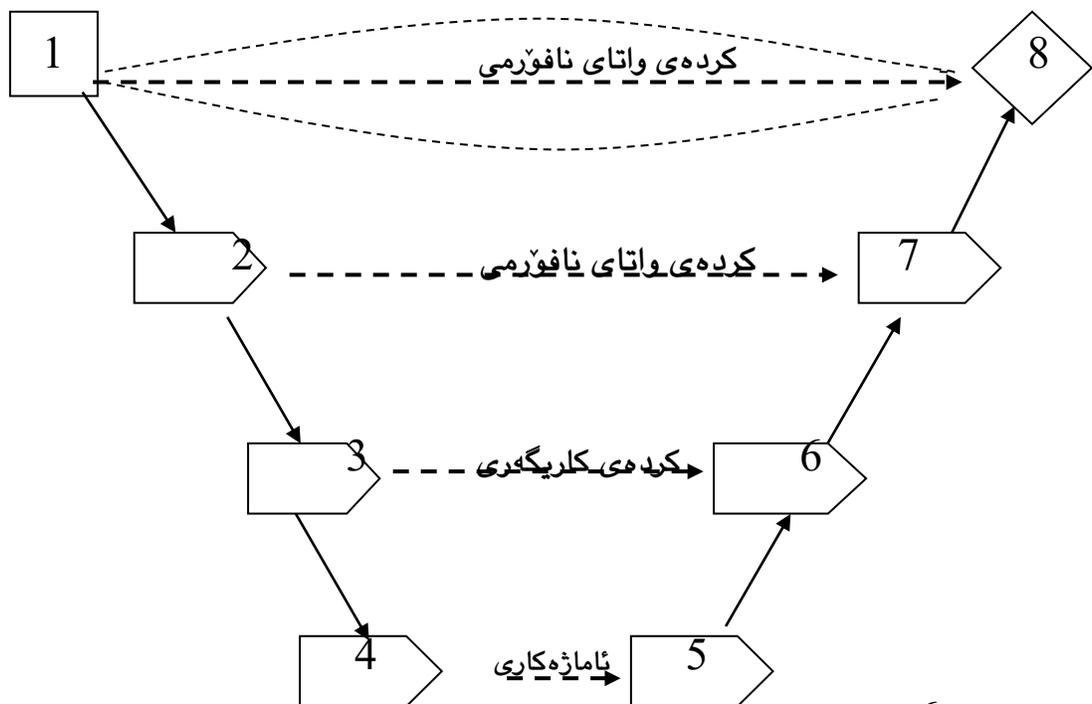
85. ده زانيت دوينى باجى نازدار خو لگه كى كرده به رده رگا كه تان ؟ (ئاژاوه نانهوه)

86. كى خوى هه لده بژيريت له ئاستى جه نابتاندا بو ئه و پوسته ؟ (موجه له)

87. كام له مانه ئه و كار ه يان وهك تو پى راده په ريريت ؟ (هه لڅه له تاندى)

به م پييه كرده كانى گه ياندى له پرستى پرسياردا بواره جيا جيا كان ده گريته وه , كه له ژيانى پوژانه دا په فتاريك يان هه لويستيك له وه رگردا به ره مده هينن , كه مهرج نيهه ته نها بو پرسيار ليكردن بن لى .

شيوه (6)

شيوه (6) دهرخ ستنى ئه و كړدانه يه , كه ده كړيت له ر پى مه به سته كانى ترى پرستى پرسياريه وه بگه يه نريت

1. 3. 4. 2. كرده كانى پرستى فرمان

⁸⁵ بو زانبارى زياتر بپوانه محمد معروف فتاح (1990 , 32)

به پيی کردهى واتای نافورمی Illocutionary Act ده کرپت له زمانى کوردیدارستهى فرمانى
(به جوره کانيه وه) پولینبکرین

وهك له کردهى فرمانکردنى رستهى پرسپارکردندا پوونمانکرده وه , كه (داواکردن , داخوایکردن ,
تكاکردن , دوعاکردن , دوعالیکردن , ئیزنخواستن) به شیوهى رستهى فرمانى داده نیین چونكه ئه وه
هوکارانهى , كه قسه کهر په یوه سته دکات له کاتى قسه کردندا وهك (ده سولات و پیزگرتن) هه روه ها ((
ده وروبه ر گوپین واده کات کردهى رسته کان له شیوهیه که وه بو شیوهیه کی ترو له جیبه جیکردنی که وه
بو جیبه جیکردنی که تر بگورد پیت))^{۸۶} واده کهن ئه م جوره کردا نه بگه یه نن هه روه ها له
جیبه جیکردنى ئه م کرده کا ندا زوریک له فورمی ریزمانى رسته کانی (داوا کردن , داخوایکردن ,
تكاکردن , دوعاکردن , دوعالیکردن) هوکمه کهن □ هه رچه نده هه ندیکیان له شیوهى کرده یی
قسه یی ناراسته و خوشدا درده که ون به لام له م به لگه هینانه وه یه دا مه به ستمان له و رستانه یه , که له
فورمی رستهى فرمان دیدان و بو یه کیك له م کردا نه به کارده هینرین - هه مان یا ساو دروو ستهى
ناوه وهى رستهى فرمانیان هه یه .

88 . ببوره به پیز واژوکه م بو بکه . (داواکردن)

89 . کتیبه کانم بو به روه بو ماله وه . (هاوپییه که به هاوپییه کی / داخوای)

90 . ئه رکه کانتان له ماله وه بنوسنه وه . (ماموستایه که به قوتابیه کانی / فرمانکردن)

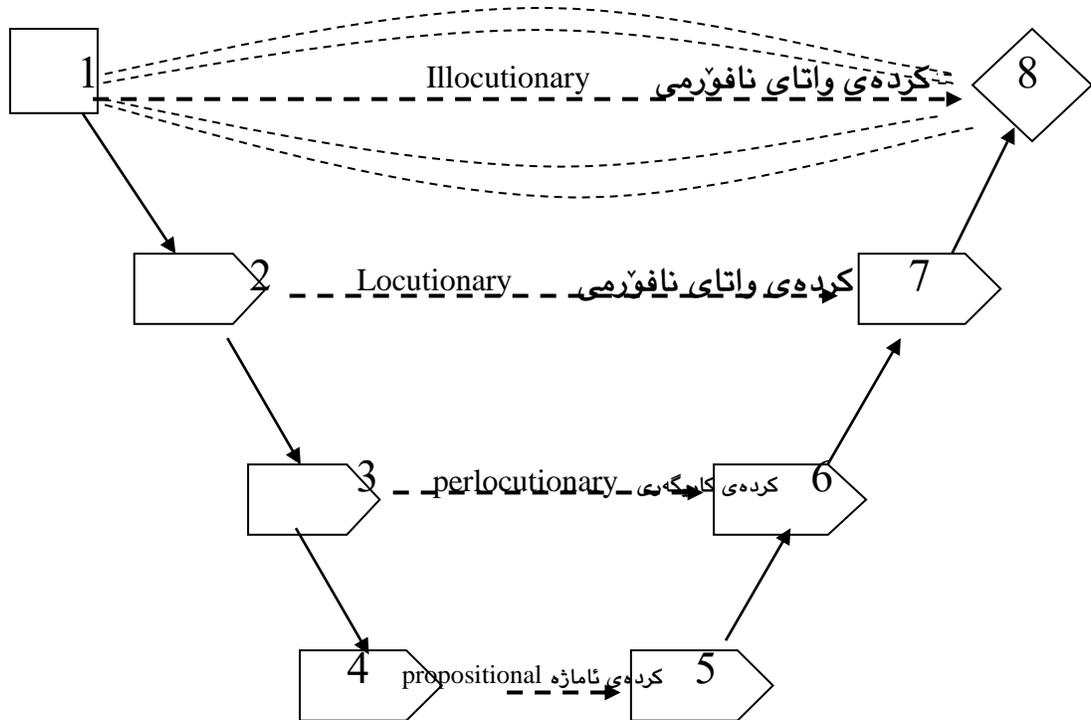
91 . خواجه گیان بارانى به ره حمهت ببارینی به سهر ئه م میلله ته دا (دوعاکردن)

92 . خواجه بیبه یته وه بو خه زینه که ی خوٚت . (دوعالیکردن)

93 . تکات لیده که م به گویم بکه . (تکاکردن)

ئه وه کردا نهى هه ریه کیك له رسته کانی (88 , 89 , 90 , 91 , 92 , 93) گه یاندویا نه به پیی
ده وروبه ره کانی , که رسته کانی تیدا ده ربرپراوه جیاوازن به لام هه موویان له خالی کدا کو ده بنه وه
ئه ویش به ستنه وهى قسه کهر و گوینگره به مه رجه کانی گونجاندنى رستهى فرمانى (قسه کهر داواى
کرداریک A ده کات له گوینگر و باوه رپی وایه , که کرداریک A هه یه هیشتا نه کراوه . هه روه ها
باوه رپی وایه , که گوینگر ده توانی A بکات له کوتاییدا قسه کهر ده یه ویٚت A جیبه جیکرپت) به لام
ئه وهى مه به سته کان له یه ک جیا ده کا ته وه بریتیه یه له وه سولات وه یزه ی , که قسه کهر هه یه تی
له به رامبه ر گوینگر دا .

86 (Stephen C. Levinson (1983: 277)

شیۆهی (7)

لێره دا کۆردەیی کارگەری perlocutionary هەکان هەموویان هەمان کارگەریان دەبێت (جێبه جێکردنی فەرمانه که یه) به لām له ههريه کێک له کۆردەکاندا (داواکاری , فەرمان , داخوازی, تکاکردن ,دوعاکردن ,دو عالیکردن) گوێگر ده توانیت ئه و کۆردە یه ی پێی و تراوه پهبیکا ته وه به پێی جوړی ئه و ده وروبهری ,که تێدایه تی یان هه رهوێه کی تر بێت .

له لایه کی تره وه ((لایوژ و فانشیل (1977) گریمانە ی ئه وه یانکرد هه ندیک پرسته ی فەرمانیمان هه یه له پیشیه وه پرسته یه کی پر سیاری هه یه))^{لێ} و وا تا ئه و کۆردە یه ی پرسته فەرمانیه که ده یگه یه نیّت کۆردە یه کی پر سیاریه

94 . تکات لێده که م هه ندیک پارهم بده ری .

95 . من پیم وایه به هه یچ جوړیک توّ پارهم ناده یتی ,وانیه ؟

ئه وه ی ئه وان دیاریییان کۆردوه ئه وه یه که پرسته ی (95) له هه ناوی پرسته ی (94) دایه هه روه ها به هو ی پر نسیپی هاوبه شیکردنه که ی گرایسه وه ده توانریت ئه م حاله ته شیبکریته وه به وه ی بنه ما ی (په یوه سنبوونی) به زاندووه هه روه ها لادانی کۆردوه له بنه ما ی (چه ندی تی) به لām لیقنسن پێی وایه

⁸⁷ سه رچاوه ی پێشوو (274)

ئەم ھالەتە بە تەواوەتی شینە کراوەتە وەو پاشان پەسەندیش نە کراوە لە بەر ھەندیک ھۆی پێژمانی و جوۆرەکانی پستە لە سینتاکسدا، کە ((لە ئاھاوتنی زمانی ئینگلیزیدا ھەرمانکردن بە کاردەھینریت بوۆ ھەرمان و و داخوازی ، کە لە پیکھاتەکانیاندا پێشکەشکردن (ساردیەک ناخوویت)، بە خیرھاتن (ھەرموو وەرە ژوورەو) ، ھیواخواستن (بەھیوای کاتیکی خوۆش بەریتە سەر) ھەرپشەکردن (دەمت داخە) دەگرە خوۆ)) تەتت لە زمانی کوردیشدا ئەم ھالەتە بە پێی گریمانە کە ی لابوۆق و فانشیل (1977) زیاتر لە بیروۆ کە ی کردە یی قسە یی لاما ندەدات بە وە ی ھە ندیک پستە ی پرسیار ی لە فوۆرما ھەرمانین (بە تاییە تی لە جوۆری ھەرمانی ناراستە و خوۆدا) بە لām ئاوازی پستە ی پرسیار یان ھە یە و ھە مان کردە ی پرسیار دەگە یە نن .

96 . ئایا من برۆم بوۆ بازار ھە ندیک کە لوپە لی ناوما ل بکرم ؟

ھەریە ک لە کرداری (برۆم) و (بکرم) دروستە یە کی ھەرمانیان ھە یە بە لām سەر جە می پستە کە ئاوازیکی پرسیار ی ھە یە و لە دواتریشدا کردە یە کی پرسیار ی دەگە یە نیّت .

1.3.5 گریمانە کاری پاپە پاندن

بوۆ جی بە جیبوونی کرداری پاپە پاندنی نا ئا شکرە بە پێی ئەم گریمانە کارییە ، زور بە ی پستە کان پستیلە یە کی بە رزیان ھە یە لە ئاستی قولدا ، کە کرداریکی پاپە پاندنی ئا شکرە ی تیدا یە و بە ھۆ یە وە کردارە نا ئا شکرە کە لە ئاستی پوو کە شدا کردە کە ی بە جیدە ھینیت . ئەم کردە یە ش بە دوو پێگا بەرھە مدە ھینریت ((بە ستنە وە ی بە کار ھینانە کە بە ھۆ ی پروسە یە کی ئە نافوورییە وە بە ھۆ ی ئەم ھیلە

گشتیه وه هه ندیک شیوهی X له پستیلهی خواروودا ته نها له وکاته دا په سه ند ده بیټ , که شیوهیه کی Y له پستیله به رزه که دا هه بیټ ئه مه له کاتیکدا رهن گه کرده کانی راپه پاندنی ناا شکرا به بی X و Y دهرنه که ون له پستیله خوارووه کاند: له کاتیکدا X پستیلهی خوارووه و Y پستیلهی به رزه $\square$ و $\square$ هه ندیک Y له پستهی سهره کییه که دا پابه ند نابن به X هوه له پستیله سه رووه کانیاندا به شیوهیه کی گشتی ئیمه دهر باره ی X پشتده به ستین به Y له X (واته پستیله خوارووه که) یان هه له یه کمان ده بیټ یان پاستیه کی شاراو ه مان ده بیټ یان پاستیه کی ئاشکرا , که کرتینراوه به مه Y داواکراو ده بیټ له پسته سه ره کییه که دابو دیاریکردنی کرده ی پسته که $\square$ (($\square$))

97 . ۱ . دلان له پیشبرکیکه دا سه رده که ویټ . (ئاستی پووکه ش S.S)

ب . من گرهوت له گه ل ده که م , که دلان له پیشبرکیکه دا سه رده که ویټ . (ئاستی قوول D.S)

به پی ئه م گریمانه کاریه قاریایی (X و Y) له پسته ی (97 . ب) دا به ئاشکرا دهرده که ویټ (من گرهوت له گه ل ده که م) پستیلهی به رزه واته ئه و پستیله یه یه که له ئاستی قولدا بوونی هه یه و به رام بهر قاریایی (Y) دوهو ستیته وه و قاریایی (X) به رام بهر پستیلهی خواروو (دلان له پیشبرکیکه دا سه رده که ویټ) ه و ئه میش به شیوهیه کی گشتی پشت به پستیله به رزه سه ره کییه که ده به ستیټ له ئاستی قولدا به هوئی بوونی کرداریکی راپه پاندن له پستیله به رزه که دا پروسه ی کرده ی راپه پاندنی ناا شکرای ناو پستیله خوارووه که جیبه جیده بیټ له هه مانکا تدا (دلان) به هوئی پروسه یه کی ئه ناهه ریه وه ده به ستریته وه به پیشخویه وه (به پستیله به رزه) که وه به وه ی نا سینی (دلان) هاوبه شه له نیوان قسه که رو گوئگرا .

سادوک ده لیټ ((کرده ی واتای نافورمی ئه و به شه یه له واتای پسته , که ئالوگوپ ده کات له گه ل پستیله به رزه که دا $\square$ شا پسته - له دارشته سیمانتیکیه که یدا)) $\square$

به م پی یه ده توانین گریمانه کارییه که به شیوهیه کی ساده تر بخه ی نه پروو ((1 . هه موو پسته یه ک کرداریکی راپه پاندنی هه یه له ئاستی قولدا 2 . ب که ری شار پسته که که سی یه که می تا که و بهرکاره که شی که سی دووه می تا که و کرداره که ش رانه بردووه ساده یه 3 . ئه م پستیله یه هه میش

Stephen C. Levinson (1983: 275)⁸⁹

Geoffrey Leech (1996 : 192)⁹⁰

پستيله يه كى سهره كيبه له بوونيداي ژيره وه يان له شيوه ي دهرخه ريدا ده بټت له ستراك چهره كه دا 4. هر پستيله يه ك به رامبه رسته يه ك دټ 5. به لبردى ئه م پستيله يه هيچ له واتاي رسته كه ناگوږټ 6. كرده ي واتاي نافورميد يه كان له سيمانتيكدا به هوټي (مهرجى راستى) به ته واوه تى دياريد ه كړين و ئه مهش له پټي واتاي رسته يه راپه پاندنه كه خوټه وه))^{تر} قيس كاكل (1995) گرنكى به م تيورييه داوه هه نديك له كرده گه يه نراوه فه رمانيه كاني به هوټي ئه م گريمانه كارييه وه ليكداوه ته وه و كردارى راپه پاندنه كه ي گه پاندو ته وه بو ئاستى قول^{بر} وه ك له كرده كاني هه والگه ياند ندا ((گا كه له ناو كيگه كه دا يه (پوناني دهره وه) ..... وريابه (كه) گا كه له ناو كيگه كه دا يه (پوناني ژيره وه))^{سم} ده توانين گرتى ئه م گريمانه كارييه له زمانى كورديدا بگه پينينه وه بو پيكه وتنى نيوان كه ره سته كاني رسته له ئاستى سيمانتيكى و سينتاكسى دا.

1. 3. 5. 1. گرتى سيمانتيكى :

1. له م ئاسته دا گرفته كه په يوه سته به چند ديارده يه كه وه له وا نه (مهرجى راستى) يه , كه ره ذنگه هه نديك كات مهرجى راستى به شى يه كه مى رسته كه هه مان مهرجى راستى به شى دوو هه مى رسته كه نه يه ته وه بو نمونه له رسته يه كى وهك :

98. داواى ليبوردين ده كه م به ژيرم زانيت^{شم}.

له م رسته يه دا (داواى ليبوردين ده كه م) به به شى يه كه مى رسته كه داده نريټ و مهرجى راسته قينه ي سيمانتيكى خوټى هه يه و (به ژيرم زانيت) يش به شى دوو هه مى رسته كه يه و مهرجى راستى سيمانتيكى جيا كه ره وه ي هه يه له به شى يه كه م چونكه ئه م به پټي لوژيك قسه كه ر ژيرى گويگرى به لاوه جه ختلي كراو نه بووه ده توانين ئه م خاله له نمونه يه كى تر دا به ئاسانتر شيبكه يينه وه .

99. داوات ليده كه م تاوانه كه بخهره سهر پياوه بيتاوانه كه .

⁹¹ Stephen C. Levinson (1983: 274)

⁹² له كاتيكا (ليچ 1976 , گازدار 1979 , فه ريزر 1974 , اندرسون 1971) دا بوټيان دهرده كه ويټ ئه م گريمانه كارييه

گرتى هه يه و ته واو و پراوپر نييه هه روه ها (ئوستن) يش بو جاريكى تر به سه رگريمانه كارييه كه دا ده چټه وه و له هه نديك واتاي رسته ي تر ده كوټي ته وه گرفته كاني گريمانه كارييه كى بوړوونده بيته وه و له رووى سيمانتيكى و سينتاكسيه وه

گريمانه كارييه كه هه ره س ده هيټيټ .

⁹³ قيس كاكل (1995 : 87)

⁹⁴ قيس كاكل (1995 : 100)

وايداده نین (تاوانه که بخه ره سه ر ئه و پیاوه) ناگونجیت به هوئی نه گونجانندی واتای نیوان بهرکار و کردار به شیوه یه که په یوه ندی نیوانیان ناتوانیت پوئی له گه ل مه رجی پاستی دا ئالوگو پکات له هه مانکاتا به کارهینانی کرداری پاپه پاندنی (داوات لیده که م) مه رجی پاستی جیاوازی هه یه له به کارهینانی پاپه پاندنیکی وه ک (99) له هه مانکا تا له کرده ی پاپه پاندنی فه رمازیدا ^{□□} (مه رجی پاستی) له دا هاتوودا نادره ست ده ب یت , به مه ش فه رمانکردنه که له گه ل مه رجی پاستی (تاواندانه پاله که دا) نایه ته وه و ئالوژییه که له ئاسته سیمانتيکيه که دا دروسته کات ئه ویش ناراست بوونی (تاوانبارکردنی پیاویکی بیتاوانه) هه روه ها ئه م باره نادره ست له کاتی کردنی پسته که به پابردوو به ته واوه تی دهرده که ویت (من داواملیکردبوو , که تاوانه که بخا ته سه ر پیاوه بیتاوانه که) . که لیره دا گرفته که له وه دایه دروسته ی پستيله خوارووه که (تاوانه که بخا ته سه ر پیاوه بیتاوانه که) مه رجیکی پاستی بهرجه سته کراوی پاسته قینه ی نییه , که که ره سته کانی له م پوه وه وابه سته ی یه ک بکات به مه ش کراوه یه که له نیوان لیکدانه وه ی پاپه پاندنی ئاشکرای پراگماتیکی و جوړه کانی پسته له په یوه ندی پیزمانییه وه ده مینیتته وه ئه مه ش له خویدا ئالوژی و گرانديیه که ده خا ته پوو بوئموونه کرده ی پاپه پاندنی ئا شکرا له پسته ی (97 , 99) دا په یوه ست ده ب یت به جوړو پولینی ئه و پرستانه له په یوه ندییه پیزمانیه کاندایه بو گه یاندنی ئه و کرده یی پسته کانیان بو دهر پراوه . ب . هه ندیک له به لگه کانی تر به هوئی ئاوه لکرداره که نه وه د یت بوئموونه (به پاستی) ده بیته دهرخه ری کرداری پاپه پاندنه که له کاتی کدا واتای ئاوه لکرداره که به شیوه یه کی بهرجه سته کراو ته ریب نییه به واتای کرداره که له پووی سیمانتيکيه وه و تایبته به زمانی کوردییه وه ئاوه لکرداری زمانی کوردی پکیفی پیزمانی خوئی هه یه ^{□□} .

100 . دلان به پاستی بووه به بهراز ؟ (بوون به بهراز / به پاستی)

101 . تو ته نها وه که بهراز مامه له یان له گه لدا بکه .

⁹⁵ له پاستیدا ئوستن پیی و ابوو ئه م حاله ته ته نها پسته هه والیه کان ده گریته وه (من بانگهیشتی ئه وه ده که م به فر سه وه)

به لام دواتر بینرا , که کرده پاپه پاندنه کانی تریش گرفتلی له و شیوه یه یان هه یه بو یه (سادوک) ویستی پاپه پاندن له

فه وتاندن پزگاریکات بو ئه مه دوو جوړ مه رجی پاستی دانا یه کیکیانی ناونا مه رجی پاستی سیمانتيکی و به (T 1)

ئامازه ی بو ده کرد و ئه ویی تری ناونا مه رجی پاستی پراگماتیکی و به (T 2) ئامازه ی بو ده کرد

⁹⁶ بو زانیاری زیاتر پروانه مه مه د مه حویی (2004 : 41)

له هەر يهك له نموو نهكانى (101 , 100) دا ئاوهلكردارى (بهراستى و تهنها) له پروه سيمانتيكويه كه يهوه تهريب نه هاتوتوه له گهلا كردارى راپه پاندنى ههردوو پرسته كه (بوونى مروژ به بهراز) و (مامه له كردنى مروژ وهك بهراز) له لايهكى ترهوه پكئيفى ئاوهلكرداره كه پهوه سته به كردارى پرسته كه وه

102 به دلنئاييه وه ببه به دوژمنى ميللهت .

ليره دا ئاوهلكرداره كه (به دلنئاييه وه) له (102) دا له گهلا وا تاى فرىزى كرداره كه نه هاتوتوه (بوون به دوژمنى ميللهته)

1. 3. 5. 2 گرفتى سينتاكسى :

دهتوانين گرفتى سينتاكسى له چه ند خاليكدا دهستنيشان بكهين :

1. كردهى راپه پاندنى نائاشكرا ئامازه به قسه كه ر ناكات وهك بكهريكى لوژيكى له پرسته كه دا بهلكو بكهريكى ريزمانى داده نيته له پرسته كه دا , كه نيشانهى كهسى قسه كه رى تيدا ده رنا كه ويته له پوهى سينتاكسييه وه .

103. كومپانياكه ده بيته ههستيه به لابردي هه موو پاشماوه كان به بي ئه وهى پيى بوتريته .

ليره دا (قسه كه ر) وهك ره گه زيكي سينتاكسى به رجه سته نييه چونكه نازانين كييه ئه و كه سهى , كه هه ستاوه به وتن و ئاراسته كردنى ئه م كرده فرمانييه .

2 . هه نديك پرسته مان هه يه له كردهى واتاى نافورمى زياترى تيدا ده بينريته وه و ده بيته مامه له يهكى پراگماتيكيان له گه لدا بكرته :

104 . ديلان هه رگيز تواناى وه رزشى نه بوو , به راستى ئيستا ده يه ويته له ئولومپيا تدا به شداريبكات ؟

(ديلان هه رگيز تواناى وه رزشى نه بوو) كرده كهى هه والييه واته هه واليك پاده گه يه نيته , (بهراستى ئيستا ده يه ويته له ئولومپيا تدا به شداريبكات ؟) كردهى ئه م به شهى پرسته كه كرده يهكى پرسياريه به م شيويه دوو جوړ كردهى قسهى له يهك پرسته دا كوډه بيته وه و هه نديك جار كرده كان له دوو كرده زياترن .

ب. [من پرسپارت لیده که م بوچی نابیت به بازگان؟] [و من پیشنیازی ئه وه ده که م , که ببیت 2] 1

کرده ی هه والدان کرده ی پرسپارکردن کرده ی پیشنیازکردن (فه رمانکردن)
 3. کرداره راپه پاندنه ئاشکراکانی رستیله به رزه کانی (104 . ب) هه ندیک جار زور ئالۆزن کرتا ندن به و شیوه گشتیه ناتوانریت تیا یا ندا جیه به جیبکریت (ئه وکه ره ستانه ی ده کرتیه نرین 1. . کار هه رگیز له کوردیدا به ته نیا خو ی ناکرتینری و هه میشه بکه ره که شی له گه لدا ده پوات . 2. ب که ر ئه وه ی گرزگه ئه وه یه , که بکه ره که به ته نیا ناکرتینری هه ر کاتی ب که ر دووباره نه کری ته وه ئه واکار ی رسته که ش له گه لیدا فری ده دریت

1. دوینی به رخه که م سه ربری و ئمرو مریشکه که $\emptyset \emptyset$. 3. به رکار : به رکاریش به ته نها ناکری به لکو هه میشه ده بی له گه ل (کار) دا پیکه وه بکرتینریت وه ک 2. تو کو تره که ت کری یان نه وزاد $((\emptyset \emptyset))$ ⁹⁷

وه ک له نمونه ی (104 . ب) دا ده رده که ویت , که ده بیت هه ردوو رسته ی (من پرسپارت لیده که م) و (من پیشنیازی ئه وه ده که م , که ببیت) به یه که وه و به هو ی پرو سه یه که وه کرتینرابیتن ئه مه ش به پی یاسا سینتاکسیه کان شیناکریته وه و کاریکی ئالۆزه تی[□] چونکه هیچ که ره سه یه کی دووباره مان نییه له رسته کاندایه تاییه تی له زمانی کوردیدا , که هه ندیک تاییه تمه ندیتی خو ی هه یه ((ده بیت له هه ر رسته یه کی ئالۆزدا (رسته ی شکاوه , رسته ی ئالۆز , رسته ی ته واکه ر , رسته ی شوینکه وتوو) رو لی بابته انه له ئاستی قوول و دوخی ریزمانی له ئاستی رووکه شدا به ئارگومینته کان بدرین . ئه م تاییه تمه ندیه ی ریزمانه که ده بیت ته هو ی ئه وه ی N' ه کانی وه که یه کن له رسته دا نه قرتینری و لانه برین به لکو وه ک خو یان بمیننه وه یان بکرین به جیناوی لکاوی به رکاری و له ناو کرداره ئالۆزه که دا ده ربکه ونه وه)^{□□} .

⁹⁷ به کر عومه رعلی (1992 : 55)

⁹⁸ مه رجی قرتاندن و لابرین : 1. ته نها ئه وه چه پیکه اتانه ی رسته وه ق ده توانرین بقرتینری و لابرین , که له گه ل وه چه پیکه اته ی دیکه دا وه که یه کن ب. به پی یاسای سه رکوتایی , ته نها ده رخه ره کانی ناوه ده شیت بقرتینری و لابرین بو زانیاری زیاتر پروانه محمه دی مه حوی (2004 : 40)

⁹⁹ محمه د مه حوی (2004 : 40)

به‌شی دوهه م

به خشک‌هی دهربرین و گرمانه‌ی پیشینه له

رسته‌ی پرسیار و فرماندا

1. 2 . بنه ماکانی به خشکایی ده برپینی¹ پرستی پرسیارو فرمان

لیکدا نه وهی پراگماتیکی بو کرده کانی گه یا ندن له ریئی نه و دیاردا نه وه ده بیت (نه شاننه که سیه کان ، کرده قسه ییه کان) ، که له ناخاوتندا ده نوینرین په یوه ست به م باره وه به خشکایی ده برپین ده رکه و ته یه کی پراگماتیکیه و له پرۆسه ی ده رخنستی واتای شاراوه دا به کار دیت .

1. دلان : چه ندی مانگه ؟

ناران : و ابزانم چوار شه ممه پوژی جیهانی ژنان بوو ؟

به خشکه ده برپین له پرستی (1) دا برپیکی زور زانیاری گوږینه وه له نیوان قسه که رو گوږگدا ده رده خات (دلان) نه وه ده خاته پروو که □ نایا توانستی نه وه ت هه یه پیم بلایت . که ئیستا له چه نده م پوژی مانگداین ، نه گهر پیتخوشه و بو ت ده گونجیت به سه یرکردنی پوژژمیره که ت وه لامم بده روه □ هه روه ها شیکردنه وه ی زانیاری له لایه ن گوږگروه وه ده بیت به □ نه خیر ، من له ئیستادا به رواره که به وردی نازانم و پوژژمیریشم پینیه به لام ده توانم هه ندیک زانیاریت بده می ، که بتوانیت به نزیکه به روار یه ئمرو ی پیدوژیته وه ئه ویش بریتیه له وه ی چوار شه ممه یان نه و دوو پوژیه له پیش و دوا یین پوژی جیهانی ژنان بوو ، که 8 شوباته □² . به م پدیه چه ند زانیاریه که له ناو پرستی پرسیار و وه لامه که یدا کراوه به ژیره وه و به خشکایی واتایه که ده برپاوه ، که قسه که ر ده توانیت له ریئی جفره لیکدانه وه و په یوه ست بوون به پرنسیپی هاوبه شی گرایسه وه به ئاسانی شیبکاته وه .

1. 1 . 2 پرنسیپه کانی هاوبه شیکردن Cooperative Principles

مه به ست له م پرنسیپانه هاوکاریکردنی نیوان قسه که ر و گوږگروه له پرۆسه کانی گفتوگو کردندا بو گیشتن به واتای پوون و ناشکرا له کرده ی گه یاندنه که دا ((بابه شداریکردنت به پدیی پیوست بیت بو نه و قوناغی پووداوه کانی تیدا پووده دات نه مه ش به هو ی په سه ند کردنی بابه ته کان یان پاسته و خو ی قسه کردنه کانه وه ده بیت))³ و کارلیکردن و گوږینه وه ی و تاش به به کاره یانی بنه ماکانی گرایس زیاتر گه یه نراو ده بن و خیرای گه یاندنی زانیاریه کانیش زیاد ده بن بو نه مه ش

¹ له نامه ی دکتورای عبدالواحد موشیر دزه یی (2004) زاراوه که ی به (ده رکه و ته کان) وه رگپراوه و به کاره یی ناوه

له راستیدا ئیمه زاراوه ی (به خشکایی ده برپین) مان به په سه ندزانی چونکه ده رکه و ته کان حاله تیکی بچوکن له

به خشکایی ده برپین Implication .

² شیوه ی شیکردنه وه ی پرستی که له (Stephen C. Levinson (1983 : 101) هوه وه رگپراوه

³ (Stephen C. Levinson (1983 : 244)

گرایس چوار ماگزیمی داناوه ((1. ماگزیمی چوئیتی 2 . ماگزیمی چه ندیتی 3. ماگزیمی په یوه ست بوون 4. ماگزیمی شیواز))⁴

2 . 1 . 1 . 1 . 1. ماگزیمی چوئیتی⁵ Quantity maxim

له ماگزیمی چوئیتی دا گرایس ئه وه پرونده کا ته وه , که ده بیت قسه کردنه کان و ناخاوتنه کان له سه ر بنه مایه کی پراست و دروست بن ((ته نها ئه وه بلئ , که راسته و به لگه ت هه یه بوئ , شتیك مه لئ , که گومان ت لیئ هه یه و خوئ بو ناگیریت و ده که ویت له به رده م به لگه کاند ا))⁶ به م پیئیه له خودی پرسته ی پرسیار و فه رماندا ئه م جوړه ماگزیمه هه میسه ئاماده یه چونکه پرسا یان فه رمانده ر ئه و پرسته یه ی ده ریده برن باوه ر یان به دروستیه که ی هه یه بوئیه گوئ ده که ن به پیچه وانه ی پرسته ی هه والدان ه وه , که ده توانیت ئه م ماگزیمه بشکینیت و پیچه وانه ی برگه ی ((شتیك مه لئ , که باوه رت پیئ نییه و پیئ وایه هه له یه))⁷ هه ندیک جار ده جولیت ته وه له لایه کی تره وه هه ریه ک له م پرستانه ناتوانریت پراستی و ناراستیان تا قیبکریته وه به لام ئه م ماگزیمه له وه لامی هه ریه ک له و دوو پرسته یه دا ده کریت ئارگو مینتیا ن له سه ر بکریت بو جیبه جیبوونی یا خود تیچه پراندنی له به رته وه ی هه ریه ک له م وه لامانه به به شیکی سروشتی دروسته ی پرسته ی پرسیار و فه رمان داده نرین .

2. باوک : دایکت له کوئییه ؟

مندال : له ناو باخچه که یه و خه ریک ی ئاودانی گوله کانه .

له پرسته ی (2) دا وه لامی (مندال) هه که په یوه سته به ماگزیمی چوئیتی هه وه به دلنیا ی هه وه شوینی (دایک) دیاریده کات و به لگه ش بو پراستی قسه که ی ده هیئیت هه وه (خه ریک ی ئاودانی گوله کانه) 3. دایک : وانه کانت بخوئیه .

مندال : هه مویانم خوئندووه و راهینانه کانیشم ته و اوکر دووه .

⁴ سه رچاوه ی پیشو

⁵ ماگزیم (Maxim) به باشمان زانی زاروه که وه ک خوئ به کاربهینیه وه و زاروه یه کی کوردیمان بوئ به په سه ند نه زانی هه رچه نده تاراده یه کی زور زاروه ی (شامه رج) ده شیئ بوئ ئه م زاروه یه به کاربهینین .

⁶ (27 : 1999) Jean Stilwell Peccei

⁷ www.universalteacher.org.uk/lang/pragmatics.htm

له م پرسته يه دا وه لآمدهر دوو به لآگه ي به كارهي ناوه بو پآلپ شتي راستي قسه كاني نه ويش به به كارهي ناني (هه مويانم)، (رآپورته كه شم ناماده كردوه) وهك به لگه يهك بو دروستي قسه كاني و يهك لاي كردنه وه ي گوماني (دايك) و سه لماندني راستي نه وه ي گوتويه تي .

2. 1. 1. 2 . ماگزي مي چه ندي تي Quantity Maxim

قسه كهر و گو يگر نه م پرنسيپه جي به جي ده كه ن له ناخاوتندا له پي پا به ندبوونيان به و تني زانياري پيويست له كاتي په يوه ندي كردنيان بو له يه كگه يشتن به م جو ره رچكه ي ناخاوتنه كه ده بيت له شيوه ي ((په يوه ندي كه ت با به جو ري ك بيت زياد له پيويست كرده ي جي به جي كردني نه وي ت))⁸ بيت به م پي به ده بيت ناخاوتن و پروداوي پرسته كان به پي پيويستي گو يگر يان قسه كهر به زانياري كو دكرابن و له هه مانكاتدا

دوور كه وتنه وه له هه موو دريژ كردنه وه يهك , كه كرده ي زياتر ده هي ني ته ناوه وه و گراني له سهر پروسه ي ليك گه يشتنه كه گران و نا لوزده كات .

له پرسته ي پرسيار و فرمان دا نه م ماگزي مه له خودي پرسته كان و وه لآمه كانيا ندا ده بينري ته وه به و واتايه ي نه م ماگزي مه په پره وي ليده كري ت يان ده به زينري ت به پي ويستي پرساو فرمانده ر يان وه لآمدهر .

4. دلان : چا كه ته قاوه ييه كه م له كو ييه ؟

ناران : له سهر كورسيه كه ي باوكمه .

(دلان) له پرسته پرسيار ييه كه يدا نه و زانياريانه ته نها ده خاته پروو , كه (ناران) پيويستي بو نا سينه وه ي (چا كه ته كه ي دلان) به مهش پرسته ي (4) پا به نده به ماگزي مي چه ندي تيه وه ههروه ها (ناران) يش به هه مان شيوه ره چاوي نه و بنه ما هاوبه شه ي كردوه , كه دريژ كردنه وه نه كات له وه لآمدانه وه داو په يوه ستي به ماگزي مي چه ندي تيه وه .

5. دلان : كتي بي زمانه وان ييه كه ي دي قد كريسته لم بو به ينه .

ناران : نالان بردويه تي .

له پرسته ي (5) دا (دلان) و (ناران) پا به ندن به ماگزي مي چه ندي تيه وه و ديلان به ده ستندي شان كردني (دي قد كريسته ل) ته واوي نه و زانياريانه ي داوه , كه پيويسته بو نه وه ي

Jean Stilwell Peccei (1999: 27) ⁸

کردهی گه یاندنه که ی به رام بهر (ئاران) سه رکه وتوو بیټ به هه مان شیوه (ئاران) به ناوهینانی (نالان) مه به سستی ئا خاوتنه که ی گه یاندووه به بی لیک کردن و ئالوز کردنی کرده که .

2 . 1 . 1 . 3 ماگزیمی په یوه ستبون Relevance Maxim

بوټه وهی قسه که ر و گوینگر هاوکاربن له کردهی گه یاندنی پراگماتیکیدا ده بیټ په یوه ستبون به و باب به ته وه , که کردهی ئا خاوتن و په یوه ندی لیکگه یشتنه که یان بوټ سازداوه ((مه هیله ئه و به شدار بوونانه ی سه رکه وتوونابن له بری هاو به شییه ئاساییه کان بوټ گه یشتن به ئامانجه کان جی گه بگرن))⁹ .

ئه م ماگزیمه گرنگیه کی زوری هه یه له پرۆسه ی ئا خاوتن و تیگه یشتندا چونکه قسه که ر و گوینگر به پرووادی تایبه تی په وه ده به سستیته وه له هه مانکا تدا هه ردووکیان بوټه و مه به سته کردهی گه یاندنه که یان بوټه نجامداوه .

له پرسته ی پرسیارو فه رماندا به شیکی زوری جی به جیکردنی رکیفی ئه م ماگزیمه ده که ویته سه ر گوینگر و پرسته ی وه لآمده ره وه و به شیکی که متری ده که ویته سه رجوړو شیوازی ئه و پرسیارو فه رمانه ی قسه که ر ئاراسته ی گوینگری ده کات وا ته هه لاوزکردنی با به تی پرسیارو فه رمانه که ده که ویته سه ر پرسا و فه رمانده ر چوټیتی دارشتنی پرسیارو فه رمانه که له لایه ن قسه که ره وه دیاریده کات گوینگر تاچه ند پابه نده بیټ به په یوه ستبون ه که وه .

6. دلان : بوچی ناروټ بوټ زانکو؟

ئاران : زورنه خو شم .

له (6) دا (ئاران) په یوه سته به ئه و باب به ته وه , که (دلان) خستویه تی په روو و پرسیارو له سه ر ده کات به مه ش پابه نده بووه به ماگزیمی (په یوه ستبون) ه وه .

7. دلان : دانیشه نانمان له گه ل بخو .

ئاران : زور سوپاس نانم خواردووه .

بابه تی باسکراو له (7) دا بریتییه له (ناخواردن) و له هه ردوو پرسته که دا (پرسته ی فه رمان و پرسته وه لآمده ره وه که ی) فه رمانده ر و فه رمانپیکراو په یوه ستن به چه قی ئه و باب به ته ی کردهی لیکگه یشتنه که ی بوټ سازداوه

له گفتو گو کردنیکی ته له فوژیدا هر یه كه له پرسته كان به شیوهی (8) هه ولده دریت
بناسیریتته وه و په یوه ستبونیان به یه كه وه بخریته روو :

8. له ده وروبه ریکی فیزیکیدا (C) ته له فونی کردوه بو R و جهره س لیده دات .

R : هه له و ؟ (چونی ؟) وه لام + هه ولدان بو ناسینه وه

C : چونی ؟ چونی و چاکی کردن + (C R) ده ناسیت

C هه ولده دات R بیناسیتته وه

R : ناچونی ؟ چونی و چاکی کردن

گه یشتن به ناسینه وهی R بو C¹⁰

1. 1. 4 ماگزیمی شیواز Manner Maxim

گرایس له نا ساندن و ده ستنی شانکردنی ئه رکی ئه م ماگزیمه له پرسته و کرده دا چوار خالی
دیاری کردوه :

• دوورکه وهره وه له شار دنه وه

• دوورکه وهره وه له لیلی

• ئازا و چاونه ترس به

• ریخراو به¹¹

ماگزیمی شیواز گرنگی ده دات به و ریگه یه ی ، كه ده برپینه كه ی پیده ربراو به لام سی ماگزیمه كه ی
تر گرنگی ده دن به ناوه روکی ناخاوتنه كه و بری ئه و هاوبه شیانه ی تییدا کراوه .

9. دلان : دوینی کاره کانی منت ته واو کرد؟

ئاران : نه خیر کاره با کوژایه وه .

له پرسته ی پرسپاری (9) دا پرسا به روونی و بیلیلی پرسپاره كه ی ئا پرسته ی پرسپارلیکراو
کردوه و ماگزیمی شیوازی جی به جیکردوه هه روه ها پرسپارلیکراویش به هه مان شیوه به
ئاشرای و بیشاردنه وه توانیویه تی پرسته كه ی گوڤکات و په یوه ست بیت به ماگزیمه كه وه و ئه م
ماگزیمه له پرسته ی پرسپار و وه لامه كه یدا جیبه جیده کریت .

¹⁰ (4 : 2005) Jacques Moeschler ئه وه ی جی سهرنجه ئه وه یه كه Jacques Moeschler دووگرفت

ده رده خات له قسه کردندا په یوه ست به تیوری په یوه ست بونه وه 1. گرفتی رووداوه دوا به دواپه كه كان :

Interpretive Principles Sequencing Rules 2. گرفتی لیکدانه وه

¹¹ (101 : 1983) Stephen C. Levinson

له پسته‌ی فه‌رمانیدا ماگزیمی شیواز ده‌توانریت جیبه‌جیبریت له پسته‌ی فه‌رمانه‌که خو‌ی و کاردانه‌وه‌که‌شیدا وه‌ک له پسته‌ی (10) دا دیاره :

10. دلان :بابچین بو مؤزه‌خانه .

ناران : ببوره ئمرو ناتوانم , زور ماندووم

2 . 1 . 2 . به‌زاندن و لادان له ماگزیمه‌کان له پسته‌ی پرسپاری و فه‌رماندا

گرایس ئه‌وه‌ی دیاریکردوه , که هر چوار ماگزیمه‌که پی‌که‌وه له پسته‌یه‌کدا نایه‌ن و به لادان و به‌زاندنی ئه‌و ماگزیمه‌ی له پسته‌که‌دا ئاماده‌بوونی ده‌بی‌ت به‌خشکه‌یی ده‌ربرین له پسته‌که‌دا دروست ده‌بی‌ت چونکه به‌تیپه‌پاندنی هه‌ریه‌ک له ماگزیمه‌کان بری ئه‌و زانیاری و کردانه‌ی , که ده‌گو‌یزرینه‌وه له کرده‌ی لی‌ک‌گه‌یشتنه‌که‌دا ده‌ئاخ‌ری‌نه ناو و تایی پراگماتیکی پسته‌که‌وه و هه‌ندی‌ک جار قسه‌که‌ر په‌نگه ((پاشه‌کشیکات له پیشبینی ماگزیمه‌کان بو‌به‌پرسپارنه‌بوون له وه‌لامی پر سیاریک .... هه‌ر به‌زا ندنیکی ماگزیمه‌کان سروشتیانه به‌ره‌و بیریک‌کی شاراوه و خشکه‌یی ده‌مانبات له ئاخوتندا))¹².

په‌یوه‌ست به‌ به‌زاندنی هه‌ریه‌ک له‌م ماگزیما‌نه‌وه قسه‌که‌ر ده‌زانی‌ت , که کام له ماگزیمه‌کان تیپه‌پاندوه به‌لام گو‌یگر بریارده‌دات له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی تیپه‌پاندن بووه یان نه‌بووه و به‌زاندنه‌کانیش ده‌ناسیته‌وه و به‌و پییه‌ وه‌لامه‌کانی پیکه‌خات .

گرایس چوار زاروه‌ی بو‌لادان له ماگزیمه‌کان به‌کاره‌یناوه :

1. به‌زاندن Violating : که‌سی لاده‌ر له ماگزیمه‌کان به‌لایه ئه‌و لادانه‌ی ده‌یکات زور سه‌رنج پراکیش نییه

2. پاشه‌کشیکردن Opt out : ئه‌م ریگایه بو‌پون کردنه‌وه‌ی ته‌رزی (pattern) به‌خشکه‌یی ده‌ربرینه‌که‌یه و ئه‌وه ده‌رده‌خات , که له‌وه‌و دوا قسه‌که‌ریابه‌ند نییه به‌ به‌ ماگزیمه‌کانه‌وه .

3. پیکدادان Clash : له‌م باره‌دا ده‌بی‌ت ئا‌گاداری ئه‌وه بین , که پابه‌ست بووین به‌ ماگزیمی‌که‌وه له ماگزیمی‌کی تر لانه‌ده‌ین چونکه هه‌رلادانی‌ک له ماگزیمی‌ک ده‌بی‌ته هوی دروستبوونی به‌خشکه‌ی و اتا کاتی‌ک په‌چاوی پابه‌ندبوون ده‌که‌ین به‌ ماگزیمی چه‌ندی‌تییه‌وه نابی‌ت به‌زاندن بکه‌ین له ماگزیمی چو‌نی‌تی .

4. Flout : لادانه له ماگزیمه‌کان و به‌ته‌واوه‌تی به‌خشکه‌یی ده‌ربرینه‌که‌ی تی‌دا ده‌بینریته‌وه .

¹² George Yule (1996 :38)

له به خشكهي دهربريندا ئه وهيه دهبيت ههريهك له م شيوانه ره چاوبكرت چونكه به هوئى ههريهك له م بارانه وه ههنگاوهكاني به خشكهي دهربرين دياريده كرت و ههريهك له م بارانه له نمونه ي لادانه كاندا ده بينينه وه .

2. 1. 1. 1. لادان له ماگزيمي چونتيتي Flouting Quality Maxim

له رسته ي پرسياريدا رسته ي وه لام ده توانرت ئه م ماگزيمه يان تيدا به زينرت وهك له (11) دا دهرده كه ويت چونكه له رسته ي پرسياردا ناتوانرت راستي يان ناراستي دياريبكرت .

11 . باوك : دايكت له كوئيه ؟

مندال : و بازانم يان له به رده رگايه يان له مالي خالمه .

12 . خاوه نمال : مریشك بخو .

ميوان : ئه ترسم ئه نفلوه نزاي بالنده ي پيوه بيت .

به هه مان شيوه ي رسته ي پرسيار , رسته ي فه رمانيش له وه لام و كاردانه وه كه يدا به زاننده كه دهرده كه ويت وهك له وه لامى (ميوان) هكه بو (خاوه نمال) , كه شتيكى دهربريوه رهنگه راست نه بيت و لئى دنيا نييه له هه مان كاندا به لگه ي راستيتي قسه كاني پيئيه .

2. 2. 1. 2. لادان له ماگزيمي چه نديتي Flouting Quantity Maxim

هه نديك رسته له زمانى كورديدا به هيچ جوريك هه لگري ماگزيمي چه نديتي نييه و هه لگري واتاي پيتي نييه وهك (رسته ي توتولوجى . كور هه ركوره ..... درو هه ر درويه ..... هتد) به لام له رسته ي پرسياردا , رسته پرسه كه و رسته وه لامده ره كه شي به زانديان تيدا روو ده دات به پئي ويستى قسه كه ر و پرسيار ليكراو .

13 . دلان : دويني به كراسى قاوه ي و پانتولئى ره شه وه لاي مالي پورمه وه چيت ده كرد ؟

ئاران : چووم بو مالي خالي دايكم ئه وه ي ماليان له تووي مه ليكه به رامبه رئا ماده ي هه وار .
ئوه ي له م گفتوگو يه دا به خشكهي دهرده كه ويت ئه وهيه مه به ستيك له پشت قسه كاني قسه كه رو گويگره وهيه (ئه ويش ئه وهيه چوني (ئاران) بو ئه و ناوچه يه شتيكى له پشته وهيه , كه (دلان) ي لئى به گومان كردووه هه روه ها وه لامى (ئاران) يش بو (دلان) به هه مان شيوه هه لگري واتاي به خشكهي (ئه وه ي تو بو ي چويت هه له يه و وانديه من بو ئه و شوينه نه چووم , كه تو له خه يالتدايه)

14. ا. باوک : فهرشه سورہ کہی مالی نازدارخانی دراوسیماں , کہ بو کچہ کہ تاقانہ کہی کریدبوو دواتر دای بہ ئیمہ بہینہ بووم.

ب. کچ : دوینی بہ 100 دولار فروشتیمان .

پ. کچ : ئو فهرشہی مورانہ لاکانی دارزاندبوو و کوئہی ہزارسال لہ مہ وپیش بوو .

لہ رستہ فرمانیدا دہ کریت وہ لامدانہ وہ کہ لہ شیوہی قسہ کردندا بیٹ یان لہ شیوہی رہفتار و نماژہ , کہ دہ کریت لہ ہرہیہ کیکیاندا پھیوہست بیٹ بہ ماگزیمی چہندیٹیہیہ وہ یان بیہ زینیت , ہرہہا رستہی فرمانہ کہ دا پھیوہست بوون و بہ زاندنہ کہ بہ پوونی دہرہ کہ ویٹ و فرماندہر ہہ ندیک جار لہ سہروو و تای فرمانکردنہ کہ یہ وہ بہ خشکہی رستہ کہی بہ واتا یہ کی تر دہی ئاخنی وہ کہ لہ (14 . ا) دا دہر کہ وتووہ , کہ (باوک) فرمان + سووکردن ی بہ کارہینا وہ لہ کاتیکدا لہ (14 . ب) دا (کچ) جاریکی تر پھیوہست دہ بیٹ تہ وہ بہ ماگزیمہ کہ وہ بہ (بہ 100 دولار) کاریگہری (سووکردن) ہ کہ رادہ گریٹ و لہ (14 . پ) دا فرمانپیکراو لادہ داتہ وہ لہ ماگزیمی چہندیٹی و (سووکردن) ہ کہ زیاتر دہرہ خات .

2. 1. 2. 3. لادان لہ ماگزیمی پھیوہستبوون Flouting Relevance Maxim

بہ زاندنی ئم ماگزیمہ لہ سی ماگزیمہ کہی تر گرانترہ چونکہ وہ لامدہرہ وہی رستہی پرسیار و فرمان دہ بیٹ بہ شیوہیہ ک خو دزروہ بیٹ لہ پرسا و فرماندہر , کہ رہچاوی پھیوہندی نیوان قسہ کہر و ئو بابہ تہی باسکراوہ بکات لہ گہل پلہی کوئمہ لایہ تی فرماندہر و پرسا چونکہ قسہ کہر پیشنیازی ئوہ دہ کات , کہ گوئگر ہاوبہ شی بکات ولہ ہمانکا تدا کردہی گہ یا ندنی شتیکی ہہ یہ بہ لام بہ ہوئی تیپہرا ندنی ماگزیمہ کہ وہ گوئگر دہ بیٹ تہ ہوئی بچراندنی ئو ہاوبہ شیکردنہی لہ نیوان قسہ کہر و گوئگردا ہہ یہ و لہ رستہی پرسیاردا گوئگر بہ چہند شیوہیہ ک دہ توانیت ماگزیمہ کہ ببہ زینیت وہ کہ لہ نمونہی (15) دا روونکراوہ تہ وہ .

15. ا. دلان : رات چوون بوو دہربارہی کوپہ کہی دوینی؟

ب. ئاران : شانوگہریہ کہی ئمشہوت بینی ؟ (بہ پرسیار)

پ. ئاران : با بچینہ ژوورہ وہ 0 (بہ فرمانکردن)

ت . ئاران : بیڈہنگی گورانی وتن لہ بہر خووہ □ خوئمہ شغولکردن... (خوکہ پکردن و

وہ لامنہ دانہ وہ)

16. ۱. دلان : شه ممه دهفته ری ماتماتیکه که تم بو بهینه .

ب. ئاران : ماموستا ئه نجامی تاقیکردنه وهی زینده ورزانی بو خویندینه وه .

پ. ئاران : بیدهنگی □ گورانی وتن له بهر خووه □ خوومه شغولکردن... (خوکه پکردن و وه لامنه دانه وه)

ت. ئاران : کهی بچین بو سهیرانه که ؟ (به پرسیار)

ج. ئاران : بابروین بو مالی نالان . (به فرمانکردن)

وهک له نموونهی (16) دا دهرده کهویت چهنده هارپه گه هه یه بو بازدان به سهر ماگزیمی په یوه سستبووندا به لام هه ریهک له نموونه کانی (15 , 16) پلهی کوومه لایه تی نیوان قسه کهر و گوینگر نزیکه به لام له کاتیکدا پلهکان بگوپین بو بهرز و پلهی نزم ئه و کاته شیوازی لادانه که به ئاسانی نابیت بو نموونه کاتیک سه روک کوماریک پرسیاریک یان فرمانیک دهکات ده بیت گوینگر به لیهاتوو ییه وه و لادانه کهی جیبه جیبکات به بی بریندارکردنی پله کوومه لایه تییه که .¹³

2. 1. 2. 4. لادان له ماگزیمی شیوازی Flouting Manner Maxim

به زاندنی ئه م ماگزیمه له رپی ئه و شیوازه ی دهربرینی ئا خاوتنی قسه که رو گوینگره وه یه به دوورکه وتنه وه له پروونی زانیاری گوپینه وه و ئا شکرانه کردنی کرده قسه ییه کان و هه ندیک جار گوپینه وه ی زانیاری به شیوه یه کی هه رمه کی له پرۆسه ی لیکه یشتنه که دا به مهش به خشکه یی دهربرین په یوه ست به و لیلی و نه خستنه پرووه دهرده کهویت.

17. دلان : نامه کانی منت پیگه یشت ؟

ئاران : دوو پوستم به ده ست گه یشتووه له گه ل کارتو نیکی ره شدا .

له (17) , (ئاران) ئاشکرا نه یخستوته پروو , که (نامه کانی ئاران) ی پیگه یشتووه به لکو به نادیا ری (دوو پوستم و کارتو ن) یک ده هینیت ناوه وه , که رهنگه نامه کانی (دلان) بن یان نه بن

18. دلان : نامه کانم به ره بو لای به رپوه بهر

ئاران : نامه ی ژووره که تانم هه مووی به یه که وه برد .

له پرسته ی فه رمانی (18) دا (کاروان) به شاراوه ی و نارپیک خراوی (نامه) هکان ده ناسینیت , که رهنگه (نامه) هکه ی (دلان) له ناو نامه کاندانه بیت .

¹³ له بهشی سیه مه دا ماگزیمه کانی ریزگرتن ده خه یه پروو , که تاییه تن پله ی ریزگرتن و پله کوومه لایه تییه کان

فینچ به زانندن و لادان (Violating , Flouting) جیاده کا ته وه به پیی ئه و
 که ره ستانه ی له ناوئاخاوت ندها ه یه ماگزیم ده به زینریت (Violating) و تا
 پیکه وه به ستنه وه ی که ره سته کانی ناو پرسته به م هو یه وه ناوکوی و پیکه وه بوونیان بو ئه و
 واتایه ی کرده ی لیگه یاننده که هیناونی ده ستنادن و له پشت مه به سستیکی دیاریکراوه وه خو یان
 ده شارنه وه و به مه ش راسته و خو هاوبه شیکردنه که له زیوان قسه که ر و گو یگر دا باری سروشتی
 خو یان ده گو یپریت بو قولبوونه وه له مه به سستی ئه وه ی و تراوه وه که له (19) دا پروونکراوه ته وه .

19 . دلان : هیشتا نه چوویته ته وه ماله وه ؟

ئاران : ئئنئئممم ، کتیبی چاکه .

له لایه کی تره وه لادان (Flouting) به هیواشی له ماگزیم لاده دات به هو ی ئه مه شه وه گو یگر
 به هیواشی ده گاته ئه و شاراوه ییه ی له ناو پرسته دا هیه و هریه که له ماگزیمه کان ئه م حاله ته یان
 تیدا پرووده دا به لام بو به زانندن زیاتر تیپه پرا ندنی ماگزیمی په یوه ستبوون ده یگریته وه وه که له
 نمونه ی (19) ده رکه و تووه وه ندیک جار ماگزیمی شیوازیش دوخی به زانندن تیدا پرووده دات
 وه که له نمونه ی (20) ده یخه یه پروو .

20 . دلان : با شتیك بو خواردن بکپین .

ئاران : من ده لیم با ئا . ی . س . ک . ر . ی . م بکپین

لیزه دا ده بینین هه رچار مه رجه که ی په یوه ست بوون به ماگزیمی شیوازه وه به زی ندراره به مه ش
 پرسته که له باری به زانندایه و (ئاران) به ته واوه تی لیلی و شاراوه ی به قسه کانی داوه بو ئه وه ی
 ئه و که سه ی که له نیوان (دلان) و (ئاران) دایه - که به پوسه یه کی ئه نافوری به ستراوه ته وه
 له نیوانیاندا - مه به سستی قسه کردنه کانیان نه نا سیته وه و ده توانین تیپه پرا ندن و به زانندن به م
 شیوه یه پیناسه بکه یین : (قسه که ر به هو ی لادان و به زاننده کا نه وه ده یه ویت شتیك بگه یه نیت
 به هو ی X ه وه ، که ئه و مه به سته له خودی X دا ناتوانریت بووتریت .) به زانندن هه ریه که له م
 ماگزیمانه ده بیته هو ی دروستبوونی به خشکه یی ده برپین هه روه ها به خشکه یی ده برپین سه رباری
 تیپه پرا ندنی ماگزیمه کان له کارلیکی سی هوکاری تریشه وه په یاده بیت ((1 . پیناسه یازکراوه که
 به خشکه ده ربه که ویت له گوته دا 2 . هه ندیک له سیماکانی ده ورو به ر له گوته کا ندا ده رکه ویت
 3 . به گریمانه دانانی ئه ومه به سته ی ، که قسه که ر پابه ندی ده بیت له یا سا ئاخاوتنیه کا ندا))¹⁴ .
 (باوک : کوا سارده مه نیه کان ؟ / دایک : بالبراد دیاره له م نمونه یه دا دایک په نایبردوته بهر

شیوازیکی جیاواز له وهی (منالّه کان) پیی ئاشنان ئه مهش به مه بهستی ئه وهی (مندالّه کان) له ئاخواتنه که ی باوکیان و دایکیان تینه گن¹⁵ و به شاراو هی به خشکه ییه که بهینه ناوه وه) .

21. و ت ت چون ئه وه هموملیو نه دولارهت ده سته که و ت؟ (p) واتای پر سته که له پووی سیماننیکیه وه)

□ + من باوه پر به ورپیگایه نییه , که توده لیت ئه وپاره یه م پی به ده سته یناوه . (q) واتای به خشکه ییه یان ئه نجامی به ده سته اتوو)

به م پی یه له (21) دا ق سه که ری ز مانی کوردیش ده توانیت له پیی دهر بری نی (p) ه وه به خشکه یی (q) ی دهر بریت هه روه ها په یوه ست به و بنه مایانه ی گرایس دایرشتوو ه زمانه که ریگه ده دات هاوبه شیکردن له نیوان قسه که ر و گو یگر دا هه بییت بو دهر خستنی به خشکه یی دهر برین (q) ئه مهش له پیی سی مه رجه وه ده بییت , که بو قسه که ر دیاریده کریت .

22 . مه رجه کانی پا به ند بوونی قسه که ر به دروستبوونی به خشکه ییه وه :

أ- گومانی ئه وه ده کریت قسه که ر به شداری ماگزیمه کانی نه کردوو یان به لایه نی که مه وه به شداری پرز سیپه کانی هاوبه شیکردنی نه کردوو وه که له نمو نه کانی لادان له ماگزیمه کاند خستمانه پوو .

ب- له کاتی که دا گومانی (1) ریگه خریت ده بییت پیشنیازی ئه وه بکریت , که قسه که ر بیر له (q) ده کاته وه له کاتی گف تو گو کردن و دهر برینی (p) دا .

پ - قسه که ر به شیوه یه که بیرده کا ته وه , که خو ی و گو یگر به باکگراو ندیکی فراوانه وه ده زانن باس له ئه و گومانه ده کریت , که له (1) دا هاتوو و پیشیان وایه , که (q) له راستیدا پیوستنییه که ده بییت له کرده ی لیگه یشتنه که دا هه بییت چونکه به گومان دا نه نانی پروسه که هه لده وه شینیتیه وه و به خشکه یی دهر برینه که نایه ته دی¹⁶ .

بو پرسته ی پر سیار و فرمانیش قسه که ر به هر سی خاله که وه به ستر او ه بو به دیه یان و دهر که وتنی واتای شاراو له گو یگر وه که له نمونه ی (21) دا دهر که وتوو و ده توانین له م نمونانه ی تر دا پوونتر ئه و کار کردنه بخه ینه پوو :

¹⁵ زورجار دایکو باوک په نا ده به نه بهر زمانیکی جیاواز بو ئه وه ی , که که لیتیک له تیگه یشتنی مندالّه کانیا دا دروست

بکه ن

¹⁶ بو زانیاری زیاتر بروانه (101 : 1983) Stephen C. Levinson و (38 : 1999) Daniel R. Boisvert

(له دهورو بهرېكى ئېستېمكى و فيزيك يدا دوو كهس , كه له وه و پيش يه كتريان نا سيوه بو ماويه كي دور يه كتريان نه بينيوه و هه والى يه كتر نازانن به م شيويه نا خاوتنى نيوان يان پرووده دات :

23 . چيه كورې باشى لي مان ناپرسيته وه ؟ (p)

□ + شتيك هه يه له ئيمه گرنگتره يان بيره حميته وات ليده كات لي مان نه پرسيته وه . (q)

له دهورو بهرېكى كو م لا يه تى و فيزيك يدا كه سيك له فه رمانگه يه كه و پ له ي كو م لا يه تى و ده سه لات ه كه ي وا ي ليده كات بتوانيت هه نديك تيبيني بدات

24 . بو كاغه زه كانيش لووشنا يه يت ؟ له دهورو بهرېكى كو م لا يه تى و فيزيك يدا

□ + كو م لا شتيكى تريش هه بو وه پيش ئيستا تو بردوونت يان دزيونت . (q)

له دهورو بهرېكى دهروونى و فيزيك يدا ده توانيت فه رمانىكى له شيوه ي (24) بكرت

25 . هه رنه وه م مابوو ئه ويش به ره . (p)

□ + هه مووشته كانى تريشم تو ليتزه وتكر دووم ومن نارازيم له وه ي تو به رامبه رم ده يكه يت . (q)¹⁷ وه ك له نمونه ه ي (21) و نمونه كانى تردا روونمانكرده وه به پيوستيتى پابه ندبوونى قسه كه ر به

مه رجه كانه وه له به رامبه ر نه مه شدا گو يگرش پيوستى به چه ند هه نكاويك هه يه بو پابه ندبوون

به و واتا يه ي (بو نه وه ي گو يگر توا نا ي هه بيت به خشك يه ي ده ر برين (q) له ده ر براوى (p)

ليكب داته وه نه وا ده بيت گو يگر بزاني ت يان باوه رى هه بيت به وه ي مه رجه كانى پابه ندبوونى قسه كه ر ده زاني ت)¹⁸ هه روه ها ده بيت به شداريبكات له گه ل قسه كه ردا له چه ند خاليكدا :

26 . مه رجه كانى پابه ند بوونى گو يگر به به خشك يه ي ده ر برينه وه :

أ- ناوه رو كى باو (ته قليدى) بزاني ت , كه له رسته كانى (p) دا گو كراوه .

ب- بنه ماكانى هاوبه شيكردن و ماگزيمه كانى بزاني ت .

¹⁷ ده كريت رسته كان (22, 23, 24) له دهورو به ره جيا جيا كاندا و اتاو مه به ستى تر له خو بگرن .

¹⁸ بروانه (ياساى 22)

پ - ده بیټ (p) په یوه ست بیټ به ده وروبه ره وه

ت- زانیاری و باکگراوندی هه بیټ

ج- (1) و (4) زانیاریه کی فراوانه , که قسه کهر و گوئگر تییدا به شدارن 0.

به م پییه ته رزی گشتی (Pattern) بو به ره مهینانی به خشکه یی ده برین بریتی ده بیټ له:
27. ۱. قسه کهر (p) وتووه .

ب . هیچ هوکاریک نییه و امان لیټکات له و باوه ره دابین , که قسه کهر هاویه شی له ماگزیمه کا ندا کردووه هیچ نه بیټ به شداری له پرنسیپه کانی هاویه شیکردندا کردووه .
پ . ده بیټ قسه کهر بیر له (q) بکاته وه .

ت . قسه کهر ده بیټ بزانیټ که پیټ شنیازی (q) یه کی فره زانیاری ده کات و نه مه ش وایلیده کات هاویه شی به و فره زانیاریه بکات .

ج . قسه کهر هیچ شتیکی نه کردووه بو نه وه ی گوئگر بوه ستینیتته وه له وه ی بیر له (q) بکاته وه (واتا ده رینه خستووه , که نه و نایه ویت گوئگر بیر له و واتا شاراویه بکاته وه .)

ح . له گه ل نه وه شدا قسه کهر هانی گوئگری داوه بو نه وه ی بیر له (q) بکاته وه به وه ی پییده لیټ

(p) به خشکه یی (q) ده رده بریت¹⁹

به م پییه له زمانی کوردیشدا به هه مان شیوه هه ریه ک له پرنسیپه کانی به خشکه یی ده برین کارده کات به تایبه تی له رسته ی پرسیارو فه رماندا وه ک له نمونه کانی پیشوودا پروونمانکرده وه .

¹⁹ نه م یاسایانه له تیورییه کان گرایسه وه ده ره یټراون و Stephen C. Levinson له شیوه ی یاسادا

دایرشتونه ته وه .

2. 1. 3. په ژبینه کان²⁰ له پسته ی پرسیار و فه ماندا

له شیکردنه وهی به خشکایی دهر برین دا دیارده یه کی تری پراگماتیکی دهرده که ویت ، که به په رژی نه کان ناوده بریت و باری په شیمانبوونه وهو پا شگه زبوونه بو به خشکایی دهر برینه که دهره سینیت ((به لوژیک کردنی وشه کانه بو نه وهی قسه کهر نا شکرابیت له پراکانی یان خودزهروه بیت لیان))²¹.

28. دلان : دلان شووی کردوه ؟

ناران : په ننگه هه له بم به لام و ایزانم نه لقی دهرگیرانیم له ده ستیدا بینی .

له پسته ی (28) دا (ناران) به خشکایی که لینیکی بو پا شگه زبوونه وه له ناو قسه کانیدا هیشتوته وه به به کارهینانی (په ننگه من هه له بم) بو نه وهی خو ی بپاریزیت له وهی بو چوونه که ی راست نه بیت به مهش په رژی نیکی بو ناخاوتنه که ی به کارهیناوه ، که له کاتی راست نه بوونی دهر برینه کانیدا لی په شیمان بیتته وه .

29. داوی لیبوردن ده که م بابه ته که ده گویم به لام و ایزانم کاتی نویژه .

قسه کهر له پسته ی (29) دا دا خوازی نه وه ده کات ، که برپون بو نو یژکردن لیره دا ناماده بووه کان ده توانن قسه کهر به ناگابهیننه وه له وهی کاته که ی لی هه لبووه و هیشتا کاتی نویژکردن نه هاتووه بو نه مه شه قسه کهر په رژی نیکی بو قسه کانی کیشاوه به هو ی (و ایزانم) هوه ، که نیشانی ددهات زور بیگومان نییه له کاتی نویژه که .

له زمانی کوردیدا پسته ی پرسیار له زوربه ی دهوروبه ره کاندانم دیارده یه ی تیدا ده بینریتته وه به تایدته ی له و کاتا نه دا ، که پر سا ریگی پی نه دراوه پرسیار له با به تیکی دیاریکراو بکات به هه مانشیوه پسته ی وه لآمده ریش ده توانیت نه م دیارده یه ی تیدا ده شتیشان بکریت ، ههروه ها

---

²⁰ زاراهوی (په رژین) به رامبه ر زاراهو ئینگلیزیه که دامانناوه له بهر نه وهی له زمانی کوردیدا زورجار ده سته واژه ی (په رژی نیکی قایمیت له پروت) به کارده هیتریت به مه به ست نه وهی قسه کهر په شیمان بیتته وه له و مه به سته ی ، که له ناو دهر برینه که دایه یان خو ی به دور بگریت له لایه نه نیگنیقیه کانی نه و قسه یه ی کردوویه تی و سه رجه می نه و که سانه ی له دهر به ری قسه کهرن به هو ی نه و ده سته واژه یه وه دپاریزین له مه به سته خراپه کانی نه وهی قسه کهر وتویه تی و هه رکاتیک رووبه رووی نه م لایه نه خراپه کرایه وه ده توانیت به هو ی نه و دهر کردنه ی گو بیستان له ناو گفتوگو که دا قسه کهر خودزهروه بیت له دادکردنی له هه مانکاتا قسه کهر نه وهش به گو یگر ده لیت ، که نه م قسه یه ی من ده یکه م خراپه یه کی تیدایه ناگاداره .

George Yule (2000: 38) ²¹

دهكړيټ ئه م دياردهيه له هه مانكاتدا له پرسته ي پرسيار و وه لآمه كه شي دا هه بيټ وهك له نمونه ي (30) دا درده كه ويټ .

30 . دلان : تو بللي فاي له كان چيان لي هات بيټ ؟

ئاران : نازانم , ئه گه ر ئه وه پاست بيټ , كه نازاد دزيووني .

له نمونه ي (30) دا درده كه وت , كه په رځين له پرسته ي پرسياريدا زياتر له پرسته ي وه لآمه دري پرسياركه دا درده كه ويټ . له لايه كي ديكه وه له پرسته ي فرمانيدا هه مان باري پرسته ي پرسيارى به سر دا جيبه جيده بيټ , ئه گه فرمانه كه پاسته وخو بوو به لآم بو فرمانى نا پاسته وخو دهكړيټ پرسته ي فرمان و وه لآمه كه شى ئه م دياردهيه له خو بگرن

نمونه كاني په رځين ئه وه درده خه ن , كه قسه كه ر و گو يگر هو شيارى و زانيد يان هه يه درباره ي ماگزي مه كان و له هه مانكاتيشدا خزمه تي دهكهن و هه نديك جاريش ئه م به شداري كرده ((وا دهكات قسه كه ر هه ست به وه بكات گو يگر داد گاي ده كات بو ئه وه ي هاوبه شى بكات له ناخاوتندا به لآم هه نديك بارودوخ وا دهكات قسه كه ر نه توانيټ به دواي پيشبيني كاني پرذسيپه هاوبه شه كاندا بروت))²² و هه نديك جار له كاتي ناخاوتندا قسه كه ر په نكه پاشه كشي بكات له پيشبيني ماگزي مه كان به هو ي هه نديك دهسته واژه ي ناماده كراوه وه (نامه ويټ قسه ي له سه ري كه م , نازانم چو ن , په نكه هه له بم , بمبه خشه , پيموايه , به هه ر حال ..... هتد) .

2 . 1 . 4 . تايبه تيبه كاني به خشك يي دربرپين له پرسته ي پرسيار و فرماندا .

به پي گري ما نه كاري به خشك يي دربرپين له پراگماتي كدا چهند تايبه تيبه كه هه يه , كه له ديارده كاني تري وهك (گري ما نه ي پيشينه و ئيد ته يل ميټ) جيا ي ده كا ته وه و ئه م تايبه تيبا نه ده ب نه سيماي جيا كه ره وه , كه له ناو پرسته كاني پرسيار و فرمانيشدا هه نا سرينه وه و بو هات نه دي به خشك ييبه ك تيبا ياندا ده ب يټ جي به جيبك ريټ , سيماي جيا كه ره وه كاني به خشك يي دربرپين به پي دوروبه رجيا وازه كان ده گو رپين هه ره كه چو ن مه به سته كان تيبا ياندا ده گو رپين و له رپي زانبارى هاوبه شى نيوان گو يگر و قسه كه ره وه ليټي گه يشته كانيان به ئه نجام ده گن

1 . به خشك يي دربرپينه كان به رجه سته نين²³ : به شيوه يه كه ناد يارن له ناو پرسته كاندا , كه ناتوان ريټ شيوه كانيان دياريبك ريټ و اتا فورميكي ئا شكريان نيه له ناو پرسته دا و له شيوه ي

²² George Yule (2000: 39)

²³ زاروا كه له زمانى ئينگليزيدا زاروا ي Cancellable و زاروا ي Defeasible بو به كارها توه وهك پرؤسه يه كي

ته و او كاري له نابه رجه سته بوونه وه بو هه لوه شان وه .

پرستيله يه يان وشه ي ديار يکراو دهرنا که ون تا له ورپويه وه بناسرینه وده ستنديشان بکرین به لکو له رپی دهورو به روئاماژه کارییه کا نه وه لیگه یشتنه که پروده دات و کرده ی گه یاندنه که سه رکه وتوو ده بیت و جوړی به خ شکه یی دهر برینه که ش دیار یده کریت به جوړیک , که ((به خ شکه یی دهر برین کاتیک دیار نامیندیت , که به ته واوه تی له دهورو به ر دابریت و به بی تی ه لکیش بوونی ناماژه کان لیگه یشتنه که به ته واوه تی ناگات))²⁴ و له هردوو پرسته ی پرسیار و فه رما ندا سیمای جیا که ره وه ی (هه لوه شاننده وه و نابهرجه سته بوون) له پرو سیه کی ته واوکاریدان و اتا کاتیک به خشکه یی نابهرجه سته یه توانای هه لوه شاننده وه و په شیمان بوونه وه شی هیه .

31 . ئاران : مامت مه پرو مالآته که ی کوتاوه ؟

□ + مامت مه پرو مالآته که ی نه خوشه .

دلان : به لی سی مه پیشی چاکبوته وه .

□ + مامم له سی مه زیاتری هه یه .

له پرسته ی (31) دا وه لآمی پرسیاری (ئاران) دراوه ته وه به لام له هه مانکاتدا به خشکه ی خو ی له پرسیاری (نه ی چهند مه پی هه یه و چندیان چاکبوونه ته وه ؟) دهر باز کردوو به وه ی (دلان) ژماره ی مه ره کانیشی دیار یکردوو - به بی پرسیار کردن لیان - له وه لآمی پرسیاره که ی (ئاران) دا و نه مه ش نه و دیار نه بوون و نابهرجه سته ییه ی به خ شکه یی دهر برین ده خا ته پرو هه روه ک له به خشکه یی دهر برینه که ی (ئاران) ی شدا دهر ده که ویت , که له شیوه ی فورمیکی زمانیدا له پرسته که دا نیدیه و به پی نه و باکگراونده نه بستمکیه ی له زیوان قسه که ر و گوگردا هه یه مه به سته کان له کرده ی لیگه یشتنه که دا دهر ده که ویت هه روه ها ((تای به تی دیار نه مان و نابهرجه سته ی به خ شکه یی دهر برین ده توانر یت لیپه شیمان بیته وه به بی خو به دژا یه تی خستنه وه))²⁵ به و واتایه ی نه م دیار نه بوونه ی وایلیده کات بوار بو په شیمان بوونه وه بره خسینیت وه ک له نمونه ی (32) دا دیاره .

32 . ئاران : نالان به پاره دلان بسازینه .

□ + دلان کچیکي پاره په رسته

Stephen C. Levinson (1983 : 114)²⁴

www.universalteacher.org.uk/lang/pragmatics.htm²⁵

□ + کچیکی باشه و شایسته‌ی هه‌موو شتیکی باشه .

نالان : ئایا مه‌به‌ستت ئه‌وه‌یه دلان کچیکی پاره‌په‌رسته ؟

ئاران : مه‌به‌ستم له‌وه نه‌بوو به‌لکو پیم وایه هه‌موو شتیکی باش ده‌هینیت .

سیمای نابه‌رجه‌سته‌ی و نادیارای له ناو فوومی پسته‌ی پرسیاروفه‌رماندا به‌لگه‌نیه بو نه‌بوونی به‌خشکه‌یی ده‌رپرین به‌لکو ده‌رخستنی کارلیکردنی زانیارییه‌کان له پروسه پراگماتیکییه‌کاندا و ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه بو بوونی تایبه‌تی به‌رجه‌سته‌نه‌بوون .

33 . ئاران : نالان چوارکتییی بیرکاری بکړه .

□ + دیلان ده‌بیت چوارکتیب بکړیت نه زیاتر نه که‌متر

په‌یوه‌ست به‌م تایبه‌تییه‌وه مه‌به‌ستی به‌خشکه‌یی ده‌رپرینه‌کان به‌پیی ده‌ورو به‌ره جیاوازه‌کان ده‌گوړپیت و له‌ناو جوړه‌کانی ده‌ورو به‌ردا و اتا و مه‌به‌سته‌کان بو پسته‌یه‌کی دیاریکراوی پرسیار یان فرمان چنده‌ها مه‌به‌ستی جیا جیا یا له خوده‌گر یت و ئین ته‌یلیمینت²⁵ له ری‌ی نابه‌رجه‌سته‌بوونه‌وه له به‌خشکه‌یی ده‌رپرین جیا ده‌کریته‌وه چونکه ((ئا ماژه لو‌جیکه‌یه‌کانی ئینته‌یلیمینت نابه‌رجه‌سته‌نن))²⁶ .

2 . به‌خشکه‌یی ده‌رپرینه‌کان له‌یه‌کجیاکراوه²⁸ : ئه‌م سیمایه به‌تایبه‌ت له لادان له ماگزیمی شیوازا ده‌رده‌که‌ویت ، که ((مه‌به‌ست له‌وه‌یه واتای سیمانتیکی به‌ستراوه به‌واتای ئه‌وه‌ی و تراوه نه‌که به‌فوومه‌ زمانیه‌که‌وه))²⁹ لیره‌وه به‌خشکه‌یی ده‌رپرین نه‌به‌ستراوه ده‌بیت به‌فوومی ده‌رپرینه‌کانه‌وه و به‌ئاسانی وشه‌کانی ناو پسته‌کان ده‌گوړپین له‌ناو ده‌رپرینه‌ها و واتا‌کاندا و به‌مه‌ش ئه‌و وشانه‌ی - که له پسته‌کانی پرسیار و فرماندا به‌کارده‌هینرین □ سینونیمه‌کانیان ده‌بنه‌هوی ده‌رخستنی هه‌مان ئه‌و به‌خشکه‌یییه‌ی ، که له پسته‌گو‌کراوه‌بنه‌په‌تییه‌که‌داهه‌یه بو نمونه‌له‌پسته‌ی (20) (دالان : با خواردنیک بکړین ئاران : من ده‌لیم با ئای . س . ک . ر . ی . م بکړین) لیره‌دا گو‌پینی وشه‌ی (ئایسکریم) به (سارده‌مه‌نی) به‌خشکه‌یییه‌کی تر درووست ناکات له‌به‌رئوه‌ی خودی به‌خشکه‌ی ده‌رپرینه‌که نه‌به‌ستراوه به‌فووم و شیوه‌ زمانیه‌که‌ی پسته‌که‌وه

²⁶ له پاری داهاتوودا له‌گه‌ل گریمانه‌ی پېشینده‌دا ده‌یاخه‌ینه‌پوو

Daniel R. Boisvert (1999:38)²⁷

Non detachability²⁸

Stephen C. Levinson (1983 : 114)²⁹

له کاتیځا ئه م به ستنه وه یه به فورمه زمانه وانیه کانه وه رهنگه جوړیکې تر له به خشکه یی
به ره مبهینیت جیاواز له وهی لادان له شیواز به ره مه میده هیئت .

34 . ئاران : ئوه دلان بو کوی ده بهیت ؟

نالان : بو لای د ا . ن . ساز

به هه مانشیوه گوړینی فورمی (دانسان) بو (پزیشک) به خشکه ییه که پابه ندناکات به و گوړانه ی , که
له فورمه که دا پروویداوه به مهش ((به خشکه یی دهربرینه که دا نه براو ده بیت له هه موو ئه و
دهرکه وتنه په زامه ندبوانه ی ماگزیمی شیواز به تایبه تی ئه وانه ی لکاون به فورمی گوته که وه و
ئه م باره ش ده بیته هو ی ئه وه ی به خشکه یی دهربرینه که له گرمانه ی پیشینه و به خشکه یی باوی
جیا بکاته وه))³⁰

پرسته ی پرسیارو فرمان له زمانی کوردیدا زیاتر له پرسته ی هه والی ئه م سیمایه تیایا ندا
ددره که ویت - ئه مهش په یوه سته به فورم و ئه و شیوازه جیا جیا یانه ی, که له دار شته
زمانیه که یاندا به رجه سته ده بیت - ده شتوانین گرمانه ی ئه وه بکه ین , که (B) ده بیته به خشکه یی
دهربرینی A کاتیځ B ئه نجامی لادان له شیواز بیت و له A ی جیا نه کریت ته وه ته نانه ت له و
کاته ی سینونیمه کانی B به کار بهینین)

3 . به خشکه یی دهربرینه کان ئه ژمارده کریت³¹ . ده توانین ریزیک هو کار دابنیین بو گه یشتن به
خشکه یی دهربرین و دیاریکردنی ئه و خالانه ی گومانه کان هه لده گرن له خو یا ندا به تایه تی
ئوانه ی , که قسه که ر پابه ندبووه پیوه ی و له (22) دا خستمانه پروو .

په یوه ندی نیوان مه به سته کانی ناو پرسته به پیی ئه م سیمایه ((په یوه ندیه که له نیوان واتای پیتی
پرسته که له گه ل پر نسپی هاوبه شیکردن و ماگزیمه کان دایه))³² به م پییه له پرسته ی پرسیارو
فرماندا گو یگر حاله تیځ له ئا ماژه له پرسیاره که یان فرمانه که دا دروست ده بیت لای , که
گومان کردنه له هاوبه شیکردنی قسه که ره که له ماگزیمه کاندان , به پیی ئه م سیمایه جوړیکې
ج یاواز له به خشکه یی دهر برین دیار یده کات , که ج یاوازه له وه به خشکه ییه ی سیمای
له یه کتر جیا کردنه وه ی تیدا به دیده کریت .

Daniel R. Boisvert (1999:38)³⁰

Calculability³¹

Daniel R. Boisvert (1999:38)³²

35. دلان : ئاران بو چاوپيڭكە وتنەكە ئامادە دەبىت ؟

نالان : ئوتومبىلەكە يەكى كە وتووه .

□ + ئاران نايت بو چاوپيڭكە وتنەكە .

1. (دلان) گریمانەى ئەو دەكات ،كە (نالان) ياساكانى پەيوەستبوونى بەكارهیناوه .

2. ئەو ياساى پەيوەستبوونە ،كە بەكارهینراوه نابىتە پەيوەستبوونى (ديلان) و (دلان)

لە كردهى ليڭگە يىشتنەكە دا ئەگەر هاتوو راستى پەككە وتنى ئوتومبىلەكە پەيوەست نەبىت

بە ئاووھەواوھە يان بە هاتنى ئەوھوھ بو چاوپيڭكە وتنەكە .

3. من دەزانم ئەو كەسانەى ، كە ئوتومبىلەكانىيانى پەكى دەكە وىت ناتوانن بچنە سەر

كارەكانىيان يان لە كاتى ديارىكراودا ناگەن .

4. ئەگەر(ئاران) نەيت بو كارەكەى و دوا بكە وىت ئەواچاوپيڭكە وتنەكەشى لە دەست دەچىت .

5. پەنگە واى بو دەچم (دلان) دەيە وىت نيگەرانى دەربېرپىت لەوھى ،كە (ئاران) ناتوانىت

بو چاوپيڭكە وتنەكە بىت .

لە رستەى (35) دا زنجىرە يەكى يەك لە دوا يەكىھوكارو ليڭكا نەوھ بەر ھەمھينرا ، كە

بەخشكەيى دەربېرپىنەكە يان پەيوەست كرده بە واتايى پىتى رستەكە و ماگزىمەكانەوھ .

36. ئاران : دەكرىت فورمى داواكارىەكەم بەدەيتە دەست بەرپوھ بەرەكەتان ؟

دلان : بەرپوھ بەرەكەمان چووه بو فەرەنسا .

□ + ناتوانم فورمەكەت بىم .

1. (ئاران) كرىمانەى ئەو دەكات ،كە (دلان) ياساكانى پەيوەستبوونى بەكارهیناوه .

2. ئەو ياساى پەيوەستبوونە ،كە بەكارهینراوه نابىتە پەيوەستبوونى (ئاران) و (دلان) لە

كردهى ليڭگە يىشتنەكە دا ئەگەر هاتوو راستى لەوىنەبوونى بەرپوھ بەرەكە پەيوەست

نەبىت بە بارودوڭخىكى ناو بەرپوھ بەرايەتییەكە يان بارىكى كەسى .

3. من دەزانم ئەو كەسانەى ، كە چووبىتن بو ھەندەران تا كاتى گەپاندنەوھ يان كارەكانىيان

دوا دەخرىت يان رادەگىرت

4. ئەگەر(بەرپوھ بەر) نەيت بو كارەكەى ئەوا كاروبارى خەلكى و سەيركردنى فورمەكان دوا

دەكە وىت .

5. پەنگە(ئاران) واى بو چىت(ديلان) دەيە وىت خوى بدزىتەوھ لەوھى كارەكەى ، كە

داوايلىكدووه جىبەجىبكات .

له پرستهی (36) دابه‌ه‌ماند شیوه‌ی پرسته‌ی (35) زنجیره‌ی یه‌کی یه‌ک له‌دوا
یه‌کی‌ه‌وکارو به‌ره‌نجام به‌ره‌مه‌ینراوه ،که به‌خشکه‌یی ده‌رپرینه‌که‌یان په‌یوه‌ست ده‌کرده‌وه به
واتایی پیتی پرسته‌که و ماگزیمه‌کانه‌وه .

4. به‌خشکه‌یی ده‌رپرینه‌کان ناباون³³ : به‌خشکه‌یی ده‌رپرینه‌کان له‌سه‌ریان ری‌کک نه‌که‌وتووین
بو‌یه به‌شیوه‌یه‌کی ناباوی ه‌ن و به‌پی‌ده‌ورو به‌ر و زانیاری و باری ده‌روونی وپ‌له‌ی نزیکی
کو‌مه‌لایه‌تی قسه‌که‌ر و گو‌یگر ده‌گو‌رپیت به‌شیوه‌یه‌کی ترپابه‌سته به‌سیماو تایبه‌تدیه‌کانی
دیکه‌ی به‌خشکه‌ی ده‌رپرین (له‌یه‌کجیاکاری ، نابهرجه‌سته‌ی ، نه‌ژمارده‌کراوی) .

37. دیلان : ئاران دلانی کوشت ؟

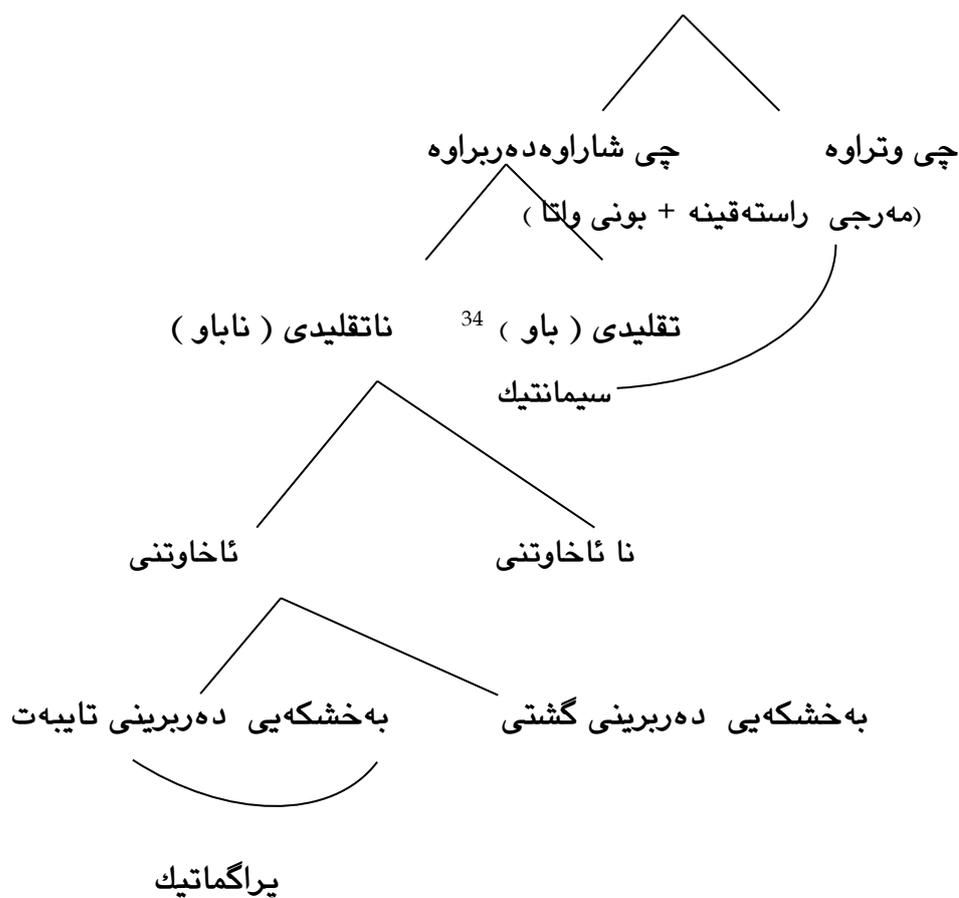
نالان : ئاران له‌دلانی دا .

□ + لیدانه‌که‌ی ئاران نه‌بوته‌ه‌وی کوشتنی دلان .

به‌پی‌پرسته‌ی (37) واتای سیمانتیکی لیدان په‌چاوکراوه پاشان نه‌و به‌خشکه‌ییه‌ی ،که له‌ناو
پرسته‌که‌دا ده‌رخراوه‌نه‌مه‌ش په‌یوه‌ست به‌وه‌ی پرسته‌یه‌ک چه‌نده‌ها به‌خشکه‌یی ده‌رپرینی هه‌یه له
ده‌ورو به‌ره جیاوازه‌کاندا .

گرایس بو‌زیاتر پوونکردنه‌وه‌ی نه‌م جو‌ره سیمایه دوو جو‌ر به‌خشکه‌یی دیاریکردوه‌وه که
نه‌خشه‌ی (2) دا ده‌رده‌که‌ویت .

چی دهگه یه نیت (دهگویتیه وه)

ئەم سیمایانە لە زمانی کوردیدا دەتوانرێت وەک تاقیکردنەوه بەکاربهێنرێت بۆ ناسینەوهی بەخشکەیی دەربڕین لە دیاردەکان تری پراگماتیک لە ناو پرستەیی پرسیارو فەرماندا وەک لە واتا و مەبەستە ناباوەکانی نمونەکانی (35 , 36) دا خراوەتە پوو

2 . 1 . 5 جوړه کانی به خشک هیی ده ربرین له پرستەیی پرسیار و فەرماندا .

په یوه ست بهو خستنه پوووه گریمانه کاریا نهی له م پارهدا خستمانه پوو به خشک هیی ده ربرین تاییه تمه ندیتهی خوئی ههیه , که له دیارده پراگماتیکیه کانی تر جیای دهکا ته وه و به هوئی ئه و سیمایا جیاکه ره وانەیی , که ههیه تی ستانداردیکی ههیه بۆ خستنه پووئی ئه و تیپه پارانن , بازدان و لادانانەیی پوو ده دن له ناخاوتندا و به پیی ئه م بنه مایانه ش ئه رکه کانی خوئی ده نوینیت به لام له

³⁴ مەبەستمان لە واتای باو ئه و واتایهیه , که قسه پیکه رانی زمانه که له سه ری پیکه وتوون و بوته به شیک له میراتی زمانی ئه و میلله ته به لام له ناباودا مەبەستمان له و واتایانهیه , که گوینگر و قسه کهر خویمان مەبەست و واتایه کی تربوۆ ده ربراو هه که یان داده نین به پیی ئه و باکگراونده ئیستمیکیه ی هه یانه .

هه مانکاتدا ده بیټ ئه وه ره چاوبکریت ، که سه رباری ئه و سیماو تایبه تیا نه به خشک هی
 ده برین خاوه نی پوّل و جوړه (به خشک هی ده برینی تای به تی ، به خشک هی ده برینی
 گشته گیری) .

38 . دلان : نان و په نیره که ت کرپوه ؟

ناران : په نیرم کرپوه .

□ + نانم نه کرپوه . (p&q)

39 . دلان : کی هه موو نانه که ی خواردووه ؟

ناران : من هه ندیکیم خواردووه .

□ + من هه موویم نه خواردووه و په ننگه هه مووشیم خواردبیټ (p&q)

به خشک هی ده برین له (38) دا تای به تیتی نابهرجه سته یی هه یه به لام له هه مان کا تدا
 جوړه که ی ج یاوازه له ئه و به خشک هی ده برینه ی ، که له (39) دا ده برپاوه به خشک هی
 ده برینی (38) له جوړی تایبه تیه و به خشک هی ده برینی (39) له جوړی گشته گیرییه .
 ((به خشک هی ده برین به شیکه له کرده ی گه یانندن نه ک ئه وه ی و تراوه و قسه که ر هه همیشه
 ده توانیټ نکولی بکات له وه ی ئاماژهی بوّ کردووه له کرده ی گه یانندنه که یدا . و ده توانیټ به
 جوړه ها شیوه نکولیه که بکات وه ک دانانی و ته یه کی تر له بری و ته و تراوه که))^{۳۵}

گرایس دوو جوړی سه ره کی به خشک هی ده برینی ده رختووه ، که هه ردووکیان له زمانی
 کوردیشدا ده بینرینه وه و له گه ل سیسته می پراگماتیکی رسته ی پرسپاری و فه رمانیدا ده پروات و
 به شیوه یه کی پراو پری دیارده کان هه ردوو جوړی رسته که په سه ند ده کات . .
 1. به خشک هی ده برینی تایبه تی 2. به خشک هی ده برینی گشته گیری .

George Yule (1996 :38)³⁵

2 . 1 . 5 . 1 به خشکەیی دەرپرینی تایبەتی (Particularization conversation implicature)

به پێی ئەو نموونانەى ، که پېشتەر باسمانکرد ئەم جووره به خشکەییە بابە سەتبوونە به زانیاری و دەورووبەری تایبەت پەيوەست بەو هەى زۆر بەى ئاخاوتنەکانمان لە دۆخ و هەلو مەرجی تایبەتیدا گۆدەکرین ((ئەم جووره به خشکەییە پشت دەبەستیت بە فیچەری تایبەتیەوه له ناو دەورووبەردا هەرۆک چۆن گوته کان خویمان پىشتى پێدەبەستن)³⁶

40 . ئاران : هاوسەرەکەت له کوپیه ؟

دلان : یان له ژووی میوانه یان له ژووری نوستنه .³⁷

□ + دلان نازانیت هاوسەرەکەى له چ ژووریکە . (p&q)

له نموونەى (40) دا به ستنه وهى به خشکەیی دەرپرینه که به هۆی تایبەتی یەکانی دەورووبەرهکەى ، که تێیدا وتراوه دەمانگە یەنیتە ئەوهى ئایا دلان بەراستی نازانیت مێردەکەى له چ ژووریکە یان به هۆی ئەوه وهیه ، که دهیه ویت به لایه کی لیدووربخاته وه به وهى کاتیکی زیادهى بداتی بوخو قوتارکردن و سه رقاکردنی پرسیارکه ره به دووداکردنی له دیاریکردنی ئەو ژوورهى ، که هاوسەرەکەى لێیه .

41 . دلان : پارەى پسولەکانت دا .

ئاران : ئەلین ئمرو پۆژەکەى خوش دەبیت .

□ + دلان به نیازی شه رکردنه و ئاران به مەبەسته وه دەلێت ئمرو پۆژەکەى خوشه واته

پێچهوانه که یه تی (p&q) .

□ + ئاران مەبەستیتى ئەو بابەته له گەل دلان نه کاته وه له بهرئەوهى نه چوهه پارەى پسولەکان

بدات (p&q) .

لادانى (ئاران) له ماگزیمی پەيوە سەتبوون دەمانگە یەنیتە کو مەلێک ئەنجامی جیا جیا ، که

هەریه که یان به هۆی دەورووبەریکه وه مەبەست و به خشکەییە که دەر دەرپرین .

ئەم به خشکەیی دەرپرینه له رسته کانی پرسیارو له لادانه کان له ماگزیمی پەيوە ست بوون که وتونه ته وه

www.sfsu.edu/~kbach/semprag.html ³⁶

Adrian Akmajian (1997 : 382) .³⁷

42 . دلان : ئۆی , ئەو بەرپۆه بەرەتان شیتە ؟

ئاران : بابچین هەندیک قاوه بهینین ³⁸ .

□ + نامەوێت لێرەدا باسی بەرپۆه بەرەکەم بکەم (p&q) .

43 . ئاران : خانووہ کەم لیبکەرە .

دلان : مووچە کەم نامگە یەنیتە سەری مانگ .

□ + ناتوانم و پارە ی کپینی خانووم نییە (p&q) .

وەک لە پستە ی (42 و 43) دا دیارە بە خشکە یی دەربەرینەکان پە یوہستن بە دەوروبەر و ئەو سیمایانە و واتایانە ی دەوروبەرە کە بە پستە کە ی دە بە خشن هەر وەها لە پستە ی (43) دا دەکرا گویگر بە (ئا / نە) وەلامی قسە کەر بداتە وە بەلام لەم جوړە ی بە خشکە یی دەربەریندا نە قسە کەر لە پستە ی پر سیاریدا و نە گویگر بە و شیوہ یە وەلام نادە نە وە بەلکو لە پپی بازدانێ کە وە مە بەستە کە لە کردە ی لیکگە یشتنە کە دا جیبە جیدە کەن و دە یگە یە نن .

بەلام ئەم بارە لە زمانی کوردیدا بو پستە ی فەرمانی دەست نادات واتە وەلامدانە وە بە (ئا / نە) بەلکو دە بیئت بە هو ی پستە یە کی دیاریکرا و لە دەوروبەر یکی تایبە تدا وەلام بدریتە وە لە هەمانکاتدا زمانی کوردی هە لگری خاسیە تیکی تایبە تییە , کە بە شیوہ یە ک کار دەکات پستە سادە کانیشی لە پپی دەوروبەری تایبە تە وە هە لگری مە بەستی تابوین ³⁹ .

George Yule (1996:43) ³⁸

³⁹ بە تایبە تی بو ئەم حالە تە دەستە واژە ی (قسە ی کوردی هە مووی مە عنا یە) بە کار دە هینریت .

2. 5. 1. 2 به خشکەیی دەرپرینی گشتوگیری^{۴۰} Generalization Conversation Implicature

ئەم جوۆرە بە خشکەیی دەرپرین بەو جیادەبیتهوه لە بە خشکەیی تایبەتی، کە ئەم پشت نابهستیت بە دەورووبەر ((پشت نابهستیت بە فیچەرە تایبەتییهکانی دەورووبەر بەلام بەچە شنیك لە چە شنهکان بە دەرپراوه کەو دەبە ستریتەوه))^{۴۱} ئەم جوۆرە بە خشکەیی دەرپرین پەيوهسته بە ئەو وشە و مۆرفیمانەیی لە پستهکەدا بەکاردهیئرین واتا ئەو کردەیی مەبەست گەياندنەیی، کە جیبەجیبی دەکات لە پڕیگای ئەو مەبەست و واتا سنوورداریهوهیه، کە خودی مۆرفیم و وشە و فریزی ناو پستهکە لە خوئی دەگریت و ئاماژەونی شانەکان لەو شوینەیی بەکارهیئراون پڕۆسەیی لیکگەشتنەکە بەرە مدارتر دەکەن لە یەکی ترهوهپروۆسەکانی مۆرفولوژی و سینتاکس لەگەڵ فلتەرەکانیان کاریگری خویان هەیه لە سەر بەرەمهیئانی ئەم بە خشکەیی دەرپرین، کە جوۆرەکەیی جیاوازه لەو کاریگریهیی لە سەر پڕۆسەیی بەرەمهیئانی سیمانتيکی هەیهتی ئەمەش وادەکات گرایس دوو جوۆر بە خشکەیی جیاکەتەوه (باو، نا باو)^{۴۲} ئەوهی پڕیگە پیدراوه لە پراگماتیکی بە خشکەیی دەرپرینی نا باوه بەلام جوۆری باو لە پڕیگەیی فلتەرە پراگماتیکیهکانهوه پڕیگە پیدراو نابیت بو ناسینی وهک دیاردهیهکی پراگماتیکی .

44 . دلان : ئاران چوارقه له مەم بو بکره .

□ + له چوارقه له م زیاتریان که مترم بوته کرپیت (p & q)

له (44) دا فریزی (چوارقه له م) دیارکەری ژمارەیی ئەو قەلهمانهیه، کە دەبیئت ئاران بیکرپیت و دیاریکردنی ژماره لە پسته فرمانیه کەدا بوته دەرکەوتنی مەبەستیکی شاراو، کە بە شیوهیهکی ناراسته و خو له پستهیهکی فهرمانی نه ریکراودا مەبەسته کە ی گەیا ندووه ولادان لە ماگزیمی شیواز دەبیتهوئی درو ستبوونی بە خشکەیی دەرپرینی گشتوگیری وهک لە نموونهی (45) دا دەردهکەویت .

45 . دلان : له هه موو بوته کاندای پشووی فهرمیتان ههیه ؟

ئاران : له هه ندیکیاندا .

⁴⁰ بە خشکەیی دەرپرینی گشتوگیری پەيوهسته بە (ماته بە خشکەیی دەرپرینی پاسته قینهوه بو

زانباری زیاتر بپروانه (134 : 1983) Stephen C. Levinson

⁴¹ www.universalteacher.org.uk/lang/pragmatics.htm

⁴² له لا (87) ئەم پارەدا ئەم دوو جوۆرە بە خشکەیی دەرپرینمان لە پڕی سیمای جیاکەرەوهکانی بە خشکەیی

دەرپرین خوێهوه پوونکردووتهوه .

گرایس دوو جوڙ به خشکھیی له جوڙی گشته گیری ده ستندیشان کردووه (1. به خشکھیی
 ده برپینی پیوانهیی 2. به خشکھیی ده برپینی پستیلهیی) ^{شمه}.

1. به خشکھیی ده برپینی پیوانهیی Scalare Implicature

ئهم به خشکھیی ده برپینه ((به هوئی ده برپینی زمانه وانیدیه وه یان گوزارهیی پیوانه ییه وه
 پیکه خرین $e_1, e_2, e_3, \dots, e_n$ یه کیان تیّه لکیشی ئه وی تریان ده بیټ له رسته که دا و تا
 رسته یی (Ae1) ده بیټه تیّه لکیشی (Ae2) هتد بو نمونه راده یی ئینگلیزی (all) و
 (some) دوو فورمی به خشکھیی ده برپینی پیوانهیی $\square$ all, some $\square$ ن ^{شمه}))

46. 1. ئایا تو چوند کورسیکی زانستی زمانت ته واو کردووه و ده ته ویټ بیټه ماموستا ؟ (Ae1)

ب $0 \square +$ تو هه موو کورسه کانی زمانت ته واونه کردووه . (Ae2)

به م پییه (Ae2) به خشکھیی ده برپینی رسته یی (46) ، که له شیوه یی رسته یی هه والیدا یه
 تیّه لکیشکراوه له رسته پر سیاریه که (Ae1) به شیوه یه که و تا و مه به سستی (Ae1) زیاتر کراوه
 و بارکراوه به مه به سستی شاراوه له پئی (Ae2) هوه ، له به خشکھیی ده برپینی پیوانه ییدا
 ((فیچره یی یه که فورمی زمانی ده بیټه جییی تییبینی و قسه که رده توانیټ خوئی به ته واوه تی له
 درټکرد نه وه و تیّه لکیشکردنی زور لا بدات ..... و له پووی چه شنه وه یه کی که له به خشکھیی
 ده برپینه کان ده کرتینریټ)) ^{شمه} وه که له رسته یی (46. 1) دا ده بینریټ ، ئه گه ر په یوه ست بین به
 تیّه لکیشانه کانی تر ئه وا چوند به خشکھیی ده برپینی کی تریشمان ده بیټ جگه له (46. ب)
 بو نمونه ($\square +$ کورسه کانی زانستی زمان ، که ته واوتکردوون نه زانراون چ جوړه کورسیکن) له
 پئی (یک) یی نامرزی نه ناسیاوییه وه ئهم به خشکھیی ده برپینه ده وتنه ده توانین ده ریبخه یین به لام له
 پئی ده رخ سستی فی چهره کانی (چوند) هوه به خشکھیی 0 (46. ب) ده رخ ستووه و
 به خشکھیی کانی ترمان کرتاندووه و ئهم دو خه ش په یوه سته به ویستی قسه که رو گوئگره وه
 ده رخ سستی کام له به خشکھیی ده برپینی نه کان مه به سستی هه ر یه که له نی شاننه که سییه
 پراگماتیکیه کا نه ، ((به خشکھیی ده برپینی په یوه سته به و شه یی تاید بهت و ئه نجامی و تای

Stephen C. Levinson (1983 : 132) ⁴³

سه رچاوه یی پیشوو (لا 133)

George Yule (1996:43) ⁴⁵

ئاخاوتنى زيادكراو له كاتى به كارهيئاندا ((^{لشم} ئامرازى په يوه ندى (و) چهندين مه به ست و واتا له كاتى به كارهيئاندا له خوده گريئت , كه به پيى دهورو بهرى به كارها توو مه به سته كان و كاريپكرد نه كانى ده گوږ پيټ ده ب پيټ به خ شكه يي پيوا نه يي له فورميكي گشتيدا بخري ته روو وهك(47) دا دهرده كه ويټ :

47. به خشكه يي دهربرپنى پيوانه يي: پيوانه يي هه رفورميك بده $e_1, e_2, e_3, \dots, e_n$ نه گهر قسه كهر $A(e_2)$ دهربرپى ئه وا به خشكه يي نه گه تيفى $\sim A(e_1)$ ي دهربرپوه نه گهر $A(e_3)$ ي دهربرپى دوا تر نه گه تيفى $\sim A(e_2)$ دهربرپى له گه ل نه گه تيفى $\sim A(e_1)$ و به گشتى ئه گهر $A(e_n)$ ي دهربرپى ئه وا به خشكه يي نه گه تيفى $\sim A(e_{n-1}), \sim A(e_{n-2})$ ي دهربرپوه به م شيوه يه تاده گاته ($A(e_1)$)^{لشم}

48. ا. جگهره تهر ك بده. (Ae_1)

ب. $\square +$ تهر كم داوه $\square$ هه رچه نده جگهره ناكيشم. (Ae_2)

ا. يره دا قسه كهر نه وه به خ شكه ييه ي دهربرپوه به هوئى ر سته ي (48. ا) و له شيوه ي (Ae_2) گه يه نزاوه و نه سراوه ته وه وهك له (48. ب) دا دياره ئه وا (Ae_2) يه كسانده بيټ به نيگتفى رسته ي (48. ا) واتا $\sim A(e_1)$ به پيى ياساى (47) ي ئه م پاره . ياساى (47) به سهر رسته ي فه رمانى زمانى كورديشدا جيبه جيده بيټ و قسه پيكره رانى زمانه كه له پروسه كانى په يوه نديكردندا به كاربان ده هيئنين .

49. دلان : چى روويداوه ؟

ئاران : پشيله كه ي نالان گولدانه كه ي شكاندوه . - له راستيدا نالان پشيله ي نيه .

به هه مان شيكاري نمونه ي (48) رسته ي (49) ش شيده كريتته وه ئه وه ي جيگه ي سهرنجه ئه م فورمه ي به خ شكه يي دهربرپنى پيوا نه ي له لايه ن گوئگره وه به خ شكه ييه كه ي ديار يده كريت و نه ريكرده كه له ريگه ي ئه و رسته گوكراره وه ده بيټ , كه گوئگر دهر يده برپيټ .

ئه و وشانه ي به خشكه يي پيوانه ي له خو ده گرن :

1. $\langle$ هه مووى , زوربه ي , زياتر , هه نديك , كه ميك $\rangle$

2. $\langle$ له گه ل , يان $\rangle$

3. $\langle$ 1, 2, 3, ... هتد $\rangle$

⁴⁶ سه رچاوه ي پيشوو

⁴⁷ Stephen C. Levinson (1983 : 133)

4. (زۆرباش , باش <

5. (گهرم , فينك , شله تين , سارد <

50 . شيريكى گهرم ناخويت ؟ p

+ □ نه سارد نه شله تين به لكو شيريكى گهرم . q

51. پيوسته بچيت به دهم كاره كانته وه . p

+ □ نه (رهنگه يه) ونه (پيتوايه) يه به لكو پيوسته و بيدواختن بچيت به دهم كاره كانته وه . q

ده توانين بلين له هردوو پرسته ي (50) و (51) دا قسه كهر هه ستاوه به دهربريني p و ئه م دهربرينه ي p جوريك له q ي تيدا بووه , كه زياتر زانبارى گه يه نهره له p و پيوانه كه يه تى و رهنگه ههرله ريگه ي q وه به ته واوه تى مه به ستى p بگوردرت و بنا سريتته وه .

2. به خشكهي دهربريني پرستيله يي^{تشم} Clausal implicature

ليقنسن له ليكولينه وه له به خشكهي دهربريني پرستيله ييدا ((دهریده خات, ئه گهر قسه كهر هه ستا به دهربريني كي ئالوزى p , كه 1. پرسته يه كي هه لا بژاردنى تيدا بيت وه q . 2. نه تيه لكيشراوى q بيت نه گرمانه ي پيشينه 3. r دهربريني كي له برى بيت به مه r بيتته تيه لكيشراوى يان گرمانه ي پيشينه ي p به ممش له رپى دهربريني زياتر له r به خشكهيه كانى قسه كهر , كه خوئى نه يزانيوه q هه كان راست يان هه له ده بن بو نمونه قسه كهر به خشكهي PQ & P ~ q دهرده برت))^{تشم}

52. دلان : ئمرو ئاووه وا چونه ؟

ئاران : ئاووه وا ئمرو فينكه , له راستيدا سارده

r q

+ □ ئه مرو هه رچه ند فينكه به لام ره گزيكى ساردى تيدا يه .

⁴⁸ به خشكهي دهربريني پرستيله ي دوو جورى هه يه به هيژ و بيهيژ ئه ويش ده كه ويته سهر جورى هيژى ئه و پرستيلانه ي به خشكهيه كه به ره مده هيژن هه روه ها ئه و په يوه نديه ي p و q كو ده كاته وه بو نمونه به خشكهيه كي كه له (p و q) ده كه ويته وه فورميكي به هيژى ده بيت و په يوه نديه كي وه (p يان q) به خشكهيه كي لاوازي ليده كه ويته وه بو نمونه ((ميوه و سه وزه بكره , يان دين يان ناين)) . جورى په يوه نديه كي (p يان q) هه لاوازه به لام ((ميوه و سه وزه بكره ميوانه كانمان دين و ئمشه ويش ليژه ده ميننه وه)) له جورى په يوه ندى (p و q) هه به هيژه .

⁴⁹ Stephen C. Levinson (1983 : 136)

له ئەم بە خشکەیی دەربڕینه دا قسه کهر ده توانییت له پڕی پستیلەیی (له پاستیدا سارده) هوه
 په شیمان ببیت هوه (ئه مپۆ فیئکه) چونکه ههردوو سیمای نابەرجه ستهیی وه لوه شانده وهی
 تیدایه

53. ئاوی ناو په رداخه که گهرم بکه , له پاستیدا با شله تین بیت . (p)
 □ + ئاوی ناو په رداخه که شله تینه ده بیت شله تین بیت و سیماکانی شله تین له گهرمه وه
 نزیکه نه که له سارده وه . (q)

54. ئەگەر ئاران کری خانووه کهی دواخستبیت , ده رده کریت ؟
 □ + قسه کهر نازانییت ئایا ئاران کری خانووه کهی دواخستووه یان نا یان ئایا ده رده کریت
 یا خود ده رنا کریت .

55. میوه بخۆ پهنکه بو نه خوشیه کهت باش بیت .
 □ + قسه کهر نازانییت ئایا میوه بو نه خوشیه کی گوئگر باشه یان نا
 له هه ریه که له پسته کانی سه ره وه دا پستیلەیی کی تیدایه , که له شیوهی (X زۆر ینیه) یه
 بو نمونه له پستهی (53) دا مه به ستهی به خشکەیی پستیلەیی بریتیه له (ئاوی ناو په رداخه که
 زۆر گهرم نه بیت) ه و له شیوهی پستیلەیی کی تی ه لکی شراودا گه یه تراوه , که (له پاستیدا
 باشله تین بیت) نواندویه تی .

له پستهی پرسیارو فه رمانیدا به خشکەیی پستیلەیی زیاتر پوو به پووی هه لوه شانده وه ده بیت
 له بهر ئه وهی خودی پسته که له سه ر زانیارییه کی چه سپاو دانه مه تراوه و پاستیتی و هه له بوونیکی
 تیدا ده رنا که ویت له کاتی کدا په شیمان بوونه وه له پستهی هه والیدا تا راده یه ک گرانه له بهر
 ئه وهی سیمای پاست بوون و هه له بوونی تیدایه و له پستهی پرسیارو فه رماندا ده توانییت به
 ئاوازهی پسته که یان له پئی کو مه لیک پستهی پوو که ره وه وه په شیمان ببیت ته وه و
 به خشکەیییه کهی هه لوه شینیت ه وه .

2. 2. گرمانهی پیشینهی پرستی پرسیاروفه رمان

گرمانهی پیشینه له په یوه ندیدا به کردهی لیکگه یشتنی پراگماتیکه وه زیاتر په یوه سته به واتای پیتیه وه له بابه ته پراگماتیکه کانی تر (جگه له کرده قسه ییه کان) و واتای وشه و فریزه کان کاریگری خوین هیه له دیاریکردنی گرمانه پیشینه که دا و به هوئی که ره سته کانی ناو پرسته و دیاریکردنی گریمانه وه ده توانریت ئه رکی پرسته که له به کارهینا ندا دیاریکریت و مه به سته نیشانکراوی ناو پرسته که ش له لایه ن قسه که ره وه بو گوینگر بخریته پروو .
له ناو پرسته دا سی چه شن گرمانهی پیشینه مان هیه , که به یه که وه یان جیا جیا کارده که ن و ده بنه کروکی پروسهی لیکگه یشتنه که له نیوان قسه که ر و گوینگر دا .

1. گرمانهی پیشینهی سیمانتيکی Semantics presupposition
2. گرمانهی پیشینهی دهروونی Psycho presupposition
3. گرمانهی پیشینهی پراگماتیکي Pragmatics presupposition

2. 2. 1. گرمانهی پیشینهی سیمانتيکی Semantics presupposition⁵¹

ئهم چه شنه له گریمانه له ئا سته و اتای پرسته کاندای کارده کات و یه کی که له په یوه ندیه سیمانتيکیه کان به شیوه یه ک , که په یوه ندیه کی ته نگاو ته نگي له گه ل فریزه کانی ناو پرسته دا هیه (فریزی ناوی , فریزی کرداری) له هه مانکا تدا هاوبه شی و جیاوازی شی هیه له گه ل په یوه ندیه سیمانتيکیه کانی تر دا وه ک (ئیذ ته یلمینت⁵² و پید شنیازکردن) به شیوه یه ک , که ده توانین له پری فورمه لوژیکیه کانیا نه وه خالی ناوکوی و جیاوازیه کانیا ن بزاین :
56. ئینته یلی X ئه وه ده گه یه نیت که : ((نه گه ر X راست بیټ ئه و Y راسته بیټ , به لام نه گه ر X راست نه بیټ ئه و Y پیوسته راست نه بیټ))⁵³.

⁵⁰ Presupposition of question and command Sentences

⁵¹ بو زانیاری زیاتر پروانه (1974: 40) Geoffrey Leech

⁵² مه به ست له ئینته یلمینت دریزکراوه یان تیه لکیشراوی واتاییه له ناو پرسته سه ره کیه که دا و لیره دا به په سندمان زانی زاواوه که له کوردیدا وه ک ئینگلیزه که به کارهیند نه وه ((ئیذ ته یلمینتی سیمانتيکی A به سیمانتيکی B ئیذ ته یل ده کات B // - A نه گه ر هه موو باره کان , به که A راست ده که ن B ش راست بکه ن پروانه) Stephen C. Levinson (1983: 175).

(1974: 293) Geoffrey Leech

57. (گريما نهى پي شينهى X , Y دهگه يه نيټ, نه گهر X پراستبيټ نهوا Y پراسته ههروهه, نهگهر X پراست نهبيټ نهوا Y پراست دهبيټ) □□ بوزياتر پروونكردنهوى نه م دوو فورمه دهتوانين له پي نمونهكانى (58, 59) هوه شيانبكهينهوه .

58 . ا. مندالهكه سى مريشكى دزى .

//- ب. مندالهكه دوو مريشكى دزى.

//- پ. مندالهكه سى مريشكى برد .

ت. مندالهكه سى مريشكى نه دزى .

*// ج. مندالهكه دوو مريشكى دزى .

هه ر يه ك له پرستهكانى (58 . ب) و (58 . پ) بوونه ته ئينته يلى (دريژكراوهى) پرستهى (58 . ا) و لايه نيك له لايه نهكانى پرستهكه پروندهكه نهوه له (58 . ب) دا , گهر (مندالهكه سى مريشكى دزيببيټ) نهوا له پرووى لوژيكيهوه (دوانيشى دزيوه) ههروهه له (58 . پ) دا كردارى (برد) هه مان نهركى ئينته يلى ده بينيټ بو كردارى (دزى) ههروهه له (58 . ت) دا ئينته يلمينته كه نهماوه وا ته (نه گهر X راست نهبيټ نهوا Y پيوسته راست نهبيټ) و پرستهكه به خشكهي ده برپينى جوړى پيوانهى له خو ده گريټ چونكه (58 . ج) ناتوانيت ديارى بكات (مريشكه دزراوهكان) چهن دن يان ژماره يان له سى زياتره يا خود كه متره له بهر نهوه ئينته يلمينته كه خوئ ناگريټ له بهر ده م نه ريكردندا به پيچه وانهى گريمانه ي پي شينهوه و نه م بارهش پي ده وترټ (تاقيكرد نهوى نه رى) (Constance under negation) نه م تاقيكردنهوه يه ش بو ناسينهوه ي گريمانه پي شينهوه له ئينته يلمينته .

59 . ا. به شيوه يه كى نهينى پارهكه بدهره ئاران .

□□ ب. پارهكه بدهره ئاران .

پ . به شيوه يه كى نهينى پارهكه مه ده به ئاران .

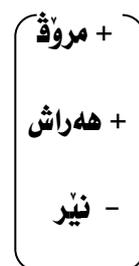
□□ ت . پارهكه بدهره ئاران

گريمانه‌ی پيشينه له (59 . ب) دا له شيوه‌ی X دايه و به راست بوونی (59 . ا) هه‌روهك خو‌ی به Y ده‌مينيته‌وه له هه‌مانكاتدا به نه‌رئ كردنی له (59 . پ) دا گريمانه‌ی پيشينه‌كه وهك خو‌ی ده‌مينيته‌وه و هه‌لئاوه‌شيته‌وه .

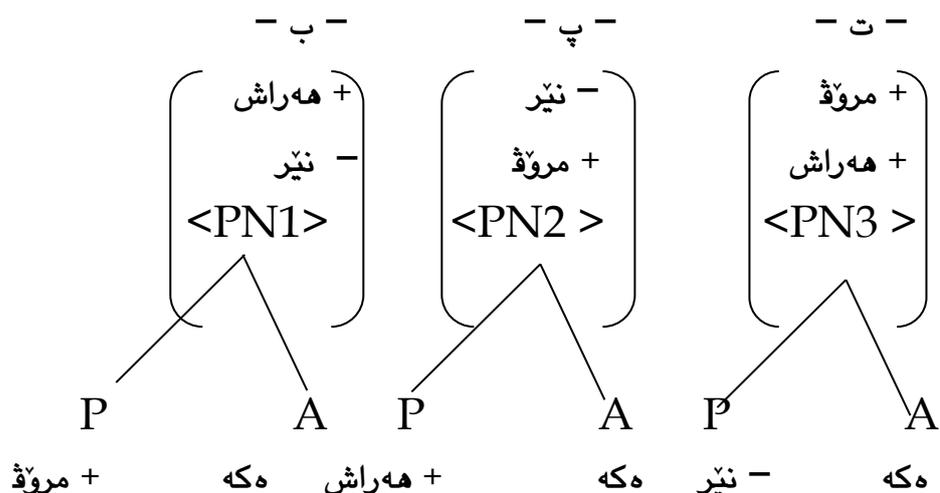
لي‌روهه بو‌مان ده‌رده‌كه‌وي‌ت ((گريمانه‌ی پيشينه‌و ئينته‌يلمينت له فورمی لوژيکيدا هاوبه شی و ناوکوييان هه‌يه و جياوازيشيان هه‌يه بو‌ نمونه , كه له‌كاتيکدا ئيزته‌يلمينت بو‌ رسته‌ی هه‌واليه به‌لام گريمانه‌ی پيشينه پيوستى به جو‌رى ترى گوزارشته ده‌كریت ته‌نها هه‌والی نه‌بيت به‌لكو پرسيارکردن و فه‌رماندان و سه‌ر سو‌رمانيش بي‌ت هه‌روه‌ها له په‌يوه‌نديه سيمانتيکيه‌کانيشدا پيشبيني کردن له هه‌ر دوو په‌يوه‌ندی گريمانه و ئينته‌يلمينت لاوازتره)) □□

هه‌روه‌ها گريمانه‌ی پيشينه‌ی سيمانتيکی فيچه‌ره سيمانتيکيه‌کانيش ده‌ريده‌خه‌ن ((ئه‌مه‌ش ئه‌وه ده‌گه‌يه‌نيت هه‌ر فيچه‌ريک به‌ شاراوه‌ی (به ماته هه‌لگرتن) گريمانه‌يه‌کی پيشينه‌ی هه‌يه))

(پياو) - ۱ -

ئه‌مانه ده‌گورين به‌هو‌ی ياساكانی سيماوه بو‌ سئ دارشته‌ی يه‌كسانی جياواز

ده توانين بليين دهربرينيك چهند گريمانه يه كي پيشينه ي هه يه و به هو ي چهند كاريگه رييه كه وه هه نديك له گريمانه ي پيشينه كان كه متر دهرده كه ون .^{□□}

2.2.2. گريمانه ي پيشينه ي دهرروني Psycho presupposition

قسه كه ر و گو يگر له كاتي كرده ي ليكگه ر شتنياندا هه نديك ئاماده كاري دهرروني له يه كتريدا درووست ده كه ن بو گه يشتن به و ئه نجام و په يوه نديه ي مه به ستiane و ئه م سازدانه دهرروزيه ش له ر يي گريما نه دهررونيه كا نه وه ده ب يت ((گر يما نه ي پيشينه ي سايكولوژي كرده يه كه بو به كار هيناني رسته , به مه به ستي قسه له سه ركردني هه نديك زان ياري , كه گوما زيان ايده كر يت به ش كراوبن له نيوان قسه كه رو گو يگر دا))^{□□} 0 ئه م گريمانه ي پيشينه يه به ئا ساني ده توان يت به هو ي ئاستي رو كه شي رسته وه بگه يه نريت 0

60. گوتي كه س له گه ل خو م ناهينم هتي[□]

61. پيت گوت كه س له گه ل خو ي نه هينيت ؟

له (60 , 61) دا گريمانه دهررونيه كه بر يتيه له (ده بيت كه س له گه ل خو ي نه هينيت) به لام ئه و زان ياريه ي , كه له ريگاي تو ني رسته كه وه گه يه نراوه بر يتيه له وه ي (وا دهرده كه وي ت هاو ر يي سي هه م كه سيكي له گه ل خو ي هينا بيت) به مه ش گريمانه ي پيشينه دهررونيه كه له نيوان قسه كه ر و گو يگر دا ده گو يز ر يته وه له ر يي تو ني رسته كه وه هه روه ها به بي تو نه كه ش گريمانه كه شو يني خو ي ده گريت چونكه به در يژاي گو زينه وه ي زان ياريه كان قسه كه ر واداده ني ت, كه كرده كه هاوبه شه له نيوان خو ي و گو يگر دا ئه مه ش واده كات چه مكه كه په يوه ست بيت باره دهررونيه كه وه زياتر له فو رمه زمانيه كه ي هه روه ها ئه م گريمانه يه ته نها لاي گه وره وه ك ديار ده يه ك ده رنا كه وي ت به لكو له زمان پزاندي مندالي شدا هه يه ((گريمانه ي دهرروني مندال له ته مه نيكي زوداده توان يت دهر يبر يت به لام مه رج نييه بينا سي ته وه))^{□□}.

⁵⁶ هيلكاريه كان له سه رچاوه ي پيشوه وه وه رگيراه .

⁵⁷ Elizabeth Bates (1996 : 25)

⁵⁸ له دهرروبه ريكي دهرروني دا , كه قسه كه رهاو ر يي (1) ده گو يگر هاو ر يي (2) ده ئاماده كاريان له سه ر كو مه ليك ر يو شو ين كرده وه به وه ي , به هاوه له كه يان گوتوه كاريكيان پي هه يه , كه ناييت كه س له گه ل خو ي به يني ت به لام دواتر له دووره وه هاو ر يي (3) دهرده كه وي ت و وا دياره كه سيكي له گه ل خو يدا هينا وه .

⁵⁹ له به رته وه ي ليره دا مه به ستي ليكولي نه وه كه گريمانه ي پيشينه ي پراگماتيكيه نه مانتوانيوه به پي پيوست له سه ر دوو جو رده كه ي تري گريمانه ي پيشينه بدويين و جو رده كانيان و شيوه ي كار كرده كانيان بخه ينه روه .

مندالیک شیرینی دهخوات وکاتیک سهیری کاغزی شیرینیہ کہ دکات دهبینیت تهواوبوهو دهلیت
62 . هه پوو .

لیره دا که سیک وایده گات ، که منداله که داوی شتیک ده کات بو یه ، که هرچی شتیک
پیده دریت دهلیت (نا) به مه گرمانه ی پیشینه ی منداله که نه وه یه ، که گوئگر نه و زانیاریه ی پی
گه یشتوو ده بیت و گرمانه یه کی بو دروست بو بیت له وه ی ، که منداله که شیرینی تری دهویت .

له گریمانه ی پیشینه ی دروونیدا رسته په یوه سته به درووبه ره وه به هو ی پابه ندبوونیک
بابه تیانه وه به وواتایه ی جهختی درووبه ر بو رسته که له سهر کام بابه ته بیت نه و گریمانه که نه و
حاله ته درده بریت هه روه ها نه م جو ره له گریمانه هه ردوو پینا سه ی گریمانه ی پیشینه ی
سیمانتیکی و پراگماتیکی له خوده گریت و گرنگیه کی زیاتر ده دات به گورینه وه ی نا ماژه و کو د و
زانیاریه کان له نیوان قسه که ر و گوئگر دا به تایبه تی نه م جو ره له پابه ند بوون له سهر رسته ی
پرسیارو فرمان زیاتر روونده بیته وه به وه ی قسه که ر ده بیت درووبه ره که له رووی دروونیه وه
به شیوه یه ک بسازینیت ، که نه وه ی مه به ستیتی به بی پرچه کردار له گوئگری وهر بریت .

63 . تو بلیت نیستا ئاران له لیدانی ژنه که ی که وتبیت ؟

□□ ئاران له ژنه که ی ده دات .

64 . ده کریت به هو ی خیزانت و بنه ماله که یانه وه کچی دراوسیکه تانم بو بخوازیت ؟

□□ کچی دراوسیکه تانم بو بخوازه .

له رسته ی (63) و (64) دا قسه که ر درووبه ریکی گونجاندوو بو وتنی نه و مه به سته ی ، که
هه یه تی هه روه ها نه و وشه و فریزانه ی ، که له رسته پرسپاری و فرمانیه که یدا به کاریه پناوه جگه
له وه ی کرداری راپه راندنن بیلایه نیشن له رووی دروونیه وه وه لومه رجیک دره خسینن ، که تییدا
گوئگر ، نه گهر رازیش نه بیت به وه لامدانه وه یان کردنی نه رکه که به جو ریک وه لامنادا ته وه ، که
ئازاردانی قسه که ری تییدا بیت .

2. 2. 3. گریمانه‌ی پیشینه‌ی پراگماتیکی Pragmatics Presupposition

له پراگماتیکیدا گریمانه‌ی پیشینه‌ی رسته‌کان به شیوه‌یه‌کی توند په‌یوه‌ستن به ده‌ور و به‌ره‌وه و پشت‌نابه‌ستیت به مهرجی‌پا‌ستی Truth condition⁶⁰ ته‌مه‌ش خالی‌جیاکه‌ره‌وه‌یه‌تی له گریمانه‌ی پیشینه‌ی سیمانتیکی ((پراگماتیک = واتا⁶¹ مهرجی‌پا‌ستی))⁶² له‌رسته‌ی پرسپاری و‌فرمان‌یدا رسته‌کان‌پابه‌ندی‌تاقیکرد‌نه‌وه‌ی‌پا‌ست و‌هه‌له‌یی‌نین‌چونکه‌پیکها‌ته‌ی‌ئهم‌دووجوره‌رسته‌یه‌نه‌پا‌ستن‌هه‌له‌به‌و‌واتایه‌ی‌قسه‌که‌ر‌پا‌ستی و‌نا‌پا‌ستی‌زانیا‌یه‌کان‌نا‌زانی‌ت و‌دوا‌له‌گوینگر‌ده‌کات‌ئهم‌باره‌ی‌بو‌روونبکاته‌وه‌, په‌یوه‌ست‌به‌مه‌شه‌وه‌بو‌ئهم‌دوو‌جوړه‌ی‌رسته‌, رسته‌وه‌لام‌یه‌کانیان‌ده‌ب‌نه‌به‌شیک‌له‌پرو‌سه‌ی‌پراگماتیکی‌رسته‌کان‌و‌مه‌به‌سته‌کان‌له‌رپیان‌وه‌ده‌گه‌یه‌نریت‌وا‌ته‌به‌ه‌ردوو‌رسته‌که‌(پرسپاری/وه‌لام), (فرمان/وه‌لام‌ده‌ر)‌یه‌کانیان‌کرده‌ی‌لیک‌گه‌یشتنه‌که‌به‌ئهم‌ده‌گه‌یه‌نن‌ه‌رچه‌نده‌ه‌ندیک‌رسته‌ی‌پرسپاری‌و‌فرمانی‌له‌توانا‌یدا‌هه‌یه‌ئهم‌کرده‌یه‌به‌ته‌ن‌ها‌بگه‌یه‌نیت‌وه‌ک‌له‌گریمانه‌ی‌پیشینه‌ی‌(65, 66)‌دا‌ده‌رده‌که‌ویت .

65. ئاران : دیلان نامه‌کانی منت به کیدا نارد بو دلان ؟

دیلان : نامه‌کانتم به نالاندا نارد .⁶³ من نامه‌م ناردووه .

66. ئاران : نامه‌کانم بنیره بو دلان .

دیلان : هر ئیستا ده‌یاننیرم .⁶⁴ من نامه‌م ده‌نیرم .

67. به‌م‌پیه‌رسته‌یه‌ک‌گریمانه‌ی‌پیشینه‌ی‌ده‌بیت : ئه‌گه‌ر (P) گریمانه‌ی‌پیشینه‌ی‌رسته‌بیت (S) ئه‌وا (p) زیاتر‌رسته‌یه‌له‌ (S) ه‌کانی‌تر (p) په‌سه‌ندکراوه‌له‌وکاته‌ی (S) کراوه‌(واته‌p‌هموو‌کات‌په‌سه‌ندکراوه‌ئهم‌گه‌ر S‌یش‌په‌سه‌ندنه‌کراویت) : له‌کاتیدکدا (S) رسته‌ده‌برپاوه‌که‌یه‌و (P) رسته‌ی‌گریمانه‌ی‌پیشینه‌که‌یه‌, که‌له‌ (S) ه‌لگوینراوه‌یر⁶⁵ .

68. ۱. بوچی ئاران ده‌ستی‌کرد به‌ئاگر‌کردنه‌وه‌؟ (S)

ب. چونکه‌ده‌یویست‌خوی‌گه‌رم‌بکاته‌وه‌ .

پ. چونکه‌نه‌یده‌ویست‌خوی‌گه‌رم‌بکاته‌وه‌ .

⁶⁰ مهرجی‌پا‌ستی‌ده‌کریت‌پیناسه‌بکریت‌به‌وه‌ی‌, که‌رووده‌دات‌له‌ناو‌زماندا‌نه‌وه‌ک‌ئوه‌ی‌, که‌رووده‌دات‌له‌جیهاندا

بو‌زانیا‌ری‌زیاتر‌بروانه‌ (18 : 2000) Kate Kearns و (17 : 1999) Jean Stilwell P ecci

⁶¹ Stephen C. Levinson (175 : 1983)

⁶² www.ux1.eiu.edu/~cfbxb/class/1900/prag/presupp1.htm

□□ ئاران ئاگرى كرده وه . (P)

رسته ی (بوچی ئاران ئاگرى كرده وه) رسته پرسىارييه كه يه ، كه گریمانە ی پیشینه ی (P) له خودا هه لگرتوو و مهرجى راست يان هه له بوونى رسته ی (P) له رسته ی پرسىاره كه يان له رسته ی وه لامه كه دايه له بهرئه وه ی خودى رسته ی پرسىار چه مكى راستى يان هه له بوون هه لئاگریت .

1.69 . ئاران بولبوله كان به ديلا ن بفروشه .

ب. سبه ينى ده يانبه م بوى .

پ . به ديلا نيان نافروشم

□□ ئاران بولبوله كانى ده فروشيت .

هه روه ها رسته ی پرسىار و فه رمان به پيى ئه و جوړى ئه و رستانه ی تييدا ده نوينرين تايبه تى ئه و جوړه رستانه وه رده گرن بو نمونه :

ژ.	جوړى رسته	رسته ی پرسىار	رسته ی فه رمان
1.	رسته ی سه رجيناوى □□	ئه وه كى بوو پاسكي له كه ي چا ككرد ؟ □□ كه ستيك پاسكي له كه ي چا ككرد . □□	ئه و پاسكي له بو خو ت چا ككه . □□ كه ستيك پاسكي له چا ككه كات
2.	رسته ی شيوه جيناو	ئه وه ی ئاران چا ككرد بوو چى بوو ؟ □□ ئاران شتيكى چا ككرد وه . □□	تو بچو پاسكي له كه ت چا ككه . □□ تو شتيك چا ككه كه يت
3.	ناسراو كردنى وه سفكراو	كى به ليها تو يانه پاسكي له كه چا ككه كات له گوزه ره كه تان ؟ □□ كه ستيكى ليها تو وه ه يه له گوزه ره كه تان	به كاراما نه پا سكي له كه م له گوزه ره كه تان بو چا ككه . □□ كه ستيكى كارا مه ه يه له گوزه ره كه تان .
4.	فید چاره كانى چاوه پروانكردن	ئاران پاسكي له چا ككه كرد ؟ □□ ئاران پا سكي له له تيروانيني كى زانستيانه وه چا ككه ده كرد . □□	ئاران واز له چا ككردنى پا سكي له بهينه . □□ ئاران له تيروانيني كى لوژيكيانه وه پا سكي له چا ككه كات .
5.	رسته ی پروونكردنه وه	ئاران چى كرد بو ئه وه ی جه ماوهر سه رسام بكات ؟ □□ ئاران شتيكى كرد . □□	شتي ك بكه بو ئه وه ی ناو بانگ په يدا بكه يت . □□ شتيك ده كه يت . □□

2. 2. 4. جوړه کانی گریمانه ی پیشینه له رسته ی پرسیار و فرماندا

قسه کەر له کاتی ناخاوتندا هه لده ستیت به دانانی گریمانه پیشینه کانی و پیژیه کی گه وره ی ئەم دانانه ی په یوه سته به وشه و فریزه کانه وه، که له کاتی ناخاوتندا به کاریا نده هیئت به مهش شیکردنه وه کان له سەر گریمانه ی پیشینه له پئی پروسه ی دابه شبوون و دانانی گریمانه کان له پووی ئه رکه واتاییه کانیانه وه ولیره شه وه چه ند چه شنیک له گریمانه ی پیشینه جیاکراوه ته وه، که له رسته ی پرسیار و فرمانیشدا به شیوه یه کی جیا جیا ده بینریت ته وه هه روه ها ((نه و گریمانه پیشینه ی له رسته یه کدا به هو ی وشه یه کی تاییه تیه وه ده ستنیشان ده کریت، که پئی ده وتریت گریمانه ی پیشینه ی ده ستپیکردن Trigger Presupposition)) ئه م گریمانه یه له له شیوه ی کهره سته کانی ناو رسته دایه، که وه ک سهره تایه ک وایه بو نا سینه وه وه یما دان به بوونی گریمانه بو نمونه کرداری (مردن) له رسته ی پرسیاریدا دهر خه ری ئەم جوړه گریمانه یه یه چونکه فیچه ره کانی له به کاره یاندا وایلیده کات قسه کەر به نا سانی مامه له ی له گه لدا بکات و گریمانه ی پیبخته پوو .

70 . چۆن ئه وپیاوه ی دوینی له نه خوشخانه بوو مرد؟

□□ پیاوه که مرد

هەر له سهره تای دهر که وتنی (مرد) له رسته که دا دهر خه ری گریمانه ی پی شییه نه ی ده ستپیکردنه .

کارتونین سیویه ک جوړ له م کهره ستانه ی دیاریکردوه □□ جوړیکی تایبته کردوه به رسته ی پرسیاریه وه و به جوړه کانی رسته ی پرسیاریشه وه (پرسیارى ئا / نه ، پرسیارى هه لباژردن ، پرسیاربه وشه ی پرسیار) پروانه نمونه کانی (71 ، 72) .

71 . هیلکه له مریشکه یان له که له شیر ؟

له ئاوه زى گو یگردا (هیلکه له مریشکه و هیلکه له که ل شیریشه) .

□□ هیلکه له مریشکه .

72 . کی ماموستای میلله ته ؟

□□ که سیک هه یه ماموستای میلله ته .

64 (179 : 1983) Stephen C .Levinson

65 سه رچاوه ی پیشوو (183)

2. 2. 4. 1 گریمانه‌ی پیشینه‌ی متبوو □□ Potential Presupposition

پابه‌ندبوونه‌کانی ئەم چه‌شنه له گریمانه زیاتر به دەورو به‌روه‌یه ، که تییدا قسه‌که‌ر زیاتر جه‌خت له سەر دەورو به‌ر ده‌کات و له ناو پرسته‌کاندا زیاتر مه‌به‌ستیکی دیاریکراوی هه‌یه و فووکسی ده‌خاته سەر به‌مه‌به‌ستی ناسینه‌وه‌ی له‌لایه‌ن گوئگره‌وه و شیکردنه‌وه‌ی به‌و پییه‌ی ئەو ده‌یه‌وئیت پرسته‌که‌گه‌یه‌نراو بییت .

له دەورو به‌ریکی فیزیکیدا ، که هه‌ندیک ده‌نگی تفهنگ بیستراییت له نزیك قسه‌که‌ره‌وه
73 . ا. په‌نگت زه‌رد هه‌لگه‌پاوه چی بووه ؟

ب. قلیشایه‌وه

□□ شتیکی خراب پرووی داوه .

له (73) دا به‌ستنه‌وه‌ی (په‌نگت زه‌رد بووه) به‌(ده‌نگی دەورو به‌ر) هوه‌چی سهرنجی قسه‌که‌ره‌وه ده‌یه‌وئیت گوئگر به‌پیی ئەو فووکسه‌ی ئەو وه‌لامه‌که‌ی پرکب‌خات و بیگه‌یه‌نیته‌وه قسه‌که‌رو گوئگر به‌پیی ئەم باره به‌وشه‌ی (قلیشایه‌وه) گریمانه‌ی پیشینه‌ی پرسته‌ی پرسیار و وه‌لامه‌که‌ی کردووه به‌یه‌ک و له‌و پرده‌وه وه‌لامی خو‌ی داوه‌ته‌وه و له‌زمانی کوردیدا به‌هو‌ی هه‌ل‌بژاردنی وشه‌ی پرسیاره‌وه قسه‌که‌ر ده‌توانریت جه‌ختکردن و فووکسی خو‌ی بو‌تو‌پیک و باسی پرسیاره‌که‌ی دیاریبکات بو‌نموونه له‌(73 . ا) دا به‌به‌کاره‌ینانی وشه‌ پرسه‌کانی وه‌ک (چۆن ، که‌ی ..) ده‌توانرا به‌کاره‌نریت له‌پرسته‌که‌دا به‌لام هه‌مان گریمانه‌ی پیشینه‌ی نه‌ده‌بوو به‌لکو ئەو کاته له‌پری دەورو به‌ره‌جیا جاکانه‌وه گریمانه‌ی تری بو‌ده‌کرا ، که تییدا (پروودانه‌که) مه‌به‌ست نه‌ده‌بوو تیا یاندا وه‌ک (چۆن په‌نگت زه‌رد هه‌لگه‌پا) .

له‌پرسته‌ی فه‌رمانیشدا به‌هه‌مان شیوه‌ی پرسته‌ی پرسیار قسه‌که‌ر به‌پیی ویست و داواکانی خو‌ی گریمانه‌ی پیشینه‌کان پرک ده‌خات و که‌رسته‌ی تایبه‌تی بو‌به‌کارده‌هینیت له‌ناو پرسته‌دا .

74 . ا. که‌م بخو‌ی بازیا تر قه‌له‌و نه‌بییت .

□□ تو‌قه‌له‌ویت .

وشه‌ی (قه‌له‌و) وروژینه‌ره و له‌و پرگایه‌وه قسه‌که‌ر ده‌یه‌وئیت گریمانه‌ی پیشه‌کی خو‌ی بگه‌یه‌نیته گوئگر و له‌هه‌مان کاتدا کرده‌یه‌کی راپه‌راندنی پی‌جیبه‌جیبات .

⁶⁶ گریمانه‌ی پیشینه‌ی متبوو مه‌به‌ست لی‌ی بریتیه له‌و گریمانه‌یه‌ی ، که نادیاریی و له‌شیوه‌ی دیارده‌یه‌کی په‌نهان و

مترادودا له‌پرسته‌که‌دا هه‌یه‌و له‌پری دەورو به‌ره‌که‌یه‌وه ده‌گه‌یه‌نریت

2 . 4 . 2 . 2 Existential Presupposition **بۆن پيشينه گریمانە**

ئەو كەرستانەى لە ناو پسته كەدان لەم چە شنه گریمانەى پيشه كىيەدا گرنگان پيدەدریت و دەبنە تەوهرەى گەيان دنى مەبەست لە قسه كەرەوه بۆ گوئگر ، بەم پيشه گریمانە كە پشت دەبەستیت بە جوړه كانی فریز بەتایبەتى فریزی دیارخەرى وەك لە (72) دا دەردەكەوئیت :

75 . پشیلەكەتت بۆ كوی برد ؟

□□ تو پشیلەت هەیه

76 . چیه كەت فریدا ؟

□□ توشتیكت هەبووه .

لە پستهى (76) فریزی دیار خەرى لە وشەیهكى پر سيارو ئامرازى نا ساندنى (ه كە) پيكتاتوو بە مەش خودى وشەى پرسەكە مەبەستە لە پسته كەدا بەلام لە (75) دا فریزی دیارخەرى (پشیلەكەت) ئەو گریمانەیه یە ، كە قسه كەر پيكتاتوو و پووبەرووى گوئگرى دەكاتهوه .

77 . پارەى وردەم مەدەرى .

□□ پارەى وردەت هەیه .

لە پستهى فەرمانى (77) دا قسه كەر فریزی دیارخەرى (پارەى وردە) دیاریدەكات بۆ ئەوهى گریمانەكەى پى بەرهم بهینیت لیره دا خاوه نیتی بەگشتى و فریزی دیار خەرى ئەرك دەببیت لەم چەشنهى گریمانەى پيشينه دا .

زمانى كوردى دوو جوړ کردارى (بوون) ليك جیاده كاتهوه ، و بوونيك بە مەبەستى (كىنونه) بەكاردهینیت ئەمیش جوړيك لە گریمانەى پيشينهى بوونى تیدا یە لەو پستانەى ، كە کرداره كەيان لەم جوړه کردارهى تیدا یە .

78 . برنجى كوردیت هەیه ؟

□□ برنجت هەیه

لە پستهى (78) دا خودى کردارى (هەیه) بووه تە هەلگری گریمانەى پيشينهى بوونه كە و گوئگر ئاراستەى ئەو بوچوونه دەكات ، كە قسه كەر لە پسته كەیدا کردارىكى بەكارهیناوه ، كە لەیه كاتدا گریمانەیهكى پيشينهى دەستپيكرده بۆ هاتنى گریمانەى پيشينهى بوونه كە لە پسته كەیدا

2 . 2 . 4 . 3 گریمانه‌ی پیشینه‌ی راسته‌قینه Factive Presupposition

((چەند چەشنیک گریمانه‌ی پیشینه‌ی هه‌یه کرداری (ده‌زانی) تیدایه وهك پروداو , که له پیکهاتن و واتادا ده‌بیته (هه‌موو که‌سیک Q ده‌زانیت))) کرداری (ده‌زانی) ده‌بیته هو‌ی دروستبوون و پیکهاتنی گریمانه‌ی هه‌بوون چونکه کرداره که له فی‌چهره واتاییه‌کانیدا هه‌لگری گریمانه‌ی پیشینه‌یه له چەشنی (بوون) له‌به‌رئوه‌ی به‌به‌کاره‌ینانی قسه‌که‌ر ئه‌رکی بوونی ئه‌و گریمانه‌ی پیشینه‌ی پیداو وهك له پسته‌ی (79 , 80) دا درده‌که‌ویت .

79 . ده‌زانیت خانووه‌که‌یان پووخواه ؟

□□ خانووه‌که پووخواه .

80 . ده‌زانیت ده‌بی ئیستا بچیت خانووه‌که‌یان له‌گه‌ل چاکبکه‌یت .

□□ ده‌بیته خانووه‌که چاکبکه‌یت .

په‌یوه‌ست به کرداری (ده‌زانی) یه‌وه چەند کرداریکی تریش هه‌ن , که ئه‌رکه‌کانیان وهك کرداری (ده‌زانی) یه ((کرداره راسته‌قینه‌کان به‌نهری کردن یان ئه‌ری بوونیان هه‌مان گریمانه‌ی پیشینه‌ی راسته‌قینه ده‌نوین وهك کرداره‌کانی داوای لی‌بووردن ده‌که‌م , خو‌شحالم , په‌شیمانم)) .

81 . ا . په‌شیمانیت له‌وه‌ی دلانت په‌نجانده ؟

□□ دلانت په‌نجانده .

ب . په‌شیمان نیت له‌وه‌ی دلانت په‌نجانده ؟

□□ دلانت په‌نجانده .

ئوه‌ی له‌پسته‌ی (81 , ا و ب) درکه‌وتوووه‌ئوه‌یه کرداری راسته‌قینه , که هو‌کاری دروستبوونی گریمانه‌ی راسته‌قینه‌یه له‌ده‌وربه‌ر و زمانه‌که‌دا پرویان داوه‌وهك راستیه‌که , که ناکریت په‌تبکرته‌وه‌به‌مه‌ش گریمانه‌که‌ی له‌هه‌ردوو باری (نه‌ری و ئه‌ری) دا وهك خو‌ی ده‌مینیته‌وه‌ئهم‌باره بو‌پسته‌ی فه‌رمانیش دروسته‌و گونجاوه‌وهك له (82) دا درده‌که‌ویت .

82 . داوای لی‌بووردن بکه‌له‌وه‌ی کردووته .

□□ کاریکت کردووه

2 . 2 . 4 . 4 گریمانه‌ی پیشینه‌ی لیکسیکی Lexicon Presupposition

له گریمانه‌ی پیشینه‌ی ده ستپیکردندا جوړیک کردار جیاده‌بیته‌وه ، که ده‌کریت مامه له‌ی لیک‌سیکیان له‌گه لدا‌بکریت و ئەم گریمانه‌ی ((له رپی رسته‌ی هه‌والیه‌وه ده‌رده که‌ویت وه‌ک کرداری وازمه‌ینا ، ده‌ستپیکرد ، سه‌رله‌نو‌یبووینه‌وه)) هه‌روه‌ها کرداری (بریه‌وه ، کوتایپه‌ینا ، گه‌رانه‌وه ... هتد) له زمانی کوردیدا ئەم جوړه گریمانه‌ی پیشینه‌ی به‌رهمه‌هینن و تهنه‌ها له رسته‌ی هه‌والیدا ئەرکه‌کانیان به‌جیناهینن به‌لکوپه‌یوه‌ست به‌و ده‌وربه‌ره‌ی تییدا به‌کارده‌هینرین گریمانه‌ی پی‌شه‌کیه‌ لیک‌سیکیه‌کانیان له‌رسته‌ی پر‌سیار و فەرمانی شدا ئەرک و کرده‌ی لیک‌گه‌یشتنه‌کانیان خو‌یان به‌ئە‌نجام ده‌گه‌یه‌نن .

فیچه‌ره‌ لیک‌سیکیه‌کان و پیناسه‌ی واتایی و فەرهنگی دیا‌رخه‌ری ئەو گریمانه‌یه‌ن ، که کرداره‌که به‌ماتی له‌خویدا هه‌لیگرتوون پروانه‌ نه‌خشه‌ی ( ) .

بریه‌وه : که‌سیک له‌وه‌و پیش به‌رده‌وام بووه له‌سه‌ر شتیک و چه‌ندباره‌ی کردوته‌وه و له‌خالیکی دیا‌ریکراودا و به‌شیوه‌یه‌کی توند جاریکی تر نه‌چیته‌وه سه‌ری و باسی ناکاته‌وه .

گه‌رایه‌وه : که‌سیک له‌وه‌و پیش به‌رده‌وام بووه له‌سه‌ر شتیک و چه‌ندباره‌ی کردوته‌وه و له‌خالیکی دیا‌ریکراودا وازیله‌یناوه به‌لام بو جاریکی تر چوته‌وه سه‌ری یان باسیکردوته‌وه .

گه‌رایه‌وه	بریه‌وه
+ چوونه‌وه‌سه‌ر	- چوونه‌وه‌سه‌ر
+ به‌رده‌وامبوونه‌وه	- به‌رده‌وامبوون
- وه‌ستانه‌وه	+ وه‌ستان له‌کاریک
+ ده‌ستپیکردنه‌وه	- ده‌ستپیکردنه‌وه

هه‌ریه‌که له‌و فیدچه‌رانه‌ی له‌ پروونکردنه‌وه‌ی سیما فەرهنگیه‌کانی کرداره‌کانی (بریه‌وه و گه‌رایه‌وه) دا ده‌رده‌که‌ون ده‌ب‌نه‌ دروستکردنی پیناسه‌ی لیک‌سیکی کرداره‌که و پا‌شان ده‌ب‌نه گریمانه‌ی پیشینه‌ی فەرهنگی رسته‌که (ئەم قسانه‌ی بره‌ره‌وه) و (بگه‌رپه‌ره‌وه سه‌رکاره‌که ت) دیا‌ریکردنی گریمانه‌که‌یان له‌ رپی پیناسه‌ی فەرهنگی هه‌ردوو کرداری (بره‌ره‌وه ، بگه‌رپه‌ره‌وه) هوه ده‌بیته‌

83. ا. ئاران وازيھيئاوہ له هاتوچوکردنتان ؟

□□ راهاتبوو له سەر هاتوچوکردنتان .

ب. ئاران وازينه هيئاوہ له هاتوچوکردنتان ؟

□□ راهاتبوو له سەر هاتوچوکردنتان

پرستەي پرسياري (83. ا و ب) دا کرداري (وازيهيئاوہ , وازينه هيئاوہ) وهك ليك سيم له پرستەكه دا به كارها توون و جه ختيش نه كراوه له سەر پرستەقينه ي بونيان ئەمەش ئەو خالە يه , كه له گریمانەي پرستەقينه ي جيا ده كاته وه .

84. ا دستبكه ره وه به كاره كانت .

□□ له وهو پيش كارت كردووه .

ب . دست مه كه ره وه به كاره كانت .

□□ له وهو پيش كارت كردووه .

پرستەي فهرماني (84 . ا , ب) ئەركي ليكسي به کرداري (دستبكه ره وه و ده ستمه كه ره وه)

راپه پاندوو به مەش گریمانە پيشينه كەي له چه شني گریمانەي پيشينه ي فرهه نگیدايه .

2 . 2 . 4 . 5 گریمانەي پيشينه ي ناراسته قينه Non-Factive Presupposition

ئەو پرستانەي ئەم جوړه کردارانه ي تیدا يه ئەوه دەرده خەن , كه ئەو گریمانە يه ي له لایه ن قسه كه ره وه دانراوه پرستەكه ي بو دەربراوہ گریمانەي ناو پرستەكه له گەل لوژيكا يه كناگریته وه و ناگونجیت به پيی پيوانه كانی راستی ((وهك کرداره كانی خه ومبيني , وینامکرد , نیشانیدا) بر□

85. ا. له خهوت دا دهوله مەند بووبوویت ؟

□□ دهوله مەند نیت .

ب. له خهوتدا دهوله مەند نه بووبوویت ؟

پ . له خهويشتدا دهوله مەند نه بوویت ؟

□□ دهوله مەند نیت .

⁷⁰ سهراوه ي پيشوو (29)

پرستهی (85) گریمانهی ناراسته‌قینه‌که شوینی خوئی گرتوو به‌لام له پرستهی (85 . ب) هه‌ر چه‌ند به هه‌مان وا تایی گریمانهی پی‌شیننه‌ی ناراسته‌قینه‌ی (85 . 1) دیت) به‌لام قسه‌پیکه‌رانی زمانی کوردی پرستهی (85 . پ) زیاتر به هه‌لگری مه‌به‌ستی گریمانه‌که‌ی داده‌نین ئه‌ویش به‌هوئی به‌کاره‌ینانی ئاوه‌لکرداری (یش) هوه‌یه , که پرسته‌که‌ی پرسته‌وخو به ده‌ورو به‌ره‌که‌یه‌وه ده‌به‌ستیته‌وه .

86 . خؤ وانیشان بده نه‌خو‌شیت .

□□ نه‌خو‌ش نیت .

پرستهی (86) ئه‌وه‌ده‌رده‌خات , که پرستهی فره‌مانیش ئه‌م دیارده‌یه‌ی تیدا ده‌بینریته‌وه و گریمانه‌که‌ش له پرسته‌که‌دا په‌یوه‌سته به‌و کرداره‌ی تیدا به‌کاره‌ینراوه هه‌روه‌ها ئه‌و که‌ره‌ستانه‌ی , که بو‌پرسته‌که‌به‌کارده‌هینرین به‌و واتا‌یه‌ی ده‌بیت , که‌ره‌سته‌کان له کاتی به‌کاره‌ینانیشیاندا هه‌روه‌ک ئا‌ستی سینتا‌کسیان له گه‌ل‌یه‌کدا ب‌گونجین و داوای یه‌کتر ب‌که‌ن بو‌نموونه پرسته‌ی (86) کرداره‌که‌به نه‌ری له گه‌ل‌که‌ره‌سته‌ی (نه‌خو‌شیت) ناگونجیت و به‌مه‌ش ئه‌رکی پرسته‌که‌وه‌ک گریمانه‌ی پیشینه‌ی نا‌راسته‌قینه‌جیبه‌جی نابیت .

2 . 2 . 4 . 6 گریمانه‌ی پیشینه‌ی دروینه Counterfactual Presupposition

پرسته‌ی مه‌رجی و گومان ئه‌م چه‌شنه‌ی گریمانه‌ی پیشینه‌ی دروست ده‌که‌ن ولی‌رده‌ئا‌م گریمانه‌یه نه‌ک ته‌نها هه‌له‌یه به‌لکو دژ به‌راسته‌یشه به‌و واتا‌یه‌ی له پله‌ی نا‌لوژیک بو‌ونه‌که‌یدا له گریمانه‌ی پیشینه‌ی ناراسته‌قینه‌زیاتره و سنووری به‌ستنه‌وه‌ی قسه‌که‌ر به‌ده‌ورو به‌رو دنیاوه‌پچراوه , و به‌شيوه‌یه‌که‌هیچ مه‌ودایه‌کی بو‌هاتنه‌دی نه‌هیشتوته‌وه .

له ده‌ورو به‌ری‌کدا , که دوو که‌س شه‌رده‌که‌ن :

87 . ئه‌گه‌ر نه‌خو‌ش نه‌ده‌بوویت چیت ئه‌کرد ؟ ده‌تکو‌شتم .

□□ هیچت پیناکریت .

له (87) دا که‌مکردنه‌وه‌ی پایه‌ی گوئیگر له لایه‌ن قسه‌که‌ره‌وه‌هۆکاری دروست بوونی گریمانه‌ی پیشینه‌ی دروینه‌یه له‌رووی ده‌ورو به‌ری کو‌مه‌لایه‌تیه‌وه و په‌یوه‌ست به‌لایه‌نی پراگماتیکی زما نه‌وانی ناو‌پرسته‌که‌ش قسه‌که‌ر له‌ری به‌کاره‌ینانی پرسته‌یه‌کی ئالۆزه‌وه‌کرده‌ی

لیکگه یشتنه که ی نه نجام داوه ، که خوئی له خویدا گرفتیک بو پروژهی گریمانهی پیشینه که ش دروست ده کات .

88 . ئەگەر کاریکت نه کردووہ تائیسنا ، له مه وداش هه رههچ مه که .

□□ ئیشی پیناکریت .

به هه مان شیوهی پستهی (87) پسته که به پیدچهوانهی پاستیه وهیه به لکو دژی شی ده وه سستیته وه چونکه پهنگه که سیک له ماوهیه کی ته مه ندا ئیشی نه کردبیت له قونا غه کانی تری ته مه نیدا کاریک بکات به لام قسه که ر لیره دا هه موو ریگا کانی له گو یگر گرتوو و له چیوهی گریمانیه کی پیشینهی ناراستدا ده یه ویت بیهیلایته وه .

ئهم چه شنه گریمانهی پیشینه گرفت دروست ده کات وه که له (87) ده رکه وتوو ، که به شیوهیه کی میتافووری گریمانیه که ده رکه وتوو ئه ویش له به ری کدادانی دوو گریمانیه له دوو پسته ئالوزه که دا ، هه روه ها (88) یش به هه مان شیوه ئه مه ش ده گه ریته وه بو ئه و تیکچرژانهی گریمانیه کان له و جو ره رستانه دا هه یانه .

2 . 2 . 4 . 7 گریمانیه پیشینهی دروستیهی Structural Presupposition

دروستهی پسته له م گریمانیه دا ئه رکی جیا کردنه وهی ده بینیت له گریمانیه کانی تر ((هه ندیک گریمانیه به هوئی دروسته وه دروسته بن وبه مه ش پسته کان ده توانرین شیبکریته وه به جو ریک له قسه که ردندا ده توانین گریمانیه کانیا ن پیکب خهین چونکه دروسته کانیا ن وه که گریمانیهی پاست وایه))⁷¹ وئهم چه شنه بو ئه و گریمانیه به کار ده هیئریت ، که له پستهی پرس یاردا هه یه - به تایبتهی پستهی پرس یار ، که له و شهی پرس پیکهاتبیت - و زان یاری دوا ی و شهی پرس که وه که گریمانیه کی راسته قینه مامه لهی له گه لدا ده کریت .

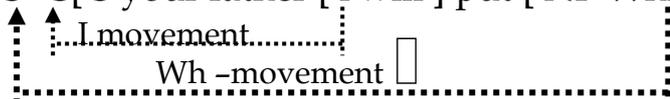
دروستهی پووکه شی پستهی پرس یار له زمانی کوردیدا تا راده یه که وه که دروسته ی قولایه تی ((پستهی پرس یاری پیزمانی کوردیهی یاسای گواستنه وهی " α بجوولینه " نیشاننادات و نییه تی . به م شیوهیه ، پستهی پرس یار دروسته ی قولایه ی پستهی زمانی کوردیهی ده گریته وه و وه کیه کن))⁷² په یوه ست به مه شه وه زمانی گوردی له زمانی ئینگلیزی جیا ده بیته وه له پووی جیا کردنه وهی گریمانیهی پیشینهی دروستیه وه چونکه جولاند نه کانی و شهی پرس له زمانی

George Yule (1996 : 28)⁷¹

مه مه دی مه حوی (2001 : 197)⁷²

ئینگلیزیدا گواستنه وهن (Wh -movement) به مهش گریمانه پيشینه دروسته کانی هه مان گریمانه ی پيشینه ی دروسته ی قول ناین به لکو گریمانه ی پيشینه ی دروسته ی پروکesh ده بن نه و پرستانهش , که له ری ئاوازه وه پرسیاره کانیاں دهرده برن له ئاستی فونه تیکی دان و گریمانه ی پيشینه که یان ده که وی ته دوی ئاوازه ی پرسته که وه و به تای بهت نه و شوینه ی, که پارتیکلی (ئایا) ی تیدایه بروانه نمونه کانی ( ) بهشی یه که م .

89 . [S' C [S your father [i will] put [NP Which car] in the garage]]⁷³

90 . له کوئ پاسکیلی کری ؟

□□ نه و پاسکیلی کری .

91 . چۆن پاره کهت دایه دهستی ؟

□□ پارهت داوه تی .

له پرسته ی (90 , 91) دا گریمانه پيشینه کان له و شوینه وه دهست پیده کات , که له دوی وشه پرسه که وه یه و به هوئ دروسته ی پرسته پرسیاره که وه گریمانه پيشینه که به ئاسانی دهناسریتته وه و قسه کهر به ئاسانی گریمانه که ی بو ریکده خریت .

له دروسته ی پرسته ی فه رمانیشدا به هوئ کرداره که یه وه گریمانه که ی دهستنیشانده کریت و تا نه و که ره ستانه ی له پيش کرداره که وهن ده بنه گریمانه پيشینه که بو نمونه بروانه (92 , 93) .

92 . خیرا به ئو تومبیله که برۆ بو لای پورت . □□ تو خیرا ده پرویت .

93 . خانوویه کمان له لای خوتانه وه بو بگره . □□ تو خانوومان بو ده گریت .

پرسته کانی (92 , 93) نه وه دهرده خن , که کرداره که له پرووی هیزه وه (تیدیه پر بیت یان تینه په ر) دهریده خات , که پرسته که له گریمانه پيشینه که یدا به چ جوریک ریک ده خریت و تا نه گه ر تینه په ر بوو نه و ده بیت بکه ر و بهرکاریش له گه ل کرداره که دا بن بو گریمانه پيشینه که به لام له پرسته یه کدا , نه گه ر کرداره که تینه په ر بوو نه و یه کیک له ئاوه لکرداره کان له گه ل کرداره که دا ده بنه گریمانه ی پيشینه (وشه کانی پرس گریمانه ی پيشینه دروسته که ن له پرگای گوپان یان بو

⁷³ Andrew Radford (1988 : 465) بو زانیاری زیاتر دهرباره ی گواستنه وه کانی زمانی ئینگلیزی بروانه

گوڤراوئیک (کی ۱۷ که سیک)، له کوئ- له شوئینیکدا، چون ۱۱ به هوئ شتیکه وه)) ۱۱ نه و گوڤراوهی له بری وشه ی پرسیاره که له رسته پرسیاره که دا داده نریت ده بیته د یاریکردنی نه و گریمانه پیشینه یه ی رسته که ده یگه یه نیت به تایبه تی، نه گه ر له رسته ی وه لآمه که دا به پرونی نه خرابووه پرو، به شیوه یه ک پیکهاته ی رسته ی پرسیاره که ده توازیت گریمانه که بخا ته پرو، نه گه ر له پئی رسته ی وه لآمه که شه وه نه بیته .

94. ۱. کی پروفیسوره له زماندا له زانکوئ کامبردج ؟

۱۱ که سیک پروفیسوره له زماندا له زانکوئ کامبردج .

ب. لیفنس پروفیسوره له زماندا له زانکوئ کامبردج .

به کارهینانی وشه ی ۱۱ که س ۱۱ له جی وشه ی پرسبی ۱۱ کی ۱۱ نیشانکه ری گریمانه پیشینه ی رسته که یه، که له پئی دروسته که یه وه د یاریکراوه هه روه ک چون له پئی وه لآمی رسته پرسیاره که شه وه ده بینریت ته وه وه له (94 . ب) دا ده ر که وتوه . ده ر که وتنی هه ر یه ک له چه شنه کانی گریمانه ی پیشینه له رسته کاندایا جیا نین به لکو له رسته یه کدا ده کریت دوو چه شن یان زیاتر له گریمانه یه کی پیشینه هه بیته ((کی هاری بینی؟ : گریمانه ی پیشینه ی بوون و راسته قینه ی تیدای، که ی هاری له لیدانی ژنه که ی وه ستا؟ : گریمانه ی پیشینه ی بوون و راسته قینه ی تیدای)) ۱۱

2. 2. 5 ناچیکیری گریمانه ی پیشینه له رسته ی پرسیارو فرمان دا

له گریمانه ی پیشینه ی پراگماتیکی دا چه ند گرفتیک پرو به پروی دیارده که ده بیته وه، که پئی ده وتریت گرفتی گریمانه ی پیشینه و هوکاری نه م گرفته ده گه پیتته وه بو چه ند هوکاریک له وانه (نابه رجه سته بوونی له رسته دا و نه وره فتارا نه ی هه یه تی له رسته ی ئالوزدا و بوونی ئیذته یلمینت یان هه ندیک دیارده ی تری پراگماتیکی وه ک گریمانه ی پیشینه) قسه که ر له م بارانه دا به شیوه یه ک مامه له له گه ل گریمانه کاندایا ده کات، که گوئگر ناتوانیت به ئاسانی له کرده ی لیکه ی شتنه که بگات له هه مانکا تدا قسه که ر ده توازیت لیدان په شیمان بپیتته وه و ئالوز یه ک دروستبکات له ناو رسته که دا، که مه به سته شاراوه کانی خوئ له گه ل و اتا پیتی رسته که دا له یه ک دوور بخاته وه .

74 بروانه Stephen C. Levinson (1983 : 184) هه روه ها بروانه

<http://www.sfu.ca/linguistics/wccfl24/Abstracts/Fitzpatrick.pdf>

سیمایه کی گرمانه ی پیشینه نابهرجه سته بوونیتی و وهك تایبه تییهك له زوړ ده و روبه ردا دیارنامینیت ته نانهت له ده روبه ری زمانه وانیشدا بوونمونه کرداری (درکی کردووه) بوکه سی یه که م له نه و گرمانه پیشینه یه له ده ست د ه دات , که بو که سی سیه می تاک هه یه تی پروانه (95) .

95 . ا . نه و درکی به وه نه کردووه دزی بازاره کی گیراوه ؟

ب . دزی بازاره که نه گیراوه .

پ . من درکم به وه نه کردووه دزی بازاره که گیراوه ؟

ت . دزی بازاره که گیراوه

گرمانه ی پیشینه ی پرسته ی (95 . ا) بریتیه له پرسته ی (95 . ب) به لام له کاتی گوږانی بکه ری پرسته که دا له (95 . پ) دا نه بوته گرمانه ی پیشینه و دیار نه ماوه و بهرجه سته نه بووه له هه مانکاتا گوږاوه بو (95 . ت) , که نه م گرمانه یه جیاوازه له (95 . ب) .

96 . ا . با تو په شیمان بیته وه له قسه کانت .

ب . په شیمانیه له قسه کان .

پ . با من په شیمان ببه وه له قسه کانم .

ج . په شیمانم له قسه کان .

له پرسته ی پرسیاریدا نه م گرفته به تایبه تی له فهرمانی ناراسته و خوډا دهرده که ویت چونکه له م جوړه فهرمانه دا بکه ره کان توانای گوږانیان هه یه به لام له فهرمانی راسته و خوډا بکه ر (تاک ی) که سی دووه مه و جوړه کانی تری که سه کانی تیډا دهرناکه ویت .

له پرسته ی ئالوژدا به پیی نه وه تایبه تیانه ی گرمانه مان پیی شیکرده وه ده بیت گرمانه ی پرسته گه وره که (پرسته ئالوژه که) پیکه اتب یت له کوئی گرمانه ی پرستیه پیکه ی نه کانی (($S^0 = S1 + S2 + S3 + \dots + Sn$)) به لام نه و گرفته ی له پروژهی گرمانه ی پیشینه دا سه ره لده دات نه وه یه گرمانه ی پی شه کی یه کیک له پرستیه پا شکوکان $\square$ نابیته به شیک له

⁷⁶ سه رچاوه ی پیشوو (190)

⁷⁷ پرسته ئالوژه کان دارشته کانیان له پراگماتیکدا به پیی مه به ست گه یاندنی نامرازه لیکه دهره کانیان پولین ده کریت له گرفتگی پروژه که شدا کاریگری زوریان هه یه له نابهرجه به سته بقوون و هه لوه شاننده وه ی گرمانه ی پیشینه ی پرسته کان (نه ری) Nagation (N1) دلان نه بوو گولانه کی شکانده بوو (N2) سه روکوماری ئی سپانیا جه ماوه ری نیه) , (لیکان Conjunction (A1) نه وه دلان بوو گولانه کی شکانده بوو و نارانش بوو ئاوینه کی شکانده بوو)

گریما نهی پښینهی رسته سهرهکیه نالوژه که ئه ویش هه ندیک جار دهگه ریته وه بو بوونی ئینته یلمینت .

97. ا و امان ده زانی ئاران نه خوشه و که چی نه خوشیش نه بوو ؟

ب. ئاران نه خوشه , ئاران نه خوش نییه .

رسته ی (97 . ا) دروسته ی رسته یه کی نالوژه و رستیه ی پاشکوی (که چی نه خوشیش نه بوو) نابیته به شیک له گریما نهی پښینهی رستیه ی سهره کی (که س دهیزانی ئاران نه خوشه) به مەش له (97 . ب) دا پیکدادانیک له نیوان ئیذته یلمینت و گریما نهی پښینه دا پروده دات به شیوه یه ک , که ئینته یلمینته که نابیته به شیک له گریما نهی پښینهی رسته سهرهکیه که و به مەش گرفت توشی پروژه که ده بیت

98. ۱. ئه و کتیبانه م بو گه یه نه ره کتیبخانه ی گشتی به لام قه یناکه خو م ده یان به م .

ب. تو کتیبه کان ده گه یه نیته کتیبخانه ی گشتی , من کتیبه کان ده گه یه نمه کتیبخانه ی گشتی .
له رسته ی (98 . ا) دا ده و روبه ری دهروونی کاریگه ری خو ی هه بووه له سهر پیکبه ستنه وه ی رسته نالوژه که به هو ی ئامرازی لیکدانی (به لام) هوه , که ئه میش له خویدا هه لگری گریما نهی پښینه ی جیا جیا یه و (کارتونین) له گریمانه ی پښینه ی ده ستپیکردندا لیکولینه توه .

99. ۱. ده با بروین بو لای ئاران نه خوش هه رچه نده له منیش ساغتره . (p)

ب. ده با بروین بو لای ئاران نه خوش .

□□ ئاران نه خوشه (q)

ج . هه رچه نده له منیش ساغتره .

□□ ئاران نه خوش نییه . (r)

(لیکدراوی پیچه وانه Disjunction یان ئه وه تا ئاران بوو بانکه که ی بریوو یان به ناهه ق له خرایه زیندانه وه) .
(ناماژه ی مهرجی Indicative Conditionals) کاتیک پوداوه که ئه گه ری هه له بونی لیناکریت C1 ئه گه ر ئاران پاساوی دیارنه بونی هه بیت که واته ئه وکات زامو ئه وکه سه یه بانکه که ی بریوه) .
(مو دالی ئه بستمی Epistemic Modal مامه له ده کات له گه ل زانیاره کاندای E 1 رهنگه ئارن ئه وکه سه بیت , که بانکه که ی بریوه E2 له وانه یه ئاران بو بیت ئه وکه سه ی بانکه که ی بریوه) هه ریه که له م دروستانه رسته ی پرسیا ری و فه رمانیشی هه یه و ئه و هوکاه ی وا ده کات له لیکولینه وه یه دا باسیان نه که ین ئه وه یه , که لیکولینه وه که تایبته نییه به گرفتی پروژه که بو زانیاری زیاتر بره وانه (Kate Kearns (2000 :53) .

$$r \gg \text{not } q$$

له پرستهی (99 . ب) دا گريما نهی پيشينه که (q) هو له (99 . ج) دا (r) ه، که هر دوو کيان پرستيلهی پيکهي نهی پرستهی سهره کی (99 . ا) ن و هره يه که له گريما نهی پيشينه کانين پيچه وانهی يه کترین و گرفتى پروژه که دهرده خه ن له پرستهی فه رماندا .
 بو چاره سهرکردنی نه م پره فتارهی گريمانهی پيشينه له پرسته دا کارتونين مهرجی فلته ریی داناوه (Filter Condition) بو دهرخستنی و جياکردنه وهی گريمانهی پيشينه له ديارده سيمانتيکی و پراگماتيکیه کانی تر به پيی نامرازه ليکده ره کان :

100 . له پرستهی فورمی نه گه ری دا p پاشان q (هروه ها فریز له پرستهی فورمی p و q) گريمانهی پيشينهی پارچه کان بو ماوهی ده بیته بو هه موو پرسته که هه تا q گريمانهی r ده کات و p ده بیته ئينته یلی r .

101 . له پرستهی فورمی نه گه ری p یان q دا ، گريمانهی پيشينهی بو ماوهی ده بیته بو هه موو پرسته که هه تا q گريمانهی پيشينهی r ده کات و (p ~) ئينته یلی r ده کات تی .
 نه م دوو ياسايه مهرجی فلته ری گريمانهی پيشينه ن به واتا یه ی نه و پرسته یه ی ئينته یلی هه بیته گريمانه ی پيشينه ی تیدا نابیته .

102 . تو هاوړی پرسته قينه ی منیت و که چی به و شیوه نا شرينه مامه له م له گه ل ده که یت ؟
 (p)

ب . تو هاوړی پرسته قينه ی منیت . (S1)
 تو هاوړی منیت . (q)

ج . که چی به و شیوه نا شرينه مامه له م له گه ل ده که یت ؟ (S2)
 تو هاوړی من نییت . (r)

$$r \gg \text{not } q \longrightarrow r \gg \sim q$$

بو جی به جیبوونی مهرجی فلته ری له پرستهی (102 . ا) دا ده بوا یه گريما نهی پيشينه ی هه موو پرسته که (p) له کو ی گريما نهی پيشينه ی پرستيله ی (S1) ، که بریتیه له (q) و له گريما نهی پيشينه ی پرستيله ی (S2) بریتیه له (r) پيکها تايه به پيی ياسای (100) بو نه وهی گريما نهی پيشينه ی پرسته که (p) کرده ی گه ياندنه که ی به پيی نه و مه به ست دانا نهی و که قسه که ر له

78 ياساکان له (197 : 1983) Stephen C .Levinson هوه وه رگراوه .

به کارهینانی گریما نهی پید شیندا دا یده نیت به مهش سهرجه می رسته ئالۆزه که ده پید ته ئینته یلمینتی (S2) .

103. ا. چۆن پاره کانم به فیرو نه داون ؟ وپه شیمانم له وهی به فیروم نه داون. (p)

ب . پاره کانم به فیرو نه داون ؟ (S1)

□□ پاره کانم به فیرو داوه . (q)

ج . په شیمانم له وهی به فیروم نه داون. (S2)

□□ پاره کانم به فیرو داوه . (r)

بو جیبه جیبوونی مهرجی دووه می فلتیری گریمانه ی پیشینه (q) , که گریمانه ی پیشینه ی (S1) ده بیت گریمانه ی (r) بکات, که ئه میس له خویدا گریمانه ی پیشینه ی (S2) ه به پیی یاسای (101) و له (103 . ا) گریمانه ی پیشینه ی رسته که به ئه نجام نه گه رشتوو چونکه گریما نهی پیشینه (q) نه بوته ته واوکاری گریما نهی (r) و ئه مهش بوته ریگر له بهردهم جیبه جیبوونی مهرجه که و به مهش (p~) ئیز ته یلی r نا کات که وا ته بهم پیدیه گریما نهی رسته که هه لده وه شیتته وه .

له رسته ی فه رمانیشدا به هه مان شیوه ی رسته ی پرسیری به جیبه جیکردنی یاسای (100 , 101) گریمانه ی رسته ی پرسیری به که سه رکه وتوو ده بیت له کاتی کدا جیبه جیبه نه کریت مهرجی فلتیری گریما نهی پید شینه ری به به کارهینانی گریمانه که نادات له ورسته یه دا و له بری گریمانه که هه ردیارده یه کی تری سیمان تیکی یان پراگماتیکی جیبه ده گریتته وه .

104. ا. با ئه رکه کان وهك خوئی به جیبه نیم و خه ریکم ئه رکه کان وهك خوئی به جیبه نیم . (p)

ب . با ئه رکه کان وهك خوئی به جیبه نیم . (S1)

□□ ئه رکه کان وهك خوئی به جیبه نیم . (q)

ج . خه ریکه ئه رکه کان وهك خوئی به جیبه نیم . (S2)

□□ ئه رکه کان وهك خوئی به جیبه نیم . (r)

له رسته ی (104 . ا) یاسای (100) بریندارکراوه له ئه نجامی بو ماوه یی نه بوونی گریما نهی پیشینه ی پارچه کانی رسته ئالۆزه که بو هه موو رسته که و به و شیوه یه q گریما نهی r نا کات و p نه بوته ئینته یلی r .

105 . له کوټايدا ناران نابیتته که سیکی زانا له زمانه وانیدا و که سیکی نه زانی لیده درده چیت له و بواره دا .

یا سای (101) له پرسته ی (105) دا جی به جینابیت و پرسته که ش گریمانه که ی نابهرجه سته ده بیت و هله ده و شیتته وه .

چونیتی کردنی پرسته کان به باکگراوندیکی ناخاوتن له کاتیکدا که سیک هله ده سیت به دهر برین و په سه ندکردنیا توانست و توانایه کی دیاریکراوی ده ویت چونکه تییدا چهندين نامه message تیده گه یین و شیده که یه وه به بی نه وه ی به وشه وترابن , وه ک لیمانکولیده وه گریمانه ی پیشینه ریگه یه که بوو له کرده ی په یوه ندیکردن , هه روه ها گرفتی پروژه که ش بو پرسته ی پرسیار و فرمان گرانتره له بهر نه وه ی هه ندیک له یا ساکان به شیوه یه کی روون ناکریت به سه ریاندا جی به جیبکریت نه مه ش له بهر نه وه ی پرسته ی پرسیار ی و فرمانی هه لگری (راست بوون و هله بوون) نین , که دهر خه ری مه رجی راستین به لام نه م باره ی هه ردوو جوړی پرسته که ده کریت له ری پرسته ی وه لاهه کانیا نه وه لیکن بدری ته وه ((پرسیار کردن پرسته ی هه والی نین به لام هه موو پرسیاریک به سرو شتی پرسته یه کی هه والی تییدا یه , که له ناو وه لاهه مه را سته وخوکه یدا هه یه . وه لاهه راسته وخوکه ش به هوئی (به لی و نه خیر) هه ده بیت)) هه ندیکی تر له پرسیاره کان ده شیت چهند وه لامیکی راسته وخوئیان هه بیت به پی نه وه و روه ره ی پرسیاره که ی بو به کارده هینریت وه ک نه و پرسته پرسیارانه ی وشه ی پرسی (بوچی) یان تییدا یه .

106 . بوچی ناران رایکرد ؟ ده کریت چهند وه لامیکی هه بیت .

- رایکرد بو نه وه ی بیته جیگه ی سه رنج

- رایکرد بو نه وه ی گه رمی له شی بیاریزیت .

- رایکرد بو نه وه ی فریای ئوتومبیله که بکه ویت .

کوئی وه لاهه کان یه ک گریمانه یان هه یه نه ویش (ناران رایکردوه) یه که بنه مای وه لاهه کان وه که و خودی پرسیاره که شه , نه گه r گریمانه ی پیشینه ی هه موو وه لامیکی را سته وخو بیت بو پرسیار ی Q , که واته p گریمانه ی پیشینه ی Q ده بیت .

بەم پێیە ئەو حالەتەى بەکارهێنرا بوو پرسىار دەتوانرێت بوو گریمانەى پێشینهى فەرمانیش بەکاربهێنرێت ((پرسىار لەو ئەمەكەیدا هەوالی تێداى و فەرمانیش لەجیبەجێکردن و راپەراندنیدا و هەندیک جاریش لەشیوهى رەفتاردا دەبێت و هەندیک جارى تریش بەهوى وەلام بوو فەرمانەكە و پێى دەوتریت (Compliance sentence))

گریمانەى پێشینهى فەرمان ئەگەر (p) گریمانەى پێشینهى بێت بوو هەموو شیوهى رەستەیهكى وەلامدانەوى فەرمان C, Compliance sentences ئەوا p گریمانەى پێشینهى C دەبێت.

گەر لە سەر یەكێك لە هێما كانی هاتوو چۆكردن نوو سرابێت (40 كم) - خودى رەستەى فەرمانەكەیه - ئەوا شیوه رەستەكەى دەبێتە (107. 1).

107. 1. لەخواروو خێرای دیاریكراوه وە لیبخوورە C1.

دوو رەستەى وەلام یان رەفتارەكە وەك لیبسراویتی دەبێت .

ب . من لە خواروو خێرای دیاریكراوه وە لیدەخووم .

پ . من لە خواروو خێرای دیاریكراوه وە لیبخوورم

گریمانەى پێشینه لە (107. ب) و (107. پ) دا دیاریكردنى هەمان گریمانەى پێشینهیه ,كە لە 107. 0. 1) دا هاتوو (من ئامێرێك لیدەخووم) .

رەستەى وەلام لە پرسىاردا و شیوه رەستە لە فەرماندا دروستەى رەستەى هەوالین پەيوه ست بەمەشه وە هەلگری راستبوون یان هەلەبوون و شىكارکردن و لیکولینه وەش لە گرفتى پروژە كە بوو هەردوو جوړى رەستەكە لەم رینگایه وە دەبێت .

2. 2. 6 گریمانەى پێشینه لەرەستەى پرسىار و فەرمانى دادگا و خویندنگاكاندا

گریمانەى پێشینه پەيوهست بەئەو راستى و هەلەبوونانەى دەربارەى شتەكان ,كە دەینوینیت لە دادگا و خویندنگاكاندا بەشیوهیهكى پراكتیكى بەكاردهێنریت بەتایبەتى گریمانەى پێشینهى پرسىار و فەرمان چونكە گریمانەى پێشینه رێ لە بوونى كرده قسەیهكان ناگریت , كە قسەكەر لە رێى ئاخوتنەكانیه وە ئاراستەى گوینگری دەكات .

⁸⁰ سەرچاوهى پێشوو

108. دادوهر : ماله که تان چهند دووره له پرووداوه که وه ؟

ه . ک : دووسی مالمان له نیواندایه... نزیکه ی (20) مه تر . بی

□□ ماله که یان نزیکی پرووداوه که یه .

کرده ی قسه یی رسته ی (108) ته نها بو پکردنه وه ی زانیارییه به لام مه به ست له زانیارییه کان ده رختنی ئه و راستییه یه , که شاهیده که بینویوه تی ئه ویش به دانانی گریما نه ی پیشینه له رسته ی دادوهر دا به وه ی گریما نه ی ئه وه ده کات ئه م ده بیته نزیکی ماله که بو بیته تاوه کو توانی بیته راستی پرووداوه که ببینته , له لایه کی تره وه (ه . ک) گریما نه ی پیشینه ی ناو رسته پرسیاره که ی ره تنه کردو ته وه به لکو له سهر بنه ما و پرنسیپی گریمانه ی پیشینه ی رسته ی دادوهر هله دستیت به وه لامدانه وه ی پرسیاره که .

109. ماموستا : که ی گهر دیله ده بیته به ئایون ؟

ن . ع : کاتی فریدانی ئه له کترؤن .

□□ گهر دیله ده بیته به ئایون .

له رسته ی (109) دا ماموستا وه ک کرده یه کی قسه یی هه لئه ستاوه به وه رگرتنی هیچ زانیارییه ک یاخود کرده یه کی ره فتاری له خویندکاره که دا به لکو له ری گریمانه ی پیشینه که وه هه ستاوه به تاقیکردنه وه ی بری ئه و زانیاریانه ی , که لای خویندکاره که ده سته که ویت .

به هه مان پروه سه کانی پیشه وه , که بو رسته ی پرسیار به کار دیت بو رسته ی فرمانیش ده سته دات به لام هه ندیک جار له دادگا کا ندا جگه له وه ی به هو ی رسته فرمانیه که گریما نه پیشینه کان ده کرین له هه ندیک باری تر دا گریما نه ی رسته یه کی پرسیار ی به هو ی رسته یه کی هه والی ده چه سپینریت یاخود رته کریته وه به لام له پیکه ته ی رسته هه والیه که دا رسته یه کی فرمانی هه یه , که به شیوه یه کی تایبه تی سهرجه می قه زییه که له سهری به نده .

110. دادوهر : کی (ک) کوشت ؟

ئ . ب : گویم لیبوو پیووت : (ف) پیوه ینی .

□□ که سیک (ک) ی کوشتووه .

82 قه زییه ی یه که م

83 وانه ی کیمیا

84 قه زییه ی یه که م

له م قەزىيە يەدا زۆربەى شاھىدە كان ھەمان پستەيان دووبارە دە کردەوھ [ف] (ف) پيۆھىنى [ ] و مەبەستى پستەكە تاوانبارکردنى تاوانبار (ف) ھ چونكە بە پيى گريمانەى پيشينەى پستەى پرسىيارى دادوھر (كەسيك (ك) ى كوشتووه) يان دەبىت يەككە بىت لەو تاوانبارا نەى گىراون يان تاوانباري كە , كە ھىشتا دە ستگىر نەكراوھ بەلام بە شاھىدى دانە كەى 0 ى. ب) دا دەردەكەوئىت شاھىد لەتەك پرنسىپ و گريمانە پيشينەكانى دادوھردا دەپروات و دتوانىت جەخت لەسەر گريمانە پيشينەكەش بكات و (كەسيك) ىش پوونبكاتەوھ لە گريمانەى دادوھردا و بەھوى پيدانى ناويكەوھ گريمانەكەش بچەسپىنىت .

لەلايەكى ترەوھ گريمانەى پيشينەى فەرمان لە قوتابخانەكاندا بەھوى کردەى راپەراندنى پستەى پرسىيارى و فەرمانىيەوھ دەكرىت .

111 . ماموستا : كى دەتوانىت جوړەكانى پروھكى سروشتى ديارىبكات ؟

ك . ص : ماموستا پروھكە سروشتىەكان لە پرووى جوړەوھ دەكرىن بە چەند ھەريميكەوھ .
[ ] پروھكى سروشتى جوړى ھەيە .

112 . ماموستا : (ن) ھەستە سەرتهختە رەشەكەو شىوھى گەردىلەى ئەلەمنىوم دروستبەكە .
(ن) ھەلدەستىت و لەسەر تەختەكە شىوھى گەردىلەى ئەلەمنىوم دروستدەكات .
[ ] گەردىلەى ئەلەمنىوم شىوھى ھەيە . [ ]

پستەى (111) لە پيى پستەيەكى پرسىيارىيەوھ , كە کردەى راپەراندنى فەرمانى لەخوگرتووه و دەيگەيەنىت گريمانەى پيشينەى (پروھكى سروشتى جوړى ھەيە) ى بەرھەمھيئاوھ بە مەش وەلامى خویندكارەكە بو ماموستاكەى چەسپاندنى گريمانە پيشينەكەيە , كە لەسەرەتاوھ لەناو پستە پرسىيارىيەكەدا ھەيە , بەھەماز شىوھ پستەى (112) ش بەلام دروستەى ئەمیان فەرمانىيەوھ وەلامدانەوھكە شى لە پيى رەف تارو جوولەيەكەوھ يە و کردنى ئەم رەف تارەش جىبەجىکردن و رەتنەدانەوھى ماموستايە , كە (بەلئى گەردىلەى ئەلەمنىوم شىوھى ھەيە) .

گريمانەى پيشينە - وەك لە نمونەكانى پيشەوھ ئاماژە مان پيى کرد [ ] جىبەجىدەكرىت و پشت راپست دەكرىتەوھ لە پستەى پرسىيارو فەرماندا زۆر جارىش لە چەند جوړيك دەوورو بەردا ھەلدەوھ شىنرىتەوھ , كە ئەم رەتكردنەوھيەش پەيوەستە بە چەند بارىكەوھ لەوانە :

1. کاتیڭ زانیاری گشتی (common knowledge) له ناو پرسته که دا بوونی هه بیټ قسه که ر گومانی راستی گریمانہ ی پیشینه که یان هه له بوونی ناکات به لکو پابه ندیش نییه پیانہ وه ^{لی}.
2. کاتیڭ ئه وه ی دهوتریت ببه ستریت وه له گه ل باکگراوندا (background) به مهش گریمانہ ی پی شینه که ی هه لده وه شیت وه و گو مان ئه وه شی ل یده کریت ، که هه ره ل نه گیریت له لایه ن قسه که ره وه چونکه باکگراوند به شیوه ی گومانہ ، که هه یه یا خود نییه به لام گریمانہ ی پی شینه یان راست ده بیټ یان هه له .
3. له چه ندین جوړی ده ورو به ری ده قدا (contextual) گریمانہ نه هه لده وه شیت وه وه ک کاتی گفتوگو کردن یان هیانہ وه و پیشکه شکردنی به لگه کان له به رامبه ر گومانلیکراویکدا .
4. ره تکرده وه ی گریمانہ ی پیشینه له کاتیڭدا ده بیټ ، که گریمانہ که (پرسیار یان فرمان) نه ری بکریت له لایه ن گوینگره وه و کاتیڭ ، که بیټه وه قسه که ر په یوه ست نه بیټ به ده ورو به ری ئاخواتنه که وه و نه چیته ژیر باری راستی و ناراستی پرسته که وه ^{لی}.
5. گریمانہ ی پیشینه به جوړیک له به خشکه یی ده برینی باو داده نریت به تاییه تی کاتیڭ به هو ی زمینه ی گشتیه وه (Common ground) ده چه سپین و په تناکرینه وه و ئه و چه مکه ی ، که قسه که ر گریمانہ ی پیشینه که ی له پرسته که دا بو داده نیت له لایه ن هه ر ده ورو به ری که وه ئید ته یل ده کریت و زانیاری (زمینه ی گشتی) ه که ش هاوبه شی پیده کریت له نیوان قسه که رو گوینگردا (ئه ویش له ئاهه نگه که بوو ؟ ئه و له ئاهه نگه که بوو / یه کیکی تریش له ئاهه نگه که بووه) .

113. دادوهر : سه نه ویه ته زویره کان پیبووه وبه (ح.م) ت فروشتوته وه ؟

ع.م : سه نه ویه کان له ناو ئوتومبیله که دا بوون و (ح.م) وتی بیده به من ^{بختی}.

⁸⁶ عبدلولواحد موشیر دزه ی (2005 : 177) ده لیت : (نیرهر به پی بوچوون و لیکدانه وه ی خو ی قسه ده کات ، که چو ن و چه ندی لی گه یشتووه و ئه مهش ده گه پرته وه سه ر زانیاری گشتیه که ی و خو ی و شاره زا بوونی له مه سه له که و ههستی به رامبه ر ده ورو به ر) به پی خالی (1) ئه م پیناسه یه به کارهینانی زا راوه ی (زانیاری گشتی) هه لده وه شیت وه له بهر ئه وه ی قسه که ر پشت نابه ستیت به و زانیاریه گشتیه ی ، که له نیوان خو ی و گوینگردا هه یه به لکو په یوه سته به جوړی ئه و ده ورو به ره ی تئیدایه تی له گه ل زانیاریه هاوبه شه کانی نیوان خو ی و گوینگر نه ک زانیاری گشتی که هه موو که سیڅ لی ناگاداریت .

⁸⁷ خاله کانی (1,2,3) له (Stephen C. Levinson (1983 : 197) هوه وه رگیراوه و گرنگی زوریش نادهین به خالی (3) له بهر ئه وه ی په یوه سته به ده قه وه و ئیمه لیژده ا جه ختکرده نه کانمان له سه ر ده ورو به رو پرسته کانه .

⁸⁸ قه زیه ی 2

له م پرسته ی (113) دا گوئگر پابه ندی (1), (2) و (4) بووه واتا له رپی بوونی (سه نه وی ته زویر) هوه زه مینه ی هاوبه ش[□] دروستکردووه له کرده ی لیگه یشته که دا له گه ل قسه که ردا هه روه ها له گوئگر به وتنی (سه نه ویه کان له ناو ئوتومبیله که دابوون) گومانی راستی گریمانه ی پیشینه ی قسه که ریان هه له بوونی ناکات به لکو پابه ندیش نیه پییا نه وه هه روه ها له مهرجی سیه همیشه دا گوئگر گریمانه ی به کارهینانی (سه نه وی ته زویر) له لایه ن دادوهره وه رته ده کا ته وه ئه م رته کردنه وه یه کاتیک ده بیت , که گریمانه ی پیشینه ی پرسیاره که رته ده کریتته وه چونکه به رته تنه کرد نه وه ی گریمانه ی پیشینه که ی رسته پرسیاره که به شیوه یه کی خودی (فروشتنی سه نه ویه ته زویره کان) په سهند ده که یین له ئاخاوتنه که دا .

له ده وروبه ریکی فیزیکیدا ناو فروشگایه ک له مندالیک ده پرسیت
114. ا. ئه و کیکه ی دزیوته داینیره وه .

ب. من له ماله وه بووم ئیستا هاتومه ته ده ره وه .

له نمونه ی (114) دا به پی خالی (4) گوئگر ئه و گریمانه ی پیشینه ی , که له رسته فه رمانیه که یدا دایناوه له لایه ن گوئگره وه هه لده وه شینریتته وه چونکه گوئگر نه چوته ژیر باری راستی و ناراستی گریمانه ی پیشینه ی (114. ا) هوه

له شیکردنه وه ی رسته دا ده وروبه ر ده بیتته ده ر خه ربو تیگه یشتنمان له گریمانه ی پیشینه به م پییه ش پینج جوړ گریمانه ی پیشینه جیاده که ینه وه به پیی ئه و ئه رکه ی , که ده یگه یه نیت :

1. قسه که ربه ته واوه تی باوه ری به (پا ستی و ناراستی) هه یه , له پا ستیدا قسه که رگریمانه ی پیشینه ی هه یه .

2. گوئگر به ته واوه تی باوه ری (پا ستی و ناراستی) هه یه , له پا ستیدا گوئگر گریمانه ی پیشینه ی هه یه .

3. ده رختنی مه به ستی ریکه وتوو و باوی گریمانه ی پیشینه .

4. ده رختنی په یوه ندیه کانی گریمانه ی پیشینه .

5. ده رختنی سروشتی مامه له له گه ل کراوی گریمانه ی پیشینه بر[□].

⁸⁹ مه به ست له (بناغی هاوبه ش) هکان له م پارهدا بریتیه له (Common ground) رو ئه و زانیاریانه ده گه یه نیت , که له نیوان قسه که ر و گوئگر یا گروپیکید یاریکراودا هه یه بو زانیاری زیاتر برپوانه
www.semanticsarchive.net/Archive/GFiMGNjN/Presupp%20projection%2090.pdf

⁹⁰ <http://www.ling.gu.se/~jens/publications/docs001-050/006.pdf>

□□ شاهید شتیکی بینیوه (له کاتی پرووداوه که و دواى پرووداوه که) .

ژ. ع : من , که هاتمه وه هموو ماله که به نزن بوو .

□□ پرووداوه که م به چاوی خوّم نه بینیوه .^{تر}

به پیی جوړه کانی گرمانه ی پیشینه رسته که قسه کهر باوه ری به راستی نه وه هه یه , که گوئگر شتیکی بینیوه مه رج نییه له کاتی پرووداوه که دا بیت په ننگه له دواى پرووداوه که دا بیت هه روه ها گوئگر گرمانه ی پیشینه ی خوئی هه یه سه باره ت نه و گرمانه یه ی قسه کهر ده ریخستووه و نه و مه به سته ش , که له نیوان دادوهر و شاهیددا ئالوگورکراوه و اتا یه کی باوه و هه ردووکیان به پیی کوّ مه لیک پرز سیپ له سه ری ریکه که وتون هه روه ها گریمانه ی رسته ی پر سیارو وه لآمه که له په یوه ند یه کی تو ندان و ته و اوکاری یه کترن هه روه ها سرو شتی مامه له کردنه که ش له نیوان گرمانه کاند ا به شیوه یه کی ته و او و پراوپرییه .

به پیی نه م خستنه پرووانه ی له نمونه کانی پیشوودا کردمان گرمانه ی پیشینه پولی ده رخستنی پرا ستیه کان ده بیذیت له ناو داد گادا و له ناو خویندنگا کانی شدا گریمانه ی پی شینه و کرده قسه ییه کان هه لسه نگاندنی خویندکاره کانی پیده کریت .

به‌شی سیّهم
رّیزگرتن له رّسته‌ی پرسیار و
فهرماندا

3. 1. پرنسیپه کانی پیزگرتن له پسته ی پرسیار و فرماندا تر

پیزگرتن له پسته ی پرسیار و فرماندا له زمانی کوردیدا په یوه سته به کرده ناراسته و خوځوکانی قسه کردنه وه له گه ل هندیك زاروه و وشه ی تایبته ، که بو پیزگرتن له زمانه که دا به کار دیت تر . په یوه ندی ن یوان پیز گرتن و کرده ناراسته و خوځوکان نیج گار نالوژه ، تا راده ی شاراوه ی کرده ناراسته و خوځوکه زیاتر بیت پله ی پیزگرتنه که زیاتر ده بیت هروه ها ئه میش ده بیت ته هو ی دیاریکردنی نزیکي ودووری ئه و په یوه ندییه کومه لایه تییه ی ، که له نیوان قسه که رو گو یگر داهه یه بو ده رخستنی چو نیتی ریزه له گفتوگو کردندا (لیفدنسن و براون) دوو جوړ روو (Face) یان جیا کردو ته وه یه که میان رووی پوزه تیقانه یه (3Positive Face) و ناماژه یه (بو روو یه کی ویستراو و خو شه ویست لای ه موو که س هروه ها ئه و پیو یستییه یه ، که پی یه وه هه ستبکه ین گروه کومه لایه تییه که مان تا چ راده یه که به شداری نیشانه و ناما نجه گشتیه کانمان ده کات) شه پی نا سه کردنی ئه م جوړه رووه بو وی نا کردنی خوده به شیوه با شه که ی و به هو ی حوکمدانی قسه که ر به سر گو یگر دا دهرده که ویت چونکه (ناره زوویه که بو درک پی کردن به به هادار بوونی خود له لایه ن خه لکی دیکه وه و ناره زوویه کیشه بو چا که له گه لکردن) . رووی دووه میان بریتیه له رووی نیگینیقی (Negative Face) ئه م جوړه گرنگی ده دات به ماف و نازادی و ئوتو نومی که سه کان له هه ل بژاردنی کاره کاذ یان به مه ش ناره زوویه که بو ده ستنه هی نانه ریگه ی ئه وی دی .

له م دوو جوړه رووه وه دوو جوړ پیز گرتن دهرده که ویت (پیزگرتنی پوزه تیقی Positive Politeness) و (پیزگرتنی نی گه تیقی Negative Politeness) ، پیزگرتنی پوزه تیقی

1 Politeness Principle in question and command sentences

2 قسه که ری زمانی کوردی به شیوه یه کی زیاتر ناراسته و خوځوکه به سته کانیا ن ده گه یه نن بو ئه و که سه ش ، که به شیوه یه کی نا شکر مه به سته کانی دهرده خات جوړه ها ناولی نان هه یه له وانه (بیروو ، روو ه لماراو ، دمدریژ ، دمپرووت ، دممه راش ، بیچا و روو . . . . . هتد) پله ی به کار هی نانی هه ری که له م ناوانا نه ده گه پدته وه بو راده ی ئه و ناشکرایي و بپه رژی نیه ی قسه که ر پیی ده ویت هروه ها شیوه ی ئه و ناما ژانه ی له قسه کردنه که یدا به کاریده هی نیت و راده ی ئه و که مایه تی کردن و بی پی زکردنه یه ، که له گه ل به رامبه ره که یدا ده نیو یت

3 به واتای (پوونی) به کار هی تراوه و به باشمان زانی ، که زاروه که به ئینگلیزیه که ی وه ک خو ی به یلینه وه

4 Jean Stilwell P eccei (1999: 64)

5 <http://www.stanford.edu/~coppock/face.pdf>

6 لیره دا زاروه ی Negative به واتای نه ری کردن به کانه هی تراوه به لکو به واتای پیچه وانه و دژ هاتووه له

هه ل بژاردنه کاند ، که قسه که ر سه ربه خو ی ده داته گو یگر بو هه ل بژاردن و په نگه هه ل بژاردنه که پیچه وانه ی خواستی قسه که ر بیت و پروسه ی ئه م جوړه رووه پیچه وانه ی رووی پوزه تیقانه یه .

دهرکه وتنی پرووی داکوکیکردنه له چاکه کانی خه لکی و دهرخستنی سیما باشه کانیانه له پړی نه و کرده ناراسته و خوئیانه ی ، که قسه که ر دهریده بړیت به مه ش قسه که ر پروسه ی پړیزگرته که له رسته ی پرسیارو فرما ندا به شیوه یه که راده گریت ، که کرده ی لیکگه یشتنه که له خزمه تی گوینگر دابیت به لام پړیزگرته نی نیگه تیقی دووریه کی کومه لایه تی له زیوان قسه که ر و گوینگر دده خا ته پروو له گه لایدا (ناز ناو ، شیوازی په سمی ، زیاتر ناراسته و خو بوون به کارده هیئیریت Mitigating devices هه روه ها به کاره یانی شیوازی هیئورکردنه ووه به نهرمی جولانه وه . . . . وه که له وشه کانی پهنگه ، ده کریت ، داوای لیئوردن ده که م دا هه یه) .

1. قه له مه که م ده ده یتی له به رنه وه ی تو به خشنده ییت ؟

2. ده توانی قه له مه که ی خوتم بده یتی ؟

پرسته ی (1) هه لگری پړیزه له جوړی پړیزگرته نی پوزه تیقی چونکه قسه که ر گوینگری پابه ند کردووه به جیبه جیگردنی داواکاریه که یه وه و دهرخه ری لایه نی چاکه ی گوینگره ، که ده توازیت و لاری نییه له کردنی کاره که بو قسه که ر به لام پرسته ی (2) له به ر ناراسته و خوئی نه و کرده قسه ییه ی ، که ناراسته ی گوینگر کراوه جوړی پړیزگرته که ی پړیزگرته نی نیگه تیقی یه چونکه له هه مانکاتدا گوینگر بو ی هه یه سه رپشک بیټ له په تددانه وه ی داواکردنه که ی قسه که ر .

3. به سه رپه یژه که دا سه ربکه وه چونکه به هیئیریت .

4. ا . نه گه ر ده توانیت به سه ر په یژه که دا سه ربکه وه .

ب . داوای لیئوردن ده که م به لام ده بیټ به سه ر په یژه که دا سه ربکه ویت .

---

7 دووچه شن پړیزگرته نی دیاریکردووه ، که له لیکوآلینه وه کاندیدا به کاریه یناون پړیزگرته نی موده له ق (Absolute politeness) نه مه چه شنه یان هه موو نه ولیها توویانه یه ، که مروقه کاریده هیئیریت له کاتی لیکگه ی شتندا دووه می شیان پړیزگرته نی پړیزه یه (Relative Politeness) نه و په فتره پړیزگرته نه تاییه تیا نه ده گرته وه ، که تاییه تمه ندن به هه ندیک هه لوئیستی دیاریکراوه وه یان له په وشیکی دیاریکراودا پرووده دن له لیکوآلینه وه یه دا پشتمان به ستووه به هه ردوو چه شنی پړیزگرته که بو زیاتر دهرخستن و پروونکردنه وه ی نه و دهوروبه را نه ش ، که جوړه کانی پړیزگرته له خوده گرن بپروانه (Geoffrey Leech 1983: 90)

پیزگرتنی پوزه تیقی له پستهی (3) به ئاشکرای دهرکه وتوووه چونکه قسه کهر حوکمی به سهر گویگردا سه پاندوووه ، که ده بیئت (سه ربکه ویئت) و پاساوی باشیی گویگریش له (به هیزیت) دا خوئی ده بینیته وه ، که قسه کهر هیچ بوارییکی نه هیشتوووه ته وه بوئ وه ی گویگر دیدی خوئی بو فرمانه که دهرنه خستوووه ، پستهی (4) هه ریه که له وشه کانی (ئه گهر ده توازیت ، داوای لیبوردهن ده که م) به کارهینانی شیوازی به نه رمی جولانه وه یه له لایهن قسه که ره وه بوئ گویگر ، که گویگر سه ربه سستی خوئی دیاریده کات به وه لأم و په ف تاره ی ده نیویندیت به مهش پیزگرتنی هه ریه که له (4.1) ، (4.ب) پیزگرتنه که یان له جوئی نیگه تیقه به لأم پله ی پیزگرتنه که (4.1) دا زیاتره چونکه هه لبراردنه که زیاتر له ده سستی گویگردا یه به لأم پستهی (4.ب) پیزگرتنه نیگه تیقه که ی که متره به هوئی بوونی ئامرازی لیکه ده ری (به لأم) و کرداری (ده بیئت) وه .

5. پوژی چه ند جگهره ده کیشیت ؟

6. 1. ده کریت پوژی چه ند جگهره بکیشیت ؟

6. ب . داوای لیبوردهن ده که م ئه و پرسیا ره ده که م ، پوژی چه ند جگهره ده کیشیت ؟
 پستهی (5) و پستهی (6.1) کرده قسه ییه کانیان له جوئی پرسیا رکردنه بوئ پرکردنه وه ی زانیاری و دیارده ی پیزگرتنیان تیدا دهرده که ویئت به تایبه تی پستهی (6.ب) - هه رچه نده له پرووی کرده ی قسه ییه وه فرماندانه - ، ئه گهر بخریته وه ناو ده ورو به ره گونجاوه که ی خوئی (وه که ئه وه ی که سیک له ناو ئوتومبیلیکدا بیزار بو بیئت به جگهره کیشانی یه کیک له نه فهره کان و بیه ویئت پیی بلایت جگهره که ت بکوژی نه ره وه) به توندی به ستراو ده بیئت به به خشکه یی دهر برینه وه (Implication) چونکه به پیی لیچ ((به خشکه یی دهر برین ده به ستریته وه به پیناسه ی پیزگرتنه وه)) .

بوپابه ندبوون به دیارده ی پیزگرتنه وه و دهرخستنی گرنگی که سی به رامبه ر لاکوف سی یا سای دیاری کردوووه ، که له نمونه کانی (1) و (8) دا دهرده که ویئت :

1. خو سه پینه ر مه به .

2. هه لبراردنه کان بده ره ده ست به رامبه ر .

3. کاریک بکه که سی گویگر هه ست به خوئی بکات (با مامه له ت هاوړپیا نه بیئت) .

دواتر له سه رله نوئی هه رسی یاساکه ی دارشته وه و کردی به :

8 Geoffrey Leech (1983: 90)

9 Maria Sifianou (1992: 20)

1. ریوشوین : ریوشوینی بگره بهر .

2. گرنگی دان : بوار بده به وانی دی

3. شیوه نیشانندان : هاوخه می له گه ل'ئه وانی دی ده ربیره . برتر

(لیچ) کو مه لیک پرذسیپی دیاریکردوه بو په سهندکردن و دیاریکردنی جوړه کانی ریژگرتن به پرذ سیپه کانی ریژگرتن (POLITENESS PRINCIPLE) ده نا سرین و جی به جیکردنی پرنسیپه کانی (لیچ) به هوئی حوت ماگزیمه وه ده بن برتر , که ئه وانیس بریتین له :

1. ماگزیمی به ویلی (Tact Maxim) 2. ماگزیم به خشنده یی (Generosity Maxim)

3. ماگزیمی به باشزانین (Approbation Maxim) 4. ماگزیمی خاکیبوون (Modesty Maxim)

5. ماگزیمی په زامه ندی (Agreement maxim) 6. ماگزیمی هاو خه می بوون (Sympathy Maxim)

7. ماگزیمی به سه روزمان بوون (Phatic Maxim)

3. 1. 1 پرنسیپه کانی ریژگرتن POLITENESS PRINCIPLES

ریژگرتن به شیوه یه کی سهره کی به جوړی کرده قسه ییه کان وئو شوین و ده وروبه ره ی تییده که ون جیاوازه هه رله سهر ته م بنه ما یه ش پرذسیپه کانی ئا خاوتنه کان پولین ده که ن له پرووی پله ی ریژگرتن و هه ر ئه مانیشن ده بنه دیاریکه ری نزیکی و دووری قسه که ر و گوینگر ((به شیوه یه ک , که چون ئه ما نه په یوه ست ده بن به ئاما نجه کو مه لایه تیه کانیا نه وه)) برتر و به شیوه یه کی گشتی راپه راندنی ئه رکی ریژگرتن راسته و خو به ستراوه به واتای نافورمی و ئاما نجه کو مه لایه تیه که یه وه و بو ئه مه ش چوار چه شن پولینکردنی جیاکراوه ته وه :

1. کیپر کی Competitive : ئا مانجی و ا تا نافورم یه کان پی شبرکی ده که ن له گه ل'ئا ما نجه کو مه لایه تیه کان وه که له (فه رمانکردن , پرسیارکردن , داوای یارمه تیکردن , سوالکردن) دا هه یه .

¹⁰ سه رچاوه ی پیشوو (21)

¹¹ لیره دا له ئه و پرنسیپانه مان به تایبه ت کو لیه ته وه , که تایبه تن به پرسته و پرنسیپی ترمان هه یه , که په یوه ستن به

ده قه وه وه که (1. پرنسیپی توانای کردن the processibility principle 2. پرنسیپی پرووی the clarity principle

3. پرنسیپی ئابوو ریکردن the economy principle 4. پرنسیپی ده ربیرین the expressivity principle) بروانه

Geoffrey Leech (1983: 68)

¹² سه رچاوه ی پیشوو (105)

له بهر ژه وه ندى گويگر دايه چونكه هه موو زورتيچوونيك بو گويگر ده بيته لادان له ماگريمه كه و برى ريزگرته كه كه م ده بيته وه به لام هه موو تيچوونيك له بهر گويگر پابه نديبونه به ماگريمه كه و پله ريزگرته كه ي بهرزه بيته وه ، كه خودى ئه م تيچوونه ش له بهر گويگر ده كاته قازانچ بو گويگر .

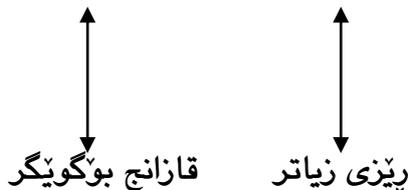
10 . ئه و ميوه يه بشوره وه . ريزى كه متر تيچوون بو

گويگر

11 . ئه و پوژنامه يه م بده رى .

12 . ئه گه به ئه ركى نازانيت ، ده توانيت ئه و ميويه بشويته وه ؟

13 . به يارمه تيت ده ستت ده گاته ئه و پوژنامه يه ؟

به پيى پرسته كانى (10) و (11) قسه كه ر كه مترين تيچونى بو خوئى به كارهيئاوه به مه ش كه مترين قازانچى بو گويگر خستوته روو له ئه نجامى ئه مه شه وه پ له ي ريزگرته كه له قسه كه ره وه بو گويگر كه مه به لام ، ئه گه ر پله ي نزيكايه تى نيوان قسه كه ر و گويگر زور بيت وه ك نيوان دوو هاوړى يان كورپو باوكيك بيت ئه وا تاراده يه ك پله ي ريزگرته كه شلوق نابيت و بارىكى ئاساى دياريده كات له لايه كى تره وه پرسته كانى (12 و 13) ناراسته وخو بوونيك له كرده و وا تا نافورميه كه دا پيشان ده دات ، كه تييدا گويگر زياترين ريزگرته ي به رام بهر كراوه له ئه نجامى ئه وه ي قسه كه ر زورترين تيچوونى بو خوئى به كارهيئاوه له پيئاوى گه يا ندى مه به سته كه يدا و بهرترين قازانچى به كارهيئاوه بو ئه وانى ديكه ، هه روه هاله رپى به كارهيئاوى رستيله ي (ئه گه ر به ئه ركى نازانيت) له برى ده ربړيني كى ناراسته وخو له پرسته ي (12) دا قسه كه ر پ له ي ريزگرته كه ي به رام بهر گويگر بهر زكردووه ته وه و زياتر په يوه ست بوونى خوئى ده ر خستووه به ماگريمه كه وه هه رچه نده توندى په يوه ست بوون به به كارهيئاوى ماگريمى به ويلايه وه به پ له ي سه ره كى ده گه رپته وه بو به كارهيئاوى ئاخاوتنى ناراسته وخو (كرده ي قسه ي ناراسته وخو) .

كرده ي قسه ي راسته وخو

14. ا. بروره وه بو قوتابخانه .

ب. بابروينه وه بو قوتابخانه

پ. هه موو كه س ده چيته وه بو قوتابخانه .

ت. دلان و ناران ده يانه ويته بچنه وه بو قوتابخانه .

ج. من ده نگه دهم به وه ي ، كه هه ريه ك له ئيمه بچيته وه بو قوتابخانه . كرده ي قسه ي ناراسته وخو

له پرستهی (14 . ۱) دا که مترین پابه ندبوون هه یه بهرام بهر ماگزیمی به ویلی به لام تا به ره و پرسته کانی (14 . ب) و (14 . پ) پروین پادهی ریز گرتن و نارا پرسته و خووی به شیوه یه کی پرسته و خوۆ به زده بیته وه له پرستهی (14 . ت) دا به ته واوه تی کردهی قسه کردنه که ده بیته نارا پرسته و خوۆ و قسه کهر پابه ندبوونی خووی دهرده خات به ماگزیمه که وه له (14 . ج) داپرسته که به ته واوه تی له هه ر واتا یه کی پرسته و خوۆ ده بچریت و به هووی دهر به ره وه دهناسریتته وه ، که هاندانی کوۆ مه لیک که سه بوۆ ده ستکردنه وه به خویندنه و به مهش قسه کهر زیاترین قازانجی پیشکه شی گوینگر کردوه ، له لایه کی تره وه به کارهینانی ئاوازه (Tone) پیگه یه کی تره و بوۆ دهرخستنی ریز و پابه ندبوون به ماگزیمی به ویلی یه وه ئه مهش ئه و بهر زکردن و نزمکردنه وهی توۆنه کان ده گریتته وه له زمانی کوردیدا ستریس خستنه سه ر کرداری پرستهی فرمان و ئاوازه ی کوۆتای پرسته ده بیته هووی دهر برینی جیبه جینه کردنی یان که مترین به کارهینانی قازانج له پرووی گوینگر دا وه ک له نمونهی (15 . ۱) دا دهرده که ویت .

ههروه ها جه ختکردنی ئاوازه له سه ر (بکه ر یان بهر کار) به قورسی به هه مانشیوه ده بیته هووی زور تیچوون بوۆ گوینگر به لام ئه وهی ده بیته که مکردنه وهی تیچوون بوۆ گوینگر به کارهینانی یه ک ریتمی ئاوازه یان به کارهینانی ئاوازی پرسیارکردن له پرستهی فرمانیدا وه ک له پرستهی (15 . ب) داخراوه ته پرو .

3. 1. 1. 2. 1. 3. ماگزیمی به باشزانین Flattery Maxim

((هه ندیک جار به م ماگزیمه ده وتریت Flattery Maxim به واتای پیا ه لدان و تملقکردن , هه رچه نده ئه م واتایه به دیوه سلبيه کهیدا ماگزیمه که دهرده خات به لام خودی ماگزیمه که ده لیت : هه ولبده شتیکی ناخوش به خه لکی نه لیت به تایبه تی دهرباره ی گوینگر))¹⁶ .

لادان له گوونی خرا په و دهرخستنی نا شرینیه کانی بهرام بهر ناوه روکی ئه م ماگزیمه یه , که قسه کهر ده بیت زورترین با شبوونی هه بیت بوۆ بهرام به ره که ی به تایبه تی بوۆ ئه و گوینگره ی

Geoffrey Leech (1983: 135)¹⁶

پا سته وخو کرده ی لیگه ی شتنه که ی له گه لدا نه نجا مده دات و ده قی ماگزیمه که ش بریت یه له ((ا . که مترین دابه زاندنی نرخ ی ئه وانی دیکه . ب . به رزترین نرخ ی ئه وانی دیکه)) ^{تر} به م پی یه قسه که ر (هروه ها کاتیک گوینگر , که ده بیته وه به قسه که ر) له نرخدانا ندا هه موو پیوانه یه ک بو ئه وانی دی داده نیته به لکو (ئه وانی دیکه) له یه که مینی کاره سه ره کیه که ی دایه و ئه م جوړه ش له ماگزیم له رسته ی پرسپار و فه رمانیدا هه یه هروه ک له وه لامدانه وه که شیاندنا له هه ندیک کاتدا زیاتر دهرده که ویت .

16 . دلان : جله کانم جوانه ؟

ئاران : زور جوانه و لیتها توه .

17 . ئاران : چیشتیکی خوشمان له چیشته کانی خوته بو لینانیت ؟

دلان : به سه رچاو .

18 . دلان : ژووریکی میوانی وه که ئه وه ی خوتمان بو دروستبکه .

ئاران : له وه ده چیته زوربه دلته بو بیته ؟

دلان : زور

هه ر یه ک له ر سته کانی (16 , 17 , 18) ر سته ی پر سپار و فه رمانن و پابه ندی ماگزیمی به باشزانینن, له رپی مه به سته ی خودی رسته که وه بیته یان رسته ی وه لامه که وه بیته . له زمانی کوردیدا هه ندیک وشه هه ن , که ده بنه لادان له ماگزیمی به باشزانین یان کالبوونه وه یه ک له به رزپرگرتنی ئه وی دیکه دا ده خرپته پروو و به باشییه کانی نازانریت وه که له نمونه ی (19) دا دهرده که ویت :

19 . دلان : ترشیاته که ی بو م ناردیت خوشبوو ؟

ئاران : (باش بوو , خراپ نه بوو , ده ست خوشبیته , ... هتد)

وشه کانی (باش , خراپ .. هتد) له رسته ی (19) دا به رزترین نرخ ی ئه وانی دیکه دهرنا خات به لکو که مبوونه وه یه ک له وه به رزپراگرتنه ده خاته پروو به واتایه کی تر شیوه یه ک له دابه زینی ئه وانی تری پیوه دیاره .

20 . ئاران : تو حه زت له م شوینه یه ؟

دلان : شوینی خوشترم له مه بینووه .

21. دلان : ده توانیت زیارت وریابیت له لیخوریندا ؟

ئاران : وهك بلییت خوت زور لیزانیت .

22. ئاران : نالان ئمرو وانیهك بو قوتابیهكان بلیروهه .

دلان : ئهوهی باشه هیچ کام له قوتابیهكان پاریزهر نین .

له م پرستانه دا به زانندن و لادانی ته واو دیاره بو ماگزیمی به با شزانین له پرستهی (20) دا (دلان) به ئاشکرای لاده دات و به نه ریکردنه وهی پرستهی پرسیاره که پرووی نیگه تیقی خوئی دهرده خات ، که پیچه وانیهی رای پرسایه ، و له پرستهی (21) دا ههردوو پرستهی پرسیاره و وه لامدانه وه که ی به زانندیان تیدایه ، که تیدایه هیچ یه کیک له قسه کهر و گوینگر به تهنگ چاکه و تنی یه کترییه وه نین و لایه نه خراپه کانی یه کدی ده خه نه پرو و له پرستهی (22) دا پرستهی وه لامدهر لاده دات له بهرز پاگرتنی نرخه ئه وانی دیکه و به خشکایی ئه وه دهرده بریت ، که وانه وتنه وه که ی (نالان) هیئنده خراپه ، که قوتابیه کانی پاریزهر بوونایه ئه وا ده عوایان له سهر به رزده کرده وه ئه م ماگزیمه له بهرز پاگرتنی ئه وانی دیکه دا و نه وتنی شته خراپه کانی ئه وانی تر له ماگزیمی خاکیبوون نزیکه ده بیته وه . له زمانی کوردیدا به مه به ستهی زیارتر پابه ند بوون به م ماگزیمه وه له ریزکردنی که ره سته کانی پرستهی پرسیار یان فرماندا وشه باش و چاکه کان ده خرینه پیشه وه به نیازی دلپرازیکردنی به رامبهر له پاشدا ئه و مه به ستهی هه یه به شاراوهی ده ئاخیریته کوتای پرسته که وه و هه ندیک جار به به کاره یینانی کونجه نه کشنی (هه ر چه نده) هوه لادانه که دهرده خریت و له هه ندیک پرسته دا کونجه نه کشنی (به لام) یش ه یزی که مکرد نه وهی چاکه ی به رام بهر و ئه وی دیکه ی زیاتره وهك نمونه کانی (23 و 24) .

23 . ئیشه کانت زورجوانن به لام هه ندیک باشتری بکه .

24 . ئیشه کانت زورجوانن هه رچه نده ده کریت باشتیش بیت .

3.1.1.3 Modesty Maxim ماگزیمی خاکیبوون

ئه م ماگزیمه گزنگی ده دات به بر و توانای به خشینی خود بو به رامبهره که ی ((ا . که مترین نرخه خود ب . به رزترین دا به زینی خود)) ^{تر} به م پدیه خود له داوا کاری و پیویدستییه کانی به رامبهردا هه موو ویستیکی خوئی ونده کات و چاکه و باشه کانی به رامبهر هیئنده دهرده خات ، که

خوئی له بهرده میا ندا وهك پا شكۆیهك ده بیذیت و بڼه می گه وړه كړدن و به با شزانینی به رام بهر نزیکی ده خاته وه له ماگزیمی به باشزانین به لام خالی جیابوونه وه له نیوانیا ندا ئه وه یه , كه له ماگزیمی به باشزانیندا قسه كه ر خوئی به بچوك و كه متر له به رام بهر دا نانئ له كاتی كدا له م ماگزیمه دا قسه كه ر پانتاییه کی گه وړه له به باشزانین ده دات به گوینگر و هیچ گرنگیه ك بو خوئی دانانیت له بوونی ئه ودا .

25 . تكایه ئه و دیارییه بچوكه م لیوه ربگره .

26. ئه و دیارییه هرچه نده شایه نی جه نابیشتان نییه به لام هیوادارم پروم نه شكینن و لیموه ربگرن .

27 . کییه ئه وه ی نارازییه له حوكمیك , كه به پریزتان دابیتی ؟

28 . بچووكتان ده لیت : ده شیت به پریزتان ئاوپریمان لییده نه وه ؟

له هه ریهك له پرسته فرمانیه كانی (25, 26) و پرسته پرسیاریه كانی (27 , 28) دا قسه كه ر له ریگه ی به كارهیئانی فریزه كانی (دیارییه بچوكه م , شایه نی جه نابیشتان نییه , کییه ئه وه ی , بچووكتان) په یوه ست بووه به به كارهیئانی ماگزیمی خاکیبوونه وه و له پری تونی پرسته كه شه وه قسه كه ر زیاتر ده توانیت خاکیبوونی خوئی ده ریخت و گوینگر له پله و زه نگیئیدا به ربكاته وه .

پابه ند بوون و به كارهیئانی ماگزیمه كه له كوومه لگایه كه وه بو گوومه لگایه کی دیكه ده گوپیت و ته نانه ت له ناو په گزه كانی كوومه لگایه كیشدا جیوازی هه یه بوئمومونه له كوومه لگای ئیرانیدا به زرپاگرتنی به رامبه ر زوره و له به رامبه ریشدا خود كه مترین نرخ بوخوئی داده نیت وزور له خو كړدن و فشارخستنه سهر خودی به راده یه ك تیدا ده بینریته وه , كه گوینگر یان به رام بهر له به كارهیئانی ئه و جوړه ریژگرتنه دا هه ست به بالای خوئی و به رزترین دا به زینی نرخ قسه كه ر ده كات هه روه ها له كوومه لگای یابانیدا راده ی نرخ خود له كوومه لگای ئیرانی كه متره و به جوړیك قسه كه ر كاره كانی خوئی له به رده م گوینگر دا هه لده سه نگیئیت , كه هه ندیك جار شهرم له كاره كانی خوئی ده كات و به كه موكوریان ده زانیت له به رده م به پریزی به رامبه ره كه یدا و چه ندین مورفیئیمان هه یه بو دیاریكردنی ئه م ماگزیمه و كوومه لگای كوردی ئه م جوړه له خاکیبوونی تیدایه به لام به راده ی دوو كوومه لگای (یابانی و ئیرانی) نییه بپروانه نمومونه كانی (29 , 30 , 31) .

29 . دلان : این باغی خیلی قشنگه

ئاران : این باغه مثلی باغی شماها قشنگ نیست

30.ii.e, nan desu ka , chitto moterire ga yukitodokimasen mono degozaimasu kara mo ,nakanaka itsumo kirei ni shite oku wake ni wa mairimasen no de gozaimasu yo. (Japanese)

Oh no , not at all ,we don't take care of it at all any more , so it simply doesn't always look nice as we would like it to .(translation to English)¹⁹

31. ا. دلان : هه رچه نده خوار دنه که مان هیچی وای نییه , به لام فه رموون .

ب. ئاران : هه رچه که بیته خوا نه یپریت .

پ. ئاران : ده ستته خو شبیته ئه وهش زوری زیاده .

ئافره تان له زۆربه ی زمانه کاندای و له زمانی کوردیشدا زیاتر پابه ندن به م ماگزیمه وه و جه ختی له سه ر ده که نه وه و هه ندیک جار زیاده پویشی تیدا به د یه کریت و کو مه لیک ده سته واژه ی ئاماده ش هیه , که له کاتی گفتمو گوکردن و ئا خاوتنی پوژانه دا به کار ده هیئریته وهک (حه ددی نه بیته له پرووی خوتاندا , سه د حه دده هیه , له دایکم فه رزتری , ...هتد) .

32. تو دلته زیز نه بیته هه رسیکیان ده که م به قوربانته .

33. کامیان دلایان زیز کردوویت ؟ با بیکه م به نوکه رت به دایکیشیان ه وه به .

له پرسته ی (32) دا به شیوه ی کرده یه کی ناراسته وخو قسه که ر داوای لیجوردن ده کات و بو پالپشته ی داوای لیجوردنه که ی که مترین قازانج بوخوی داده نیته و ئاستی گوینگر (که سی زویرکراو) به رزده کاته وه , له پرسته ی (33) دا به رزترین تیچوون بو خود ده رده که ویت , که خوی و منداله کانی ده کاته (قوربانی) گوینگر له پیناوی ئاشته کردنه وهیدا له به رته وه ی خودی ئه م که متره له که سی به رامبه ر له پرووی پرزگرتنه وه بویه ده بیته زورترین داشکاندن له به رامبه ر خویدا بکات .

3.1.1. 4. ماگزیمی پیکه وتن Agreement Maxim

ئه م ماگزیمه کار ده کات له سه ر پراده ی سه ر که وتنی کرده ی ئاخاوتنه که له گه له به رده وامی کرده ی لیکه یشتنه که له نیوان قسه که ر و گوینگر دا ((ا. که مترین پیکه که وتن له نیوان خود و ئه وانی

¹⁹ Geoffrey Leech (1983: 137) ئه م نموونه یه گفتمو گوئی نیوان دوو ئافره ته , که یه که میان ده پر سیته

ده رباره ی جوانی باخی دووه م و دووه میسه به پیچه وان ه وه ئه وه ده رده خات , که باخه که ی ئه مان به هیچ شیوه یه که جوان نییه و خه ریکی نین و هیچ گرنگیه کی پیناوه ن ئه مه ش بو پرزگرتنه له به رامبه ر , که شته کانی ئه مانی زیاتر له نرخ ی خو یان داونه تی و ئه وه پرزی ئه وه باخه که ی ئه مان به جوان ده زانیته

²⁰ کاتیک خودی قسه که ر دایکیان بی واته دایکه که ش خوی بکات به نوکه ری که سی زویرکراو .

دیکه دا . ب. بهرترین ریځکه و تن له نیوان خود و ئهوانی دیکه دا ((تیر ئه م ماگزیمه له رسته ی پرسیاردا له جوړی (ئا/ نه) دا دهرده که ویت و به تایبته ی له شیوازی وه لامدانه وه که دا .

1.34. دلان : نانیکى خوش بوو , وانیه ؟

ب. ئاران : ئه وه ی دوینی خوشتر بوو .

پ. ئاران : هیچ خوش نه بوو

ت. ئاران : نه .

ج. ئاران : نه خیر وتم با نه یه یین بو ئیره بو نانخواردن

ح. ئاران : (تهنه ئاماژه یه کی نازمانی وه ک جولاندنی دهم به شیوه ی نارپه زای)

خ. ئاران : زور خوش بوو .

د. ئاران : با / ئا

ز. ئاران : خوشبوو به لام خواردنی چیشخانه که ی تر خوشتر نه بوو .

ر. ئاران : (ئاماژه یه کی نازمانی وه ک جولاندنی سهر به شیوه ی رهامه ندبوون)

وه لامی رسته ی پرسیارى (34 . ا) له (34 . ب) هوه بو (34 . ح) به ره و نارپه زامه ندی و ریځکه که و تنیکى ز یاتر دهروات به مهش ماگزیمی ریځکه و تن ده به زینیت و له (34 ج) دا نارپه زامه ندیه که به هوئى به لگه و پیشنیازی له وه و پیش پشتراست ده کریته وه , که ئه مهش ده بیته هوئى دهرخستنی ئه وه ی , که قسه که ر و گوینگر پیش پروسه ی ئاخوتنه که ش ریځکه که و تن و گرځیه که له نیوانیاندا هه بووه له سهره لبراردنی (چیشخانه که) و دهربرینی هه ریه که له وشه کانی (نه خیر , نه) ئاماژن بو که می ئه و ریځگرتنه ش , که له نیوان قسه که ر و گوینگر دا هه یه یان نزیکی په یوه ندی کو مه لایه تی هه ردو که سه که چونکه له بارى رسته ی (34 . ت) دا پاسه وانیک ناتوانیت له گه ل سه روکه که ی به م شیوه یه گفتوگو بکات به لام له رسته کانی (34 , خ) تا (34 . ر .) دا ریځکه و تن له نیوان خود و ئهوانی دیکه دا هه یه هه رچه نده جوړی وه لامدانه وه کان به هوئى پله کو مه لایه تیبه که نه وه جیاوازن به لام له هه ریه کیکیا ندا به راده ی جیاواز په یوه ست بوون به ماگزیمه که وه خراوه ته روو له لایه کی تره وه جوړه کانی تری رسته ی پرسیار پابه ندن به م ماگزیمه وه هه ربه وه لامدانه وه ی پرسیاره که به (ئه رى یان نه رى) بیت پروانه نمونه ی (35) دا .

35 . ئاران : کاژیر چه نده ؟

دلان : 3:30

دلان : نازانم , کاتژمیرم پینیه

ههروهه له پستهی فهرمانی شدا به تایهت فهرمانی راسته وخو پابه ند بوون یان نه بوون به م ماگزیمه وه دهرده که ویت وه له نمونهی (36) دهرده که ویت, له هه مانکا تدا له فهرمانی ناراسته وخو شدا ئەم لانه دانه یاخود لادانه هه به لام به کو مه لیک تایه تمه ندیه وه , که له فهرمانکردنی راسته وخو جیایده کاته وه .

36. ا. دلان : زوو وهروه له شاییه که .

ب. ئاران : باشه .

پ. ئاران : که ی ته واو بوو دیمه وه .

37. ا. دلان : با نه روین بو مالی پورت .

ب. ئاران : تومه یه خو مان ده چین .

پ. ئاران : چو ن ده بیت نه چین .

ت. ئاران : حه زده که ی ت ده یخه ی نه روژیکی تر .

ئوهی له پستهی (37) دا هه لده گو ی زیت ده توانین له چه ند خالی کدا بیخه ی نه روو :

ا. قسه که ره لومه رجی ره تکرده وهی ده رپرینه که ی که مده کاته وه به هو ی شیوازی ناراسته وخو ی پسته که وه ئەم باره ش ده گونجیت بو پرسیاریک, که کرده یه کی نافورمی فهرمانی ده گه یه نیت .

ب. له ری به کاره یانی دار شته یه کی (کو) وه به خ شکه یی مه به سستی نه چوونی خو ی به ته نها جیا ده کاته وه , گه ر پیکه وتن له سه ر نه رویشتنی (هه موو) ش سه ر نه گریت .

پ . له ری تو نی پسته که وه ده ریده خات ریکه وتنی ئەم له سه ر (چوون) ه که یه یان له سه ر (مالی پورت) ه چونکه له باری یه که مدا قسه که ره هیلیک بو پاشه کشیکردن داده نیت له کاتی هه لا چوونی گو ی گرا .

3.1.1.5 ماگزیمی به خشنده یی Generosity Maxim

کاریگه ری ئەم ماگزیمه به شیوه یه کی ئاشکراتره له ماگزیمه کانی تروته نانه ت له شیوه ی سیفته تی که سیدا دهرده که ویت وده بیته سیمایه ک بو ناسینه وه ی که سیک یان دهرخ ستنی لایه نی خرا پی

²² ئەم پسته یه ئەو باره ناگریته و , که به راستی قسه که ره نه یه ویت به پرسا بلایت کاژیر چه نده چونکه ئەم باره په یوه سته به په یوه ندی نیوان قسه که ره و گو ی گره وه سه باره ت به کو مه لیک شتی دیکه , که ده شیت پرسیارکردن له سه ر کاژیره که هیچ په یوه ندی یه کی نه بیت به و کرژی و ئالۆز یه ی نیوان قسه که ره و گو ی گره وه یان وه ک وه لامنه دانه وه ی هه ندیک پرسیا ری دادوه ریک له لایه ن تاوانباره وه .

که سه که ((ا. که مترین قازانچ بو خود ب. به رزترین تی چون بو خود))³⁷ کرده کانی پرستی
 پرسیار ئەم ماگزیمه یان به شیوه یه کی سه ره کی تیدا درده که ویت به تایبته ئەو کردانه ی ، که
 تایبته تن به (پیشکه شکردن ، داواکردن ، ... هتد) له زمانی کوردیدا پرسته کانی پرسیارو فرمان بو
 ئەم ماگزیمه ویا به ند بوون به ریزگرتنی به رامبه ره وه زۆر به کارده هینریت به مه رجیک زۆر کردنی تیدا
 نه بیته و گوینگر سه ره به سستی هه لباردنی بکه ویته ده ست، که ئەم باره له هه والگه یان دندا تاراده یه ک
 سه پینراو ترده بیته به سه ر گوینگر دا .

38. ئاساییه من بتگه یه نم؟

39. چه زت له و پینووسه ره نگا وره نگانه هه یه ؟ (به مه به سستی ئەوه ی بو ی بکریت)

40. ده توانم ئوتومبیله نوویه که مت بده می ؟

پرسته ی (38) داواکردن یک هه یه بوخز مه تکردنی گوینگر، که که مترین قازانچی تیدا یه بو خود
 (به مه رجیک له ده ورو به ری کدا بیته، که تییدا قسه که ره سوودمه ندنه بیته له وگه یان د نه به لکو
 ما ندووبونی خو ی و قازانچی گوینگری لیکه ویته وه) هه روه ها له پرسته ی (39) دا خودی
 پیشکه شکردنه که جی پرسیارکردن نییه به لکو به خشنده بییه که له پله یه کی به رزتر دایه ، که گوینگر
 ده توانیت توانای هه لباردنی بابته تی پیشکه شکردنه که شی هه بیته (ره ذگه چه زی به پینووسه
 ره نگا وره نکه که نه بیته و له بری ئاره زووی شتیکی دی بکات و ده بریدنی گوینگر بو با به تی
 پیشکه شکردنه که به لگه ی ئەوه ده دات به قسه که ره ، که گوینگر له سه ر پرۆسه ی پیشکه شکردنه که
 ره زامه ندی هه یه) هه روه ها له پرسته ی (40) دا پیشکه شکردنه که له به رامبه ر رازیبوون و رازینه بوونی
 گوینگر ده مینیتته وه و قسه که ره توانای به خشین و په یوه ست بوونی به ماگزیمی به خشین له ری
 (ئوتومبیله نوویه که مت) هه وه ده رخ ستووه و له پرسته ی فرمانیدا پرسته وخو تر ئەم ماگزیمه
 درده که ویت چونکه بابته تی پیشکه شکردنه که جی لیکدانه وه و هه لباردن نییه به لکو پرسته وخو
 قسه که ره توانا و توانسته کانی خو ی ده خا ته خزمه تی گوینگره وه وه ک له نمونه ی (41) دا
 درده که ویت له هه مانکاتدا پرسته ی پرسیار ی ناراسته وخو خودزینه وه یه کی تیدا درده که ویت و
 پله ی پابه ند بوونی به ماگزیمی به خشنده یی که متره له فرمانی پرسته وخو وه ک له نمونه ی
 (42) دا خراوه ته پروو.

41. ئوتومبیله که ی من ببه

42. با من بتانگه یه نم .

3. 1. 1. 6. 1. 1. 3. ماگزیمی هاوخه می بوون Sympathy Maxim

((۱. که مترین بیزاربوون له نیوان خود و ئەوانی دیکه دا . ب. به رزترین هاوخه میبوون له نیوان خود و ئەوانی دیکه دا)) شمیر ئەم ماگزیمه له بۆنه و پروداوه کاندایه تاییهت به کارده هیئیریئ و لادان لایی ده بیته دروو سئبوونی شیوازی نا به جی و دهرخ ستنی نارپیزی و به تاییهتی له پرستی هه والداندا دهرده که ویت به لام به هوئی ئەوهی وه لامی پرستی پرسارو فرمانیش به شیکن له پیکهاتهی پرسته پرساری و فرمانیه که ده کریت , که ئەم ماگزیمه له پرسارو فرمانیشدا به کاربهیئیریئ و دهرپینی ماگزیمه که ش له پیگه ی هه ندیک و شهی پرساری وهک (چۆن) و تۆنی به زهیی پیداهاتنه وه .

43. چۆن مامه له له گه له خه لکیدا ده که ییت دوا ی ئەو تیکچوونه لاشه ییه ی توشتهاتوه ؟

44. هاوخه می جه نابتانین و خوی گه وره سه بوریتان بدات .

پرستی (43) له پپی ئاوازه و تۆنی پرسته که وه قسه که رهاوخه میبوونی خوی نیشاندهدات هه رچه نده وشه کانی (هاوخه می , جیی داخه , به زه یمان هه یه ... هتد) به کارنه هیئراوه به لام خودی پرسیاره که بو پرونکردنه وه ی راده و چه شنی هاوخه میبوون و هاوسۆزبوونه که یه له گه ل گوئیگردا و له پرستی (44) دا داوا کاری (پارا نه وه) بو که سی گوئیگره له هیئیکه وه یه , که سه روو ده سه لاتی قسه که رو گوئیگره بو یه قسه که ر ناتوازیئ له شیوه ی فرماندا پرسته که دهرپیریئ به هوئی بنه مای به رزترین هاوخه میبوون له نیوان خود و ئەوانی دیکه دا قسه که ر ناتوانیئ له پرستی ساده ی فرمانی برپارده ریدا هاوخه میبوون دهرپیریئ چونکه پرستی فرمانی ئەرکیئ ئارا پرستی گوئیگر ده کات له بری که مکرد نه وه ی ئەرکیئ یان شتیئ له سه ر گوئیگر به لام, ئە گه ر پرستی فرمانی به هوئی کرده یه کی قسه ییه وه له پرسته یه کی ئالۆز و مه رچیدا دهرپیریئ ئەوا بنه مای دووه می به سه ردا جیبه جیده بیئ .

45 . ئە گه ر به گوئی من بکه ییت پشت به خوا چاکده بیئ . (به گوئی من بکه)

پرسته‌ی پر سیاروفه‌رمان له بنه‌مای یه که‌می ماگزیمه که‌دا به‌ئا سانی ده توانن پابه ندبن یان لاده‌ربن.

46. چه‌ندی ترت ده‌وئیت له‌خزمه‌تتدام .

47. پی‌م ناخو‌شبوو , چه‌ندی ترت زیانکرد؟

48. داوای قهرز له‌من مه‌که چونکه درو‌ده‌که‌یت .

49. درو‌بو‌کی ده‌که‌یت ؟

پرسته‌کانی (46 , 47) پرسته‌ی پر سیار و فه‌رمانه که به‌ئا سانی پابه‌ندی بنه‌مای یه که‌می ماگزیمه که‌بوون به‌لام له‌پرسته‌کانی (48 , 49) دا هه‌ردوو پرسته‌که زیاترین لادانیان کردوو له بنه‌مای یه‌که‌م و زو‌رت‌ترین بی‌زاربوون له نیوان خود و ئه‌وانی دیکه‌دا هه‌یه .

3.1.1. 7.1.1.3 ماگزیمی به‌سه‌روزمانبوون²⁵ Phatic Maxim

ئه‌م ماگزیمه به‌دوو بنه‌ما پی‌ناسه ده‌کرئیت ((ا. خو‌ت لاده له‌بئده‌نگی avoid silence - له‌باره نه‌گئیتیفه‌که‌یدا- ب. به‌رده‌وام به‌له‌قسه‌کردن keep talking - له‌باره پو‌ژه‌تیفه‌که‌یدا-))²⁶ هه‌ر سی‌جو‌ره که‌ی پرسته‌(هه‌والی, پر سیار, فه‌رمان) له‌م ماگزیمه‌دا کارده‌که‌ن به‌لام به‌پله‌ی سه‌ره‌کی پرسته‌ی پرسیار هه‌میشه به‌رده‌وامبوون به‌گفتوگو‌و قسه‌کردن ده‌دات , ته‌نانه‌ت, ئه‌گه‌ردوو که‌سی قسه‌که‌ر گو‌یگریش یه‌کترنه‌نا سن چونکه له‌پری پر سیارکردنه‌وه په‌یوه‌ندی یه‌کی نه‌براو هه‌بو‌وه لامدا نه‌وه دروست ده‌بئیت به‌تای به‌تی له‌کاتی بئده‌نگبوونی هه‌ردوو که‌سی په‌یوه‌ندی که‌ردا به‌لام پرسته‌ی فه‌رمان له‌زمانی کوردیدا کو‌تایی گفتوگو‌که‌به‌رده‌وامده‌کات و له‌سه‌ره‌تاوه پرسته‌ی پرسیار ده‌بئته‌هوی به‌رده‌وامبوونی قسه‌کردن به‌تای به‌تی کو‌مه‌لیک ده‌سته‌واژه و پرسته له‌وانه (چو‌نی , باشیت , ماله‌وه چو‌نن, ..هتد) بروانه نمونه‌کانی (50, 51, 52)

50. چو‌نیت ؟ باشیت

²⁵ له‌زمانی کوردیدا ئه‌م زاراوه‌یه بو‌که‌سیک به‌کارده‌هینرئیت , که‌توانای هه‌لکردن و دانبه‌خو‌داگرتن و پی‌به‌پی پو‌شتنی هه‌بئیت له‌کاتی قسه‌کردن له‌گه‌ل ئه‌وانی دیکه‌دا هه‌روه‌ها ده‌وترئیت (فلان که‌س به‌ده‌موله‌بزه) واتا قسه‌کانی خو‌شه و زو‌ر به‌ته‌نگ که‌سی به‌رامبه‌ریه‌وه دئیت له‌کاتی قسه‌کردندا .

²⁶ Geoffrey Leech (1983: 144)

51. چوویت بولای پزیشك ؟ .. چیان پیوتیت ؟

52. هه والی هه موو لایهك بیسه .

یه کیک له و بنه مایانه ی ماگزیمی به سه روزمانبوون کاری پیده کات زه مینه ی گشتیه ، که که سی قسه که رو گوینگر به شداری تیداده کن و ده توانن تاراده یه کی زور به رده وامبن له قسه کردنه کانیان و بیده نگبوونی هه ریه که یان بو ماوه یه کی زور به لگه ی نه ویستراوی نه وی دیکه یان ده کات له سه ر با به تیکی د یاریکراو وهك له نموونه ی (51) دا دهرده که ویته ، که قسه که رده زانیت گوینگر نه خو شیه کی هه یه و بیده نگبوون له هه وال پر سینی به لگه یه له سه ر گزگی پی نه دان و پیزنه گرتنی گوینگر .

لادان له هه ریهك له ماگزیمه کانی پیزگرتن ده بیته هوی دروستبوونی پیزنه گرتن به خشک یی نه مهش ده بیته هوی نه وه ی قسه که ر بیته پرویه کی نه ویستراو و له زمانی کوردیدا ماگزیمه کانی پیزگرتن به سه ر هه ردو جو ره که ی رسته دا جیبه جیده بیته نه مهش لادان له و پولینه ی لیچ بو کرده قسه ییه کان کردو یه تی ، که کرده قسه ییه کانی له پولینه ی کدا به رام بهر جیبه جیکردنی پرنسیپه کانی پیزگرتن داناوه .^[1]

3.2. په یوه ندی دیارده ی پیزگرتن به دیارده کانی تری پراگماتیکه وه .

دیارده ی پیزگرتن په یوه ندی راسته وخوی هه یه به هه موو دیارده پراگماتیکه کانی تره وه و له پی نه وانه وه هیژ و راده ی پیزگرتنه که یان چونیتی بهر هه مهینان و به کارهینانی پیزگرتنه که دهرده که ویته په یوه ست به م نه نجامه وه - هه ریهك له دیارده پراگماتیکه کانی، که له به شی یه که م و دووه مدا لیمانکولونه ته وه ده هینین - کاریگه ری و په یوه ندیه کانی پیزگرتن ده خهینه پروو .

3.2.1. په یوه ندی دیارده ی پیزگرتن به ئامازه و نیشانه پراگماتیکه کانه وه

وهك له (1.2) دا خستمانه پروو نیشانه کان پیچ جو ری سه ره کی بوون (که سی ، شوین ، کات ، دهق ، کومه لایه تی) به م پییه هه ریهك له م نیشانه په یوه ندی تایبه تی خو ی هه یه له ناو ده وروبه ره جیاوازه کاند له گه ل دیارده ی پیزگرتندا .

²⁷ سه رچاوه ی پیشوو (132)

له زمانى كوردیدا بو پزگرتن له كهسه كان له زور بهى ده و روبه ره كا ندا جيناوى كووى (ئيوه) به كارده هينرييت و ئاماژهى وهك گوئگرىكى راسته وخو بو ده كرئيت به مه به ستى ئه وهى كه سيكه شايه نى ئه وهيه قسهى بو بكرئيت وهك له نمونهى (53) دا پوونكراوه ته وه .

53. ئيوه (به پزرتان) ، ئه گه ر به رموون سه ردانىكمان بكه ن .

له لايهكى ديكه وه هه لئزاردنى رسته و دهسته واژهى گونجاو بو پزگرتن به پيى نيشانه كانى (كات ، شوين) ده بن چونكه پرنسيپه كانى پزگرتن قسه كه ر په يوه ست ده كه ن به شوين و كاتى قسه كردنه وه و به پيى ماگزيمه كان جهخت له سه ر گوتنى ده ربرينيك ده كرئيت ، كه بو ئه و كات و شوين و ده و روبه ره بديت ، كه كردهى په يوه نديكرده كهى له نيوان قسه كه ر و گوئگردا بو ئه نجامدراوه .

ده و روبه ريكى فيزيكى: له پرسه يهك كه سيك چوه بو سه ره خووشى كردن
54 . كى مردوه ؟

له رستهى (54) دا نيشانهى كات و شوينى رسته كه ته ريب نيه به پوودانى پووداوه كه چونكه ، گه ر كه سيك چووئيت بو سه ره خووشى ئه وا نالئيت (كى مردوه) به لكو په يوه ست ده بديت به ياسا و پرنسيپه كانى پزگرتنه وه .

له لايهكى تره وه بو به كار هينانى نيشانه شوينيه كان (ئيره ، ليره ، ئه وى) له چيوهى پزدا ده بديت له پيشيان يان له دواوه يان فورمى كو مه لايه تى پزگرتن يان له گه لدا به كار بهينرييت :

55 . به ريز ئيره جيگهى وهستان نيه .

56 . جه نابيان ئيره به باش ده زانن .

57 . تو ئيره به باش ده زانيت ؟

58 . ليره دانيشن .

59 . به ريزتان ليره دانيشن .

---

28 له ناو كو مه لگاي كورده واريدا چون بو پرسه ه ده بديت پيشتر نا سراوى هه بووئيت له نيوانيا ندا يان به لايه نى كه مه وه نابيت له لاي خزمانى (مردو) ئه م رسته يه ده ربرييت

لههريهك له پرستهكاني (55 , 56 , 59) دا پرزسيپهكاني پيزگرتن بهكارهاتووه له گهل نشيانه شوينييهكاندا و پروسيه پيزگرتنهكه سهركهوتوو بووه بهلام له پرستهكاني (57 , 58) دا بهبهكارنههيناني يهكيك له فورمه كومهلايهتديهكان¹ پروسيه پيزگرتنه كه ناسهركهوتوو بووه و بو سهرخستني پروسهكه دهكريت بهبي بهكارهيناني فورمه كومهلايهتديهكان تامازه شوينييهكان بكهين به ناوي شوين و پروسيه پيزگرتنهكesh جي خوي بگريت و سهركهوتوو بيت وهك له نمونهي (60) دا دهردهكهويت.

60. له هوئي چاوپيکهوتن دهتوانيت چاوهپوان بيت ؟

61. له هوئي چاوپيکهوتن چاوهپوانمان به .

بهپي پرستهي (60 , 61) پيزگرتن له نشيانه شوينييهكاندا پشت دهبهستيت به (جيناوي كو , فورمي كومهلايهتي , توني دهربرين)

نیشانه پراگماتيكيه كومهلايهتديهكان روليكي گرنگ دهبين له دياريكردني پلهي پيزگرتني نيوان قسهكهرو گوئگر و له نيشانانهدا گرنگيهكي زور دهرديت به دهسلات و هيزي قسهكهرو بو گوئگر يان به پيچهوانهوه چونكه ((دهسلات چهشنيكه له پهيوهندييهكان , كه دهتوانديت له نيوان دوو هلوئست يان زياتردا ببينريتهوه))² به مەش پلهي نزیکي ودووري نيوان هردوو نيشانه كهسيهكه دياريدهكريت و لهپي تاخوتن و دهربرينهكانيانهوه جوړي ئه و پهيوهندييهش دهخرپتهپوو , كه (قسهكهرو , تامازهبوكر او , گوئگر , جهماوهر , دانيشتوان) دهيانگرپتهوه وهك چه شني پهيوهندييه كومهلايهتديه كه له جوړي (پهيوه ندي پهيوه ندي Relational يان پهيوه ندي كاملي Absolute) ه , ههرجوړيكيشيان له م پهيوهندييانه هه لگري كومهلتيك سيماي تايبهتي خويانن لهكاتي مامهلهپيكردنجاندا وهك سيماي (دهسلات , خزمايهتي , ... هتد) له پرستهي پرسياريدا ماگزيمي هاوخه ميبوون له نيوان (قسهكهرو و جهماوهر) دا كارده كات بهلام هه مان نيشانهي كهسي (قسهكهرو جهماوهر) له پرستهي پرسياريدا له گهل ماگزيمي بهخشيندا كارناكات.

62. جهماوهری گهلی كوردستان كي دهتوانيت خه می ههله بجه له بيربكات ؟

29 ههروهها فورمي ليكسيكي (گهوره م , جهنابت , بهريزت , خانم (بو مي) .... هتد) وهك تامازهي كه سي و كومهلايهتي له پيزگرتندا هركي خو يان دهبين و فورمي (بهريز , جهنابت) بو هردوو پره گهزي زيرو مي بهكاردههينريت بو هوكاري ئه م ديارديه بروانه (1. 2. 1)

30 (W. P. Robinson 1972 : 100)

* 63. جه ماوه‌ری گه‌لی کوردستان ده‌کریٔ شه‌قامه‌کان چاکبکه‌ین بؤان ؟

له‌رسته‌ی (62) دا ماگزیمی هاوخه‌میوون پله‌ی ریزگرته‌که دیاریده‌کات و رسته‌که واتا یه‌کی میتافوری له‌خوگرتوو (که‌س ناتوانیٔ خه‌می هه‌له‌بجه له‌بیر بکات) و له‌رسته‌ی (63) له‌پووی ده‌سه‌لات و پله‌ی کو‌مه‌لایه‌تییه‌وه ناگونجیٔ به‌رپرسان به‌خشینه‌کانیان به‌هوئی پرسینه‌وه بکه‌ن به‌لکو ده‌بیٔ به‌خشینه‌کان ده‌سته‌جی و بیٔرپاری یان ده‌ربرینی بیٔهیزانه نه‌بن .

3. 2. 2. په‌یوه‌ندی دیارده‌ی ریزگرته‌ن به‌کرده‌ قسه‌ییه‌کانه‌وه

ریزگرته‌ن به‌شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی په‌یوه‌سته به‌کرده‌ی قسه‌ی نارا‌سته‌وخووه و په‌یوه‌ندی نیوانیان راسته‌وخویه به‌مه‌ش هیزه‌کرده‌قسه‌ییه نارا‌سته‌وخوکه کاریگه‌ری و پله‌ی ریزگرته‌که ده‌خاته‌پوو ((ه‌یزی کرده‌ی قسه‌ی نارا‌سته‌وخو و واتا یه‌ی , که‌ قسه‌که‌ر ده‌یه‌ویٔ بیگو‌یزیته‌وه له‌ریگه‌ی جیبه‌جیکردنی کرده‌یه‌کی نافورمیدا ده‌یگه‌یه‌نیٔ))^{تمه} .

64 . ا. ده‌توانیٔ ده‌رگا‌که بکه‌ینه‌وه ؟

ب. قسه‌که‌ر ده‌یه‌ویٔ به‌گو‌یگر بلٔیٔ [هه‌سته‌ده‌رگا‌که بکه‌ره‌وه] .

65 . ا. که‌ی ده‌توانیٔ یارمه‌تییه‌کانم بو‌به‌ینیٔ ؟

ب. قسه‌که‌ر فه‌رمانده‌دات به‌گو‌یگر , که‌ [یارمه‌تییه‌کانم زوو بو‌به‌ینه‌] .

له‌کرده‌ی قسه‌ی نارا‌سته‌وخو‌دا مه‌به‌سته‌کان به‌شیوه‌یه‌که ده‌پ‌یچرینه‌وه , که‌ قسه‌که‌ر تییدا‌خوی پابه‌نده‌کات به‌ماگزیمه‌کانی ریزگرته‌وه و به‌شیوه‌یه‌کی راسته‌وخو و یسته‌کانی ناخاته‌پوو به‌لکو له‌رپی ه‌یزی واتا یه‌کی نافورمیده‌وه مه‌به‌سته‌کانی ده‌گو‌یزیته‌وه و له‌کرده‌یه‌کی نافورمیداشدا جیبه‌جییان ده‌کات وه‌که له‌ (64 . 65) دا شیکراونه‌ته‌وه و ئه‌م پروسه‌یه به‌تایبه‌تی بو‌رسته‌ی پر‌سیاری و فه‌رمان ده‌گونج یٔ هو‌کاره‌که شی‌ده‌گه‌رٔ ته‌وه بو‌پیکها ته‌سیمانتیکی و ده‌رکه‌وته‌پراگماتیکییه‌کانیان پروانه‌نمونه‌ی (66) .

66 . ا. جاریکی تر لیٔره‌دا نه‌تبینمه‌وه .

ب . قسه‌که‌ر هه‌ره‌شه له‌گو‌یگر ده‌کات , که‌ [جاریکی تر له‌شوینی وادا نه‌بیینیٔ وه] .

رسته‌ی (66) کرده‌ی را‌په‌رینی را‌سته‌وخویه و که‌مترین ریز بو‌گو‌یگر دا‌نراوه به‌لام به‌نارا‌سته‌وخوکردنی فه‌رمانه‌که راده‌ی ریزگرته‌که به‌رزه‌بیٔته‌وه وه‌که له‌ (67) دا‌خراوته‌پوو .

67 . ا. زور ناشرینه هه‌ندیٔ , که‌س سه‌رسوچی کولانه‌کان ده‌گرن .

ب. قسه که ر گوئگر ئاگادارده کاته وه، که [جاریکی تر نه چیتته شوینی وه ها چونکه ره فتاریکی
ناشرینه]

3. 2. 3. په یوه ندى دیاردهی ریژگرتن به به خشکه یی دهربرینه وه

په یوه ندى نیوان به خشکه یی دهربرین و ریژگرتن په یوه ندى په کی راسته و خو په چونکه زیاد بوونی
لادان له پرن سیپه کانی هاوبه شیکردنی گرایس ده بی ته هوئی بهر همه پینانی به خشکه یی و
له هم مانکاتا ده بیته سهرکه وتنی پروژهی ریژگرتن بوئ وهی زیاتر به ریژ بیت به رام بهر ئهوی
دی توشی پی کدادان ده بی نه وه له گه ل پرن سیپه کانی گرایس و له مه شه وه ده په ری پی نه وه ((بوئ
درو کردن چونکه بنه ماکانی ریژگرتن له گه ل ماگزیمی چه ندیتیدا پی که وه نایه ن)) له کاتیدا
بنه ماکانی ریژگرتن جهخت له سهر زیاده پوهی و دریز کرد نه وهی مه به سته کان ده کن ماگزیمی
چه ندیتی داوای کورنبری له قسه که ر ده کات بوئ گه یا ندنی مه به ستی د یاریکراو ههروه ها
پرنسیپه کانی گالته نامیزی Ironic Principle له گه ل پرن سیپه کانی ریژگرتندا توشی پی کدادان
نابن و بنه ماکانی گالته جاری به سهری اندا تیپه رده بن په ز گه ئه م حاله توش باریک له پراستگویی
بهینیتته ناوه وه به لام له شیوهی ریژگرتندا ده بیته .

68 . ئاران : تا ئیستا من کاری وام کردووه ؟

دلان : تو زور کاری نابه جی ده که یت .

69. ئه ری راسته ده لئین، گهر عه داله ت ئاوپداته وه گورگ و مه پ پی که وه ئا و ده خواته وه ؟

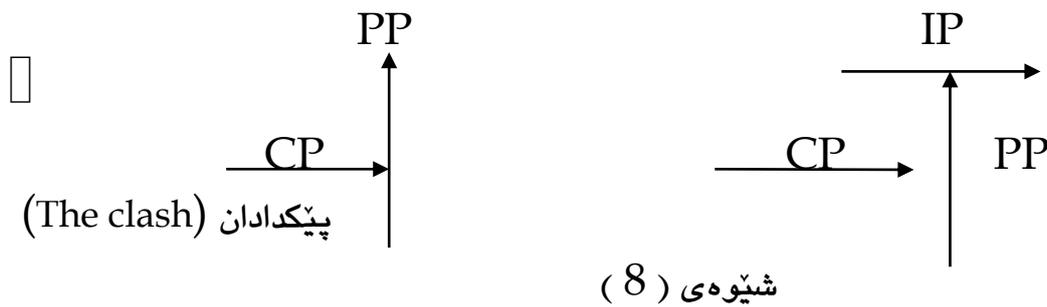
له پسته یی (68) درو کردنی (ئاران) په یوه سته به پی کدادانی ماگزیمی چوئیتی - ته نها ئه وه
بلئ، که راسته و به لگه ت هه یه بوئی، شتیک مه لئ، که گومان ت لئ هه یه و خوئی بوئ ناگیریت و
ده که ویت له به رده م به لگه کاندا □ له گه ل ماگزیمی هاوخه میبوون و په زامه ندى به مه ش پی کدادانی
نیوانیان بووه ته هوئی دروستبوونی (دروئی سپی) به لام له پسته یی (69) دا بنه ماکانی گالته جاری

³² به له بهرچا و گرتنی ئه وهی هه ندیک به خشکه یی دهربرین بوئ ناریزی دهربرین ده بیته و زوږبه یی ریژگرتنه کان

به خشکه یی به لام هه موو به خشکه یی که ریژگرتن نییه وه ک توانج و پلارگرتن

³³ Geoffrey Leech (1983: 82)

بوو ته ریگر له نیوان پیکدادانه که دا و شتیګ له راستی له خوګرتووه به هوئی شیواز و پرنسیپه کانی گالته جارییه وه توانیویه تی له هیزی پیکدادان و نارپزی و دروګردن خوئی لابتات بروانه شیوه ی (8) .

3. 2. 4. په یوه ندی دیارده ی ریگرتن به گریمانه ی پیشینه وه .

د هرکه وتنی گریمانه ی پیشینه له رسته کانی پرسیارو فه رماندا نابیته هوئی به رجه سته بوونی ته اوای ریگرتن یان نارپزی به وواتا یه ی گریمانه ی پیشینه رسته پابه ندناکات به دهر خهرو دهر خراوه کانی ناو رسته وه به لکو کروکی مه به سته رسته که دهرده خات و لیکیده داته وه .

70 . ده شیت به ریگر خوئی لابتدیه ت ؟

له رسته ی (70) دا گریمانه ی پیشینه مامه له له گه ل که رسته کانی (ده شیت) و (به ریگر) دا ناکات و ته نها بوونی (خوئی لابتدیه) جیګه ی کارکردن و مه به سته قسه که ره , که گو یگر لیکیده داته وه .

به م پی یه په یوه ندی یه کی تو ند نی یه له نیوان گریمانه ی پیشینه و ریگرتن دا , گهر شیوه په یوه ندی یه کیش ه بیت زیاتر دهر خه سته پووی نارپزگرته وه که له ریگرتن وه که نه و گرفتیه تیګه یشتنانه ی له نیوان قسه که ره و گو یگر داپووده دات وه که له نمونه ی (71) دا پوونکراوه ته وه .

71 . دلان . که ی تو خه لکت خوشویستووه ؟

□□ تو خه لکت خوشناویت .

ناران مه به سته چیه له خه لک ؟

دلان : خه لکی دهره وه نه که خزمه کانت .

ریگرتن توشی چهن دیواندژی و گرفتیه کی پراگماتیکه ده بیته وه جگه له و په یوه ندی یه نه ی , که هیه تی له گه ل دیارده پراگماتیکه کاند او وه پی که وه نه گونجانی ناما نه لوزیکیه کان له گه ل کرده ی نامانجه کان و پووی کو مه لایه تی نه و نامانجان و ده کریت له چهن خالی کدا نه و گرفتیه

بخهینه پروو (به تییبینی کردنی ئه وهی ، که a : قسه که ره b : گوئگر A ئه و کاره یان ئیشه یه ، که قسه که ر داوای کردنی ده کات له گوئگر) .

1. تیوه گلانی راسته وخو : a (ده یکات / هه ولده دات) b , A بکات به لام b (نایکات / هه ولده دات) A نه کات .

2. ملکه چنه بوون : a ده لیت / فه رمان به b ده دات A بکات به لام b نایه ویت A بکات .
3. له داهاتوودا ده یبه زینیت : a کرده یه کی لیکه یشتن ده کات له گه ل b تاوه کو b هه ستیت به کردنی A به لام b نایه ویت A بکات له داهاتوودا .
4. له داهاتوودا ناگونجیت : a کرده ی لیکه یشتن له گه ل b ده کات له بهر ئه وهی a ده یه ویت A , b بکات به لام b کرده ی لیکه یشتن ده کات له گه ل a له بهر ئه وهی b نایه ویت A بکات شسه .

72. دلان : ده کریت گوله کانم بو ئاو بدهیت ؟

ئاران : ده چمه دهره وه .

له پرسته ی (72) دا قسه که ر ده یه ویت و هه ولده دات گوئگر کاریک بکات (ئاودانی گولاکان) به م پییه پابه ستبووه به نه گونجانی یه که می ریزگلانه وه چونکه به پیی کرده ی گه یا ندنی مه به ستی قسه که ر ده بیت ئاما نجه لوژیکیه که ی له کرداری گوئگر ده که ویت ته وه یه کسان بیت به کرده لوژیکیه که ی قسه که ر (کاردانه وه که وه ک کاره که بیت) به لام له م نمونه یه دا گوئگر هه ولده دات به خشکه یی ئه وه له قسه که ر بگه یه نیت ، که ئه م هه ولده دات خو ی له کاره که بدزیت ته وه و نه یکات به مه ش تیوه گلانه که راسته وخو ده بیت بو گوئگر ، که چون ئه و هه ولی نه کرد نه بگه یه نیت ته ئه نجام به ریزه وه له کاتی کدا نه کرد کردنی کاره که خو ی بی ریزی و خودزینه وه یه .

73. دلان : به ریزم ده توانیت بجیت به ولاره ؟

ئاران : جیگا نییه .

³⁴ یاساکان له (Geoffrey Leech (1983: 82) هوه وهرگبراره

له پرستهی (73) دا به ئا شکرا گوینگر ناپابه ندی خوئی به ئاما نجه کوومه لایه تییه کا نه وه درده خات و نایه ویئت کاره که بو قسه کهر ئه نجام بدات به مهش ملکه چنه بوونی خوئی راده گه یه نیئت بو قسه کهر و جوړیک له ناریزی درده خات .

74. دلان : ههفتهی داهاتوو ده توانیت بیئت پیشه کی کتیبه کهم بو بنوسیت ؟

ئاران : سه رانسه ری ههفته که کوپم هه یه و دواتریش ده چم بو هه ولیر .

وه لامي گوینگر بو قسه کهر هه ردوو باری (له داهاتوودا ده یه به زینیت و له داهاتوودا ناگونجیت) ده یگریته وه چونکه گوینگر به دریچژکردنه وه و به لادان له ماگزیمی چه ندی تی نه کردن و نه ویستنی کردنی کاریک به قسه کهر ده گه یه نیئت .

پرستهی پرسیار و فه رمان به تای بهت ئه م دیاردا نه ده یانگری ته وه چونکه هه می شه قسه کهر داواکاری جیبه جیکردنی کاریکی له گوینگر ده ویئت به لام ئه م باره له پرستهی هه والیدا به و شیوه یه ده رناکه ویئت ته نها ئه و پرسته هه والیا نه نه بیئت , که کرده ی پرسیارکردن و فه رمانکردنیان پی ئه نجام ده دریت و ئه و پرسته هه والیا نه ش , که ته نها بو ده ربرینی جوړیک له هه ست ده ربرین و هه والئ که متر ئه م دیارده ی نیواندژییه پراگماتیکییه ی ریزگرتن ده یانگریته وه .

ئەنجامەكان

ئەو ئەنجامانەي ، كه لەم لىكۆلئىنەوہىيەدا پىئىگەيشتووين برىتئين لە :

1. جوۆرەكانى دەووروبەر كارىگەرئىيەكى زۆريان ھەيە لەگەياندن و گوپىن ودىيارىکردنى مەبەست ، و پىئىنج جوۆرەكەي دەووروبەر لە زمانى كوردئىشدا دەبنە ھىئا نە ناوہوہى چەندىن واتاي پراگماتىكى و مەبەست لە پستەيەكدا .

2. پستەي پرسیار و فەرمان بەھوئى نىشانە پراگماتىكىەكانەوہ تايبەتئىيە سىنتاكسىيەكانىان دەخريئەپوو ھەر لە پىئى نىشانە پراگماتىكىەكانەوہ وردەكارى كەسى قسەكەرو گوئگر و چوئىتى و كات و شوئىنى پستەكە نىشانەدرئىن و بە ھوئى نىشانە كوئمەلایەتئىيەكان و جوۆرى دەووروبەرى ئاخاوتنەكەوہ و اتا تىئاخنراوہكان زياتر پووندەكرئىنەوہ .

3. لە ئەنجامى بەكارھىئانى كرده قسەيىيەكانەوہ پستەيەكى پرسیارى كرده يەكى فەرمانى دەنوئىئىت و ھەلومەرجى گونجاندى پستەي پرسیارىئىش ئەوہ دەردەخات ، كه بە ھەر يەكئىك لە پستەي پرسیار و فەرمان دەتوانىن چەند جوۆر كردهي قسەيى بەئەنجام بگەيەنن ، و بەم پىئىيە كرده قسەيىيەكانى زمانى كوردى لە پرنسىپە جىھانئىيەكان لایان نەداوہ و پابەستن بەياسا و بنەما جىھانئىيەكەوہ .

4. لە لىكۆلئىنەوہكەدا دياردەي بەخشكەيى دەربردنى نا باوى پراگماتىكى پستەي پرسیار بە ئامادەبوونى دەووروبەرى گونجاو مەبەستى فەرمانى دەگەيەنئىت ئەمىش لە پىئىگەي بەزاندىنى ماگزىمەكانى گرايسەوہ بەدەست دئىت و بەخشكەي پستەي فەرمانئىش مەبەستى (داوا كردن ، داخووزى ....) دەگەيەنئىت بەپەچاوكردنى پەلەي كوئمەلایەتئىيەكان دەسەلاتئى قسەكەر .

5. چەمكى گریمانەي پىئىشئىنە و جوۆرەكانى (لە پەلەدا پاش كرده قسەيىيەكانن) پەيوہستن بە پىكھاتەي سىنتاكسى پستەوہ و لە شىكردنەوہكانى ھەريەك لە پستەي پرسیارو فەرمان بوئ ئەم دياردەيە جوۆرە خاسىيەتى تايبەتى خوئان دەردەكەوئىت لەھەمانكاتئىشدا ھاوبەشى و ناوكوئى جوۆرىكى گریمانەي پىئىشئىنە ھەيە لە نىوان ھەردوو جوۆرى پستەكەدا .

6. پىزگرتن لە پستەي پرسیارو فەرماندا بەپىئى كوئمەلئىك پرنسىپ و ماگزىم دەپوئن ھەندىك لەو پرنسىپانە تايبەتن بە دەقەوہ ھەندىكى تریان بە پستەوہ و ھەردوو جوۆرى پستەي ھەرگىراوئىش لەم لىكۆلئىنەوہ يەدا لە ماگزىمەكاندا ھاوبەشى دەكەن و لادان لئىيان ناپىزئى دەھىئىئىتە ناو ئاخاوتنەكەوہ لە گەل ئەم بارەشدا لەھەندىك ماگزىمدا دوو جوۆرەكەي پستە جىاواوزىيان شىئوہيەك لە تەواوكارىيان ھەيە ھەك لە ماگزىمى بەسەروزمان بووندا دەردەكەوئىت و دەربردنى پىزگرتن لە پستەي پرسیار و فەرماندا بەپىئى بنەماكانى پىزگرتن لەتەك پوئىئىنى كرده قسەيىيەكان

له به رامبه ر پرنسیپه کانی ریزگرتنی جیهانیدا نایه ته وه یه ک به لکو خوئی پوئینکردنیکی تایه ت
به خوئی هه یه , که ر سته ی پر سیارو فه رمانی ز مانى کوردی زور به ی پرز سیپ و شیوه
ریزگرتنه کانی تیدا به کارده هینریت به لام به پی پرنسیپه جیهانییه که کرده قسه ییه جیاوازه کان
له گه ل بنه ما جیاوازه کانی ریزگرتندا یه ک ده گرنه وه .

قه زيبه كان

قه زيبه يه كه م : كي شه ي كو شتن كوژراو (ك . ع) , شكاتكه ره كان (ع . ع) , (ب . ع) , (ح . م) , (ا . ك) تاوانباران (ش . ع) , (ف . ع) , (ك , ع) , (ع , ع) جوړي تو مه ت و ماده ي يا ساي (405 ي . س) شويني پووداو (گه په كي كاريزه و شك) كاتي پووداو (2005 □ 7 □ 27/26) .

قه زيبه ي دوه م : كي شه ي ساخته كردن (ته زويري سه نه وي) ئو تومبيل تاوانبار (س . ع . ح) كي شه (مافي گشتي) ماده ي (298/289) له پوژي (2006 / 4 / 30) له بهر نه بووني به لگه ي پيوست نازادكرا .

قه زيبه ي سيه م : كي شه ي كو شتن تاوانليكراو (ا . ع . ا) شكاتليكراو (ع . ا) به پي ماده ي (408) تاوانليكراو له لا يه ن خو يه وه خو ي سوتانندووه (2006 / 4 / 30) له بهر نه بووني به لگه ي پيوست نازادكرا .

سه‌چاوه‌کان

نامه‌و لی‌کۆلین‌ه‌وه کوردیی‌ه‌کان

1. ابوبکر عومەر قادر , (1993) , پرسیار له زمانی کوردیدا , زانکۆی صلاح الدین , نامه‌ی ماسته‌ری بلاونه‌کراوه .
2. به‌کر عومەر عه‌لی مه‌عروف , (2000) , به‌ستن و کرتان‌دن له زمانی کوردیدا , زانکۆی صلاح الدین , نامه‌ی ماسته‌ری بلاونه‌کراوه .
3. تارا موحسن قادر, جینا‌و, (2004) , لی‌کدان‌ه‌وه‌یه‌کی نوێ له زمانی کوردیدا , زانکۆی سلیمانی , نامه‌ی ماسته‌ری بلاونه‌کراوه .
4. عادل په‌شید قادر , (2001) , دۆخ له زاری کرمانجی خواروو و ژوو‌روودا , زانکۆی سلیمانی , نامه‌ی ماسته‌ری بلاونه‌کراوه .
5. عبدالواحد موشیر دزه‌یی, (2004) , واتای کاریگه‌ری له بواری راگه‌یان‌دندا (لی‌کۆلین‌ه‌وه‌یه‌کی سیمانتیکی و پراگماتیکیه) , زانکۆی صلاح الدین , نامه‌ی دکتورای بلاوکراوه .
6. عرفان مصطفی حمه‌ رحیم , (2003) , پسته‌ی ئاویتته له زاری سلیمانی و هه‌ورامیدا , زانکۆی سلیمانی , نامه‌ی ماسته‌ری بلاونه‌کراوه .
7. قیس کاکل توفیق , (1995) , جو‌ره‌کانی رسته و کرده قسه‌یی‌ه‌کان , زانکۆی صلاح الدین , نامه‌ی ماسته‌ری بلاونه‌کراوه .
8. هو‌گر مه‌حموود فه‌ره‌ج , (2000) , پراگماتیک و واتای نیشانه‌کان , زانکۆی سلیمانی , نامه‌ی دکتورای بلاونه‌کراوه .

کتیبه کوردیی‌ه‌کان

1. ئه‌وره‌حمانی حاجی مارف , (1977) , ژماره‌و ئاوه‌ل‌کردار , به‌رگی یه‌که‌م , چاپخانه‌ی کو‌پی زانیاری کورد , به‌غداد .
2. عبدالواحد موشیر دزه‌یی , (2005) , کاریگه‌ری بواری ده‌روونی له بواری راگه‌یان‌دندا .
3. غازی فاتح وه‌یس , (1984) , فونه‌تیک , چاپی یه‌که‌م , چاپ‌کراوه‌کانی ئه‌مین‌داریتی گشتیی پو‌شن‌بیری و لاوانی ناوچه‌ی کوردستان .

4. محه مهدي مه حويي , (2001) , پسته سازي , زانكوي سلیماني .
5. محه مهدي مه حويي , (2001) , سهره تايه ك بو زمانه واني , زنجيره كتيبى ده زگاوپه خشى
سهرده م .
6. محه مهدي مه حويي , (2004) , مؤديلى پيزماني كوردى , زنجيره چاپكراوه كانى وه زاره تى
پوشنبيرى
7. محمد معروف فتاح , (1990) , زمانه واني , چاپخانه ي دار الحكمه للطباعة و النشر
8. وريا عومهر ئه مين , (2004) , چهند ئاسويه كى ترى زمانه واني , به رگى يه كه م , ده زگاي
چاپ و بلاوكردنه وه ي ئاراس .

چاو پيکه وتنه كان :

1. د. فه ره يدوون عبدول به رزنجى , 2005 / 2 / 16 , چاپيکه وتنيكى تايبه ت / زانكوي
سلیماني .
2. د. محه مه د مه حويي , 2006 / 3 / 13 , چاپيکه وتنيكى تايبه ت , زانكوي سلیماني
3. د. محه مه د مه عرف فتاح , 2004 / 5 / 22 , چاپيکه وتنيكى تايبه ت , زانكوي صلاح
الدين / هه ولير

المصادر

1. د. جمعة سيد يوسف , (1990) , سيكولوجة اللغة و المرض العقلي , سلاسة كتب ي صدرها
المجلس الوطني للثقافة والفنون و الادب , الكويت
2. صابر اسماعيل همزة , (2002) , المرجعية السياقية اشارية في التعبير القرآني , جامعة صلاح
الدين , اطروحة ماجستير غير منشورة

Reference

1. Adrian Akmajian ,(1995),Linguistics An Introduction to Language and Communication,Massachuetts of technology press.
2. Androw Radford ,(1988),Transformational Grammar ,Cambridge university press.
3. Austin , J.L ,(1961), Philosophical papers Oxford , Oxford University press.
4. Daniel R. Boisvert ,(1999), Pragmatics and Semantics of Mixed Sentential Mood Sentences ,University of Florida , Unpublished M.A. thesis
5. David Crystal ,(2003), Dictionary of Linguistics & Phonetics, Tj International Ltd press.
6. Geoffrey finch ,(2000), Linguistic Term and concepts, Macmillan press LTD, London.
7. Geoffrey Leech,(1974), Semantics , A Division of Penguin Books
Ltd England
8. George Yule ,(1996), Pragmatics , Oxford University press
9. Gover Hudson ,(2000), Essential introductory Linguistics,Tj International Ltd press..
10. Jacques Moeschler,(2005),Relevance and conversation Paper, University of Geneva
11. Jean Stilwell Peccei ,(1999),Pragmatics, Tj International Ltd press
12. John I. Saeed , (1997), Semantics
13. Kate Knearns,(1993),Semantics , Mackays of Chatham PLC press
14. Lu'ay hameed Shehab Al –jubouri,(2002) , A pragmastylistic Analysis of Conversation in D.H .Lorence's the Captain's Doll, Al – Mustansiriya University, Unpublished M.A. thesis.
15. Maria Sifianou , (1992), Politeness Phenomena In England and Greece : Across – cultural Perspective,Oxford University press.
16. Najat Muhammad Ameen ,(2001) , A Contrastive Study of Questions in English and Kurdish Language , Sulaimany University ,Unpublished M.A. thesis , Unpublished M.A. thesis
17. Ronald Wardhaugh,(2000), An Introduction to Sociolinguistics , Cambridge university press
18. Stephan C. Levinson ,(1983), Pragmatics , Cambridge university press
19. Victoria Fromkin(2003) , An Introduction to Language , Heinle part of Thomson Corporation .

20. W.P. Robinson,(1972), Language and Social Behavior,
ADivision of Penguin Books Ltd England

Internet Reference

1. www.cs.rutgers.edu/~mdstone/pubs/iwcs03.pdf
2. www.unc.edu/~gerfen/Ling30Sp2002/pragmatics.htm
3. www.mpi.nl/world/pub/Pragmatics_abstract.pdf
4. www.ux1.eiu.edu/~cfbxb/class/1900/prag/presupp1.htm
5. www.aswat-elchamal.com/ar/index.php?p=4&a=245
6. <http://www.rit.edu/~sdfncr/Intro2001/Class%20notes/PRAGMATICS.html>
7. www.universalteacher.org.uk/lang/pragmatics.htm
8. www.sfsu.edu/~kbach/semprag.html
9. <http://www.sil.org/linguistics/GlossaryOfLinguisticTerms/WhatIsAPresuppositionTrigger.htm>
10. <http://www.sfu.ca/linguistics/wccf124/Abstracts/Fitzpatrick.pdf>
11. www.ux1.eiu.edu/~cfbxb/class/1900/prag/presupp2.htm
12. www.semanticsarchive.net/Archive/GFiMGNjN/Presupp%20projection%2090.pdf
13. <http://www.ling.gu.se/~jens/publications/docs001-050/006.pdf>
14. <http://www.stanford.edu/~coppock/face.pdf>
15. <http://www.usq.edu.au/opacs/sllt/4/Pohl04.html>
16. www.cs.brandeis.edu/~jammesp/classes/cs216/Asher-indirectSpeechActs.pdf

ملخص البحث

تتناول هذه الرسالة , دراسة ظواهر جمل الاستفهام و الأمر و ذلك من خلال وجهة نظر علم التداول الذي بدوره يعتبر فرع من فروع علم اللغة , و يتناول كيفية اعتماد هذه الظواهر على السياق في بيان سماتها و مميزاتها .

ان استخدام هذه الجمل بمعايير تداولية لدى كل من المتحدث و المتلقي يؤدي الى ابراز العلاقات خارج شكل الجمل المستخدمة في هذا البحث (الجملة الاستفهامية و الجملة الأمرية) و ربطها بما يريد أن يوصله المتحدث أو ما يريد السامع أن يفهمه من الاجراءات الاتصالية التي قام بها المتحدث , كما يشير الى دور الاشارات اللغوية في تثبيت و توضيح مضمون الجمل و تجلي مكانها .

البحث يتكون من مقدمة و خلاصة لأهم النتائج و ثلاثة فصول كما يتضمن قائمة با سماء الكتب و المراجع التي استخدمت في هذا البحث .

الفصل الاول يتضمن توضيح مايفعله السياق بمفهوم الجمل وكيفية التوازي, و هذاعامل مع كل الظواهر التداولية الأخرى وكما يبحث عن الاشارات التداولية و استعمالاتها العديدة و تجانسها مع الاحداث الكلامية , و يبين تأثير كل من هذا المعطيات على بعضها البعض مثل ما يتم عرضه من خلال جملة استفهامية من أحداث و مضامين أمرية و لاشك ان اللغة الكردية لديها التزام و توافق مع القوانين و المبادئ العامة العالمية و الأختلافات, كالتي يمثل أداء الأفعال الكلامية الأمرية بحيث ان الفعل الأمرى يستطيع ان يعبر عن طلب بغض النظر عن مكانة المتحدث و المتلقي فجمع افعال الطلب يصوغ في تركيبه امرية .

الفصل الثاني يتناول ظاهرة المضامين و الافتراضات المستبقة كقوة انجازية في معالجة مايدور بين المتحدث و المتلقي ضمن شروط دلالية و تداولية , و في كثير من الحالات في اللغة الكردية يتبع القوانين العالمية فيها مثل مبدأ التعاون و أنواع الافتراض المستبق الا ان لديها اختلافات كميزات و سمات تجعلها لغة متأصلة .

ويتم من خلال الفصل الثالث الربط بين جميع الظواهر المسبوقة و المطروحة في الفصول السابقة, مع مبادئ الاحترام و عدم التزام مبادئ الاحترام في الجمل الاستفهامية الكردية و الجمل الأمرية بالتصنيفات العالمية للأحداث الكلامية , وكما يتم بيان خصائص تلك المبادئ في اللغة الكردية و يوضح هذا الفصل العوامل المساعدة لايجاد و استعمال الاحترام من خلال النوعين من الجمل (الجملة الاستفهامية و الجملة الأمرية) .

Abstract

This thesis studies the different aspects of interrogative and imperative sentences with a pragmatic perspective, which is one of the branches of linguistics. It discusses their features and privileges. It deals with the dependence of those two sentence types on the speaker and the hearer that promote the relations outside the skeleton of the sentence using pragmatic standards. This research (*Pragmatics of Interrogative and Imperative Sentences*) also explains the non-verbal features used in such sentences to identify and confirm their contents.

This study consists of an introduction, body chapters and a summary of the most important conclusions, as well as a list of the references used in its preparation.

Chapter one explains the impact of context on sentence contents and how to compromise this factor with the rest of the pragmatic factors. It also deals with the pragmatic signs, their uses, their relations with the speech events and their interdependence. Undoubtedly, the Kurdish language complies with the universal rules and general principles. However, Kurdish sometimes disagrees with those universal features and rules, as in the case of Kurdish imperative verbs, since an imperative verb can express demand regardless of the place, the speaker and the hearer, because all the imperative verbs are formed with an imperative construction.

Chapter two deals with content analysis and presuppositions as influential powers covering the speaker and the hearer within the domain of semantic and pragmatic conditions. In many cases, the Kurdish language follows the universal rules, such as the cooperative principle and presuppositions. However, there are differences that show the authenticity of Kurdish.

Chapter three consists of one section, which relates all the previously raised phenomena with the conformation and violation of the politeness principle in interrogative and imperative Sentences within universal classifications of speech events. The chapter also raises the features of those principles in Kurdish, and the supportive factors to find and use respect through those two sentence types.